

**Regeringens proposition till Riksdagen med förslag till
beredskapslag samt vissa lagar som har samband med
den**

PROPOSITIONENS HUVUDSAKLIGA INNEHÅLL

I propositionen föreslås att det stiftas en ny beredskapslag genom vilken den gällande lagen med samma rubrik upphävs.

Syftet med reformen är att beredskapslagen ändras så, att den uppfyller grundlagens krav. Dessutom ska bestämmelserna om myndigheternas befogenheter i undantagsförhållanden göras mera tidsenliga.

Definitionen av undantagsförhållanden, som avgränsar lagens tillämpningsområde, föreslås också i fortsättningen gälla endast särskilt allvarliga kriser som berör hela nationen eller åtminstone en stor del av den och som har konsekvenser för samhällets funktion som helhet.

Beredskapslagens definition av undantagsförhållanden föreslås bli delvis ändrad. Enligt den nya beredskapslagen avses med undantagsförhållanden för det första ett mot Finland riktat väpnat angrepp eller annat så allvarligt angrepp att det kan jämföras med ett väpnat angrepp och förhållandena omedelbart efter angreppet, för det andra ett mot Finland riktat avsevärt hot om väpnat angrepp eller om annat så allvarligt angrepp att det kan jämföras med ett väpnat angrepp, om befogenheter enligt denna lag måste tas i bruk omedelbart för att avvärja verkningarna av hotet, för det tredje sådana synnerligen allvarliga händelser eller hot mot befolkningens utkomst eller mot grunderna för landets näringsliv som innebär en väsentlig risk för samhällets vitala funktioner, samt för det fjärde en synnerligen allvarlig storolycka,

förhållandena omedelbart efter olyckan och en pandemi som till sina verkningar kan jämföras med en synnerligen allvarlig storolycka.

Beslutsförfarandet i fråga om ibruktagandet av de befogenheter som föreskrivs i beredskapslagen föreslås bli ändrat så, att ibruktagandet av befogenheterna ska kunna föreskrivas genom förordning av statsrådet i stället för genom förordning av republikens president. Innan en sådan ibruktagningsförordning kan utfärdas ska statsrådet i samverkan med republikens president ha konstaterat att undantagsförhållanden råder i landet. Enligt förslaget ska riksdagen i sista hand besluta om ibruktagningsförordningens giltighet och giltighetstid. Förfarandet med riksdagens efterhandskontroll av statsrådets förordningar som komplement till tillämpningen av beredskapslagens bestämmelser om befogenhet föreslås bli slopat.

Utformningen av bestämmelserna är exaktare. Sakinnehållet i den föreslagna regleringen motsvarar i hög grad de planerade förordningar som ska utfärdas av statsrådet med stöd av den gällande beredskapslagen. Regleringen ska alltså lyftas från förordningsnivå till lagnivå.

I propositionen ingår också ett förslag till lag om delegationen för social- och hälsovården under undantagsförhållanden och förslag till lagar om ändring av åtta lagar.

De föreslagna lagarna avses träda i kraft den 1 januari 2009.

INNEHÅLL

PROPOSITIONENS HUVUDSAKLIGA INNEHÅLL	1
INNEHÅLL	2
ALLMÄN MOTIVERING	5
1 Inledning	5
2 Nuläge	5
2.1 Lagstiftning och praxis	5
Bakgrunden till beredskapslagstiftningen	5
Beredskapslagens uppbyggnad och innehåll	6
Erfarenheter av beredskapslagen	9
2.2 Den internationella utvecklingen samt lagstiftningen i utlandet och i EU ...	9
Sverige	9
Norge	12
Danmark	13
Tyskland	13
Schweiz	14
Frankrike	15
Bestämmelserna i människorättsfördragen	16
EU-rätten	18
Sammanfattande synpunkter på jämförelseländernas beredskapslagstiftning	19
2.3 Bedömning av nuläget	20
Allmänt	20
Beredskapslagens förhållande till grundlagen	20
Förhållande till EU-rätten	22
Bestämmelsernas tidsenlighet	22
3 Målsättning och de viktigaste förslagen	24
3.1 Målsättning	24
3.2 Alternativ	24
3.3 De viktigaste förslagen	26
Definition av undantagsförhållanden	26
Principer för utövande av befogenheter	26
Beslut om ibrukttagande	27
De viktigaste ändringarna i fråga om befogenheter	28
4 Propositionens konsekvenser	29
4.1 Allmänt	29
4.2 Ekonomiska konsekvenser	29
4.3 Konsekvenser för myndigheternas verksamhet	30
4.4 Samhälleliga konsekvenser	30
5 Beredningen av propositionen	31
5.1 Beredningsskeden och beredningsmaterial	31
5.2 Remissyttranden och hur de har beaktats	31

DETALJMOTIVERING	32
1 LAGFÖRSLAG	32
1.1 Beredskapslag	32
I AVDELNINGEN. ALLMÄNNA BESTÄMMELSER	32
1 kap. Lagens syfte, tillämpningsområde och allmänna principer	32
2 kap. Beslut om ibruktagande av befogenheter	35
3 kap. Förberedelser	37
II AVDELNINGEN. BEFOGENHETER UNDER UNDANTAGSFÖRHÅLL- LANDEN	38
4 kap. Tryggande av finansmarknaden och försäkringsverksamheten	38
5 kap. Säkerställande av produktionen och distributionen av nyttigheter samt energiförsörjningen	47
6 kap. Reglering av byggande och byggprodukter	55
7 kap. Reglering av bostadsbeståndets användning	57
8 kap. Ändringar i anslutning till social trygghet	58
9 kap. Tryggande av elektroniska data- och kommunikationssystemens funk- tionsduglighet och tillgången till posttjänster	60
10 kap. Tryggande av transporter och reglering av flytande bränslen	70
11 kap. Tryggande av social- och hälsovården	78
12 kap. Skötseln av statsfinanserna under undantagsförhållanden	79
13 kap. Offentlig- och privaträttsliga anställningsförhållanden	80
14 kap. Arbetsplikt	82
15 kap. Organisering av förvaltningen under undantagsförhållanden	84
16 kap. Den militära försvarsberedskapen	88
17 kap. Befolkningsskydd och evakuering	91
III AVDELNINGEN. SÄRSKILDA BESTÄMMELSER	94
18 kap. Verkställighet	94
19 kap. Ersättningar och rättsskydd	95
20 kap. Straffbestämmelser	96
21 kap. Ikraftträdande- och övergångsbestämmelser	97
1.2 Lagen om försvarstillstånd	97
1.3 Lag om delegationen för social- och hälsovården under undantagsförhållanden	97
1.4 Lagen om utländska kreditinstitut och finansiella instituts verksamhet i Finland	98
1.5 Lagen om värdeandelssystemet	98
1.6 Värnpliktslagen	99
1.7 Lagen om frivilligt försvar	99
1.8 Lagen om Räddningsinstitutet	99
1.9 Räddningslagen	99
1.10 Lagen om försäkringsgaranti för undantagsförhållanden	100
2 Närmare bestämmelser och föreskrifter	100
3 Ikraftträdande	100
4 Förhållande till grundlagen samt lagstiftningsordning	100
LAGFÖRSLAG	107
Beredskapslag	107
om ändring av 2 och 30 § i lagen om försvarstillstånd	139
om delegationen för social- och hälsovården under undantagsförhållanden	140

om ändring av 13 a § i lagen om utländska kreditinstituts och finansiella instituts verksamhet i Finland	141
om ändring av 13 a § i lagen om värdeandelssystemet	142
om ändring av 79 och 81 § i värnpliktslagen	143
om ändring av 27 och 30 § i lagen om frivilligt försvar.....	144
om ändring av 13 och 23 § i lagen om Räddningsinstitutet	145
om ändring av 1 § i räddningslagen	146
om ändring av 1 § i lagen om försäkringsgaranti för undantagsförhållanden	147
BILAGA	148
PARALLELLTEXTER	148
om ändring av 2 och 30 § i lagen om försvarstillstånd.....	148
om ändring av 13 a § i lagen om utländska kreditinstituts och finansiella instituts verksamhet i Finland	149
om ändring av 13 a § i lagen om värdeandelssystemet	150
om ändring av 79 och 81 § i värnpliktslagen	151
om ändring av 27 och 30 § i lagen om frivilligt försvar.....	152
om ändring av 13 och 23 § i lagen om Räddningsinstitutet	153
om ändring av 1 § i räddningslagen	154
om ändring av 1 § i lagen om försäkringsgaranti för undantagsförhållanden	155

ALLMÄN MOTIVERING

1 Inledning

Syftet med beredskapslagstiftningen är att garantera befolkningens trygghet och existensmöjligheter samt ett fungerande samhälle under undantagsförhållanden. För att detta syfte ska uppnås kan det krävas att myndigheterna ges exceptionella befogenheter under undantagsförhållanden. Behovet av befogenheter kan vara akut. Eftersom de befogenheter som gäller under normala förhållanden då kan vara otillräckliga måste rättssystemet innefatta bestämmelser om exceptionella befogenheter som kan tas i bruk i undantagsförhållanden.

De befogenheter som krävs i undantagsförhållanden bör grunda sig på en lagstiftning som har beretts på förhand och under normala förhållanden. På så sätt säkerställs för det första att man i undantagsförhållanden snabbt kan vidta de exceptionella åtgärder som situationen kräver och för det andra att befogenheterna inte är överdimensionerade eller att de i onödigt stor utsträckning ingriper i de grundläggande fri- och rättigheterna.

Den gällande beredskapslagen (1080/1991) stiftades efter en lång beredning för att träda i kraft från ingången av september 1991. Lagen bereddes alltså före reformen av de grundläggande fri- och rättigheterna och grundlagsreformen. Finland blev dessutom medlem i Europeiska unionen först efter det att lagen hade trätt i kraft. Betydande ändringar har också skett såväl då det gäller myndigheternas verksamhet och organisation som inom näringslivet.

Alla de nämnda faktorerna är orsak till att beredskapslagen borde ses över. De mest omfattande lagstiftningsändringarna är de revideringar som gjorts med anledning av den ändrade konstitutionen. Det har dessutom varit nödvändigt att justera definitionen av undantagsförhållanden i beredskapslagen och att ge myndigheternas mer tidsenliga befogenheter i undantagsförhållanden.

Den gällande beredskapslagen har stiftats som undantagslag. I fråga om den nya beredskapslagen har målet varit att den ska stiftas i

vanlig lagstiftningsordning. Detta innebär att den föreslagna beredskapslagen är betydligt mera omfattande och detaljerad i jämförelse med den nuvarande lagen.

2 Nuläge

2.1 Lagstiftning och praxis

Bakgrunden till beredskapslagstiftningen

Beredningen av den gällande beredskapslagen inleddes på 1970-talet då arbetsgrupper och kommissioner tillsattes inom de med tanke på undantagsförhållanden viktigaste ansvarsområdena. Arbetsgruppernas och kommissionernas utredningar gällde bl.a. ställning och befogenheter för cheferna på riksplanet, behovet av lagstiftning som möjliggör en höjd försvarsberedskap, kommunala beredskapsplaner och kommunalförvaltningen under undantagsförhållanden, organisering av förvaltningen under undantagsförhållanden, tryggande av hälso- och sjukvård under undantagsförhållanden samt revidering av lagen om arbetsplikt.

För att koordinera beredningen av beredskapslagstiftningen på olika områden och för att klarlägga behovet av denna lagstiftning tillsatte statsrådet i januari 1977 en parlamentarisk kommitté. Den gavs i uppgift att utreda det allmänna och specifika behovet av en beredskapslagstiftning för undantagsförhållanden, med beaktande av de krav som dels försvarsberedskapen och dels de demokratiska funktionerna ställer, samt att på basis av utredningen lägga fram ett förslag till utvecklande av beredskapslagstiftningen.

Kommittén konstaterade i sitt betänkande (Kommittébetänkande 1979:60) att bristfälligheter i beredskapslagstiftningen förekommer speciellt i fråga om sådana undantagsförhållanden som infaller mellan normala förhållanden och krigstillstånd. Kommittén föreslog att en lag om beredskap inför undantagsförhållanden och om beredskapslagstiftningens allmänna grunder skulle stiftas. Lagen skulle ha innehållit bestämmelser om be-

beredskapslagstiftningens tillämpningsområden, begreppet undantagsförhållande, skyddet av medborgarnas grundläggande rättigheter, ersättningsprinciperna, sökande av ändring och sanktioner. Som komplettering till denna s.k. ramlag skulle det enligt betänkandet ha behövts beredskapslagar om befogenheter inom olika delområden av försvaret.

De beredskapslagar som kommittén föreslog gällde effektivisering av försvarsberedskapen, specialarrangemang inom statsförvaltningen och kommunalförvaltningen under exceptionella förhållanden, tryggande av befolkningens hälso- och sjukvård i exceptionella förhållanden samt arbetsplikt. Kommittén föreslog dessutom en ändring av lagen om tryggande av befolkningens utkomst och landets näringsliv under undantagsförhållanden (407/1970) så att den i fråga om tillämpningsföresättningarna, ikraftträdandet och ersättningsgrunderna skulle motsvara den modell som ramlagen föresatte.

Revideringen av beredskapslagstiftningen fortsatte utgående från den parlamentariska beredskapskommitténs betänkande först vid försvarsministeriet och därefter vid justitieministeriet. En arbetsgrupp gjorde utgående från förslaget i kommittébetänkandet upp ett justerat förslag till lag om tryggande av samhällets funktioner under undantagsförhållanden (Justitieministeriets lagberedningsavdelnings publikation 6/1987). Arbetsgruppen avstod i sitt förslag från ramlagsmodellen. På basis av arbetsgruppens förslag bereddes vid justitieministeriet regeringens proposition till riksdagen med förslag till beredskapslag och vissa lagar som har samband med den (RP 248/1989 rd).

Beredskapslagen stiftades som en undantagslag i grundlagsordning. Enligt grundlagsutskottet (GrUU 10/1990 rd) var stiftandet av lagen i grundlagsordning motiverat bl.a. av den anledningen att beredskapslagen gjorde det möjligt att avvika från de grundläggande fri- och rättigheterna även i andra än de undantagsförhållanden som avsågs i 16 § i den dåvarande regeringsformen och för att den lagstiftande makten delegerades i frågor som gällde de grundläggande fri- och rättigheterna. Utskottet konstaterade också att stiftandet av beredskapslagen gjorde det möjligt att begränsa t.ex. den kommunala självstyrelsen.

Beredskapslagen trädde i kraft från ingången av september 1991 och genom den upphävdes lagen om tryggande av befolkningens utkomst och landets näringsliv under undantagsförhållanden, lagen om arbetsplikt (418/1942) och lagen om särskilda arbetsläger (912/1943). I samband med stiftandet av beredskapslagen upphävdes också 67 a § 3 mom. i riksdagsordningen, vilket hade blivit överflödigt. Enligt det ifrågavarande momentet kunde för undantagsförhållanden genom lag stadgas om sådana undantag från grundlagarna, om vilka stadgats genom en lag som antagits i grundlagsordning. Momentet infördes vid en tidpunkt då beredskapslagstiftningen enligt planerna skulle genomföras i form av en allmän ramlag och separata beredskapslagar som stiftades med stöd av ramlagen.

Lagen om försvarstillstånd (1083/1991) trädde i kraft samtidigt som beredskapslagen. Bägge lagarna är avsedda att tillämpas under ett eventuellt krig. I konfliktsituationer är bestämmelserna i lagen om försvarstillstånd dock de primära. En förutsättning för att lagen om försvarstillstånd ska tillämpas är å andra sidan att befogenheterna enligt beredskapslagen inte är tillräckliga för att syftet med lagen om försvarstillstånd ska kunna uppnås.

Beredskapslagens uppbyggnad och innehåll

Beredskapslagen är indelad i tio kapitel som följer:

- 1 kap. Lagens syfte
- 2 kap. Beslutsförfarandet
- 3 kap. Allmänna principer
- 4 kap. Befogenheter
- 5 kap. Ersättningar
- 6 kap. Förberedelser
- 7 kap. Lagens verkställighet
- 8 kap. Sökande av ändring
- 9 kap. Straffstadganden
- 10 kap. Särskilda stadganden.

Det fjärde kapitlet, som gäller befogenheter, är dessutom indelat i sju delområden med egna underrubriker. Lagen hade ursprungligen 54 paragrafer, och genom de företagna ändringarna upphävdes sex och fogades tio paragrafer till lagen.

Enligt 1 § i beredskapslagen är syftet med lagen att under undantagsförhållanden trygga befolkningens utkomst och landets näringsliv, upprätthålla rättsordningen, de grundläggande fri- och rättigheterna och de mänskliga rättigheterna samt trygga rikets territoriella integritet och självständighet.

I lagens 2 § ingår en definition av undantagsförhållanden. Till grund för definitionen av undantagsförhållanden har den kristypsklassificering använts som försvarsrådet godkände i slutet av 1970-talet. Definitionen reviderades 2000.

Undantagsförhållandena har indelats i fem grupper i lagen. I den första gruppen ingår de allvarligaste kriserna, dvs. mot Finland riktat väpnat angrepp och krig. Även efterkrigstillstånd nämns. I den andra gruppen ingår allvarlig kränkning av Finlands territoriella integritet och krigshot mot landet. Den tredje gruppen utgörs av sådana undantagsförhållanden som beror på ett exceptionellt tillstånd mellan främmande stater som kräver omedelbara åtgärder för höjande av Finlands försvarsberedskap eller av andra särskilda händelser som har inträffat utanför Finland men som kan ha återverkningar på vårt land. Bestämmelsen justerades 2000 så att också ett sådant allvarligt internationellt spänningstillstånd som innebär ett krigshot uttryckligen nämndes. En förutsättning för att situationer enligt definitionen för den tredje gruppen ska betraktas som undantagsförhållanden är att dessa kan vålla allvarlig fara för de grunder för den nationella existensen och välfärden som avses i 1 § 1 mom.

Till den fjärde gruppen hör undantagsförhållanden där det är fråga om ett allvarligt hot av ekonomisk natur mot befolkningens utkomst eller mot grunderna för landets näringsliv. Som femte grupp nämns storolyckor. För alla de undantagsförhållandena som ingår i definitionen gäller dessutom förutsättningen att myndigheterna inte med normala befogenheter kan få kontroll över situationen.

Beslutsförfarandet för ibruktage av befogenheterna enligt beredskapslagen omfattar tre skeden. I det första skedet utfärdar republikens president en förordning genom vilken statsrådet berättigas att utöva de befogenheter som specificeras i beredskapslagen. Förordningen ska ges för viss tid, dock högst ett år i sänder. Befogenheterna kan i regel ut-

övas efter det att riksdagen har beslutat att presidentförordningen inte ska upphävas. I brådskande situationer kan det genom förordning av republikens president föreskrivas att statsrådet omedelbart får utöva de befogenheter som nämns i förordningen. En sådan förordning får utfärdas för högst tre månader i sänder, och den ska genast föreläggas riksdagen.

Till det andra skedet i beslutsförfarandet hör förordningar utfärdade av statsrådet. De av statsrådet utfärdade förordningarna ska enligt 6 § i beredskapslagen genast föreläggas riksdagen. Det är dock fråga om en efterhandskontroll, eftersom förordningarna kan börja tillämpas omedelbart.

Beslutsförfarandets tredje skede utgörs av verkställigheten av statsrådets förordningar. För verkställigheten svarar antingen de myndigheter som uppgifterna åligger enligt den sedvanliga fördelningen av uppgifter myndigheterna emellan eller de myndigheter som statsrådet med stöd av beredskapslagen har förelagt uppgifterna.

Om befogenheterna i undantagsförhållanden föreskrivs i 4 kap. i beredskapslagen. Befogenheterna är indelade i följande grupper:

- tillsyn och reglering
- skötsel av statsekonomi
- användning av arbetskraften
- organisering av förvaltningen
- särskilda befogenheter som gäller kommunalförvaltningen
- övriga befogenheter.

Bestämmelserna om tillsyn och reglering reviderades 2003 när bestämmelser om statsrådets befogenheter att reglera finansmarknaden och försäkringsbranschen fogades till lagen. Statsrådet kan dessutom övervaka och reglera utrikeshandeln, produktionen och distributionen av varor, priser och avgifter, kvaliteten på varor, transporter och trafik samt byggandet. Vad som i beredskapslagen föreskrivs om varor gäller enligt den likställande bestämmelsen i 52 § 1 mom. i tillämpliga delar också tjänster. Statsrådet har dessutom möjlighet att övervaka och reglera avlöningar samt utfärda föreskrifter om övriga anställningsvillkor. Statsrådet kan också övervaka och reglera de förmåner som hänförs till lagstadgad försäkring eller sociala understöd och utkomststöd.

Befogenheterna enligt beredskapslagen att sköta statsekonomin gör det möjligt för statsrådet att omedelbart tillämpa förslagen i en tilläggsbudgetproposition, dvs. redan innan riksdagen har godkänt propositionen. I lagen finns dessutom en fullmakt att under särskilda omständigheter flytta fram betalningen av statliga utgifter.

Befogenheterna att använda arbetskraft innehåller möjligheten att styra utnyttjandet av arbetskraft i allmänhet samt i synnerhet inom hälsovården och räddningsväsendet. Befogenheterna innefattar införande av obligatorisk arbetsförmedling, införande av arbetsplikt inom hälsovården och räddningsväsendet och införande av allmän arbetsplikt. Införandet av arbetsplikt begränsas av myndigheternas lämplighetsprövning.

Syftet med bestämmelserna om organisering av förvaltningen är att trygga att förvaltningen fungerar så störningsfritt som möjligt under undantagsförhållanden. En allmän princip är att myndigheterna i regel ska svara för sina uppgifter inom ramen för sin normala organisation. Genom beredskapslagen möjliggörs dock särskilda organisatoriska arrangemang och ändring av myndigheternas uppgifter och verksamhetsformer.

Bestämmelserna om särskilda befogenheter som gäller kommunalförvaltningen gör det möjligt för statsrådet att bestämma att en kommunstyrelse ska tillsätta en beredskapskommitté för att bistå kommunstyrelsen. Genom förordning av statsrådet kan det föreskrivas om att kommunalval ska skjutas upp och att förfarandena för det kommunala beslutsfattandet ska ändras.

Under rubriken Övriga befogenheter har man samlat olika slag av befogenheter. Bestämmelserna gäller bl.a. begränsande av rörelsefriheten, evakuering samt skyldighet att överlämna varor och upplåta byggnader till staten. Statsrådet kan därutöver ändra tidsfristerna för t.ex. skuldförhållanden och sökande av ändring.

Enligt 37 § 1 mom. i beredskapslagen ska full ersättning betalas till den som lidit skada med anledning av åtgärder som vidtagits med stöd av 15 § 1 mom. 1 punkten, 30-32 §, 33 § 1 mom. eller 34 eller 34 b §, om inte skadan ersätts honom eller henne med stöd av någon annan lag. Huvudregeln enligt beredskapslagen är alltså principen om full ersättning. I

37 § 2 mom. ingår en bestämmelse om avvikelser från bestämmelsen om full ersättning. I regeringens proposition med förslag till beredskapslag görs den bedömningen att tillämpandet av principen om full ersättning kan tillämpas endast under tillfälliga och kortvariga undantagsförhållanden som berör endast en del av medborgarna (RP 248/1989 rd).

Beredskapslagens 6 kap. gäller förberedelser. I 40 § i lagen ingår allmänna bestämmelser om den skyldighet statsrådet, statliga förvaltningsmyndigheter, statens affärsverk och övriga statliga myndigheter liksom kommunerna har att genomföra förberedelser. Lagens 40 a § innehåller en särskild bestämmelse om hur social- och hälsovårdens förberedelser ska organiseras.

I lagens 7 kap., som gäller lagens verkställighet, ingår bestämmelser om myndigheternas rätt att förrätta inspektioner, om handräkning samt om skyldigheten att ge myndigheterna upplysningar. I 7 kap. föreskrivs också att utgivare och utövare av programverksamhet är skyldiga att publicera eller sända meddelanden. I 7 kap. ingår också ett förbud mot att tillämpa ett villkor i ett avtal till den del det strider mot eller är avsett att kringgå föreskrifter samt bestämmelser om förfarandena i det fall att ett kommunalval har uppskjutits enligt 29 § 1 mom. i lagen.

Beredskapslagens 8 kap., som gäller sökande av ändring, består av en enda paragraf (48 §) i vilken föreskrivs om besvärordningen, iakttagandet av förvaltningsbeslut trots besvär och besvärundervisning. Det föreskrivs dessutom att ett sådant förvaltningsbeslut av statsrådet som enligt 6 § ska föreläggas riksdagen för behandling inte får överklagas genom besvär.

I gällande beredskapslag ingår straffbestämmelserna i 49 och 50 §. I 49 § ingår en hänvisning till bestämmelserna om regleringsbrott i 46 kap. 1-3 § i strafflagen (39/1889). Bestämmelser om arbetskraftsbrott i undantagsförhållanden, arbetspliktsförseelse i undantagsförhållanden, försumelse av överlåtelseplikt och brott mot begränsningar av rörelsefriheten ingår i 50 §.

Efter det att beredskapslagen trädde i kraft har den genomgått omfattande revideringar två gånger, 2000 och 2003. År 2007 upphävdes lagens bestämmelser om försäkringsga-

ranti för undantagsförhållanden. Dessutom har små ändringar av främst teknisk natur företagits fyra gånger.

Av de mera omfattande ändringarna anslöt sig den första (198/2000) till ikraftträdandet av den nya grundlagen. Också de minimijusteringar som föranleddes av reformen i anslutning till de grundläggande fri- och rättigheterna gjordes i detta sammanhang och bestämmelsen om lagens syfte ändrades. Vidare justerades definitionen av undantagsförhållanden i 2 §. Också bestämmelserna om befogenheter ändrades. Till lagen fogades bl.a. befogenheterna i anslutning till byggande (15 §), lagstadgad försäkring, sociala understöd och utkomststöd (16 § 2 mom.) Befogenheterna i anslutning till räddningsväsendet under undantagsförhållanden (22 a, 25 a, 32, 33, 34 a, och 34 b §) infördes dessutom i beredskapslagen. Till lagen fogades också en bestämmelse om rikshälsovårdschefen och delegationen för hälso- och sjukvården under undantagsförhållanden (40 a §). Vidare företogs sådana ändringar i lagen som var nödvändiga på grund av den ändrade lagstiftningen.

Vid den revidering av beredskapslagen som företogs 2003 (696/2003) fogades till lagen statsrådets befogenheter att reglera finansmarknaden och försäkringsverksamheten i undantagsförhållanden (11-13 §). I detta sammanhang noterades även Finlands anslutning till den ekonomiska och monetära unionen och euroområdet. Vid revideringen fogades också bestämmelser om försäkringsgarantikommissionen för undantagsförhållanden (40 b - 40 d §) till lagen. Bestämmelserna om försäkringsgaranti för undantagsförhållanden och försäkringsgarantikommissionen för undantagsförhållanden upphävdes i och med att det stiftades en särskild lag om försäkringsgaranti för undantagsförhållanden (408/2007).

Erfarenheter av beredskapslagen

Beredskapslagen har inte tillämpats en enda gång under den tid den varit i kraft. Praktiska erfarenheter av lagen finns alltså endast på basis av beredskapsövningarna. Tillämpningen av lagen har på statsrådsnivå övats vid beredskapsövningar i vilka tyngdpunkten har varit förlagd till beslutsförfaran-

den och relationerna mellan de högsta statliga organen. Myndigheternas åtgärder på basis av de enskilda befogenheterna har övats inom varje förvaltningsområde vid egna eller gemensamma övningar. Vid riksomfattande och regionala försvarskurser samt vid de övningar som arrangerats av poolerna inom den försvarsekonomiska planeringskommissionen har man fått erfarenheter av tillämpningen av beredskapslagen med hänsyn till näringslivets och kommunernas funktioner och uppgifter.

Tillämpningen av beredskapslagen övas vid övningar på olika nivåer flera gånger om året. Stora, riksomfattande övningar som innefattar hela förvaltningsområden har i allmänhet genomförts vartannat år.

Utgående från de erfarenheter som beredskapsövningarna har gett är bedömningen den att beredskapslagen uppfyller sitt syfte väl som norm för myndigheternas befogenheter i undantagsförhållanden. Olika myndigheter har utgående från dessa erfarenheter meddelat anvisningar för de praktiska åtgärderna inom den underlydande förvaltningen. Det har också gjorts innehållsmässiga ändringar i beredskapslagen både 2000 och 2003 på basis av de erfarenheter som beredskapsövningarna gett.

2.2 Den internationella utvecklingen samt lagstiftningen i utlandet och i EU

Sverige

I den försvarsutredning som slutfördes i Sverige i december 2007 (Säkerhet i samverkan. Försvarsberedningens omvärldsanalys. Ds 2007:46) betonas hotbildernas komplexitet. Redan tidigare har man konstaterat att ett invasionsförsök i avsikt att ockupera Sverige inte anses möjligt under de närmaste åren om landet upprätthåller sin grundläggande försvarsförmåga. Begränsade väpnade angrepp och terrordåd anses dock vara möjliga.

Den förändrade situationen har också lett till organisationsförändringar. År 2002 grundades en ny beredskapsmyndighet, Krisberedskapsmyndigheten, och samtidigt drogs Överstyrelsen för Civil Beredskap in. Krisberedskapsmyndighetens uppgift är att koordi-

nera utvecklingen av krisberedskapen och stöda de instanser som är ansvariga för krisberedskapen, såsom kommuner och länsstyrelser.

Till följd av katastrofen i Sydostasien i december 2004 inrättade Sverige vid ingången av 2006 en särskild beredskaps- och analysenhet med tanke på beredskapen inför olika slag av kriser. Hösten 2007 föreslogs dessutom att en ny krishanteringsenhet ska grundas i anslutning till regeringskansliet. Enheten ska utveckla, koordinera och följa upp regeringskansliets verksamhet i krissituationer och vid förberedelserna inför sådana situationer. Avsikten är att den nya enheten ska inleda sin verksamhet i mars 2008.

Betydelsen av att myndigheterna är förbättrade betonas i Sverige. Myndigheterna har bl.a. ålagts skyldighet att utarbeta en risk- och sårbarhetsanalys inom sitt ansvarsområde (Lag om kommuners och landstings åtgärder inför och vid extraordinära händelser i fredstid och höjd beredskap (2006:544)).

I regeringsformen (1974:152) har 13 kap. rubriken Krig och krigsfara. Enligt 13 kap. 1 § ska riksdagen kallas till sammanträde om riket kommer i krig eller krigsfara. Riksdagen kan sammanträda också på annan ort än Stockholm. Om riksdagen inte kan sammanträda ska en krigsdelegation träda i riksdagens ställe (RF 13:2-3). Om inte heller krigsdelegationen kan sammanträda, ska regeringen handha riksdagens uppgifter i den mån den finner det behövligt för att skydda riket och slutföra kriget (RF 13:5).

Om fördelningen av den lagstiftande makten föreskrivs i 13 kap. 6 §. I enlighet med den kan regeringen genom förordning meddela sådana föreskrifter som annars skulle meddelas genom lag (obligatoriska lagområdet). Enligt lagrummet kan regeringen med stöd av bemyndigande i lag genom förordning meddela sådana föreskrifter i visst ämne som enligt grundlag annars ska meddelas genom lag, om riket är i krig eller krigsfara eller om sådana utomordentliga förhållanden råder som är föranledda av krig eller av krigsfara vari riket har befunnit sig. Tillämpningen av bestämmelsen sträcker sig alltså längre än till enbart den tid under vilken riket är i krig eller krigsfara. Sådana förhållanden i vilka den fara som hotar riket inte har nära

anknytning till krig omfattas dock inte av 13 kap. 6 §.

Om det med hänsyn till försvarsberedskapen så erfordras kan regeringen med stöd av bemyndigande i lag genom förordning bestämma att i lag meddelad föreskrift om rekvisition eller annat sådant förfogande ska börja eller upphöra att tillämpas. I en sådan lag med bemyndigande ska noga anges under vilka förutsättningar de bemyndiganden som nämns i 13 kap. 6 § i regeringsformen får utnyttjas. Ett bemyndigande medför inte rätt att stifta, ändra eller upphäva grundlag, riksdagsordningen eller lag om val till riksdagen.

Enligt 13 kap. 7 § i regeringsformen ska de bestämmelser om särskilda förfaranden i fråga om de begränsningar av grundläggande fri- och rättigheter som avses i 2 kap. 12 § 3-5 stycket inte tillämpas, om riket är i krig eller omedelbar krigsfara.

Enligt de ståndpunkter som framförts i litteraturen är det i krissituationer möjligt att i huvudsak agera inom ramen för de normala befogenheter som anges i 1-12 kap. i regeringsformen. I detta sammanhang är bestämmelserna om delegering av den lagstiftande makten i 8 kap. (t.ex. bestämmelserna i 8 kap. 7 § om ekonomiska lagar och i 8 kap. 8 § om anstånd med betalning) av särskild betydelse. Dessa bestämmelser kan alltså tillämpas också under andra förhållanden än då riket befinner sig i krig eller krigsfara.

Bestämmelserna i 8 kap. 3 och 5 § i regeringsformen berör sådana förhållanden som regleras i lag. Regeringen kan dock i enlighet med 8 kap. 7 § efter bemyndigande i lag genom förordning meddela föreskrifter om vissa ämnen. Lagrum som kan vara av betydelse under undantagsförhållanden är 8 kap. 7 § 1 stycket 1, 3 och 5 punkten. I rättslitteraturen har de bestämmelser som ska meddelas med stöd av 8 kap. 7 § beskrivits som sådana som det är motiverat att behandla i brådskande ordning.

Enligt 8 kap. 8 § kan regeringen genom förordning meddela om anstånd med att fullgöra förpliktelse. Bestämmelsen gör det möjligt att få anstånd med förpliktelser såväl inom privat- som offentligt rättsförhållanden. Enligt bedömningarna i litteraturen kan det bli nödvändigt att tillämpa bestämmelsen också vid andra kriser än sådana som avses i 13 kap.

Tillämpningen av 13 kap. i regeringsformen är alltså begränsad till krig och krigsfara. I detta avseende skiljer man alltså fortfarande formellt mellan krig och fred. Å andra sidan kan t.ex. de bemyndiganden att meddela förordning som ingår i 8 kap. även tillämpas under andra förhållanden än de kriser som avses i 13 kap.

Den reglering som hör till beredskapslagstiftningen ingår i Sverige i ett flertal författningar. I lagen om totalförsvaret och höjd beredskap (1992:1403) föreskrivs att beredskapen kan höjas för att stärka landets försvarsförmåga. Höjd beredskap innebär antingen skärpt eller högsta beredskap. Om Sverige befinner sig i krig, råder högsta beredskap direkt med stöd av lagen. Om det däremot är fråga om sådana utomordentliga förhållanden som är föranledda av att det är krig utanför Sveriges gränser eller av att Sverige har varit i krig eller krigsfara får regeringen besluta om skärpt eller högsta beredskap.

Enligt 7 § i lagen ska kommuner och landsting vid höjd beredskap vidta de särskilda åtgärder som är nödvändiga för att de under de rådande förhållandena ska kunna fullgöra sina uppgifter inom totalförsvaret. Dessa åtgärder gäller t.ex. personal. Samma skyldighet gäller för enskilda organisationer och företag som t.ex. enligt överenskommelse är skyldiga att fortsätta sin verksamhet i krig.

Innebörden i övrigt av att höjd beredskap råder framgår av andra författningar.

Förordning om krisberedskap och höjd beredskap (2006:942) gäller delvis krisberedskap. Å andra sidan ansluter sig förordningen delvis till rikets totalförsvaret och höjd beredskap. Förordningen är subsidiär; den tillämpas bara om något annat inte följer av lag eller annan förordning.

I förordningen föreskrivs bl.a. om risk- och sårbarhetsanalyser och beredskapsplanering. Av bilagan till förordningen framgår vilka myndigheter som har särskilt ansvar inom samverkansområden.

Förordningen innehåller också bestämmelser om hur beslut om höjd beredskap ska tillkännages. Om beredskapen höjts till skärpt eller högsta beredskap ska detta, förutom på vanligt sätt genom författning, tillkännages i radion och televisionen. Om det råder högsta beredskap i hela landet, kan regeringen be-

sluta att detta ska tillkännages även genom beredskapslarm.

I förordningen föreskrivs också om åtgärder vid höjd beredskap. När beredskapen höjts, ska regeringen bestämma i vilken omfattning Försvarsmakten ska krigsorganiseras. Efter ett beredskapslarm ska hela Försvarsmakten krigsorganiseras.

Vid beredskapslarm ska enligt förordningen vissa författningar omedelbart tillämpas (27 §). Dessa författningar gäller bl.a. följande frågor:

- betalningsväsende, ransonering, prisreglering (lagen (1957:684) om betalningsväsendet under krigsförhållanden, ransoneringslagen (1978:268), prisregleringslagen (1989:978))

- arbetsrätt och arbetsförmedling (arbetsrättsliga beredskapslagen (1987:1262) lagen (1994:2077) om arbetsförmedlingstvång)

- skolväsendet (förordningen (1991:1195) om det offentliga skolväsendet under krig och vid krigsfara m.m. och förordningen (1991:1269) om verksamheten vid statliga skolor under krig och vid krigsfara)

- försäkringsverksamhet (lagen (1999:890) om försäkringsverksamhet under krig eller krigsfara m.m.)

- förfarandet hos kommunerna, förvaltningsmyndigheterna och domstolarna (lagen (1988:97) om förfarandet hos kommunerna, förvaltningsmyndigheterna och domstolarna under krig eller krigsfara m.m.).

I dessa författningar regleras samma slag av frågor som i beredskapslagen. Enligt t.ex. lagen om förfarandet hos kommunerna, förvaltningsmyndigheterna och domstolarna under krig eller krigsfara m.m. kan regeringen på ett sätt som avviker från normal lagstiftning bestämma bl.a. om hur kommunalförvaltningen ska skötas, förvaltningsmyndigheternas ställning, domstolars, behandlingsordning och tidsfrister.

Utöver att författningarna blir direkt tillämpliga vid ett beredskapslarm innehåller de också egna bestämmelser om tillämpningstid. Flera av författningarna kan börja tillämpas med stöd av en av regeringen meddelad förordning, om Sverige är i krigsfara eller om det råder sådana utomordentliga förhållanden som är föranledda av krig utanför Sveriges gränser eller av att landet tidigare befunnit sig i krig. Prisregleringslagen kan utöver i

krissituationer som innebär ett militärt hot även tillämpas då det i övrigt föreligger risk för en allvarlig prisstegring på viktiga varor och tjänster. Regeringens förordning om tillämpning av författningarna ska föreläggas riksdagen för behandling.

Sommaren 2007 tillsattes en utredning om i vilken mån bestämmelserna om ransonering och prisreglering behövs och eventuellt kräver en översyn (Kommittédirektiv 2007:95). Avsikten är att utredningen ska vara klar i januari 2009.

Norge

I Norge har man gjort den bedömningen att hotbilderna har förändrats. Säkerhetspolitiken anses ha mindre anknytning till det statliga territoriet och mera till den internationella omgivningen än tidigare. Som nya hotbilder nämns t.ex. terrorism och massförstörelsevapen.

Som exempel på en organisationsförändring kan nämnas att en ny säkerhets- och beredskapsmyndighet (Direktoratet for samfunnssikkerhet og beredskap) inledde sin verksamhet den 1 september 2003. Två befintliga myndigheter, Direktoratet for sivilt beredskap och Direktoratet for brann- og sikkerhet, har sammanslagits till en. Myndigheten har till uppgift att bl.a. skapa en helhetsbild av det norska samhällets sårbarhet och hotbilder. Myndigheten stöder därutöver justitiedepartementet i samordningen av samhällets civilförsvär.

Norges grundlag (Kongeriget Norges Grundlov) är från 1814. Den har ändrats några gånger efter tillkomsten, men några större revideringar har inte genomförts. Därmed ger den skrivna grundlagen inte alltid en sann bild av den norska konstitutionen.

Enligt 26 § i grundlagen har konungen (= regeringen) rätt att sammankalla trupper och inleda ett försvarskrig samt sluta fred. Särskilt viktiga internationella avtal kräver dock Stortingets medgivande.

Regleringen av de grundläggande fri- och rättigheterna är relativt begränsad i den norska grundlagen, och den innehåller inte heller några bestämmelser om begränsning av dessa rättigheter. Vissa människorättskonventioners ställning har dock fastställts genom den s.k. människorättslagen (menneskerettsloven;

lagens namn i sin helhet lyder lov om styrking av menneskerettighetenes stilling i norsk rett 21.5.1999 nr 30). I lagen föreskrivs att de människorättskonventioner som räknas upp i lagen är i kraft på samma sätt som nationell lagstiftning. Det föreskrivs emellertid också att konventionsbestämmelserna i konfliktsituationer går före bestämmelserna i övrig lagstiftning.

I den norska lagstiftningen har olika beredskapstillstånd och undantagsförhållanden inte definierats på samma sätt som i t.ex. den svenska lagstiftningen. Den viktigaste beredskapslagstiftningen ingår i beredskapslagen (beredskapsloven, vars namn i sin helhet lyder lov om særlige rådgjerder under krig, krigsfare og liknende forhold 15.12.1950 nr. 7).

Enligt 3 § i beredskapslagen kan konungen (= regeringen) i undantagsförhållanden utfärda föreskrifter för att t.ex. trygga rikets säkerhet, den allmänna ordningen, folkhälsan och landets försörjning. Vid behov kan man avvika från lagen genom föreskrifter. Undantagsförhållanden enligt lagrummet är krig, krigshot och situationer där landets självständighet eller säkerhet är hotad. Stortinget ska snarast möjligt underrättas om föreskrifterna. Regeringen eller Stortinget kan upphäva en föreskrift. Enligt 5 § i lagen kan regeringen delegera den lagstiftande makten till de centrala och lokala myndigheterna under sådana undantagsförhållanden som avses i 3 § om det anses nödvändigt.

Den norska beredskapslagen innehåller bestämmelser också om förhållandet mellan t.ex. militära och civila myndigheter, behandlingen av brottmål i undantagsförhållanden samt om statligt övertagande av ägande- och bruksrätt.

I en utredning gällande samhällssäkerhet och samarbetet mellan militära och civila myndigheter (Stortingsmelding nr. 39 [2003-2004] Samfunnssikkerhet og sivilt-militært samarbeid) tas räckvidden hos 3 § i beredskapslagen upp. Det anses att 3 § ger tillräcklig laglig grund för överförandet av befogenheter från polisen till försvarsmakten i undantagsförhållanden. Det anses att definitionen av undantagsförhållanden enligt 3 § kan vara underkastad prövning och regeringen anses ha betydande prövningsrätt vid bedömning av situationen. Därmed anses 3 § i

beredskapslagen utgöra en tillräcklig laglig grund också med tanke på nya hotbilder.

Utöver beredskapslagen finns det i Norge även andra bestämmelser gällande befogenheter i undantagsförhållanden. Sådana författningar är t.ex. lagen om rekvisitioner för militära ändamål (Lov om militære rekvisisjoner 29.6.1951 nr 19), lagen om försörjnings- och beredskapsaktioner (Lov om forsynings- og beredskapstiltak 14.12.1956 nr 7), lagen om beredskap inom social- och hälsovården (Lov om helsemessig og sosial beredskap 23.6.2000 nr 56), lagen om tidsfrister och betalningsansånd under exceptionella förhållanden (Lov om fristar og betalingsutsetjing og ymist anna i serlege tilhøve, 4.12.1964, nr 1) samt lagen om civilförsvaret (Lov om sivilforsvaret 17.7.1953 nr 9).

Danmark

I de utredningar om beredskap och försvar som nyligen blev klara i Danmark görs den bedömningen att det tack vare den säkerhetspolitiska utvecklingen inte föreligger några direkta militära hot mot Danmark under den närmaste framtiden. Det konstateras däremot att sannolikheten ökar för olyckor, terroråd och andra oförutsägbara händelser eller incidenter som inträffar med kort varsel.

Genom revideringen av beredskapslagen (beredskabsloven 1054/1992) 2003 ändrades grunderna för planering av civilförsvaret, och istället för att skilja mellan krig och fred skiljer man nu mellan oförutsägbara och förutsägbara händelser. Tidigare har tyngdpunkten inom totalförsvaret varit förlagd till krig och civilförsvarets uppgift har varit att stöda försvarsmaktens åtgärder. De ändrade hotbilderna har lett till att relationen förändrats. Numera ansluter sig samhällets sårbarhet i stor utsträckning till infrastrukturen.

Enligt 19 § 2 stycket i grundlagen (Danmarks Riges Grundlov) kan konungen (= regeringen) bestämma att maktmedel ska användas mot en annan stat, om ett väpnat angrepp riktas mot riket eller danska styrkor. I övriga fall krävs det danska folketingets medgivande för att maktmedel ska få användas. Grundlagens 23 § gäller konungens (= regeringens) lagstiftande behörighet i undantagsförhållanden ("i særdeles påtrængende tilfælde"). Konungen (= regeringen) kan

utfärda tillfälliga författningar om parlamentet inte kan sammankallas. Begränsningen när det gäller delegeringen av den lagstiftande makten är att de författningar som konungen (= regeringen) utfärdar inte får strida mot grundlagen. Det danska folketinget ska behandla författningarna så snart som möjligt och godkänna eller förkasta dem.

Det VIII kapitlet i grundlagen gäller de grundläggande fri- och rättigheterna. Kapitlet innehåller dock inte några särskilda bestämmelser om inskränkningar i dessa rättigheter i undantagsförhållanden.

Den danska beredskapslagen gäller till stor del räddningsberedskapen (redningsberedskab). Syftet med räddningsberedskapen är enligt 1 § i beredskapslagen att förhindra, begränsa och avhjälpa skador på människor, egendom och miljö vid olyckor eller katastrofer och i krig eller krigsfara. I beredskapslagen ingår också bestämmelser om bl.a. organiseringen av räddningsberedskapen, befogenheter i olycksituationer, beredskapsplanering, expropriation av privat egendom och skyldighet att delta i räddningsoperationer.

Bland den övriga beredskapslagstiftningen kan nämnas t.ex. lagen om syftet med försvarsmakten, dess uppgifter och organisation m.m. (Lov om forsvarets formål, opgaver og organisation m.v. 27.2.2001 nr 122). Enligt 17 § i lagen kan försvarsministern under särskilda förhållanden bl.a. ingripa i telekommunikationen, sjöfarten och fisket samt flygtrafiken. Dessutom ingår en bestämmelse om expropriation av egendom.

Också lagen om expropriation för militära ändamål (Lov om ekspropriation i militære øjemed 11.6.1954 nr 225) och lagen om rekvisition av transportmedel för försvaret och räddningsberedskapen (Lov om tilvejebringelse af befordringsmidler til det militære forsvaret og redningsberedskabet 8.4.1992 nr 228) gäller övertagande av egendom.

Tyskland

Tysklands grundlag (Grundgesetz für die Bundesrepublik Deutschland) trädde i kraft 1949. Till grundlagen fogades 1968 kapitel Xa, som gäller försvarstillstånd (Verteidigungsfall). Försvarstillstånd kan utlysas då staten blir utsatt för ett väpnat angrepp eller

omedelbart hot om ett väpnat angrepp. I grundlagen nämns också spänningstillstånd (Spannungsfall). I litteraturen är spänningstillstånd förknippat med sådana förhållanden som föregår ett försvarstillstånd. Den tredje typen av krisläge som tas upp i grundlagen är en intern kris inom förbundsstaten (artikel 35 och 91), som kan bero på en naturkatastrof, en allvarlig olycka, fara som hotar den fria demokratin i förbundsstaten eller en delstat eller hot mot den allmänna säkerheten eller ordningen.

Såväl försvarstillstånd som spänningstillstånd utlyses med två tredjedels majoritet i såväl förbundsdagen (Bundestag) som förbundsrådet (Bundesrat). Förbundsrepubliken måste sätta beslutet i kraft. Ett internt krisläge kan inträda utan förbunds dagens formella beslut.

Vid exceptionella förhållanden är det möjligt att överföra makt från delstaterna till förbundsstaten. Under ett försvarstillstånd överförs till förbundsstatens lagstiftningsbefogenheter sådana frågor som under normala förhållanden hör till delstaternas kompetens (artikel 115c). Under försvarstillståndet kan lagstiftningsprocessen förenklas så att brådskande lagförslag kan överlämnas för omedelbar behandling till båda kamrarna samtidigt (artikel 115d). Om förbunds dagarna inte kan sammanträda under försvarstillståndet, övergår lagstiftningsuppgifterna till den gemensamma kommittén (Der Gemeinsame Ausschuss), som fungerar som en förbunds dag i miniatyr (artikel 115e).

Utöver dessa bestämmelser ingår även andra bestämmelser gällande undantagsförhållanden. Det första kapitlet i grundlagen gäller de grundläggande fri- och rättigheterna. En allmän bestämmelse i artikel 19 gäller inskränkande av de grundläggande fri- och rättigheterna. Därutöver ingår även några särskilda bestämmelser gällande undantagsförhållanden. För det första kan enligt artikel 17a punkt 2 den fria rörligheten och hemfriden begränsas genom lagar om försvar och befolkningsskydd. För det andra föreskrivs i artikel 12a punkt 4 och punkt 6 om arbets- och tjänsteplikt under försvarstillstånd. Det kan enligt punkt 4 i lag eller med stöd av lag (durch Gesetz oder auf Grund eines Gesetzes) föreskrivas att kvinnor i viss ålder vid behov kan kallas in för att utföra sjukvårds-

uppgifter. Rätten för vissa statliga tjänstemän att lämna sin tjänst kan enligt punkt 6 inskränkas genom lag eller med stöd av lag.

Med tanke på inskränkandet av de grundläggande fri- och rättigheterna är också bestämmelserna i artikel 115c stycke 2 viktiga. Enligt dem kan man under ett pågående försvarstillstånd i nödvändig utsträckning avvika från bestämmelserna om ersättning vid expropriation samt förlänga tiden för frihetsberövande i några fall.

Den tyska lagstiftningen gällande krislägen (Notstandsgesetze) är splittrad. Det finns separata författningar om bl.a. trygghet av trafik och telekommunikation (Eisenbahnverkehrsicherstellungsverordnung 9.9.1976, Post- und Telekommunikationssicherstellungsgesetz 14.9.1994) samt livsmedels- och energiförsörjning (Ernährungsvorsorgegesetz 20.8.1990, Heizöl-Liefer-beschränkungs-Verordnung 26.4.1982, Gaslastverteilungs-Verordnung 21.7.1976).

Dessutom finns det en lag från 1956 som reglerar olika slag av rekvisition (Bundesleistungsgesetz 19.10.1956). Genom lagen möjliggörs expropriation av privat och offentlig egendom för militära ändamål. Möjligheten att utnyttja expropriation är dock förenat med det villkoret att egendomen inte på annat sätt finns att tillgå i tid eller utan oskäligen ansträngningar.

Schweiz

Förbundsstaten Schweiz grundlag (Constitution fédérale de la Confédération suisse du 18 avril 1999) trädde i kraft 2000. Grundlagen innehåller några bestämmelser gällande krislägen eller undantagsförhållanden.

I artikel 52 ges förbundsstaten möjlighet att ingripa, om den inre ordningen i en kanton är störd eller i fara och kantonen inte ensam eller med hjälp av de andra kantonerna kan klara av situationen. I litteraturen nämns revolutionära oroligheter som exempel på sådan situationer.

I artikel 173 och 185 föreskrivs om de befogenheter förbunds församlingen (L'Assemblée fédérale) och förbunds rådet (Le Conseil fédéral) har i anslutning till bibehållandet av den interna och externa säkerheten.

Förbunds församlingens och förbunds rådets befogenheter överlappar delvis varandra. Enligt rättslitteraturen har förbunds församlingens verksamhet företräde framom förbunds rådets, men i praktiken är det förbunds rådet som intar den viktigaste rollen i brådskande fall. Enligt artikel 185 stycke 3 kan förbunds rådet utfärda förordningar och föreskrifter för viss tid för att avvärja befintliga eller omedelbart hotande störningar i den allmänna ordningen eller den inre eller yttre säkerheten.

Artikel 102 gäller utbudet av nödvändiga varor och tjänster. Förbundsstaten har till uppgift att trygga utbudet på nödvändiga varor och tjänster när krig hotar eller vid en allvarlig ekonomisk kris. Vid behov kan avsteg göras från principen om ekonomisk frihet.

I litteraturen har det ansetts att också artikel 165 i grundlagen, i vilken lagstiftning i brådskande ordning tas upp, hör till krislägesrätten. Enligt artikeln kan en lag kungöras i brådskande ordning och sättas i kraft omedelbart genom ett förenklat förfarande. En sådan lag måste ha begränsad giltighetstid. Under den förra grundlagens giltighetstid användes kungörelse i brådskande ordning t.ex. för att stabilisera förhållandena på byggmarknaden år 1971.

I Schweiz grundlag finns också en allmän artikel om inskränkande av de grundläggande fri- och rättigheterna. Förutsättningarna för att begränsa de grundläggande fri- och rättigheterna är i viss mån desamma som i finsk praxis. En inskränkning ska för det första bygga på lag. Begränsningen ska för det andra motiveras av allmän fördel eller av att andras grundläggande fri- och rättigheter skyddas. För det tredje ska inskränkningen stå i proportion till det mål som eftersträvas. För det fjärde får det centrala innehållet i de grundläggande fri- och rättigheterna inte kränkas. Det är dock möjligt att avvika från kravet på stiftandet av lag då det är fråga om en allvarlig och omedelbar fara.

Schweiz har en rätt omfattande beredskapslagstiftning. Lagstiftningen om landsförsvaret är indelad i delar som tar upp militärt försvar, befolkningsskydd och räddningsväsen samt ekonomiskt försvar.

Den nya lagen om befolkningsskydd (loi fédérale sur la protection de la population et sur la protection civile) trädde i kraft i början

av 2004. Befolkningsskyddet anses hänföra sig till storolyckor, krissituationer och väpnade konflikter. I lagen föreskrivs bl.a. om uppgiftsfördelningen mellan förbundsstaten och kantonerna, om skyldigheterna i anslutning till räddningstjänst och om expropriation av egendom i exceptionella situationer. Inom befolkningsskyddet betonas i högre grad än tidigare fredstida krissituationer.

Regleringen av befolkningsskyddet kompletteras av fem förordningar från 2003. Dessutom föreskrivs särskilt om t.ex. skyddandet av kulturegendom.

Lagstiftningen om det ekonomiska försvaret (défense économique) är tämligen omfattande. Lagen om landets ekonomiska försörjning (loi fédérale sur l'approvisionnement du pays) är från år 1982. Den tar upp såväl förhållanden som åtgärder i sådana allvarliga situationer där det ekonomiska systemet inte kan upprätthållas utan särskilda åtgärder.

Till regleringen av det ekonomiska försvaret ansluter sig också författningar om säkerhetsupplagring. Om upplagringen av livsmedel och foder, utsäde och gödselmedel, läkemedel samt bränslen och smörjmedel föreskrivs särskilt. Dessutom föreskrivs särskilt om t.ex. tryggnad av tillgången till dricksvatten och försäkring av transporter under kriser.

Frankrike

I Frankrikes grundlag (La Constitution du 4 Octobre 1958) ingår några bestämmelser om undantagsförhållanden. För det första ska parlamentet enligt artikel 35 godkänna en krigsförklaring. I artikel 36 föreskrivs därutöver att statsrådet fattar beslut om när en belägring (l'état de siège) har inletts. Parlamentet ska dock godkänna beslutet inom tolv dagar.

I artikel 16 i grundlagen ges presidenten mycket omfattande befogenheter att vidta åtgärder i undantagsförhållanden. En första förutsättning för att presidenten ska kunna använda sig av sina särskilda befogenheter är att det föreligger ett allvarligt och omedelbart hot mot republikens institutioner, nationens självständighet, dess territoriella integritet eller uppfyllandet av dess internationella förpliktelser. En andra förutsättning är att den

offentliga, regelbundna maktutövningen har avbrutits. Som ett formellt villkor nämns att presidenten före ibruktagandet av sina särskilda befogenheter ska höra vissa instanser och att det ska meddelas att undantagsåtgärder kommer att vidtas. Presidentens befogenheter att vidta undantagsåtgärder ska vara grundade på en önskan att trygga förutsättningarna för de offentliga myndigheternas verksamhet. En begränsning av befogenheterna utgörs av bestämmelsen att nationalförsamlingen inte får upplösas under den tid som de särskilda befogenheterna är gällande.

Den franska lagen gällande krislägen (loi instituant un état d'urgence) är från 1955. Det finns dessutom nyare lagstiftning gällande naturkatastrofer, terrorism och risker i anslutning till ny teknik.

Enligt lagen från 1955 kan krisläge utlysas för tolv dagar genom förordning av statsrådet i sådana fall då det föreligger en omedelbar risk för allvarliga ordningsstörningar. För krislägen som varar längre än så krävs parlamentets godkännande. Utlysande av krisläge utökar avsevärt polisens befogenheter och möjliggör t.ex. införandet av inskränkningar då det gäller rörelsefrihet och vistelse samt tillfällig stängning av vissa mötesplatser. Frankrike har senast utnyttjat möjligheten att utfärda krisläge i november 2005.

Bestämmelserna i människorättsfördragen

I några av människorättskonventionerna, såsom i konventionen om skydd för de mänskliga rättigheterna och de grundläggande friheterna (FördrS 19/1990, nedan Europeiska människorättskonventionen) och i den internationella konventionen om medborgerliga och politiska rättigheter (FördrS 8/1976, nedan MP-konventionen), ingår bestämmelser om möjligheten till avvikelser från dessa rättigheter (derogation) under den tid ett allmänt krisläge råder.

I artikel 15 i Europeiska människorättskonventionen fastställs de förhållanden som tillåter avvikelser med uttrycket "under krig eller i annat allmänt nödläge, som hotar nationens existens". I MP-konventionen definieras undantagsförhållandena som ett allmänt nödläge, som hotar nationens fortbestånd och som officiellt kungjorts som sådant. I motsats till Europeiska människorättskonventionen

nämns inte krig uttryckligen som ett allmänt nödläge i MP-konventionen. Enligt de ställningstaganden som framförts i litteraturen beror detta på att man i det skede då konventionen bereddes ville undvika uppfattningen att Förenta Nationerna (FN) godkänner krig. Det går emellertid inte att utgående från ordalydelsen i artikeln fastställa att krig eller en motsvarande militär kris inte skulle vara ett sådant allmänt nödläge som hotar nationens fortbestånd i enlighet med artikel 4. I litteraturen har tvärtom just väpnade, internationella konflikter betraktats som det mest typiska exemplet på ett sådant allmänt nödläge som hotar nationens fortbestånd.

Den tolkningspraxis som har tillämpats på människorättskonventionerna ger deras definition av nödläge dess innehåll. Europeiska domstolen för de mänskliga rättigheterna har i fallet *Lawless* (1.7.1961, Series A no. 315) tolkat definitionen i artikel 15 i Europeiska människorättskonventionen så, att den täcker exceptionella krissituationer som hotar den organiserade existensen i ett land. Domstolen ansåg att det i fallet i fråga förelåg just ett sådant nödläge, eftersom det i landet fanns en våldsam, hemlig armé som agerade på ett med tanke på utrikespolitiken riskfyllt sätt utanför landets gränser och terroraktionerna hade ökat fortgående och på ett alarmerande sätt.

I rättslitteraturen har det ansetts att karaktäriseringen i fallet *Lawless* och ordalydelsen i konventionsbestämmelsen visar att artikel 15 är avsedd att tillämpas endast i yttersta undantagsfall. Den europeiska kommissionen för de mänskliga rättigheterna har i ett fall som gällde Grekland (*Yearbook of the European Convention on Human Rights XII*, 1969) konstaterat att vissa förutsättningar ska gälla för att det ska vara fråga om ett nödläge som hotar nationens fortbestånd. För det första ska nödläget vara reellt eller omedelbart hotande. För det andra ska effekterna av nödläget gälla hela nationen. För det tredje ska nödläget hota hela det organiserade samhällslivets fortbestånd och för det fjärde ska krisen och faran otvetydigt vara så exceptionell att de normala begränsningarna och medlen för upprätthållande av allmän säkerhet, hälso- och sjukvård samt ordning inom de ramar som konventionen tillåter är uppenbart otillräckliga.

Europeiska domstolen för de mänskliga rättigheterna har ansett det möjligt att också ett regionalt begränsat nödläge kan hota nationens existens på det sätt som avses i artikel 15. Om undantagstillstånd emellertid har kungjorts regionalt, kan man inom de övriga delarna av konventionsstaten inte hänvisa till detta.

FN:s kommitté för de mänskliga rättigheterna har 2001 meddelat ett allmänt ställningstagande till tolkningen av artikel 4 i MP-konventionen (General Comment no. 29. States of Emergency [Article 4]). Följande konstateras om tillämpningen av artikeln. För det första ska det också i händelse av väpnade konflikter vara fråga om situationer som hotar nationens fortbestånd. För det andra påpekar kommittén att konventionsstaten ska göra en strikt bedömning av det berättigade och nödvändiga i åtgärderna, om en avvikelse enligt artikel 4 görs i annat sammanhang än vid väpnad konflikt. För det tredje gör kommittén den bedömningen att en inskränkning av rättigheterna i allmänhet räcker vid t.ex. naturkatastrofer eller storolyckor. Kommittén är alltså restriktiv i fråga om avvikelser från de mänskliga rättigheterna i sådana situationer.

I de artiklar som medger avvikelser föreskrivs också att dessa ska vara oundgängliga. Det är alltså tillåtet att göra avvikelser endast i den utsträckning som situationen oundgängligen kräver. I sitt allmänna ställningstagande konstaterar kommittén att kravet på oundgänglighet hänger samman med hur länge nödläget pågår, nödlägets geografiska utsträckning och frågans omfattning samt på de exceptionella åtgärder som vidtagits. Den europeiska domstolen för de mänskliga rättigheterna har å sin sida i fallet *Brannigan och McBride* (26.5.1993, Series A no. 258-B) konstaterat att det vid bedömningen av oundgänglighet också ska tas hänsyn till från vilket slag av rättigheter avvikelse sker, de orsaker som lett till nödläget samt nödlägets tidsmässiga utsträckning.

I såväl Europeiska människorättskonventionen som MP-konventionen räknas sådana rättigheter upp från vilka avvikelser inte får ske ens under ett nödläge. Som ovillkorliga bestämmelser ingår i båda konventionerna rätten till liv, förbudet mot tortyr, förbudet mot slaveri och skuldslaveri samt förbudet

mot strafflagar med retroaktiv verkan. I MP-konventionen ingår också som ovillkorligen tryggade rättigheter att bli erkänd som person i rättsligt hänseende samt tanke-, samvets- och religionsfrihet. I konventionen ingår också ett särskilt förbud mot diskriminering i samband med undantagsförhållanden. Vad gäller Europeiska människorättskonventionen bör det beaktas att det med stöd av artikel 15 är förbjudet att avvika från det sjätte tilläggsprotokollet, som gäller avskaffandet av dödsstraff.

De ovillkorliga rättigheterna som räknas upp i artiklarna skiljer sig alltså delvis från varandra. Betydelsen av dessa skillnader minskas dock av det faktum att den under-tecknande statens skyldighet att respektera sina övriga internationella åtaganden konstateras i bägge konventionerna.

I och med den utveckling som skett inom tolkningen av de mänskliga rättigheterna har vad som kan betraktas som ovillkorliga beståndsdelar utvecklats då det gäller mänskliga rättigheter som inte uttryckligen nämns som sådana. Detta gäller t.ex. tryggheten av vissa minimirättigheter för den åtalade vid en straffprocess.

Såväl artikel 15 i Europeiska människorättskonventionen som artikel 4 i MP-konventionen innehåller en bestämmelse om konventionsstatens skyldighet att underrätta om avvikelser. Europeiska domstolen för de mänskliga rättigheterna har betonat att generalsekretären omedelbart ska underrättas om avvikelser och att konventionsstaten fortlöpande ska överväga nödvändigheten av att upprätthålla dessa nödlägesavvikelser.

Som ett villkor för avvikelser från de rättigheter som MP-konventionen ska skydda nämns i artikel 4 i konventionen också en officiell kungörelse av ett nödläge. Enligt FN:s kommitté för de mänskliga rättigheterna ska ett nödläge kungöras i enlighet med konventionsstatens grundlag och övrig lagstiftning som gäller utlysande av nödläge och befogenheter i undantagsförhållanden.

I motsats till MP-konventionen ingår inte något uttryckligt krav på kungörande av ett nödläge i Europeiska människorättskonventionen. Kommissionen för de mänskliga rättigheterna har dock ansett att åtminstone något slag av formell kungörelse av ett nödläge är en förutsättning för avvikelse från konven-

tionsförpliktelserna enligt artikel 15. Denna ståndpunkt understöds av att artikel 15 innehåller ett krav på att även MP-konventionens bestämmelser ska respekteras. I fallet *Branigan och McBride* underströk domstolen för de mänskliga rättigheterna för det första att dess uppgift inte är att i auktoritativt hänseende tolka bestämmelserna i MP-konventionen. Å andra sidan konstaterade domstolen emellertid att en detaljerad kommuniké av inrikesministern i underhuset om de avvikelser från konventionsbestämmelserna som gjorts i det aktuella nödläget motvarade en officiell kungörelse.

EU-rätten

De viktigaste bestämmelserna i fördraget om upprättandet av Europeiska gemenskapen (nedan EG-fördraget) med tanke på beredskapslagen är i synnerhet artikel 30, 39 och 58 om inskränkningar i den fria rörligheten för varor, arbetstagare och kapital och artikel 297 om allmänna säkerhetsundantag.

Enligt artikel 30 i EG-fördraget kan medlemsstaterna utfärda förbud mot eller restriktioner för import, export eller transitering som grundas på allmän moral, allmän ordning eller allmän säkerhet eller intresset att skydda människors och djurs hälsa och liv, att bevara växter, att skydda nationella skatter av konstnärligt, historiskt eller arkeologiskt värde eller för att skydda industriell och kommersiell äganderätt. Sådana förbud eller restriktioner får dock inte utgöra ett medel för godtycklig diskriminering eller innefatta en förtäckt begränsning av handeln mellan medlemsstaterna.

I artikel 39 tryggas arbetstagarnas fria rörlighet inom gemenskapen. Den fria rörligheten kan dock begränsas med hänsyn till allmän ordning, säkerhet och hälsa.

Med undantag från den fria rörligheten för kapital har medlemsstaterna med stöd av artikel 58 rätt att vidta åtgärder som är motiverade med hänsyn till allmän ordning eller allmän säkerhet. Åtgärderna och förfarandena får dock inte utgöra ett medel för godtycklig diskriminering eller innefatta en förtäckt begränsning av den fria rörligheten för kapital och betalningar mellan medlemsstaterna.

Den fria rörligheten för varor, arbetstagare och kapital kan alltså begränsas genom åtgärder

som anses nödvändiga med tanke på den allmänna ordningen och säkerheten. Enligt artikel 30 och 39 kan också skydd av hälsan vara en godtagbar grund. Däremot kan enligt EG-domstolens vedertagna rättspraxis rent ekonomiska skäl inte utgöra grund för begränsningar som är förbjudna i EG-fördraget (mål nr C-265/95, C-398/95, C-367/98). Införandet av begränsningar gäller de allmänna principerna för gemenskapsrätten, i synnerhet proportionalitetsprincipen.

I målet *Campus Oil* (72/83) konstaterade EG-domstolen emellertid att ett avbrott i leveranserna av mineralolja produkter och de risker detta eventuellt medför för landet allvarligt kan inverka på den allmänna säkerheten i landet, vilken man enligt EG-fördraget kan skydda. När man tar i beaktande omfattningen av de följder ett avbrott i leveranserna av oljeprodukter kan ha för ett lands existens, kan det konstateras att målet att varaktigt garantera en miniminivå för oljeleveranserna till sin karaktär är sådant att det klart går före ekonomiska omständigheter och därmed kan vara ett mål som är förbundet med begreppet allmän säkerhet.

Vid bedömningen av betydelsen av fallet *Campus Oil* bör det beaktas att det här var fråga om förberedelser inför, inte verksamhet i, undantagsförhållanden. Det är dessutom oklart hur långt gående slutsatser som kan dras på basis av ett så gammalt fall. Det verkar dock som om restriktioner för den fria rörligheten för varor och kapital skulle vara möjliga på grund av en sådan ekonomisk kris som har följder för den allmänna ordningen och säkerheten (t.ex. inre oroligheter i situationer där tillgången på någon viss nytthet är knapp). Det måste å andra sidan beaktas att restriktioner för den fria rörligheten måste tolkas snävt med tanke på att de utgör undantag.

Enligt artikel 297 i EG-fördraget är det tillåtet för medlemsstaterna att avvika från sina skyldigheter enligt gemenskapsrätten. Det är enligt artikeln alltså möjligt att avvika från samtliga bestämmelser i fördraget. I artikeln fastställs inte karaktären av de åtgärder som är tillåtna för medlemsstaterna. Artikeln är formulerad så att den förpliktar medlemsstaterna till samråd, och en enskild medlemsstats möjligheter att vidta åtgärder som avviker

ker från dess skyldigheter som EU-medlem framgår därför endast indirekt.

Tillämpningsområdet för artikel 297 är begränsat såtillvida att de situationer där den kan tillämpas har fastslagits i artikeln. Tillämpningsområdet är mera begränsat än i de artiklar som gäller avvikelser från de fyra friheterna. Artikeln kan för det första tillämpas i situationer som ansluter sig till den yttre säkerheten (i händelse av krig eller vid en allvarlig internationell spänning som innebär krigsfara). I generaladvokatens förslag till domslut i målet Kommissionen mot Grekland (C-120/94) konstateras att frågan om hotets befintlighet ska granskas utifrån den ifrågavarande medlemsstatens ståndpunkt. Enligt generaladvokaten har varje medlemsstat beroende på geografiska och historiska skillnader mellan länderna sina egna särskilda utrikes- och säkerhetspolitiska problem och bekymmer. När det är fråga om bedömning av det hot som ett tredje land utgör för medlemsstaten har den ifrågavarande medlemsstaten enligt generaladvokaten bättre förutsättningar för detta än något gemenskapsorgan eller en annan medlemsstat.

I litteraturen har det ansetts att villkoret för tillämpning av artikeln alltid är uppfyllt när en medlemsstat befinner sig i krig, även om detta inte försiggår på medlemsstatens territorium. Dessutom har det bedömts att medlemsstatens yttre säkerhet ska vara allvarligt hotad för att artikeln ska kunna tillämpas annat än under krig.

Den andra situationen där artikeln kan tillämpas ansluter sig till en medlemsstats inre säkerhet. Detta villkor har i artikeln beskrivits som "allvarliga interna störningar som påverkar upprätthållandet av lag och ordning". Det måste vara fråga om en så allvarlig störning att den äventyrar landets normala funktioner. I generaladvokatens förslag till domslut i målet Kommissionen mot Grekland (C-120/94) karakteriseras de interna störningarna enligt artikel 297 som sådana som innebär en nära nog total kollaps för den inre säkerheten. Som exempel på sådana situationer som avses i artikeln nämns i litteraturen inbördeskrig och omfattande terrorism.

Det tredje villkoret för tillämpning av artikeln ansluter sig till fullgörandet av internationella åtaganden. Det är fråga om sådana åtgärder som strider mot skyldigheterna

gentemot gemenskapen och som medlemsstaten vidtar för att fullgöra de skyldigheter den har tagit på sig i syfte att bevara fred och internationell säkerhet. I litteraturen har det ansetts att åtminstone de bindande beslut FN:s säkerhetsråd har fattat är sådana internationella skyldigheter.

Med hänsyn till beredskapslagen är också Finlands medlemskap i den ekonomiska och monetära unionen av betydelse. Medlemskapet har utöver införandet av euron också inneburit att en nationell penning- och valutapolitik inte längre bedrivs. Finlands Bank är en del av Europeiska centralbankssystemet. Utgångspunkten är att problem som uppstår i undantagsförhållanden i första hand ska lösas via EU. Den beslutande makten i fråga om åtgärder i samband med reglering och liknande innehas i stor utsträckning av EU och Europeiska centralbanken.

Lissabonfördraget om ändring av fördraget om Europeiska unionen och fördraget om upprättandet av Europeiska gemenskapen innehåller en solidaritetsklausul. Solidaritetsklausulen medför skyldighet för unionen och dess medlemsstater att bistå en medlemsstat som utsätts för en terroristattacker eller drabbas av en naturkatastrof eller en katastrof som orsakas av människor. I solidaritetsklausulen förutsätts bistånd från övriga medlemsstater, men var och en av dessa avgör vad biståndet består i och dess omfattning. Europeiska rådet beslöt redan i mars 2004 införa skyldigheterna enligt solidaritetsklausulen i fråga om terrorism.

Sammanfattande synpunkter på jämförelseländernas beredskapslagstiftning

Det finns betydande skillnader i de olika ländernas bestämmelser gällande undantagsförhållanden. I några av grundlagarna, såsom i Norges och Danmarks, ingår endast ett fåtal bestämmelser om undantagsförhållanden. Å andra sidan regleras beslutsförfarandena i sådana fall då riksdagen på grund av undantagsförhållanden inte kan sammanträda tämligen ingående i grundlagen i t.ex. Sverige och Tyskland. Dessa skillnader beror delvis på olika praxis att skriva grundlagarna och också på när grundlagarna tillkommit.

Ett annat allmänt drag som kan iakttagas då det gäller grundlagarna i de stater som jäm-

förts är att den lagstiftande makten i undantagsförhållanden i åtminstone någon mån överförs på den verkställande makten (regeringen eller presidenten). I grundlagen i Tyskland och Schweiz ingår dessutom bestämmelser som indikerar att förbundsstatens befogenheter accentueras i förhållande till delstaternas.

För det tredje ingår inte i någon av de grundlagar som jämförts en exakt likadan bestämmelse som 23 § i Finlands grundlag. En reglering på lagnivå förutsätts alltså inte lika tydligt enligt grundlagarna i de andra länderna. Därför torde man inte kunna ta någon av dessa bestämmelser som modell för formuleringen av bestämmelserna i vårt land.

För det fjärde varierar också beredskapslagstiftningens struktur och regleringens noggrannhet de jämförda länderna emellan. Regleringen i t.ex. Sverige och Schweiz är synnerligen täckande och delvis också detaljerad. I många av de länder som jämfördes är beredskapslagstiftningen mycket splittrad jämfört med vår. De bestämmelser i t.ex. Sveriges och Norges lagstiftning som motsvarar bestämmelserna i vår beredskapslag återfinns i flera olika lagar.

Till sist kan det konstateras att ett gemensamt drag i utvecklingen i de länder som jämfördes är att nya slag av hot, såsom internationell terrorism och naturkatastrofer, betonas. Samtidigt anser man i t.ex. de nordiska länderna att de traditionella militära hoten har blivit mera osannolika.

2.3 Bedömning av nuläget

Allmänt

Den gällande beredskapslagen trädde i kraft 1991. Den bereddes under 1970- och -80-talen. En del av bestämmelserna grundar sig på lagen om tryggnad av befolkningens utkomst och landets näringsliv under undantagsförhållanden. Regleringen i beredskapslagen härrör alltså delvis från en tidsperiod som i ekonomiskt och samhällsligt avseende skiljde sig rätt väsentligt från den nuvarande.

Dessutom bereddes och stiftades lagen före reformerna gällande de grundläggande fri- och rättigheterna samt grundlagen. Även om vissa korrigeringar med anledning av bl.a. grundlagsreformen gjordes 2000, uppfyller

lagen i sin helhet ändå inte grundlagens krav. Behovet av en revidering av beredskapslagen ansluter sig närmast till förhållandet mellan beredskapslagen och grundlagen.

Beredskapslagens förhållande till grundlagen

De konstitutionsrättsliga problemen i fråga om beredskapslagen kan sammanfattas i följande tre huvudpunkter. För det första grundar sig regleringen i beredskapslagen i stor utsträckning på att den lagstiftande makten delegerats till statsrådet. För det andra är beredskapslagens tillämpningsområde mera omfattande än definitionen av undantagsförhållanden i 23 § i grundlagen som möjliggör tillfälliga undantag från de grundläggande fri- och rättigheterna. För det tredje – bl.a. av de två nyssnämnda orsakerna – är beredskapslagen en undantagslag.

Riksdagens grundlagsutskott har vid två tillfällen fäst uppmärksamhet vid att regleringen i beredskapslagen grundar sig på delegering av den lagstiftande makten. Grundlagsutskottet konstaterade i sitt utlåtande om ändringarna i beredskapslagen år 2000 att det måste anses vara nödvändigt att det finns en sådan lag som beredskapslagen i händelse av krissituationer. Därför ansåg grundlagsutskottet att det fanns exceptionella grunder för ett undantagslagsförfarande. Utskottet ansåg det dock nödvändigt att utreda om beredskapslagen kunde ses över på så sätt att man skulle undvika att bygga upp regleringen på delegering av lagstiftningsmakt (GrUU 1/2000 rd). Denna uppfattning upprepade grundlagsutskottet i sitt utlåtande med anledning av de ändringar som företogs i beredskapslagen 2003 (GrUU 57/2002 rd).

Till beredskapslagens grundlagsenlighet ansluter sig också frågan om beredskapslagens tillämpningsområde i förhållande till 23 § i grundlagen. Grundlagsutskottet konstaterade att den beskrivning av undantagsförhållanden som avgör beredskapslagens tillämpningsområde är mera omfattande än i den bemyndigande bestämmelsen i 23 § i grundlagen (GrUU 1/2000 rd).

Beredskapslagen stiftades i grundlagsordning bl.a. på grund av att den innehåller bestämmelser om delegering av den lagstiftande makten och en mera omfattande definition av undantagsförhållanden än den som ingick

i 16 § i den dåvarande regeringsformen. Dessutom ansågs vissa av bestämmelserna om befogenheter strida mot regeringsformens bestämmelser om riksdagens budgetmakt och kommunalt självstyre.

Det är fortfarande möjligt att lagstifta om vissa begränsade undantag från grundlagen i grundlagsordning. I och med grundlagsreformen har dock denna möjlighet inskränkts. Enligt propositionen med förslag till grundlag ska utgångspunkten vara den, att ett restriktivt förhållningssätt ska tillämpas i förhållande till utnyttjandet av undantagslagsförfarande. Eventuella konflikter mellan grundlagen och ett lagförslag bör således primärt undanröjas genom ändringar i lagförslaget, inte genom att lagen stiftas som en undantagslag (RP 1/1998 rd).

Grundlagsutskottet har i sitt betänkande om grundlagsreformen konstaterat att stiftandet av sådana nya, rent nationella lagar som tydligt innebär undantag från grundlagen bör undvikas och att undantagslagsförfarandet ska tillgripas endast i ytterst exceptionella fall och av tvingande skäl. Grundlagsutskottet förutsatte vidare att regeringen gör en bedömning av nödvändigheten hos de undantagslagar som har stiftats före den nya grundlagen och deras förhållande till bestämmelserna i grundlagen samt vidtar behövliga åtgärder för att dessa ska bringas i överensstämmelse med grundlagens krav (GrUB 10/1998 rd).

Enligt 23 § i grundlagen kan genom lag införas sådana tillfälliga undantag från de grundläggande fri- och rättigheterna som är nödvändiga om Finland blir utsatt för ett väpnat angrepp eller om det råder undantagsförhållanden som hotar nationen och som är så allvarliga att de enligt lag kan jämföras med ett sådant angrepp. Uttrycket "väpnat angrepp" i bestämmelsen avser ett faktiskt angrepp, inte t.ex. en formell krigsförklaring (RP 309/1993 rd).

Enligt bestämmelsen utgör ett väpnat angrepp det jämförelseobjekt som övriga undantagsförhållanden ställs i relation till. I regeringens proposition gällande reformen av de grundläggande fri- och rättigheterna konstateras att karakteriseringen av undantagsförhållanden i 23 § i grundlagen avser det samma som begreppet "allmänt nödläge" i de internationella människorättskonventionerna

(artikel 15 i Europeiska människorättskonventionen och artikel 4 i MP-konventionen). Även om bestämmelsen lämnar det öppet vilka kriser som genom lag kan jämföras med ett omfattande väpnat angrepp mot Finland, ska man i prövningen av detta stöda sig på bl.a. vad som föreskrivs i människorättskonventionerna om kriterierna för ett allmänt nödläge. De tillfälliga undantagen från befogenheterna enligt 23 § i grundlagen ska dessutom vara förenliga med Finlands internationella förpliktelser i fråga om de mänskliga rättigheterna. I bestämmelsen avses såväl kraven på förfaranden som innehållsliga begränsningar då det gäller avvikelserna (RP 309/1993 rd).

Även om hänvisningen till förpliktelserna i fråga om de mänskliga rättigheterna i 23 § i grundlagen kan anses gälla i synnerhet artikel 4 i MP-konventionen och artikel 15 i Europeiska människorättskonventionen, så gäller den inte enbart dessa två konventioner. Hänvisningarna till nödläge eller förhållandena under en väpnad konflikt ingår t.ex. i den reviderade Europeiska sociala stadgan (artikel F, FördrS 80/2002) samt konventionen om barnets rättigheter (artikel 38, FördrS 60/1991). Dessutom är normerna för humanitär rätt, såsom Genevekonventionerna (FördrS 7/1955 och 8/1955) jämte tilläggsprotokoll (FördrS 81/1980, 82/1980 och 5/1987), viktiga i detta sammanhang.

Jämfört med definitionen av undantagsförhållanden i 23 § i grundlagen är definitionen i 2 § i beredskapslagen ganska vid. En definition enligt 2 § i beredskapslagen täcker vid sidan av krig och krigshot även allvarliga störningar i det internationella handelsutbytet och storolyckor. Grundlagsutskottet har velat lyfta fram denna omständighet i sitt utlåtande om de ändringar i beredskapslagen som har företagits p.g.a. den nya grundlagen. Grundlagsutskottet konstaterade att definitionen av undantagsförhållanden då det gäller 2 § 4 och 5 punkten i beredskapslagen är mera omfattande än i 23 § i grundlagen (GrUU 1/2000 rd).

Även 3 punkten i definitionen kan anses vara problematisk till sin omfattning. Inte heller det i 1 punkten nämnda efterkrigstillståndet torde höra till de undantagsförhållanden som avses i 23 § i grundlagen utan närmare bestämmelser. På motsvarande sätt ver-

kar en allvarlig kränkning av Finlands territoriella integritet i enlighet med 2 punkten utan att krigshot föreligger stå utanför den gränsdragning som görs i 23 § i grundlagen.

Förhållande till EU-rätten

Tillämpningen av många av befogenheterna enligt beredskapslagen kan ha omfattande konsekvenser för t.ex. den inre marknadens funktion. I samband med revideringen av beredskapslagen på 1990-talet utreddes konsekvenserna av Finlands EU-medlemskap på regleringen av undantagsförhållanden (Betänkande från arbetsgruppen för ändring av beredskapslagstiftningen, april 1997, bilaga 1). Härvid gjordes den bedömningen att Finlands medlemskap i Europeiska unionen i sig inte gav anledning till att i sak ändra beredskapslagen eller lagen om försvarstillstånd.

Den med tanke på beredskapslagen mest betydelsefulla av förutsättningarna enligt artikel 297 i EG-fördraget för att tillämpa allmänna undantag då det gäller säkerheten är närmast den som ansluter sig till den yttre säkerheten. I regeringens proposition med förslag till ändring av beredskapslagen (RP 200/2002 rd) bedömdes att krig, krigshot, allvarlig kränkning av den territoriella integriteten och väpnat angrepp, som nämns i 2 § 1-3 punkten i beredskapslagen, ska anses motsvaras av krig och en allvarlig internationell spänning som innebär krigsfara enligt artikel 297 i EG-fördraget.

De undantagsförhållanden som avses i 2 § 4 och 5 punkten i beredskapslagen faller däremot utanför tillämpningsområdet för artikel 297. I sådana undantagsförhållanden ska det alltså föreligga någon annan grund för att göra undantag från gemenskapsrätten. I praktiken kan detta innebära en begränsning av de fyra friheterna grundad på allmän ordning eller säkerhet.

I den ändring av beredskapslagen som genomfördes 2003 togs befogenheterna i fråga om reglering av finansmarknaden och försäkringsbranschen in i beredskapslagen. I samband med reformen kom frågan om de nationella myndigheternas befogenheter inom ramen för den ekonomiska och monetära unionen upp. Enligt Europeiska centralbankens ståndpunkt kan finska myndigheter inte handla enligt vissa av befogenheterna i

beredskapslagen om Europeiska centralbanken är handlingsförmögen.

Eftersom befogenheterna gällande undantagsförhållanden i beredskapslagen inte har tillämpats, har inte heller deras förhållande till EU-rätten utvärderats i praktiken. På grund av de många beröringspunkterna mellan beredskapslagstiftningen och EU-rätten måste det berättigade i åtgärderna i fråga under förhandenvarande undantagsförhållanden prövas också utgående från EU-rätten.

Bestämmelsernas tidsenlighet

En revidering av beredskapslagen är nödvändig också med tanke på regleringens tidsenlighet och funktionalitet. Samhälleliga och ekonomiska förändringar har lett till att bedömningen av huruvida de nationella åtgärderna är tillräckliga eller ens möjliga i undantagsförhållanden bör ske på ett helt annat sätt än det som var aktuellt när den nuvarande beredskapslagen bereddes. Det inbördes förhållandet mellan olika stater, utvecklingen inom Europeiska unionen samt utlokaliseringen av olika funktioner, rörligheten och det faktum att funktioner helt eller delvis regleras av bestämmande inflytande utomlands, såsom utflaggning av handelsflottan och att betydande serviceproducenter på finansmarknaden inte längre har hemort i Finland, utgör de nya yttre ramarna för förutsättningarna för att uppnå önskade effekter av de använda befogenheterna.

Beredskapslagens definition av undantagsförhållanden grundar sig på försvarsrådets kristypsklassificering från 1970-talet. Enligt den är de viktigaste kristyperna storolycka, ekonomisk kris, skärpning av det internationella läget, krigshot mellan främmande stater, krig mellan främmande stater och väpnat anfall mot Finland.

De nutida hotmodellerna har beskrivits i strategin för tryggnad av samhällets vitala funktioner (Statsrådets principbeslut 23.11.2006) samt i statsrådets säkerhets- och försvarspolitiska redogörelse (SRR 6/2004). Enligt principbeslutet är hotbilder i fråga om samhällets vitala funktioner störning av den elektroniska infrastrukturen, allvarlig störning av befolkningens hälsa och utkomstskydd, allvarlig störning av den ekonomiska handlingsförmågan, storolyckor och naturka-

tastrofer, miljöhot, terrorism samt organiserad och annan allvarlig brottslighet, hot som är förknippade med befolkningsrörelser, politisk, ekonomisk och militär påtryckning samt användning av militära maktmedel. I statsrådets redogörelse anses däremot terrorism, hot om spridning och användning av massförstörelsevapen, regionala konflikter och användning av militära maktmedel, organiserad brottslighet, narkotika och människohandel, ekonomiska och teknologiska risker, miljöproblem, befolkningstillväxt, migration och epidemier vara de främsta säkerhetshoten.

Den nuvarande beredskapslagen täcker inte alla de hot som avses i strategin för tryggnaden av samhällets vitala funktioner och den säkerhets- och försvarspolitiska redogörelsen. En del av hoten är sådana att det är befogat att bereda sig på avvärjning av dem närmast i den lagstiftning som gäller normala förhållanden. I det följande granskas lagstiftningen då det gäller olika hot.

De centrala bestämmelserna om räddningsåtgärder i katastrofsituationer ingår i räddningslagen (468/2003). Befogenheterna enligt räddningslagen bedöms vara tillräckliga i nära nog alla situationer, och undantagsbefogenheter behövs därför i allmänhet inte. På grund av katastrofsituationernas överraskande karaktär är det berättigat att de nödvändiga befogenheterna ingår i lagstiftningen för normalförhållanden och därmed är omedelbart tillämpbara.

Befogenheterna enligt räddningslagen kan dock visa sig vara otillräckliga vid vissa synnerligen allvarliga storolyckor. Härvid kan det vid en utdragen kris bli nödvändigt att införa begränsningar i enlighet med 33 § i beredskapslagen då det gäller rätten att vistas och röra sig på vissa områden som kan äventyra hälsan. Dessutom kan det vid omfattande storolyckor krävas särskilda befogenheter för organiserandet av hälso- och sjukvården och t.ex. evakueringstransporter.

De viktigaste bestämmelserna då det gäller förebyggandet av spridningen av smittsamma sjukdomar ingår i lagen om smittsamma sjukdomar (583/1986). I vissa fall kan dessutom hälsoskyddslagen (763/1994) tillämpas. Också bestämmelserna i polislagen (493/1995) kan vara av betydelse i vissa situationer (18 § 2 mom.).

Då det gäller smittsamma sjukdomar tillämpas i första hand lagen om smittsamma sjukdomar. Om smittkällan inte är känd tillämpas i första hand hälsoskyddslagen. Utgående från den kan man handla om det är fråga om ett hot mot hälsan som inte är närmare definierat.

Befogenheterna enligt lagen om smittsamma sjukdomar är i huvudsak tillräckliga. I en situation då en smittsam sjukdom med stor utbredning (pandemi) har drabbat Finland eller hotar att drabba Finland kan det krävas sjukvårds- och isoleringsutrymmen som det inte är möjligt att få med stöd av lagen om smittsamma sjukdomar.

En omfattande invandring kan orsakas av t.ex. en storolycka, en naturkatastrof eller en väpnad konflikt i något av Finlands närområden. För närvarande ingår bestämmelser om massinvandring i utlänningslagen (301/2004) och i lagen om främjande av invandrades integration samt mottagande av asylsökande (493/1999, nedan integrationslagen). Också bestämmelserna i gränsbevakningslagen (578/2005) är av betydelse.

I utlänningslagen ingår en bestämmelse (133 §) om registrering av invandrare vid massinvandring. Om antalet invandrare enligt den bestämmelsen undantagsvis är så stort att det inte är möjligt att vid sedvanligt förfarande klarlägga förutsättningarna för inresa och registrera invandrarna, kan statsrådet vid allmänt sammanträde besluta att invandrare i fråga om vilka förutsättningarna för inresa är oklara eller identiteten är oklar, för registrering ska föras till en flyktingsluss som avses i 19 b § i integrationslagen. Registreringen ska utföras utan dröjsmål.

Om de åtgärder i flyktingslussarna som sker efter registrering finns inte några särskilda bestämmelser i utlänningslagen, utan i dessa fall följs normala bestämmelser. Då kan bestämmelserna om tillfälligt skydd (109-111 §) i utlänningslagen komma att tillämpas.

Bestämmelser om beredskap för massflykt fogades till integrationslagen 2002 (118/2002, RP 25/2001 rd). Med stöd av 19 b § i integrationslagen kan brådskande mottagande först ordnas i flyktingslussar, om de normala arrangemangen för mottagande av asylsökande inte är tillräckliga. Om inrättandet av flyktingslussar bestäms i 6 a § i integ-

rationslagen. I dessa registreras och inkvarteras invandrarna tillfälligt, och deras försörjning och behov av hälso- och sjukvård tillgodoses.

Exceptionella situationer i anslutning till djur- eller växthälsa eller livsmedelshygien regleras i lagen om djursjukdomar (55/1980), lagen om bekämpande av djursjukdomar, som med lätthet sprida sig (488/1960) och lagen om skydd för växters sundhet (702/2003). Lagstiftningen är relativt heltäckande, och det anses inte motiverat att ta in bestämmelserna om exceptionella situationer i beredskapslagen.

Bestämmelser om bekämpning av terrorism och organiserad brottslighet ingår i lagstiftningen för normalförhållanden. Polisens befogenheter då det gäller förebyggande av terrorism ingår i huvudsak i polislagen. I vissa fall kan dessutom förundersökningslagen (449/1987) och 34 a kap. i strafflagen tillämpas. Enligt 22 § i gränsbevakningslagen kan gränsbevakningsväsendet på begäran av en polisman som tillhör befälet tillhandahålla utrustning, personalresurser och särskilda sakkunnigtjänster för polisens bruk, om det på grund av ett särskilt hot är nödvändigt i syfte att avvärja ett brott som är avsett att begås i t.ex. terroristiskt syfte.

Om ett terrordåd begås beror befogenheter nas karaktär på i vilken form dådet utförs. Om t.ex. ett terrordåd ger upphov till en storolycka, är det närmast räddningsväsendets befogenheter som är aktuella. När beredskapslagen stiftades, konstaterades det att terrorverksamhet i något ytterlighetsfall kunde anses som ett mot Finland riktat väpnat angrepp, varvid beredskapslagen kunde komma att tillämpas. Terrorverksamhet kan också leda till en sådan storolycka som motsvarar kännetecknen på undantagsförhållanden (RP 248/1989 rd).

Exporten av sådana produkter med dubbel användning som har anknytning till massförstörelsevapen och vanliga vapen övervakas under normala förhållanden, både med stöd av rådets förordning (EG) nr 1334/2000 om upprättande av en gemenskapsordning för kontroll av export av produkter och teknik med dubbla användningsområden och med stöd av lagen om kontroll av export av produkter med dubbel användning (562/1996).

3 Målsättning och de viktigaste förslagen

3.1 Målsättning

Revideringen av beredskapslagstiftningen görs med två huvudsakliga mål. Det första är att lagen till alla delar bringas i överensstämmelse med de krav som grundlagen från 2000 ställer. Målsättningen avser framför allt delegeringen av lagstiftande makt och lagstiftningsordningen.

Det andra målet med revideringen är att ge myndigheterna mera tidsenliga befogenheter. Avsikten är att det i varje undantagsläge ska kunna fattas nödvändiga beslut för att få läget under kontroll och för att genomföra de åtgärder som besluten förutsätter.

3.2 Alternativ

Beredskapslagen kan byggas upp utgående från tre lagstiftningsalternativ, vilket också beredskapslagskommissionen konstaterade i sitt mellanbetänkande (Justitieministeriet, kommittébetänkande 2004:1). Av dessa grundar sig det första på en minimijustering av beredskapslagen. Beredskapslagens definition av undantagsförhållanden skulle då fortsättningsvis vara vidare än definitionen i 23 § i grundlagen, som medger tillfälliga undantag från de grundläggande fri- och rättigheterna. Enligt det andra alternativet skulle definitionen av undantagsförhållanden grunda sig på 23 § i grundlagen. Enligt det tredje alternativet skulle tillämpningsområdena för beredskapslagen och lagen om försvarstillstånd förenhetligas så att den reglering som gäller dem skulle kunna ingå i en och samma författning.

Målet för en minimijustering av beredskapslagen vore att göra regleringen mera tidsenlig och precisera bestämmelserna om befogenheter samt stifta lagen i vanlig lagstiftningsordning. Lagen skulle inskränka de grundläggande fri- och rättigheterna dels inom ramen för vad som är möjligt att göra i vanlig lagstiftningsordning och dels tillfälligt i enlighet med 23 § i grundlagen.

Enligt den modell som bygger på 23 § i grundlagen ska befogenheterna regleras i speciallagstiftning i sådana exceptionella situationer där det inte är fråga om ett sådant

mot Finland väpnat angrepp eller sådana till sin karaktär med väpnat angrepp jämförbara undantagsförhållande som utgör ett hot mot nationen i enlighet med 23 § i grundlagen. I speciallagstiftningen bör då ingå bestämmelser åtminstone om de befogenheter som krävs vid ekonomiska kriser och storolyckor.

Det vore statsförfattningsrättsligt en konsekvent lösning att grunda den nya beredskapslagen på 23 § i grundlagen. Den modellen skulle å andra sidan förutsätta att en rätt omfattande speciallagstiftning byggs upp för regleringen av de befogenheter som krävs i andra undantagsförhållanden än de som nämns i 23 § i grundlagen.

En författning som förenar beredskapslagen och lagen om försvarstillstånd skulle kunna tillämpas endast i undantagsförhållanden i enlighet med 23 § i grundlagen. De situationer där lagen om försvarstillstånd kan tillämpas är under krig som riktar sig mot Finland samt vid sådana med krig jämförbara interna störningar som inbegriper våld och allvarligt påverkar upprätthållandet av allmän ordning och som syftar till att upphäva eller ändra det grundlagsenliga statskicket (1 § i lagen om försvarstillstånd). Bestämmelserna om olika störningssituationer ingår i speciallagstiftning.

Modellen med en reglering som förenar beredskapslagen och lagen om försvarstillstånd försvaras av att tillämpningsförutsättningarna då skulle var likställda. Med tanke på en konsekvent och heltäckande lagstiftning skulle det dessutom vara motiverat att alla tillfälliga avvikelser från de grundläggande fri- och rättigheterna som grundar sig på bestämmelserna i 23 § i grundlagen skulle ingå i samma författning. Å andra sidan kan den upptrappning av befogenheterna och ibruktagandet av dem som uppstår i och med att bestämmelserna ingår i två olika lagar anses vara bra med tanke på avpassningen av befogenheternas proportioner.

Dessutom har beredskapslagen och lagen om försvarstillstånd åtminstone delvis olika tyngdpunktsområden. Vid tillämpningen av beredskapslagen är tyngdpunkten förlagd till näringslivet och tryggheten av myndigheternas verksamhet samt organiserandet av förvaltningen. Vid tillämpningen av lagen om försvarstillstånd är tyngdpunkten förlagd till allmänna säkerhetsåtgärder (2 kap.) samt åt-

gärder som stöder den ekonomiska och framförallt den militära beredskapen (3 kap.). Om regleringen i beredskapslagen och lagen om försvarstillstånd skulle slås samman, skulle tämligen olika slag av befogenheter alltså ingå i samma författning.

Vid sidan av de ovan anförda tre modellerna kunde ett fjärde alternativ vara en ändring av grundlagen. Denna ändring skulle då i synnerhet gälla 23 §. En utvidgning av t.ex. definitionen av undantagsförhållanden i 23 § vore dock problematisk med tanke på de internationella människorättsförpliktelserna. Det bör dessutom beaktas att de grundlagsmässiga problemen med den nuvarande beredskapslagen inte enbart gäller de grundläggande fri- och rättigheterna, utan också riksdagens budgetmakt, kommunal självstyrelse och grundlagens bestämmelser om statsförvaltningens organ.

Ett alternativ enligt vilket beredskapslagens bestämmelser förblir oförändrade torde inte vara möjligt. Orsaken till detta är att riksdagens grundlagsutskott vid två tillfällen har ansett det nödvändigt att utreda hur beredskapslagen kunde revideras så att man avstår från en delegering av den lagstiftande makten (GrUU 1/2000 rd och GrUU 57/2002 rd).

En möjlig verksamhetsmodell vore också att lagstifta om de särskilda befogenheter som krävs i undantagsförhållanden först när en krissituation föreligger. Då skulle man bättre kunna bedöma vilka särskilda åtgärder som bör vidtas. Till ett sådant alternativ ansluter sig dock flera problem. För det första kräver lagstiftningsberedningen tid som inte nödvändigtvis finns i en krissituation. För det andra borde resurserna i en krissituation kunna inriktas på sådana uppgifter som inte kan utföras i förväg. Det skulle troligtvis ändå vara nödvändigt att ändra och komplettera de redan befintliga bestämmelserna i en krissituation. Det är för det tredje med tanke på att bestämmelserna ska vara godtagbara och stå i rätt proportion till det de reglerar motiverat att bereda den lagstiftning som gäller undantagsförhållanden under normala förhållanden. Med tanke på att verksamheten i undantagsförhållanden ska kunna övas i förväg är det för det fjärde nödvändigt att det också under normalförhållanden finns en laglig grund som gäller undantagsförhållanden. Av dessa

orsaker anses det nödvändigt att stifta beredskapslagen under normala förhållanden.

I lagförslaget har det inte tagits ställning för något av de nämnda alternativen. Det valda revideringsalternativet ligger kanske närmast den modell för minimijustering av beredskapslagen som anförts ovan. Skillnaden är dock den att också bestämmelserna om definitionen av undantagsförhållanden och förfarandet vid ibruktagande av befogenheter föreslås bli reviderade. Definitionen av undantagsförhållanden inskränks dock inte till den som ingår i 23 § i grundlagen, utan de särskilda befogenheter som krävs i olika slag av undantagsförhållanden koncentreras även i fortsättningen till beredskapslagen. Genom denna lösning önskar man ge uttryck för åtgärdernas karaktär av undantagsbestämmelser och främja öppenheten i myndigheternas verksamhet.

3.3 De viktigaste förslagen

Definition av undantagsförhållanden

Enligt beredskapslagen avses med undantagsförhållanden ett mot Finland riktat väpnat angrepp eller annat så allvarligt angrepp att det kan jämföras med ett väpnat angrepp och förhållandena omedelbart efter angreppet, ett mot Finland riktat avsevärt hot om väpnat angrepp eller om annat så allvarligt angrepp att det kan jämföras med ett väpnat angrepp, om befogenheter enligt denna lag måste tas i bruk omedelbart för att avvärja verkningarna av hotet, sådana synnerligen allvarliga händelser eller hot mot befolkningens utkomst eller mot grunderna för landets näringsliv som innebär en väsentlig risk för samhällets vitala funktioner, samt en synnerligen allvarlig storolycka, förhållandena omedelbart efter olyckan och en pandemi som till sina verkningar kan jämföras med en synnerligen allvarlig storolycka.

Definitionen motsvarar sakligt sett i viss utsträckning definitionen i gällande beredskapslag. Definitionen av undantagsförhållanden föreslås – liksom i gällande lag - inbegripa endast särskilt allvarliga kriser som berör hela nationen eller åtminstone en stor del av den och som har konsekvenser för samhällets funktion som helhet. Dessutom blir det antagligen nödvändigt att tillämpa

befogenheterna enligt lagen under sådana undantagsförhållanden som inte är snabbt övergående.

Den mest betydande ändringen av definitionen är att en pandemi som till sina verkningar kan jämföras med en särskilt allvarlig storolycka ska fogas till definitionen av undantagsförhållanden. Den definition som ingår i 2 § 3 punkten i gällande lag har man dock frångått. Undantagsförhållanden enligt 3 punkten ingår delvis i begreppet hot om väpnat angrepp eller om annat så allvarligt angrepp att det kan jämföras med ett väpnat angrepp i enlighet med 3 § 2 punkten i den nya definitionen.

Enligt definitionen i den föreslagna lagen kan som undantagsförhållanden enligt 23 § i grundlagen betraktas undantagsförhållandena väpnat angrepp eller annat så allvarligt angrepp att det kan jämföras med ett väpnat angrepp och förhållandena omedelbart efter angreppet, och ett mot landet riktat avsevärt hot om väpnat angrepp eller om annat så allvarligt angrepp att det kan jämföras med ett väpnat angrepp. Kriser av ekonomisk natur, storolyckor och pandemier passar däremot inte in i definitionen i 23 § i grundlagen.

Riksdagen har i samband med totalrevideringen av utlänningslagen förutsatt att bestämmelser som möjliggör avvikelser från gällande normer under exceptionella förhållanden ska beredas och föreläggas riksdagen (RSv 37/2004 rd). Det föreslås dock inte att befogenheter då det gäller massinvandring ska tas in i beredskapslagen. Det anses mera motiverat att bestämmelserna i utlänningslagen och integrationslagen ändras vid behov. Om en invandring i stor skala ändå ansluter sig till undantagsförhållanden enligt beredskapslagen, såsom vid hot om väpnat angrepp eller en storolycka i ett närområde, kan befogenheterna enligt beredskapslagen tillämpas.

Principer för utövande av befogenheter

Det föreslås inte något särskilt kapitel om allmänna principer i den nya lagen. Principerna om att åtgärder ska vara nödvändiga och stå i proportion till sitt syfte och om att internationella förpliktelser ska iaktas ingår emellertid i lagförslaget. Någon separat uppräkningslista av okränkbara rättigheter eller sär-

skilda förutsättningar för inskränkning av vissa rättigheter ingår inte längre i lagen. Orsaken till den ändrade skrivningen är framförallt att tillräckligt omfattande bestämmelser om skydd av de grundläggande fri- och rättigheterna ingår i grundlagen. Något särskilt förbud mot diskriminering kommer inte heller att tas in i lagen, eftersom förbud mot diskriminering ingår i 6 § 2 mom. i grundlagen.

En uppräkningslista av okränkbara grundläggande fri- och rättigheter i beredskapslagen har inte ansetts motiverad av den orsaken att såväl de förutsättningar för allmänna inskränkningar i de grundläggande fri- och rättigheterna som de förutsättningar enligt vilka det är möjligt att tillfälligt införa undantag från de grundläggande fri- och rättigheterna innefattar kravet att Finlands internationella människorättsförpliktelser måste respekteras. De bestämmelser om okränkbara rättigheter som ingår i människorättskonventionerna beaktas alltså på detta sätt. I beredskapslagen ingår också en särskild bestämmelse om att internationella förpliktelser måste iakttas.

Beslut om ibruktagande

Det föreslås att beslutsförfarandet när det gäller att tillämpa beredskapslagen ändras så, att befogenheterna enligt lagen tas i bruk genom förordning av statsrådet, till skillnad från den gällande lagen enligt vilken dessa regleras genom förordning av republikens president. Innan en sådan ibruktagningsförordning kan utfärdas ska statsrådet i samverkan med republikens president konstatera att undantagsförhållanden råder i landet.

Orsaken till att befogenheterna enligt beredskapslagen ska tas i bruk genom förordning av statsrådet är att befogenheterna enligt beredskapslagen till sitt sakinhåll huvudsakligen hör till statsrådets befogenheter. Bakgrunden till ändringen är också presidentens ändrade ställning enligt grundlagsreformen. I regel är statsrådet den instans som ska utfärda förordning enligt den nya grundlagen. Avsikten är att republikens president ska vara den instans som utfärdar förordningar i sådana fall där bemyndigandet är förenat med presidentens särskilda befogenheter eller presidentens ställning som statsöverhuvud (RP 1/1998 rd).

Enligt gällande beredskapslag kan statsrådet bemyndigas att använda befogenheterna enligt lagen genom förordning av republikens president. Eftersom den gällande lagen ger utrymme för tolkning har statsrådet betydande möjligheter att överväga hur befogenheterna ska användas. Det har därför varit befogat att statsrådet inte har kunnat ge sig självt rätt att utöva befogenheterna enligt lagen. I den nya beredskapslagen kommer befogenheterna enligt förslaget att regleras betydligt strängare och statsrådets utrymme att bedöma hur befogenheterna ska användas kommer att minska. Det anses därför befogat att ibruktagningsförordningen utfärdas av statsrådet.

Det kunde vara möjligt att motivera att befogenheterna enligt beredskapslagen tas i bruk genom förordning av republikens president, i synnerhet i samband med väpnade kriser, med tanke på presidentens ställning enligt 93 § 1 mom. i grundlagen och beredskapslagens samband med lagen om försvarstillstånd. Befogenheterna enligt lagen om försvarstillstånd tas i bruk genom förordning av republikens president.

Det är emellertid inte ändamålsenligt att fördela fullmakten att utfärda förordning mellan presidenten och statsrådet beroende på krisens typ, eftersom det skulle göra beslutsgången mindre tydlig och kunde leda till problem med den juridiska tolkningen. I kris-situationer kan det dessutom vara fråga om flera undantagsförhållanden samtidigt. I kris-situationer framhävs betydelsen av att besluten fattas snabbt, och bestämmelserna bör därför vara tydliga och entydiga. Därför har man stannat för lösningen att ibruktagningsförordningarna alltid ska utfärdas av statsrådet.

Utfärdandet av en ibruktagningsförordning ska föregås av ett konstaterande av att undantagsförhållanden råder. Genom bestämmelsen om konstaterandet framhävs samverkan mellan republikens president och statsrådet. Den nya beredskapslagen lämpar sig också för andra än militära kriser. Sådana situationer som avses i 3 § i beredskapslagen har sannolikt också utrikespolitisk räckvidd. I många fall där en tillämpning av beredskapslagen övervägs kommer därmed republikens president och statsrådet att i enlighet med 93 § 1 mom. i grundlagen behandla den händel-

se eller det hot som lett till undantagsförhållanden i samråd. Eftersom samverkan mellan republikens president och statsrådet är av största vikt i kriser med utrikespolitiska förtecken är det befogat att ta in en särskild bestämmelse i beredskapslagen om att republikens president och statsrådet tillsammans ska bedöma undantagsförhållanden innan en ibruktagningsförordning utfärdas. Också i situationer där undantagsförhållandena inte har utrikespolitisk räckvidd är samverkan mellan republikens president och statsrådet nödvändig redan på grund av sakens allvarliga natur. Det föreslås därför att bestämmelsen om samverkan när det gäller att konstatera att undantagsförhållanden råder ska tillämpas i alla sådana undantagsförhållanden som avses i beredskapslagen.

Riksdagens ställning ska enligt förslaget förbli oförändrad när det gäller inledande av tillämpningen av befogenheter enligt beredskapslagen. Däremot föreslås det att förfarandet med riksdagens efterhandskontroll av statsrådets förordningar som komplement till tillämpningen av beredskapslagens bestämmelser om befogenhet slopas. Skälet till att efterhandskontrollen slopas är att de förordningar som utfärdas med stöd av beredskapslagen inte längre tar upp sådana frågor som ska regleras i lag, utan förordningarna följer 80 § i grundlagen.

De viktigaste ändringarna i fråga om befogenheter

Det allmänna draget hos bestämmelserna om befogenheter är att utformningen är exaktare. Detta har till någon del också lett till att bestämmelserna om befogenheter har begränsats. Dessutom ska de behöriga myndigheterna mera specifikt än för närvarande nämnas i bestämmelserna.

Det föreslås att bestämmelser som till sitt sakinnehåll i huvudsak motsvarar bestämmelserna om befogenheter i gällande beredskapslag tas in i den nya lagen. Vissa av bestämmelserna i gällande beredskapslag föreslås dock bli slopade i den nya lagen. Till dem hör för det första bestämmelserna om organisering av förvaltningen i 26 och 27 § i beredskapslagen, vilka på grund av sin allmänna karaktär inte står i harmoni med regleringen av statsförvaltningen enligt grund-

lagen. För det andra föreslås att en del av de delvis mycket detaljerade bestämmelserna om kommunal förvaltning ska slopas. Orsaken till detta är framförallt den kommunala självstyrelsen och kommunernas möjlighet att själva organisera sin förvaltning. Också bestämmelsen om att kommunalval kan uppskjutas föreslås bli slopad, eftersom det anses viktigt att val förrättas också i undantagsförhållanden.

För det tredje föreslås att mycket allmänt hållna bestämmelser, såsom de bestämmelser om upplåtande av egendom och beslagtagning som ingår i 32 och 34 § i beredskapslagen, inte ska tas med i den nya lagen. Om de eventuella överlåtelser som krävs och förutsättningarna för dem ska i stället föreskrivas mera detaljerat i den nya lagen. För det fjärde föreslås att bestämmelserna i den nuvarande 35 §, med undantag av befrielsen från påföljderna av betalningsförsummelser, inte ska tas med i den nya lagen. Grunden för detta är att många av de lättnader som nämns i 35 § redan regleras i lagstiftningen gällande normalförhållanden, såsom i växellagen (242/1932) och checklagen (244/1932). Om återställande av försutten fatalietid föreskrivs i sin tur i rättegångsbalken och förvaltningsprocesslagen (586/1996). Domstolarna har dessutom möjlighet att under en pågående process förlänga fatalietiderna på ansökan som har lämnats in före den ursprungliga fatalietidens utgång.

För det femte ska det enligt förslaget föreskrivas särskilt om delegationen för hälso- och sjukvården under undantagsförhållanden.

Bestämmelserna om befogenheter har i huvudsak ordnats så, att varje kapitel gäller regleringen av befogenheterna inom endast ett förvaltningsområde. Undantag från denna princip görs dock i t.ex. 5, 8 och 15 kap.

Den mest betydande ändringen gällande finansmarknaden och försäkringsbranschen är bestämmelsen om utlåtande av Europeiska centralbanken. I paragrafen beaktas begränsningarna i fråga om tillämpningen av bestämmelserna om finansmarknaden och föreskrivs att utlåtande ska inhämtas av Europeiska centralbanken i situationer där vissa befogenheter gällande finansmarknaden tas i bruk.

En ny bestämmelse om tryggnad av vattentillgången föreslås i regleringen gällande produktionen och distributionen av nyttighe-

ter. Genom bestämmelsen önskar man trygga samhällenas vattenförsörjning i undantagsförhållanden. I bestämmelserna om tryggnad av energiförsörjningen (35-41 § i lagförslaget) föreskrivs om åtgärder som enligt bedömningar åtminstone delvis kan inledas med stöd av gällande beredskapslag. Elförbrukningen kan t.ex. enligt planerna regleras genom en statsrådsförordning som utfärdas med stöd av 15 § i den nuvarande beredskapslagen.

I bestämmelserna om organisering av förvaltningen föreslås omfattande ändringar. För det första föreslås att en särskild bestämmelse om förvaltningsmyndigheternas kommunikation under undantagsförhållanden ska tas in i lagen. För det andra är bestämmelserna om fastställande av behörighet och koordinering av prioriteringar nya.

Eftersom man enligt förslaget ska frånga bestämmelsen om statsrådets allmänna behörighet att begränsa kommunernas lagstadgade rätt att sköta vissa uppgifter eller att fastslå att en sådan uppgift inte längre ska skötas, föreslås att mera detaljerade bestämmelser om de uppgifter som kommunen kan avstå från tas in i den nya lagen. Enligt bestämmelsen skulle kommunen kunna avstå från att erbjuda vissa tjänster inom social- och hälsovården och göra avsteg från vissa av sina förpliktelser inom undervisningsväsendet.

Regleringen i fråga om omedelbar tillämpning av tilläggsbudget ändras så, att en omedelbar tillämpning kräver riksdagens samtycke. Genom ändringen kommer regleringen att stå i samklang med de bestämmelser i grundlagen som gäller riksdagens budgetmakt.

I propositionen ingår utöver förslaget till beredskapslag och förslaget till lag om delegationen för social- och hälsovården under undantagsförhållanden också förslag till lagar om ändring av åtta lagar.

4 Propositionens konsekvenser

4.1 Allmänt

Bestämmelserna om befogenheter i beredskapslagen ska endast tillämpas i undantagsförhållanden. Lagen har därför just inga konsekvenser i normalförhållanden. Det är dessutom svårt att på förhand bedöma under vilka

undantagsförhållanden lagen skulle komma att tillämpas. Syftet med tillämpningen av beredskapslagen är bl.a. att skydda befolkningens säkerhet, hälsa och försörjning samt upprätthålla lag och ordning och skydda de grundläggande fri- och rättigheterna och de mänskliga rättigheterna. Syftet är alltså att minska de olägenheter undantagsförhållanden medför för befolkningen och samhället och att fördela knappa resurser så rättvist som möjligt. Några statistiska utredningar eller kalkyler har inte använts vid bedömningen av propositionens konsekvenser.

4.2 Ekonomiska konsekvenser

Beredskapslagen ger inte upphov till några betydande kostnader under normala förhållanden. Under sådana förhållanden föranleder lagen kostnader för förberedelser inför undantagsförhållanden, såsom beredskapsövningar och utarbetande av beredskapsplaner. Omfattningen av skyldigheten att vidta förberedelser kommer enligt förslaget till beredskapslag inte att ändras, varvid kostnaderna för denna enligt uppskattningarna inte heller kommer att ändras jämfört med de nuvarande. Skyldigheten att vidta förberedelser kommer enligt lagförslaget att gälla enbart aktörerna inom den offentliga sektorn.

I de undantagsförhållanden där beredskapslagens bestämmelser om befogenheter måste tillämpas kan lagen komma att ha ansevärd ekonomiska konsekvenser beroende på undantagsförhållandenas karaktär. Det är emellertid omöjligt att bedöma de exakta kostnaderna.

Undantagsförhållandena kan ha betydande statsekonomiska konsekvenser. Beroende på undantagsförhållandenas karaktär kan det uppstå behov av tilläggsfinansiering inom t.ex. räddningsväsendet, försvaret eller social- och hälsovården. Med hjälp av de befogenheter i lagen som gäller skötseln av statsbudgeten försöker man trygga möjligheten att vid behov reagera snabbt på en sådan utgiftsökning genom möjligheten till omedelbar tillämpning av tilläggsbudget och genom möjligheten att skjuta upp statens utgiftsbetalningar.

De omedelbara konsekvenserna i fråga om statshushållningen beror på att staten skulle betala ersättning för den egendom den an-

vänder eller övertar. Ersättningarnas belopp i euro påverkas framförallt av omfattningen av och kvaliteten på den egendom som används eller övertas.

Undantagsförhållandena kan föranleda t.ex. ökad inflation, varubrist eller störningar på finansmarknaden. Genom de föreslagna ransonerings- och regleringsbefogenheterna kan situationen stabiliseras och de minskade resurserna fördelas rättvist. Å andra sidan kan utövandet av dessa befogenheter också ha betydande konsekvenser för företagsverksamheten. Upprätthållandet av normal produktion kan t.ex. försvåras i undantagsförhållanden. Utövandet av befogenheter ska avvägas i förhållande till den rådande situationen, och det är därför omöjligt att bedöma konsekvenserna av dem i förväg.

Hushållens ekonomiska situation försämras troligen, åtminstone under undantagsförhållanden som varar en längre tid. Till en del påverkas hushållens position också av utövandet av befogenheter såsom lönerreglering eller ändrade utbetalningar av försäkringar och socialförsäkringar. Man försöker dock motverka att hushållens ekonomiska ställning försvagas genom t.ex. befrielse från påföljder på grund av dröjsmål med betalning (58 §).

4.3 Konsekvenser för myndigheternas verksamhet

I beredskapslagen ingår några nya uppgifter för statliga och kommunala myndigheter i undantagsförhållanden. De nya uppgifterna ansluter sig till bl.a. verkställigheten av reglering.

En central princip i undantagsförhållanden är att myndigheterna så långt som möjligt ska fungera inom ramen för sin normala organisation. I undantagsförhållanden kan det dock uppstå nya uppgifter som inte kan anförtros något av de organ som är verksamma i normala förhållanden. Då kan man inom förvaltningen tvingas ty sig till specialarrangemang, såsom inrättandet av särskilda nämnder. För t.ex. reglering av användningen av bostadsbeståndet kan kommunen tillsätta ett särskilt organ. Kommunikationsministeriet kan i sin tur i anslutning till länsstyrelserna inrätta beredskapsenheter inom informations- och teknikbranschen. Vid försvarsmakten kan

överlåtelsenämnder för fordon, fartyg, luftfartyg och fastigheter inrättas. Dessutom kan räddningsväsendet tvingas avstå från sin normala organisation på grund av att en befolkningsskyddsorganisation måste upprättas.

Preciseringen av beredskapsregleringen ska enligt bedömningarna göra det förtydliga och underlätta myndigheternas planering och förberedelser inför verksamheten under undantagsförhållanden. En noggrannare reglering kan underlätta förvaltningsdomstolens arbete i undantagsförhållanden. I och med att riksdagens rätt till efterkontroll slopas kommer å andra sidan tillsynen över att förordningarna efterföljs i praktiken att ske vid förvaltningsdomstolarna på grund av besvärsträtten.

4.4 Samhälleliga konsekvenser

Under normala förhållanden bedöms propositionen inte ha några betydande samhälleliga konsekvenser. Under undantagsförhållanden kan beredskapslagen däremot ha betydande konsekvenser för medborgarnas levnadsförhållanden och boende. Sådana konsekvenser förorsakar t.ex. reglering av användningen av bostadslägenheter eller ransonering av dagligvaror.

Även om olika reglerings- och ransoneringsåtgärder kan göra medborgarnas liv besvärligare, är syftet dock att åtgärderna ska trygga allas utkomst under undantagsförhållanden. Genom bestämmelserna om reglering och ransonering strävar man efter att trygga jämlikheten mellan olika befolkningsgrupper.

Syftet med beredskapslagen är att upprätthålla rättsordningen och trygga de grundläggande fri- och rättigheterna samt de mänskliga rättigheterna. Även om utövandet av befogenheterna innebär vissa inskränkningar i många av de grundläggande fri- och rättigheterna är strävan att samtidigt trygga andra fri- och rättigheter och skapa en laglig grund för myndigheterna att utöva specialbefogenheter i undantagsförhållanden. Beredskapslagen kan också anses stärka rättsskyddet samt de grundläggande fri- och rättigheterna samt de mänskliga rättigheterna i undantagsförhållanden, för de befogenheter som ger rätt till inskränkningar i de grundläggande fri- och rättigheterna specificeras här noggrannare än hittills.

5 Beredningen av propositionen

5.1 Beredningsskeden och beredningsmaterial

Behovet av en revidering av beredskapslagstiftningen ansluter sig närmast till förhållandet mellan beredskapslagen och grundlagen. Riksdagens grundlagsutskott har i två av sina utlåtanden konstaterat nödvändigheten av att utreda om beredskapslagen kunde ses över på så sätt att man skulle undvika att bygga upp regleringen på delegering av lagstiftningsmakt (GrUU 1/2000 rd och GrUU 57/2002 rd).

I november 2003 kallade justitieministeriet samman representanter för ministerierna samt Huvudstaben och Försörjningsberedskapscentralen för en diskussion om en revidering av beredskapslagstiftningen. Vid diskussionen konstaterades att en revidering av beredskapslagen är nödvändig, framför allt på grund av alla de frågor som ansluter sig till grundlagen.

Justitieministeriet tillsatte i december 2003 en kommission med uppgift att se över beredskapslagstiftningen. I inledningsskedet skulle kommissionen koncentrera sig på grundlagsfrågorna och avge ett mellanbetänkande om dem. Kommissionens mellanbetänkande avgavs i maj 2004. I mellanbetänkandet gjordes en genomgång av de statsförfattningsrättsliga problempunkterna i beredskapslagen och föreslogs möjliga modeller för en reglering.

Mandattiden för kommissionen förlängdes två gånger. Kommissionen avgav sitt betänkande (Justitieministeriet, kommittébetänkande 2005:2) den 16 december 2005.

5.2 Remissyttranden och hur de har beaktats

Beredskapslagskommissionens betänkande sändes på remiss till republikens presidents kansli, ministerierna, riksdagsgrupperna, de högsta laglighetsövervakarna, förvaltningsdomstolarna, länsstyrelserna, arbetskrafts- och näringscentralerna, arbetsmarknadsorganisationerna samt vissa andra myndigheter, organisationer och företag. Sammanlagt 76 instanser ombads ge sitt utlåtande om betänkandet. Totalt 58 remissutlåtanden inkom till

justitieministeriet. Ett sammandrag över remissutlåtandena har publicerats i justitieministeriets publikationsserie (Justitieministeriet, utredningar och utlåtanden 2006:5).

De flesta remissinstanser ansåg en revidering av beredskapslagen nödvändig. Det ansågs också i många av remissutlåtandena att beredskapslagskommissionens förslag var lyckade.

Försvarsministeriet föreslog i sitt utlåtande att definitionen av undantagsförhållanden i beredskapslagen kompletteras så att definitionen omfattar även militärt angrepp och militärt hot. Den föreslagna ändringen anses dock inte vara motiverad som sådan. Definitionen av undantagsförhållanden ändrades emellertid så, att det tydligare framgår att ett angrepp mot Finland kan innebära också något annat än ett angrepp med konventionella vapen.

En utvidgning av definitionen av undantagsförhållanden till att omfatta också pandemier ansågs allmänt vara motiverad. Formuleringen av den punkt som gällde ekonomiska kriser ansågs i några av remissutlåtandena vara alltför allmän. Punkten har därför omformulerats och motiveringen till den preciserats. Europeiska centralbanken rekommenderade för sin del starkt att lagförslaget skulle ändras så, att de befogenheter som ingår i Europeiska centralbankssystemets särskilda befogenhet inte ska kunna ges de nationella myndigheterna under andra förhållanden än de som avses i artikel 297 i EG-fördraget. Eftersom de befogenheter som gäller finansmarknaden också kan behövas under andra förhållanden än de som avses i artikel 297 i grundfördraget anses det inte möjligt att begränsa tillämpningen av befogenhetsbestämmelserna.

Förslaget till revidering av ibruktagningsförfarandet understöddes i huvudsak. Republikens presidents kansli ansåg dock att det vore bättre att behålla den nuvarande regleringen.

Bestämmelsen gällande samordningen av förberedelserna ansågs av några av remissinstanserna vara oklar. Omformuleringen av bestämmelsen gjordes vid ministeriets interna underhandlingar.

På basis av remissutlåtandena gjordes dessutom ett flertal mindre ändringar i lagförslaget och motiveringen till dem.

DETALJMOTIVERING

1 Lagförslag

1.1 Beredskapslag

Lagens rubrik. Lagens rubrik föreslås vara beredskapslagen. För ett sådant val talar i första hand kontinuiteten och det faktum att denna rubrik redan är etablerad. Rubriken är kort och koncis. Den är dessutom lättförståelig och gångbar i nordiska sammanhang.

I AVDELNINGEN. ALLMÄNNA BESTÄMMELSER

1 kap. Lagens syfte, tillämpningsområde och allmänna principer

1 §. *Lagens syfte.* I paragrafen anges lagens syfte. Regleringen överensstämmer i stort sett med 1 § 1 mom. i beredskapslagen. Till bestämmelsen fogas dock ett omnämnande om att befolkningen ska skyddas. Motiveringen till detta är att bestämmelserna om befolkningsskydd år 2000 införlivades med beredskapslagen, men paragrafen om lagens syfte justerades inte vid detta tillfälle i enlighet med denna ändring.

I paragrafen nämns de intressen och värden som lagstiftaren vill skydda genom beredskapslagen. Syftet med beredskapslagen är att under undantagsförhållanden skydda befolkningen samt trygga befolkningens utkomst och landets näringsliv, upprätthålla rättsordningen, de grundläggande fri- och rättigheterna och de mänskliga rättigheterna samt trygga rikets territoriella integritet och självständighet. Bestämmelsen om lagens syfte är av betydelse vid bedömningen av huruvida det är berättigat att ta i bruk och utöva befogenheterna enligt lagen och av åtgärdernas rätta proportioner.

Bestämmelsen om lagens syfte är allmänt formulerad. I bestämmelserna om befogenheter i II avdelningen i lagen föreslås dessutom att syftet med användningen av befogenheterna ska nämnas för att på så sätt avgränsa befogenheternas användningsområde. Avsik-

ten är att dessa omnämningen av syftet med befogenheterna ska konkretisera lagens syfte enligt 1 §. De syften som nämns i samband med befogenheterna anses alltså ingå i lagens syfte enligt 1 §.

2 §. *Tillämpningsområde.* I lagrummet föreskrivs om beredskapslagens tillämpningsområde. Enligt paragrafen föreskrivs myndigheternas befogenheter under undantagsförhållanden i lagen. I lagen ska alltså ingå bestämmelser om sådana särskilda befogenheter som i undantagsförhållanden krävs utöver de normala befogenheterna. I lagen ingår också allmänna bestämmelser om myndigheternas skyldighet att vidta förberedelser med tanke på undantagsförhållanden.

Den föreslagna bestämmelsen om tillämpningsområde har inte tidigare ingått i beredskapslagen. Största delen av bestämmelserna i beredskapslagen ska tillämpas endast i undantagsförhållanden. Befogenheterna i II avdelningen i lagen kan utövas endast i undantagsförhållanden. Också många av de föreslagna bestämmelserna i III avdelningen avslutar sig intimt till bestämmelserna om utövande av befogenheter i undantagsförhållanden, t.ex. de som gäller rättsskydd och ersättningar. Bestämmelserna om förberedelser är däremot förpliktigande för myndigheterna också under normala förhållanden. Därför har det ansetts motiverat att särskilt nämna bestämmelserna om förberedelser i paragrafen om tillämpningsområde.

Enligt 27 § 34 punkten i Ålands självstyrelselag (1144/1991) har riket lagstiftningsbehörighet i fråga om ordningsmaktens verksamhet för tryggnad av statens säkerhet, försvarstillstånd och beredskap inför undantagsförhållanden. Beredskapslagen ska därmed också tillämpas på Åland. I den överenskommelseförordning (900/2000) som utfärdats med stöd av 32 § i självstyrelselagen föreskrivs om skötseln i landskapet Åland av förberedande uppgifter för undantagsförhållanden. Förordningen gäller enbart förberedelser inför undantagsförhållanden och inte direkt sådana uppgifter som ska skötas under undantagsförhållanden.

3 §. *Definition av undantagsförhållanden.* I bestämmelsen definieras begreppet undantagsförhållanden. Enligt 1 punkten i paragrafen anses ett mot Finland riktat väpnat angrepp eller annat så allvarligt angrepp att det kan jämföras med ett väpnat angrepp och förhållandena omedelbart efter angreppet vara undantagsförhållanden. Definitionen ersätter 2 § 1 punkten i gällande beredskapslag. I definitionen av undantagsförhållanden nämns inte längre begreppet krig. Därmed överensstämmer terminologin med det uttrycks sätt som används i 23 § i grundlagen. Det väpnade angrepp som nämns i bestämmelsen inbegriper krig. Det har ansetts nödvändigt att även inbegripa ett sådant angrepp som kan jämföras med ett väpnat angrepp i definitionen av undantagsförhållanden, för det kan i sådana fall också vara fråga om ett annat slags angrepp än ett som genomförs med traditionella vapen. Angreppet kan t.ex. vara en attack riktad mot landets informationssystem eller ett angrepp med biologiska stridsmedel. Ett angrepp kan också syfta på ett angrepp av en icke-statlig aktör om angreppet är så välorganiserat och omfattande att det är jämförbart med ett angrepp som genomförs av en stat.

Med förhållandena omedelbart efter angreppet avses den tid under vilken det ännu inte är möjligt att avveckla de särskilda befogenheter som tagits i bruk på grund av ett angrepp. Vid bedömningen av vad som utgör förhållanden omedelbart efter ett angrepp måste beaktas vad som är nödvändigt i det aktuella fallet. Förhållandena omedelbart efter angreppet kan inte i alla situationer innebära en lika lång tid som t.ex. i fråga om ransoneringen av vissa livsmedel efter de senaste krigen.

Enligt 2 punkten i paragrafen ingår bland undantagsförhållandena också ett mot Finland riktat avsevärt hot om väpnat angrepp eller om annat så allvarligt angrepp att det kan jämföras med ett väpnat angrepp, om befogenheter enligt denna lag måste tas i bruk omedelbart för att avvärja verkningarna av hotet. Bestämmelsen ersätter i sak 2 § 2 punkten och delvis 2 § 3 punkten i den nuvarande beredskapslagen. Även om den föreslagna punkten till sin skrivning inte motsvarar 2 § 3 punkten i gällande lag, ingår t.ex. omnämmandet i 2 § 3 punkten av internatio-

nell spänning i den föreslagna 2 punkten, om spänning innebär ett mot Finland riktat avsevärt hot som förutsätter omedelbara åtgärder enligt beredskapslagen för avvärjande av dess verkningar. Vid bedömningen av huruvida ett sådant hot som avses i 2 punkten riktas mot Finland måste det internationella politiska läget beaktas och de hot detta eventuellt innebär i sin helhet.

I 3 punkten definieras som undantagsförhållanden också sådana synnerligen allvarliga händelser eller hot mot befolkningens utkomst eller mot grunderna för landets näringsliv som innebär en väsentlig risk för samhällets vitala funktioner. Det är här fråga om ekonomiska kriser, men definitionen av dessa avviker dock från definitionen i 2 § 4 punkten i gällande lag. Man vill genom den föreslagna definitionen betona det faktum att allvarliga händelser eller hot mot befolkningens utkomst eller mot grunderna för landets näringsliv inte alltid ansluter sig till tillgången på råvaror. Det kan också vara fråga om situationer där t.ex. funktionen hos informationssystem eller logistiska system är allvarligt rubbad. Samhällsfunktionerna kan troligen inte upprätthållas på samma sätt under undantagsförhållanden som under normala förhållanden. Samhällets vitala funktioner är sådana funktioner utan vilka befolkningens existensmöjligheter och utkomst avsevärt försvagas.

Enligt 4 punkten ingår bland undantagsförhållandena också en synnerligen allvarlig storolycka, förhållandena omedelbart efter olyckan samt en pandemi som till sina verkningar kan jämföras med en synnerligen allvarlig storolycka.

I lagen om undersökning av olyckor (373/1985) avses med storolycka en olycka som bör anses vara särskilt allvarlig på grund av antalet döda eller skadade eller skadorna på miljön eller egendom (3 §). Den definition som föreslås i 4 punkten är snävare än den som ingår i lagen om undersökning av olyckor. Med en synnerligen allvarlig storolycka avses enligt förslaget en sådan storolycka som ger upphov till ovanligt stora skador och många offer. Andra typiska drag är olyckans osedvanliga omfattning och att det är fråga om en sådan olycka som sällan inträffar. En storolycka kan vara en olycka orsakad av människan eller en naturkatastrof.

Beredskapslagen gäller utöver storolyckor som inträffar i Finland även sådana som inträffar utomlands och som på grund av verkningarna för vårt land är desamma som verkningarna av en inhemsk storolycka.

Om räddningsväsendets befogenheter vid olycksfall föreskrivs i räddningslagen. Befogenheterna enligt gällande räddningslag kan dock visa sig vara otillräckliga vid vissa särskilt allvarliga storolyckor. Sådana kan vara t.ex. en omfattande kärnkrafts- eller strålningsolycka och en exceptionellt omfattande dammbyggnadsolycka. I sådana fall kan det krävas att förpliktelsen att skydda befolkningen inträder eller att begränsningar då det gäller rätten att vistas eller röra sig fritt på områden som är farliga för hälsan måste införas samt att specialbefogenheterna inom t.ex. social- och hälsovården tas i bruk. Befogenheterna enligt beredskapslagen kan också behöva utövas om situationen blir långvarig, t.ex. om något område på grund av strålning blir obrukbart och den befolkning som evakuerats måste utplaceras för en längre tid än några veckor. Därför betraktas också förhållandena omedelbart efter en storolycka som undantagsförhållande.

En pandemi (en epidemi med mycket stor utbredning) kan ha fått världsomfattande spridning utan att ännu ha nått Finland. Pandemier innefattar också sjukdomar som smittar mellan djur och människor (zoonoser).

4 §. Principer för utövande av befogenheter. I lagrummet föreskrivs om de rättsprinciper som ska följas vid tillämpningen av beredskapslagen. Regleringen ersätter delvis regleringen i 8 och 9 § i gällande beredskapslag.

I 1 mom. bestäms för det första att befogenheterna ska vara nödvändiga. Utövandet av befogenheterna enligt beredskapslagen ska alltid vara grundade på ett nödvändigt behov. Bedömningen av nödvändigheten är i bestämmelsen bunden till 1 § i den föreslagna lagen, i vilken lagens syfte föreskrivs.

I samma lagrum ingår också en bestämmelse om proportionalitetsprincipen. Enligt bestämmelsen ska utövandet av befogenheter grunda sig på en avvägning av mål och medel så, att endast sådana befogenheter utövas som står i rätt proportion till det eftersträvade målet. Bestämmelsen kompletterar nödvändighetsprincipen.

Nödvändighets- och proportionalitetsprinciperna har beaktats vid utarbetandet av detta lagförslag. Principerna måste också beaktas vid utfärdandet av ibruktagnings- och förlängningsföreskrifter och vid utövandet av befogenheter.

I 2 mom. i paragrafen bestäms att befogenheter enligt lagen får utövas endast om situationen inte kan fås under kontroll med myndigheternas normala befogenheter. Genom bestämmelsen understryks det faktum att myndigheterna i första hand ska agera med stöd av normala befogenheter.

5 §. Förhållande till internationella förpliktelser. Bestämmelsen ersätter regleringen i 10 § i gällande beredskapslag. Den nya bestämmelsen är dock mera omfattande till sin lydelse. I den nuvarande bestämmelsen är det fråga om begränsningar av tillämpningsområdet för finsk lag, medan det i den föreslagna bestämmelsen är fråga om att iaktta internationella förpliktelser och allmänt erkända folkrättsliga regler. Syftet med bestämmelsen är att understryka de internationella förpliktelsernas betydelse. Med de förpliktelser och regler som nämns i bestämmelsen avses t.ex. internationella människorättskonventioner och normerna för humanitär rätt.

De förpliktelser som följer av EU-medlemskapet nämns inte särskilt i bestämmelsen. Dessa anses ingå i de internationella förpliktelser som är bindande för Finland. T.ex. EU-rättens företrädare beror emellertid på själva EU-rätten.

Beredskapslagstiftningen har en stor mängd beröringspunkter med EU-rätten. Många av befogenheterna enligt beredskapslagen inverkar t.ex. på den fria rörligheten för varor, tjänster, arbetskraft och kapital. I en situation där beredskapslagen ska tillämpas måste just åtgärdernas förhållande till de förpliktelser EU-medlemskapet medför prövas. Enligt artikel 297 i EG-fördraget förutsätts att medlemsstaterna ska samråda med varandra för att förhindra att de åtgärder undantagsförhållanden ger upphov till ska påverka den gemensamma marknadens funktion. Också i övrigt kan man göra den bedömningen att de undantagsförhållanden som ger upphov till att beredskapslagen behöver tillämpas och konsekvenserna av dem inte enbart skulle gälla Finland, utan händelserna

kan också ha konsekvenser på annat håll inom EU-området.

2 kap. **Beslut om ibruktagande av befogenheter**

I 2 kap. i lagförslaget föreskrivs om på vilket sätt beslut om ibruktagande av befogenheter ska fattas. De föreslagna bestämmelserna ersätter 2 kap. i gällande beredskapslag. Det föreslås emellertid att förfarandet ändras.

Skillnaden jämfört med beslutsförfarandet enligt gällande lag ska för det första vara att ibruktagandet av befogenheterna ska kunna föreskrivas genom förordning av statsrådet i stället för genom förordning av republikens president. Innan en sådan ibruktningsförordning kan utfärdas ska under alla omständigheter statsrådet dessutom i samverkan med republikens president ha konstaterat att undantagsförhållanden råder i landet. Detta innebär i praktiken att saken ska behandlas t.ex. vid ett i 24 § i lagen om statsrådet (175/2003) avsett gemensamt möte mellan ministerutskottet för utrikes- och säkerhetspolitiska ärenden och republikens president. Enligt förslaget ska riksdagen i sista hand besluta om ibruktningsförordningens giltighet och giltighetstid, såsom enligt gällande lag. Det föreslås inte någon tidsbegränsning för riksdagens beslutsfattande. Det kan emellertid krävas att beslut som gäller ibruktagandet av befogenheter enligt beredskapslagen måste fattas snabbt.

Ibruktningsförordningens eventuella giltighetstid ska enligt förslaget förkortas från ett år till sex månader. Genom detta vill man understryka undantagsbefogenheternas temporära karaktär. Det föreslås att möjligheten att föreskriva om inledande av befogenheter i brådskande fall bibehålls. I sådana fall kan ibruktningsförordningen gälla högst tre månader.

I regeringens proposition med förslag till gällande beredskapslag konstateras att förordningen om att befogenheterna får tas i bruk ska beredas av det ministerium för vars förvaltningsområde det visar sig vara angelägnast att befogenheterna får börja utövas (RP 248/1989 rd). Det är skäl att bibehålla ett sådant förfarande. Om fler än ett ministerium har behov av att utöva befogenheterna enligt

beredskapslagen, ska statsrådet i enlighet med 10 § i lagen om statsrådet besluta vilket ministerium som ska behandla ärendet.

För det andra ändras förfarandet för ibruktagandet av befogenheter då det gäller statsrådets förordningar om utövande av befogenheter enligt beredskapslagen. Enligt gällande beredskapslag (6 §) ska förordningar och beslut som statsrådet har utfärdat och som gäller utövande av befogenheter som avses i beredskapslagen genast föreläggas riksdagen, och de ska upphävas om riksdagen så beslutar. Det föreslås att man frångår riksdagens rätt till efterhandskontroll. Orsaken till detta är att de statsrådsförordningar som eventuellt utfärdas som komplement till beredskapslagen om utövandet av befogenheterna enligt lagen inte längre till sin karaktär och sitt innehåll kommer att vara av samma slag som de förordningar som avses i 6 § i gällande beredskapslag. Det substantiella innehållet i nuvarande lag är till stor del avhängigt av just de förordningar som avses i 6 §. I förslaget till ny beredskapslag beskrivs befogenheternas innehåll och förutsättningarna för utövande av dem betydligt mera ingående än i gällande lag. Därmed ska eventuella statsrådsförordningar endast komplettera bestämmelserna i beredskapslagen i enlighet med kraven i 80 § i grundlagen. Av denna orsak anses det inte längre nödvändigt med riksdagens rätt till efterhandskontroll.

6 §. Förordning om ibruktagning av befogenheter. Bestämmelsen ersätter regleringen i 3 § i gällande lag. I paragrafens 1 mom. föreskrivs att statsrådet genom förordning kan föreskriva att bestämmelserna i II avdelningen i den föreslagna beredskapslagen ska börja tillämpas, om statsrådet i samverkan med republikens president konstaterar att undantagsförhållanden råder i landet. En sådan förordning ska kallas ibruktningsförordning. Den tid för vilken en ibruktningsförordning kan utfärdas föreslås bli förkortad från ett år till sex månader. Syftet är att behovet av ett fortsatt utövande av särskilda befogenheter ska prövas oftare.

I 2 mom. föreskrivs om innehållet i en ibruktningsförordning. Det ska i förordningen nämnas till vilken del befogenheterna enligt lagen får utövas. Det ska dessutom föreskrivas om bestämmelsernas geografiska

tillämpningsområde, om de särskilda befogenheterna inte behöver utövas i hela landet.

I 3 mom. föreskrivs om behandlingen av ibruktagningsförordningen i riksdagen. Ibruktagningsförordningen ska omedelbart föreläggas riksdagen. Förordningen förfaller, om den inte har förelagts riksdagen inom en vecka efter att den har givits. Riksdagen ska enligt förslaget besluta om förordningen får förbli i kraft eller om den ska upphävas helt eller delvis. Samtidigt ska riksdagen fastställa ibruktagningsförordningens giltighetstid.

I 4 mom. föreskrivs att de bestämmelser som nämns i ibruktagningsförordningen kan börja tillämpas efter att riksdagen har fattat ett beslut som avses i 3 mom. Det ska vara möjligt att tillämpa bestämmelserna till den del riksdagen inte har beslutat att förordningen ska upphävas.

7 §. Förordning om ibruktagning av befogenheter i brådskande fall. Bestämmelsen ersätter 4 § i gällande lag. I paragrafen föreskrivs om inledande av tillämpningen av befogenheter i sådana fall då ett förfarande enligt 6 § 3 och 4 mom. avsevärt skulle äventyra lagens syfte. Enligt 1 mom. i paragrafen kan man i ibruktagningsförordningen föreskriva att bestämmelserna i II avdelningen i den föreslagna lagen kan tillämpas omedelbart.

Enligt 2 mom. kan en sådan förordning i brådskande fall utfärdas för högst tre månader. Förordningen förfaller, om den inte har förelagts riksdagen inom en vecka efter att den har givits. Enligt förslaget ska förordningen upphävas helt eller delvis om riksdagen så beslutar.

Ett förfarande enligt den föreslagna paragrafen kan tillämpas i situationer där en fördröjning av ikraftträdandet av bestämmelserna om befogenheter väsentligt kan försvaga möjligheterna att uppnå lagens syfte i rådande undantagsförhållanden. En sådan situation kan uppkomma t.ex. vid en oväntad och snabbt eskalerande kris. Begränsningen av giltighetstiden för en ibruktagningsförordning som ges i brådskande fall till tre månader är motiverat med tanke på detta förfarandes exceptionella karaktär.

8 §. Beslut om fortsatt utövning av befogenheter. Den föreslagna regleringen ersätter tillsammans med den som ingår i den föreslagna 9 § den gällande lagens 5 §. I paragra-

fen föreskrivs om det förfarande som ska tillämpas om undantagsförhållandena fortsätter och befogenheterna enligt beredskapslagen behöver tillämpas för en längre tid än ibruktagningsförordningens giltighetstid. I så fall kan statsrådet enligt det föreslagna 1 mom. genom förordning föreskriva att tillämpningen av bestämmelserna ska fortsätta, dock för högst sex månader åt gången. En sådan förordning ska kallas förlängningsförordning.

I 2 mom. föreskrivs om behandlingen av förlängningsförordningen i riksdagen. Förlängningsförordningen ska omedelbart föreläggas riksdagen. Riksdagen ska enligt förslaget besluta om förordningen får förbli i kraft eller om den ska upphävas helt eller delvis.

9 §. Tillämpning av förlängningsförordning. I paragrafen bestäms om tillämpningen av en förlängningsförordning. Den föreslagna bestämmelsen i 1 mom. innehåller en bestämmelse som motsvarar den i 6 § 4 mom. om ibruktagningsförordning. I momentet föreskrivs att de bestämmelser som nämns i förlängningsförordningen kan börja tillämpas till den del riksdagen inte i samband med behandlingen har beslutat att förordningen ska upphävas.

I 2 mom. föreskrivs om förfarandet i så fall att riksdagen inte har fattat något beslut om förlängningsförordningen förrän tillämpningen av bestämmelserna enligt en gällande ibruktagnings- eller förlängningsförordning upphör. I så fall får alla bestämmelser i beredskapslagen som nämns i förlängningsförordningen tillämpas. En förutsättning för detta förfarande är emellertid att förlängningsförordningen har förelagts riksdagen minst två veckor före det att tillämpningen av bestämmelserna enligt en gällande ibruktagnings- eller förlängningsförordning upphör. När riksdagen har fattat beslut om förordningen kan de bestämmelser i beredskapslagen som nämns i förordningen börja tillämpas till den del riksdagen inte har beslutat att förordningen ska upphävas.

Genom den föreslagna bestämmelsen önskar man säkerställa att utövandet av i undantagsförhållanden nödvändiga befogenheter kan fortsätta att tillämpas vid behov. Å andra sidan uppställs som förutsättning för förfarandet i det föreslagna 2 mom. att förslaget

till förlängningsförordning föreläggs riksdagen i tid.

10 §. Upphörande av tillämpningen av befogenhetsbestämmelserna. Den föreslagna bestämmelsen ersätter 7 § i gällande beredskapslag. I 1 mom. föreskrivs att tillämpningen av bestämmelserna i II avdelningen i beredskapslagen ska avslutas när undantagsförhållandena upphör. Detta sker genom att den gällande ibruktagnings- eller förlängningsförordningen upphävs.

Enligt 4 § 2 mom. i den föreslagna lagen får befogenheter enligt lagen utövas endast om situationen inte kan fås under kontroll med myndigheternas normala befogenheter. Utöver ibruktagandet av särskilda befogenheter ansluter sig nödvändighetsprövningen också till avslutandet av utövningen av sådana befogenheter. Därför föreslås att en bestämmelse som kompletterar 1 mom. tas in i 2 mom. enligt vilken det föreskrivs att om förutsättningar för tillämpning av någon av befogenhetsbestämmelserna i II avdelningen i beredskapslagen inte längre finns ska bestämmelserna i ibruktagnings- eller förlängningsförordningen ändras så att befogenhetsbestämmelsen inte längre kan tillämpas.

I 3 mom. föreslås en bestämmelse enligt vilken man vid utfärdandet av en förordning som upphäver eller ändrar en förordning som avses i 1 och 2 mom. samtidigt ska upphäva de med stöd av bestämmelserna i lagens II avdelning utfärdade förordningar som det inte längre finns förutsättningar för att tillämpa. Syftet med bestämmelsen är att klarlägga det rådande rättsläget när bestämmelserna om befogenheter upphävs och därmed öka rättssäkerheten.

3 kap. Förberedelser

11 §. Skyldighet att vidta förberedelser. Bestämmelsen ersätter bestämmelsen i 40 § 1 mom. i gällande beredskapslag. Det är dessutom tänkt att bestämmelsen ska beakta de organ som nämns i parallellbestämmelsen i 53 § i gällande lag. Det föreskrivs i paragrafen att statsrådet, statliga förvaltningsmyndigheter, statens självständiga offentlighetsrättsliga inrättningar, övriga statliga myndigheter och statens affärsverk samt kommunerna, samkommunerna och kommunernas övriga sammanslutningar ska säkerställa att deras

uppgifter kan skötas så väl som möjligt också under undantagsförhållanden.

Utgångspunkten är att myndigheterna ska fungera inom ramen för sin normala organisation också under undantagsförhållanden. Myndigheternas uppgifter kan dock komma att ändras eller utökas i undantagsförhållanden. Det kan även hända att uppgifterna måste klaras av snabbare. En förutsättning för att myndigheten ska klara av sådana ändringar är att förberedelser för undantagsförhållanden har vidtagits redan under normala förhållanden. En kris kan dessutom uppstå så snabbt att det inte finns möjlighet till förhandsförberedelser. Förberedelserna inför undantagsförhållanden har också nära anknytning till till planeringen av verksamheten inför krissituationer som inte är lika exceptionella som undantagsförhållanden.

Som exempel på förberedelser kan nämnas beredskapsplaner, tekniska och strukturella förberedelser inför undantagsförhållanden, utbildning och övningar samt avsättande av utrymmen och kritiska resurser. Också planeringen av kommunikation och informationsbehandling under undantagsförhållanden är en del av förberedelserna. Till förberedelserna hör som en central del också instruktioner i fråga om förberedelserna. Eftersom en myndighet inom sitt lagstadgade uppgiftsområde kan utfärda anvisningar utan något särskilt bemyndigande, föreslås inte någon särskild bestämmelse om utfärdande av anvisningar.

Skyldigheten att vidta förberedelser ska endast gälla skötseln av uppgifterna inom den offentliga förvaltningen. Många kommuner köper t.ex. numera de tjänster de själva tidigare producerade av andra serviceproducenter. De instanser som avses i paragrafen bör dock själva se till att de uppgifter som åligger dem sköts så bra som möjligt även under undantagsförhållanden. I praktiken kan alltså villkor som gäller trygghandlet av service under undantagsförhållanden tas in i avtalen om köptjänster.

Till kommunallagen (365/1995) fogades år 2007 bestämmelser om kommunala affärsverk (519/2007). I förvaltningsutskottets betänkande konstateras särskilt, att kommunens eller samkommunens affärsverk fortfarande är en del av kommunen eller samkommunen (FvUB 39/2006 rd). Därför har det inte an-

setts nödvändigt att nämna kommuners och samkommuners affärsverk särskilt i 11 § när det gäller skyldigheten att vidta förberedelser, utan den skyldighet som gäller kommuner och samkommuner gäller också kommunala affärsverk.

Om den privata sektorns förberedelser föreskrivs t.ex. i räddningslagen och i speciallagstiftningen gällande kommunikationssektorn och finansmarknaden, såsom i järnvägslagen (555/2006), lagen om Rederiverket (937/2003), lagen om Lotsverket (938/2003), kommunikationsmarknadslagen (393/2003), kreditinstitutslagen (121/2007), lagen om placeringsfonder (48/1999), lagen om värdeandelssystemet (826/1991), lagen om försäkringsbolag (1062/1979), lagen om försäkringsföreningar (1250/1987) och lagen om pensionsstiftelser (1774/1995). Utöver i denna speciallagstiftning planeras att skyldighet att vidta förberedelser ska ingå också i lagstiftningen om t.ex. vattenförsörjning.

12 §. Ledning, övervakning och samordning av förberedelser. Bestämmelsen motsvarar i stort sett gällande 40 § 2 mom. Bestämmelsen ändras emellertid så, att en hänvisning tas in i den om att det ska föreskrivas särskilt om statsrådets samordning av förberedelser. Varje ministerium leder, övervakar och samordnar enligt den föreslagna bestämmelsen förberedelserna inom sitt ansvarsområde. Statsrådet ska dessutom leda och övervaka förberedelserna.

Paragrafens hänvisning till annan lagstiftning i fråga om samordningen av förberedelserna avser t.ex. 10 § 3 mom. i reglementet för statsrådet, i vilket föreskrivs om beredskapschefsmötet, och 16 § 3 punkten i reglementet för statsrådet, enligt vilken samordningen av totalförsvaret tillhör försvarsministeriets ansvarsområde. Säkerhets- och försvarskommittén bistår försvarsministeriet i ärenden som gäller totalförsvaret. Statsrådets gemensamma beredskap för undantagsförhållanden hör enligt 1 § 24 punkten i statsrådets förordning om statsrådets kansli (393/2007) till statsrådets kanslis uppgifter.

Om samordningen av förberedelserna på regional nivå föreskrivs i 2 § 2 mom. i länsstyrelselagen (22/1997), enligt vilken länsstyrelsen samordnar de förberedelser för undantagsförhållanden som avses i beredskaps-

lagen genom att se till att det samarbete som detta förutsätter anordnas i länet.

II AVDELNINGEN. BEFOGENHETER UNDER UNDANTAGSFÖRHÅLLANDEN

4 kap. Tryggande av finansmarknaden och försäkringsverksamheten

Lagförslagets 4 kap. ersätter regleringen i 11-13 § i gällande lag, som ändrades år 2003.

13 §. Definitioner som gäller finansmarknaden. I bestämmelsen definieras de begrepp som används i 4 kap. i den föreslagna lagen. Det är nödvändigt att ta in definitionerna i lagen, för att innehållet i de befogenheter som föreskrivs i kapitlet ska vara tillräckligt exakt.

Innehållet i 1 mom. motsvarar till sitt sak-innehåll 11 § 1 mom. i gällande lag. Vissa uttryck föreslås dock bli närmare preciserade.

Enligt den definition som tagits in i bestämmelsen (2 punkten) avses med en valutautlåning, såsom i gällande lag, en sådan fysisk person eller sådan offentlig- eller privaträttslig juridisk person som inte har hemort i Finland samt finska filialer utomlands. Enligt den gällande lagen kan genom förordning av statsrådet också internationella finansinstitut eller andra institut med hemort i Finland definieras som valutautlåningar. Enligt motiveringen till bestämmelsen kan som valutautlåning definieras t.ex. Nordiska Investeringsbanken, Nordiska projektexportfonden och Internationella institutet för utvecklingsekonomisk forskning (WIDER).

För att lagens tillämplighet på internationella finansiella institut och andra institut med hemort i Finland ska framgå på ett tillräckligt tydligt och med tanke på grundlagen godtagbart sätt redan av själva lagen, föreslås det att det i 2 mom. föreskrivs att Nordiska Investeringsbanken, Nordiska projektexportfonden och andra sådana internationella finansinstitut eller andra institut med hemort i Finland ska betraktas som valutautlåningar.

14 §. Åtgärder som gäller finansiella instrument och betalningsmedel. Paragrafen innehåller befogenheter att genomföra valutareglering. En valutareglering ska vara möjlig i sådana undantagsförhållanden som beror

på ett väpnat angrepp eller annat så allvarligt angrepp att det kan jämföras med ett väpnat angrepp, eller på ett avsevärt hot om angrepp.

Enligt EG-fördraget ska restriktioner och skyldigheter (hemtagningsskyldighet i fråga om valuta) för kapitalrörelser mellan medlemsstaterna och mellan medlemsstaterna och tredje land kunna komma i fråga endast i sådana allvarliga undantagsförhållanden som avses i artikel 297 i grundfördraget. Också i sådana fall är medlemsstaterna enligt artikeln i fråga skyldiga att först samråda med varandra. Situationer som berättigar till åtgärder är t.ex. allvarliga interna störningar som påverkar upprätthållandet av lag och ordning, krig eller en allvarlig internationell spänning som innebär krigsfara. Tillämpningen av undantagen enligt EG-fördraget ska vara tillfälliga till sin natur. I den föreslagna paragrafen föreskrivs därför att de befogenheter som avses i denna endast kan tas i bruk i sådana situationer som avses i 3 § 1 och 2 punkten i lagen, vilka till sitt sakliga innehåll motsvarar de förutsättningar som bestäms i artikel 297 i EG-fördraget.

Det föreslagna 1 mom. motsvarar i sak 12 § 1 mom. i gällande lag. Vissa uttryck ska enligt förslaget dock justeras till sin ordalydelse.

I 2 mom. föreslås en komplettering enligt vilken hemtagningen av betalningsmedel, värdepapper och tillgodohavanden till Finlands Bank ska ske inom en genom förordning av statsrådet utsatt tid från det att förordningen har trätt i kraft eller det att den hemtagningsskyldige efter förordningens ikraftträdande i sin besittning eller med äganderätt har fått de betalningsmedel, värdepapper och tillgodohavanden som hemtagningen gäller. För att syftet med hemtagningen ska uppfyllas, får hemtagning inte göras till en finsk banks filialkontor utomlands eller till en utländsk banks filialkontor i Finland.

Finlands Bank är landets penningmyndighet och dess ställning är central inom betalningssystemet och som upprätthållare av checkkontosystemet samt som allmän övervakare av betalningssystemet och finansmarknaden. Finlands Bank har rätt att besluta vilka kreditinstitut och övriga samfund som kan vara kontohavare i checkkontosystemet

samt om villkoren för checkkonton. Genom checkkontosystemet kan man också trygga banksystemets likviditet. Finlands Bank förbereder sig för och upprätthåller beredskap att fungera också under krisförhållanden. Det är därför väsentligt att Finlands Bank har en tydlig roll och uppgift också i undantagsförhållanden. Detta gäller i synnerhet ansvaret för valutaregleringen och andra åtgärder som inverkar på finansmarknadens likviditet. Enligt bestämmelsen vilar ansvaret för de praktiska åtgärderna i samband med valutareglering, såsom beviljande av tillstånd för finansiella åtgärder som påverkar valutareserven och beslut om hemtagningsskyldighet i fråga om betalningsmedel, värdepapper och tillgodohavanden på Finlands Bank.

För uppfyllandet av hemtagningsskyldigheten enligt 3 mom. betalas ersättningen till hemtagaren i finsk valuta. När ersättningen bestäms ska den kurs iakttagas som Finlands Bank vid överlåtelsepunkten tillämpar vid växling av den ifrågavarande valutan till euro. Enligt gällande lag bestäms genom förordning av statsrådet huruvida ersättningen för hemtagningsskyldigheten ska betalas i finsk valuta eller i den utländska valutan och om överlåtaren eller överföraren har rätt att välja mellan dessa grunder. En sådan valmöjlighet kan inte anses vara nödvändig och bestämmelsen föreslås därmed bli utelämnad i den nya lagen.

Enligt gällande lag kan Finlands Bank, Finansinspektionen, Försäkringsinspektionen eller någon annan statlig myndighet genom förordning av statsrådet berättigas att se till att bestämmelserna om valutareglering verkställs. Enligt 4 mom. i den föreslagna paragrafen svarar Finlands Bank ensam för verkställigheten av de förordningar som utfärdats med stöd av paragrafen. Detta måste anses vara motiverat med beaktande av för det första Finlands Banks ställning och uppgifter som landets penningmyndighet och för det andra det ur grundlagen härledda kravet att myndigheternas uppgifter och befogenheter ska grunda sig på lag.

15 §. *Undantag från utförselförbudet, hemtagningsskyldighet och förbudet mot valutatransaktioner med valutautlåningar.* Det föreslås att en kompletterande bestämmelse till 14 § tas in i paragrafen enligt vilken Finlands Bank kan bevilja ett utförseltillstånd, undan-

tag från hemtagningsskyldigheten eller förbudet att göra valutatransaktioner med en valutautlåning. Dessa för Finlands Banks beslut riktgivande bestämmelser om förutsättningarna för beviljande av undantag gäller i första hand situationer i vilka det finns ett grundat behov att trygga import som under undantagsförhållanden är nödvändig för befolkningens försörjning och landets ekonomiska liv, att trygga sådan produktion som är nödvändig under undantagsförhållanden eller för att bevara egendom utomlands i finsk ägo. En annan grund för undantag kan också vara behovet att till utlandet betala en nödvändig utgift hos ett offentligt samfund som grundar sig på lag, avtal eller förbindelse. En sådan utgift kan t.ex. vara räntor och amorteringar på skulder som staten eller en kommun har utomlands (1 mom.).

Dessutom kan ett tillstånd eller undantag beviljas också om det är nödvändigt för att kredit eller säkerhet ska kunna ges en valutautlåning eller avkrävas en valutautlåning eller för att utländska värdepapper eller tillgodohavanden ska kunna skaffas hos eller överlåtas till en valutautlåning (2 mom.).

16 §. Begränsning av mottagande av tillgångar, kreditgivning och placeringsverksamhet. Det föreslås att bestämmelser som ersätter de befogenheter som ingår i gällande 12 a § 1 mom. 1, 3 och 4 punkten tas in i paragrafen. Enligt 12 a § kan statsrådet under undantagsförhållanden övervaka och reglera finansmarknaden och försäkringsverksamheten samt genom förordning föreskriva om bl.a. räntor (12 a § 1 mom. 1 punkten), förpliktelser och begränsningar i fråga om kreditgivning och säkerheter för den samt i fråga om valutainlåningars insättningar och övriga från allmänheten mottagna medel som ska återbetalas (momentets 3 punkt) samt förpliktelser och begränsningar i fråga om kreditinstituts och finansiella instituts, fondbolags och värdepappersföretags samt försäkrings- och pensionsanstalters placeringar (momentets 4 punkt).

Befogenheterna enligt den föreslagna paragrafen kan förutom i en kris som utlöses av ett sådant angrepp eller hot som avses i 3 § 1 och 2 punkten tillämpas också i sådana situationer som avses i 3 § 3 punkten i vilka trygandet av en fungerande finansmarknad kan vara av särskilt stor betydelse. Det är motive-

rat att göra det möjligt att tillämpa paragrafen också i sådana undantagsförhållanden som avses i 3 § 4 punkten, eftersom bankerna är beroende av att informationssystemen fungerar. Det bör å andra sidan beaktas att effektiviteten hos de regleringsåtgärder som avses i paragrafen under de undantagsförhållanden som definieras i 3 § 3 och 4 punkten påverkas av att det på grund av fördraget om upprättandet av Europeiska gemenskapen är möjligt att genomföra de åtgärder gällande valutareglering som föreskrivs i 14 § endast i sådana undantagsförhållanden som avses i 3 § 1 och 2 punkten i lagen.

Lagstiftaren har med beaktande av de krav grundlagen ställer strävat efter att ordalydelsen i fråga om befogenheterna enligt bestämmelsen ska vara så exakt och detaljerad som det vid en förhandsbedömning av de olika typerna av undantagsförhållanden överhuvudtaget är möjligt. Av denna orsak har det inte ansetts möjligt att i den nya lagen ta in den omfattande befogenheten enligt gällande 12 a § 1 mom. 11 punkten att genom förordning föreskriva om "övriga förbud, undantag och begränsningar i fråga om kreditinstituts och finansiella instituts, fondbolags och värdepappersföretags verksamhet och prissättning samt i fråga om verksamhet och prissättning för andra som bedriver verksamhet på finansmarknaden".

Enligt 1 mom. 1 punkten får de samfund som nämns i bestämmelsen i sin utlåning ta ut ränta och annan ersättning så att räntesatsen eller ersättningen av annat slag inte överskrider eller underskrider det belopp som anges genom förordning av statsrådet. Bestämmelsen berättigar därmed statsrådet att fatta beslut om ränteregleringen, vilket i praktiken innebär att administrativa räntor skulle införas. Med stöd av befogenheten kan statsrådet reglera de räntor som ska iaktas i fråga om olika slag av finansiella instrument så, att de inte får överskrida eller underskrida de maximi- och minimigränser som statsrådet har fastställt. Olika maximi- och minimiräntor kan då fastställas för krediter som beviljas för olika ändamål, beroende på t.ex. vilket behovet av att styra kreditgivningen är i rådande undantagsförhållanden. Samtidigt kan t.ex. en övre eller undre gräns för räntegottgörelsen bestämmas för kreditinstitutens utplåning, såsom depositioner.

Momentets 2 punkt innehåller en bestämmelse om reglering av kreditgivningen. Med reglering av kreditgivningen avses åtgärder som kan innebära begränsningar av kreditgivningens omfattning och därtill anslutna borgensförbindelser. Regleringsbefogenheterna kan också innebära att det är förbjudet att bevilja vissa krediter och att bevilja krediter till vissa grupper, t.ex. konsumtionskrediter till privata hushåll. Med stöd av befogenheten kan också vissa krediter utan säkerheter förbjudas. Sådana med borgensförbindelser jämförbara förbindelser som avses i bestämmelsen är t.ex. kreditförsäkringar. Med stöd av bestämmelsen regleras kreditinstitutens och de finansiella institutens, försäkrings- och pensionsanstaltens samt värdepappersföretagens kreditgivning. Övrig kreditgivning, såsom t.ex. kreditavtal privatpersoner emellan, har inte en så avgörande betydelse för finansmarknaden under undantagsförhållanden att det vore nödvändigt att ingripa i den genom direkta regleringsåtgärder.

Enligt 3 punkten ska det vara möjligt att fastställa gränser för hur stora belopp som kan tas ut av insättningar, medel som tagits emot på konton för kundmedel, medlemsplaceringar eller andra medel som ska återbetalas. Trots avtalsvillkoren ska genom förordning av statsrådet närmare bestämda villkor kunna iaktas för belopp som kan tas ut, tidpunkten för uttagen och antalet uttag. Med konton för kundmedel avses konton enligt 20 § i kreditinstitutslagen, på vilka aktiebolag eller andelslag från allmänheten får ta emot medel som ska återbetalas på anfordran. Medlemsplaceringar är enligt det genom lag 72/2003 upphävda 21 kap. i lagen om andelslag (1488/2001) de medel ett andelslag tar emot av sina medlemmar på konton i andelslagets sparkassa.

Enligt 4 punkten kan de placeringar kreditinstitut och finansiella institut, försäkrings- och pensionsanstalter samt värdepappersföretag och fondbolag gör begränsas då det gäller omfattning eller tidpunkt eller placeringsobjekt. Med stöd av befogenheterna kan det t.ex. föreskrivas att en del av kreditinstitutens och försäkrings- och pensionsanstaltens placeringar ska inriktas på en viss placeringsform, såsom skuldförbindelser som utfärdats av staten.

För den händelse tryggheten av statens betalningsberedskap under undantagsförhållanden kräver ytterligare placeringsskyldigheter, föreslås att en bestämmelse tas in i 2 mom. om att de i 1 mom. 4 punkten nämnda sammanslutningarna är skyldiga att placera i skuldförbindelser utfärdade av staten i enlighet med vad som närmare föreskrivs i förordning av statsrådet.

I 3 mom. föreskrivs om verkställigheten av de olika förordningarna för vilka Finlands Bank, Finansinspektionen och Försäkringsinspektionen svarar, var och en inom sitt ansvarsområde.

17 §. Användning av indexvillkor. I lagen om begränsning av användningen av indexvillkor (1195/2000) förbjuds användningen av indexvillkor i andra fall än de som särskilt bestäms i lagen. I 1 mom. i paragrafen ges statsrådet motsvarande befogenheter som statsrådet har enligt 12 a § 1 mom. 2 punkten i gällande beredskapslag att också ange begränsningar i tillämpningen av tillåtna indexvillkor under sådana undantagsförhållanden som avses i 3 § 1-3 punkten. Rätten att begränsa användningen av indexvillkor innehåller möjligheten att förbjuda användningen av indexvillkor som är tillåtna under normala förhållanden. Som exempel på tillåtna villkor i lagen kan nämnas det villkor enligt vilket räntefotens storlek bestäms i förhållande till en annan räntefot eller till prisutvecklingen för aktier som är föremål för handel på en fondbörs som avses i värdepappersmarknadslagen eller som är föremål för annan offentlig handel eller som är föremål för handel på fondbörs som kan jämföras med dessa och som bedriver verksamhet i en annan stat och har erhållit koncession av en myndighet. Närmare bestämmelser om de indexvillkor och bindningar som är förbjudna med stöd av beredskapslagen utfärdas genom förordning av statsrådet.

I 2 § i lagen om begränsning av användningen av indexvillkor räknas de avtal upp som faller utanför lagens tillämpningsområde. Lagen tillämpas inte på bl.a. avtal som gäller pension och inte heller, med vissa undantag, på försäkringsavtal. Bestämmelser om bindande av lagstadgade pensioner till index föreskrivs i de olika pensionslagarna. I fråga om lagstadgade försäkringsförmåner ska 55 § i den föreslagna beredskapslagen

tillämpas. Förslaget gör det också möjligt att reglera indexvillkoren i försäkringsavtal och indexvillkoren gällande pensioner i fråga om andra än lagstadgade förmåner.

Ett indexvillkor som strider mot bestämmelserna i lagen om begränsning av användningen av indexvillkor eller bestämmelser och föreskrifter som utfärdats med stöd av den är enligt lagen ogiltigt. Om ogiltigheten skulle leda till oskälighet kan villkoret helt eller delvis beaktas eller avtalet jämkas på annat sätt enligt 36 § i lagen om rättshandlingar på förmögenhetsrättens område (228/1929). Den motsvarande bestämmelsen i 2 mom. omfattar även indexvillkor som är förbjudna med stöd av beredskapslagen.

18 §. Begränsning av värdepappersverksamhet. Enligt 1 mom. 1 och 2 punkten i paragrafen kan värdepappersmarknaden regleras genom att emitteringen av vissa, t.ex. under undantagsförhållanden obehövligen eller med tanke på krishantering rentav skadliga värdepapper begränsas och genom att idkandet av handel på börsen eller på andra marknadsplatser med vissa värdepapper, såsom vissa derivat, förbjuds. Närmare bestämmelser om på vilket sätt emitteringen av värdepapper begränsas när det gäller sammanlagt penningvärde, art, slag eller syfte samt med vilka värdepapper det är tillåtet att idka handel utfärdas genom förordning av statsrådet.

Enligt 1 mom. 3 punkten kan statsrådet genom förordning begränsa värdepappershandelns clearingverksamhet och värdepapperscentralens verksamhet eller avbryta den helt i situationer där clearingsystemets eller värdeandelssystemets verksamhet äventyras på ett sådant sätt som innebär ett allvarligt hot mot finansmarknadens verksamhet eller investerarnas lagstadgade intressen. Beroende på situationen kan avbrottet eller begränsningen av verksamheten föreskrivas för en viss tid eller tills vidare. På basis av bestämmelsen kan föreskrivas begränsning eller avbrott i clearingverksamheten när det gäller t.ex. vissa värdepapper. Värdepappershandeln, administrationen av värdepapper och hanteringen av information i anslutning till värdepapper sköts med ADB. De åtgärder som avses i punkten kan vidtas om det blir avbrott i användningen av ADB-systemen eller om dessa helt upphör att fungera eller om clearingpar-

ternas eller investerarnas lagstadgade intressen är hotade.

Enligt 4 punkten kan beviljandet av fondlivförsäkringar begränsas genom förordning av statsrådet på så sätt att endast sådana försäkringar som regleras närmare genom förordning kan beviljas. Genom de begränsningar som gäller emitteringen av värdepapper och fondlivförsäkringar kan placeringarna riktas så att de tjänar de syften som anses nödvändiga under undantagsförhållanden.

De föreslagna befogenheterna ingår för närvarande i 12 a § 1 mom. 5 och 7 punkten. Enligt 5 punkten kan statsrådet genom förordning föreskriva om begränsningar i fråga om emittering av, handel med samt förmedling av värdepapper, såsom begränsning av eller förbud att handla med värdepapper och begränsning av eller förbud att bevilja fondlivförsäkringar. Enligt 7 punkten kan statsrådet genom förordning föreskriva om avbrytande eller begränsning av clearingverksamhet vid värdepappershandel och av värdeandelsregistrets verksamhet.

Den föreslagna bestämmelsen kan tillämpas i alla de undantagsförhållanden som definieras i 3 §, också vid synnerligen allvarliga storolyckor. Detta måste anses nödvändigt av den orsaken att en eventuell storolycka direkt eller indirekt kan drabba de informationssystem som är en förutsättning för en störningsfri emissionsverksamhet och värdepappershandel på ett sätt som lamslår systemens funktion eller allvarligt äventyrar deras verksamhetsförutsättningar.

I 2 mom. bestäms vilka myndigheter som svarar för verkställigheten av utfärdade förordningar.

19 §. Begränsning av betalningsrörelsen. I paragrafen ingår mera detaljerade bestämmelser om begränsning av betalningsrörelse än i gällande lag. Enligt 12 a § 1 mom. 6 punkten i gällande lag kan statsrådet genom förordning föreskriva om begränsningar i betalningsrörelsen, såsom begränsning av eller förbud mot betalningsöverföringar. Med stöd av 1 mom. i den föreslagna paragrafen kan gireringar begränsas till antal, belopp eller art. Också de tidsfrister som uppställts för gireringar kan förlängas. Betalningssätt som kan utsättas för störningar är enligt 2 mom. helt förbjudna. Närmare bestämmelser om störningskänsliga betalningssätt utfärdas ge-

nom förordning av statsrådet. Det kan t.ex. vara fråga om nätbetalningar.

En reglering av betalningsrörelsen gör det möjligt att ingripa i eventuella panikreaktioner. Med betalningsrörelse avses även betalningssystem. En central roll intar Finlands Banks checkkontosystem, som ingår i Europeiska unionens heltäckande TARGET-system, och de begränsningar som gäller betalningar via checkkontosystemet. Andra betalningssystem är för närvarande det online-system för expressgireringar och checker bankerna emellan (POPS System) och PMJ-systemet för betalningsrörelse bankerna emellan som Finanssialan Keskusliitto - Finansbranschens Centralförbund ry upprätthåller, det clearingsystem för andelsbankernas ömsesidiga betalningsskyldigheter som Andelsbankernas Centralbank Abp upprätthåller och det clearingsystem för betalningsrörelse mellan sparbankerna och andelsbankerna som Aktia Sparbank Abp upprätthåller.

I 3 mom. bestäms vilka myndigheter som svarar för verkställigheten av utfärdade förordningar.

20 §. Undantag från soliditetskraven. Enligt 1 mom. tillämpas på kreditinstitut och värdepappersföretagen samt på försäkrings- och pensionsanstalterna ett genom förordning av statsrådet angivet lägre soliditetskrav än vad som föreskrivs i lag, om uppfyllandet av det lagstadgade soliditetskravet under undantagsförhållanden kan leda till väsentlig risk för kreditinstitutens och värdepappersföretagens samt försäkrings- och pensionsanstalternas verksamhet. Bestämmelsen motsvarar 12 a § 1 mom. 8 punkten i gällande lag.

Soliditetskrav har uppställts i lagstiftningen i fråga om kreditinstitut, värdepappersföretag samt försäkrings- och pensionsanstalter. Det kan dock vara mycket svårt eller rentav omöjligt att uppfylla dessa krav i undantagsförhållanden. De betalningssvårigheter som det allmänna läget inom samhällsekonomin i undantagsförhållanden ger upphov till för t.ex. kreditinstitutens kunder kan leda till kreditförluster för kreditinstitutet, förluster som inte kan täckas med hjälp av disponibelt eget kapital och reserver. Utan andra åtgärder kan detta leda till att många kreditinstitut försätts i likvidation. För att stabiliteten på finans- och försäkringsmarknaderna ska kunna tryggas måste statsrådet ha befogenhet att

genom förordning föreskriva om undantag från soliditetskraven. Med stöd av befogenheten ska det vara möjligt att tillfälligt sänka det erforderliga beloppet av egna medel då det gäller kreditinstitut eller verksamhetskapitalets belopp då det gäller försäkrings- och pensionsanstalter.

I 2 mom. föreskrivs Finansinspektionens och Försäkringsinspektionens skyldighet att svara för verkställigheten av förordningarna.

21 §. Undantag från kraven på ersättningsfonder. Den föreslagna paragrafen motsvarar 12 a § 1 mom. 10 punkten i gällande lag. Den nya bestämmelsen skiljer sig från den gällande i så måtto att det med stöd av den inte längre är möjligt att vägra betala ut ersättning av fondens medel vare sig helt eller delvis. Enligt den föreslagna bestämmelsen kan skyldigheten att betala ersättning av fondens medel endast skjutas upp på det sätt som närmare föreskrivs genom förordning av statsrådet, om det inte under undantagsförhållanden är möjligt att betala ersättningarna inom utsatt tid.

Inom den finansiella sektorn finns det några fonder som har till uppdrag att trygga bl.a. sparares och investerares tillgodohavanden i händelse av att de som erbjuder finansiella tjänster blir betalningsoförmögna. Alla depositionsbanker i Finland måste höra till en insättningsgarantifond och årligen betala garantiavgifter för att öka fondens kapital. Insättarna har rätt att få en i lagen fastställd ersättning av fondens medel om depositionsbanken inte förmår betala insättarens uppenbara och obestridda fordringar. Ersättningen ska betalas inom den tid som fastställts i lag. Under undantagsförhållanden kan garantiavgifterna visa sig vara en orimligt stor börda för depositionsbankerna. Också insättarens ofrånkomliga rätt att få ut sin ersättning av fondens medel inom utsatt tid kan ge upphov till problem i situationer där det annars råder begränsningar i fråga om uttag av depositioner med stöd av beredskapslagen. Det kan också vara omöjligt för fonderna att betala ut ersättningar under undantagsförhållanden, om finansmarknaden inte fungerar normalt. För undvikande av detta slag av problem ska statsrådet enligt 1 mom. ha rätt att genom förordning föreskriva om undantag från skyldigheter att göra inbetalningar till insättningsgarantifonden, ersättningsfonden för in-

vesterarskydd, registreringsfonden eller clearingfonden samt från skyldigheten att inom föreskriven tid betala ersättning av dessa fonders medel.

I 2 mom. bestäms om behörig myndighet. Enligt momentet ska Finansinspektionen svara för verkställigheten av de förordningar som utfärdats med stöd av 1 mom.

22 §. Undantag som gäller konkurs, likvidation, bokföring och bokslut. Enligt 12 a § 1 mom. 9 punkten i gällande lag kan genom förordning av statsrådet föreskrivas om undantag när det gäller bokföring och bokslut samt sanering, likvidation och konkurs i fråga om kreditinstitut och finansiella institut, värdepappersföretag, fondbolag, värdepappersbörsen, värdepapperscentralen och optionsföretag samt försäkrings- och pensionsanstalter. Bestämmelsen är i denna lydelse tämligen vid och anger inte vilka undantag det vore möjligt att föreskriva i undantagsförhållanden och under vilka förutsättningar. Genom den föreslagna paragrafen har lagstiftaren önskat specificera statsrådets befogenheter och förutsättningarna för användningen av dem.

I paragrafen föreskrivs för det första att det genom förordning av statsrådet ska vara möjligt att föreskriva om undantag från förutsättningarna för konkurs och likvidation samt själva konkurs- och likvidationsförfarandet. Det egna kapitalet i de företag som nämns i bestämmelsen kan under undantagsförhållanden sjunka till en sådan nivå att den förutsätter att företagen försätts i likvidation. Det kan under undantagsförhållanden vara omöjligt för företagen att få nytt kapital i sådan utsträckning att de på egen hand kan reda upp situationen. Det är inte heller säkert att de har tillgång till finansiering från den offentliga sektorn. För att erforderliga finansiella tjänster och försäkringstjänster samt en stabil verksamhet på finans- och försäkringsmarknaderna ska kunna tryggas i undantagsförhållanden är det nödvändigt att statsrådet vid behov kan föreskriva om undantag från likvidationsbestämmelserna i fråga om de aktuella företagen (1 mom. 1 punkten).

Om undantag kan också föreskrivas i fråga om skyldigheten att utarbeta åtgärdsplaner för sanering av verksamhet eller andra saneringsplaner, kraven på sådana planers inne-

håll och andra förfaranden vid saneringen (1 mom. 2 punkten).

Det är också nödvändigt att i fråga om de poster som tas in i bokföring och bokslut, såsom affärstransaktioner och egendomens värderingsposter, för de sammanslutningars del som avses i bestämmelsen i undantagsförhållanden kunna tillåta bokföringssätt som avviker från gällande bokföringsregler samt fördröjningar i bokföringen och undantag från kraven som gäller upprättandet av bokslut och uppgörandet av delårsrapporter (1 mom. 3 punkten). Det kan under undantagsförhållanden vara svårt att värdera egendom av den orsaken att marknaden inte fungerar normalt. Gängse värden är svåra att fastställa när marknadsuppgifter saknas, och det ska därför vara möjligt att avvika från vissa bokföringsprinciper, såsom konsekvensprincipen enligt vilken samma regler ska tillämpas från en räkenskapsperiod till en annan. Däremot kan det inte anses motiverat att avvika från kontinuitetsprincipen, även om själva krissituationen skulle indikera en eventuell diskontinuitet. I fråga om bokföring och bokslut samt delårsrapporter i övrigt är det möjligt att avvika i fråga om kraven på tidpunkten för upprättande av bokslut, registreringstidpunkten och tidpunkten för offentliggörande, uppgörande av delårsrapporter och tidpunkten för deras offentliggörande samt hur täckande specifikationerna i noterna till bokslutet och balansspecifikationerna ska vara och vad de ska innehålla.

Enligt 2 mom. kan det genom förordning av statsrådet föreskrivas också om undantag från kraven på att i koncernbokslut sammanställa dotterföretags, intresseföretags och samföretags bokslut.

I 3 mom. föreslås en bestämmelse som anger ytterligare ett villkor för föreskrivande av undantag med stöd av 1 mom. 1 punkten. Enligt 3 mom. ska undantagen vara nödvändiga för att förhindra att kreditinstituts och finansiella instituts, värdepappersföretags, fondbolags, värdepappersbörsens, värdepapperscentralens och optionsföretags samt försäkrings- och pensionsanstalters verksamhet äventyras väsentligt.

I 4 mom. bestäms vilka myndigheter som svarar för verkställigheten av de förordningar som utfärdats med stöd av 1 och 2 mom. Befogenheten är fördelad mellan Finansinspek-

tionen och Försäkringsinspektionen så att vardera svarar för sina tillsynsobjekts del för verkställigheten av förordningarna.

23 §. Undantag från krav som gäller pensionsansvar och ansvarsskuld samt täckningen av dem. Den föreslagna paragrafen motsvarar 12 a § 1 mom. 12 punkten i gällande lag. Enligt 1 mom. kan genom förordning av statsrådet föreskrivas om undantag från de i lag föreskrivna kraven som gäller beräkning eller täckning av pensionsansvar eller ansvarsskuld. Undantagen ska vara nödvändiga i det avseendet att det med hjälp av dem kan förhindras att försäkrings- eller pensionsanstalternas verksamhet äventyras väsentligt i undantagsförhållanden. Undantag kan vara nödvändiga om den ekonomiska krisen blir allvarligare, varvid risken finns att inkomsterna av försäkringspremier och intäkterna av placeringsverksamhet märkbart minskar samt värdet av försäkrings- och pensionsanstalternas placeringar kraftigt sjunker.

I 2 mom. föreskrivs att Försäkringsinspektionen svarar för verkställigheten av de förordningar som utfärdats med stöd av 1 mom.

24 §. Undantag från villkoren i liv- och skadeförsäkringsavtal. Den föreslagna paragrafen ersätter 12 a § 1 mom. 13 punkten i gällande lag. Enligt den föreslagna paragrafen kan man under undantagsförhållanden avvika från villkoren i livförsäkrings- och skadeförsäkringsavtal på det sätt som närmare föreskrivs i paragrafen och en med stöd av paragrafen utfärdad förordning. Med livförsäkring avses också frivillig pensionsförsäkring. Ett villkor för att paragrafen ska tillämpas är att undantagen är nödvändiga för att trygga en stabil verksamhet för försäkringsmarknaderna, befolkningens försörjning eller grunderna för landets ekonomiska liv. De föreslagna bestämmelserna kan också tillämpas under undantagsförhållanden som avses i 3 § 4 punkten. Detta är nödvändigt, eftersom t.ex. en pandemi som spridit sig till Finland i värsta fall kan kräva tusentals dödsoffer. I en sådan situation kan livförsäkringsbolagens likviditet vara hotad, om det inte är möjligt att ta befogenheterna i händelse av undantagsförhållanden i bruk.

Enligt 1 mom. 1 och 2 punkten får betalningen av en försäkringsersättning eller en försäkringsavgift skjutas upp helt eller delvis. Enligt 3 punkten kan försäkringsgivarens rätt

att säga upp ett sådant försäkringsavtal som är nödvändigt med tanke på befolkningens försörjning eller kontinuiteten hos landets ekonomiska liv begränsas. Det kan vara fråga om t.ex. kombinationsförsäkringar som omfattar privathushåll och under undantagsförhållanden nödvändig produktions- och serviceverksamhet och som täcker bl.a. brand- och explosionsrisker. Genom förordning av statsrådet föreskrivs på vilka grunder försäkringsgivaren kan säga upp försäkringen. Det förutsätts härvid att uppsägningsgrunden är godtagbar med beaktande av de särskilda risker som undantagsförhållanden orsakar försäkringsverksamheten och behovet av att skydda försäkringstagarna under undantagsförhållanden.

Enligt momentets 4 punkt kan försäkringsgivarens och försäkringstagarens rätt att åberopa vissa slag av villkor i försäkringsavtalet begränsas. Det förutsätts i så fall att iakttagandet av försäkringsvillkoret som sådant kan anses oskälig med beaktande av försäkringsgivarens och försäkringstagarens ekonomiska situation, den försäkrades nödvändiga försörjning, försäkringstagarnas och de försäkrades jämbördiga bemötande samt andra omständigheter som undantagsförhållandena orsakat. Det kan i försäkringsvillkoret t.ex. vara fråga om den verkan ökade risker har på innehållet i försäkringsavtalet eller på ersättningsens storlek. Försäkringstagarens rätt att åberopa ett livförsäkringsavtals villkor gällande återköp kan för sin del begränsas t.ex. om en stor mängd återköp av livförsäkringar kan äventyra ett livförsäkringsbolags likviditet och därmed också påverka förmånerna för andra livförsäkringstagare. När försäkringsgivarens uppsägningsrätt eller rätten att åberopa vissa försäkringsvillkor begränsas, ökar i allmänhet också försäkringsgivarens risk. Enligt 5 punkten får försäkringsgivaren i sådana fall debitera en tilläggsavgift enligt av Försäkringsinspektionen fastställda grunder.

Enligt 2 mom. utfärdas genom förordning av statsrådet närmare bestämmelser om de minskningar och uppskov med betalning som avses i 1 mom. 1 och 2 punkten, de uppsägningsgrunder som avses i 3 punkten samt de försäkringsvillkor vilkas åberopande begränsas och som avses i 4 punkten.

25 §. Förbud mot verksamhetsarrangemang och flyttning av hemort. I paragrafen ges Finansinspektionen och Försäkringsinspektionen befogenhet att under undantagsförhållanden förbjuda ett tillsynsobjekt att fusioneras, delas, byta hemort eller att överlåta affärsverksamheten, försäkringsbeståndet eller försäkringsverksamheten. Enligt förslaget kan Finansinspektionen och Försäkringsinspektionen under undantagsförhållanden som avses i 3 § 1 och 2 punkten förbjuda sådana omställningar i företag som avses i paragrafen om sådana åtgärder allvarligt kan äventyra finans- eller försäkringsmarknadernas verksamhet eller befolkningens försörjning eller grunderna för landets ekonomiska liv.

I lagstiftningen om finans- och försäkringsmarknaderna har tillsynsmyndigheten i allmänhet till uppgift att se till att olika omställningar i företagen genomförs på ett sätt som inte äventyrar tillsynsobjektens kunders intressen. Enligt 5 § 3 mom. i lagen om affärsbanker och andra kreditinstitut i bolagsform (1501/2001) kan t.ex. Finansinspektionen vid absorptionsfusion som avses i 16 kap. 2 § 1 mom. 1 punkten i aktiebolagslagen (624/2006) motsätta sig fusionen genom att inom en månad från det datum som avses i 16 kap. 6 § 2 mom. i aktiebolagslagen underätta registermyndigheten om detta, ifall fusionen sannolikt äventyrar förutsättningarna för det övertagande kreditinstitutets koncession. Enligt 16 a kap. 9 § 4 mom. i lagen om försäkringsbolag ska Försäkringsinspektionen ge sitt samtycke till en överlåtelse av ett försäkringsbolags försäkringsbestånd, om överlåtelsen inte kränker de förmåner som försäkringarna omfattar och om den inte anses äventyra en sund utveckling av försäkringsväsendet.

I särskilt allvarliga undantagstillstånd kan det uppstå ett behov av att bedöma konsekvenserna av företagsomställningar i ett vidare perspektiv med beaktande av marknaden som helhet samt befolkningens försörjning och grunderna för landets ekonomiska liv. Om ett med tanke på den finska marknaden betydelsefullt kreditinstitut eller försäkringsbolag vid en tidpunkt då ett hot är riktat mot landet t.ex. ämnar flytta sitt huvudkontor utomlands, ska det vara möjligt att förbjuda en sådan åtgärd om det finns särskilt vägande

skäl för detta. En sådan situation kan föreligga om den verkliga orsaken till omställningen är att kreditinstitutet eller försäkringsbolaget önskar flytta hela sin verksamhet och sina tillgångar utomlands. Efter en flyttning av hemort kan det vara omöjligt att ordna ändamålsenlig tillsyn över verksamheten och ett tillräckligt och i undantagsförhållanden garanterat utbud av finansiella tjänster och försäkringstjänster kan vara allvarligt hotat.

Det ska vara möjligt att tillämpa bestämmelsen endast i sådana undantagsförhållanden där en medlemsstat enligt artikel 297 i EG-fördraget kan avvika från sina skyldigheter enligt gemenskapsrätten.

26 §. Utlåtande av Europeiska centralbanken. Av bestämmelsen framgår begränsningarna av tillämpningsområdet för beredskapslagens bestämmelser om finansmarknaden och föreskrivs om begäran om utlåtande av Europeiska centralbanken. Bestämmelsen är ny.

Enligt bestämmelsen får en ibruktagningsförordning som avser befogenheter enligt 14 eller 16 §, 18 § 1 mom. 3 punkten, 19 eller 20 § vilken gäller uppgifter som enligt fördraget om upprättandet av Europeiska gemenskapen eller grundstadgan för Europeiska centralbankssystemet och Europeiska centralbanken ankommer på Europeiska centralbankssystemet utfärdas endast om Europeiska centralbanken och Finlands Bank såsom en del av Europeiska centralbankssystemet vid utförande av Europeiska centralbankssystemets uppgifter inte har verksamhetsförmåga under undantagsförhållanden.

Med tanke på finansmarknadens funktion är de viktigaste fördragen bland dem som är bindande för Finland EG-fördraget och grundstadgan för Europeiska centralbankssystemet och Europeiska centralbanken. I och med införandet av den gemensamma valutan, euron, förde Finland befogenheterna enligt EG-fördraget och grundstadgan upp till gemenskapsnivå i fråga om Europeiska centralbankssystemets uppgifter. Inom euroområdet tillämpas de beslut Europeiska centralbankens beslutsorgan har fattat om räntor och penningutbud till de delar besluten ansluter sig till prisstabiliteten. De gemensamma åtgärder Europeiska centralbankssystemet vidtar är de primära verktygen för att korrigera

störningar på finansmarknaden och för en effektiv hantering av undantagsförhållanden.

Förutsättningen för ibrukttagande av befogenheterna enligt 14 och 16 §, 18 § 1 mom. 3 punkten samt 19 och 20 § är att det inte är möjligt att hantera situationen med myndigheternas normala befogenheter. Finlands Bank är en del av Europeiska centralbanksystemet. Att de befogenheter som ankommer på Europeiska centralbankssystemet tas i bruk förutsätter därmed att Europeiska centralbanken och Finlands Bank inte har operationell verksamhetsförmåga under undantagsförhållanden.

Innan statsrådet utfärdar en förordning om ibrukttagande av befogenheter, ska statsrådet begära utlåtande av Europeiska centralbanken med iakttagande av skyndsamt förfarandet. Detta är förenligt med såväl skyldigheten att höra Europeiska centralbanken i enlighet med artikel 105.4 i EG-fördraget som med de skyldigheter som räknas upp i artikel 10 i EG-fördraget. Rådets beslut (98/415/EG) om nationella myndigheters skyldighet att samråda med Europeiska centralbanken gäller inte enbart förslag till rättsregler som inverkar på centralbankens ställning, utan täcker till denna del alla rättsligt bindande normer, inklusive förordningar och ministeriebeslut.

5 kap. **Säkerställande av produktionen och distributionen av nyttigheter samt energiförsörjningen**

Regleringen i det föreslagna 5 kap. ersätter delvis regleringen i 14, 15, 17 och 31 § i gällande beredskapslag. Den mest betydande ändringen i sak är fogandet av bestämmelsen om tryggnad av vattentillgången (43 §) till kapitlet.

Finlands försörjningsberedskap grundar sig på en öppen och fungerande marknad, en omfattande utrikeshandel och en konkurrenskraftig inhemsk produktion. I sådana allvarliga störningssituationer där marknaden inte kan producera en tillräckligt säker försörjningsberedskap, vidtar den offentliga makten särskilda åtgärder i mån av möjlighet med hjälp av marknadsmekanismerna. Strävan är att det i första hand ska vara de normala marknadsmekanismerna som styr marknaden också i undantagsförhållanden. Man kan

dock tvingas styra marknadsfunktionerna under undantagsförhållanden genom rättsliga normer och administrativa beslut genom vilka man tryggar en effektiv användning av resurser och en tillräcklig försörjning i fråga om befolkningen, det nödvändiga ekonomiska livet och det militära försvaret. Under undantagsförhållanden tvingas myndigheterna styra utrikeshandeln, produktionen, distributionen och konsumtionen. Det allra kraftigaste styrmedlet är reglering. Om man tvingas tillgripa reglering så gäller den närmast vissa råvaror som är kritiska för basindustrin och vissa produkter inom dagligvaruförsörjningen. Numera anses det inte nödvändigt att planera en omfattande reglering av livsmedel (folkförsörjning). Det kan emellertid bli brist på vissa livsmedel, såsom kaffe, te och socker.

Målet inom primärproduktionen av livsmedel är att se till att befolkningen har tillgång till föda med normalt energiinnehåll också under undantagsförhållanden. Med tanke på perioder med dålig skörd eller vid importstörningar ska livsmedelsproduktionen vara så väl tryggad att försörjningsberedskapen täcker minst tillgången på den mängd livsmedel som erhålls under en skördeperiod. Vid importstörningar kan man också tvingas reglera insatsvarorna inom jordbrukets primärproduktion. Härvid försöker man trygga bl.a. en tillräcklig tillgång på bränsle, foder, gödselmedel och växtskyddsmedel inom primärproduktionen av livsmedel. Också för de myndigheter som svarar för livsmedelssäkerheten och bekämpningen av djursjukdomar ska det finnas förutsättningar att fungera under undantagsförhållanden, t.ex. genom reglering av användningen av veterinärmedicinska läkemedel.

Inom vattenförsörjningen ska tillgången på rent vatten tryggas under undantagsförhållanden liksom en avloppsreglering som är ändamålsenlig med tanke på hälsa och miljövård.

27 §. Definitioner som gäller produktionen och distributionen av nyttigheter. I paragrafen definieras de centrala begreppen i fråga om produktionen och distributionen av nyttigheter.

Med gårdsbrukets primärproduktion (1 punkten) avses gårdsbruk och annan företagsverksamhet enligt lagen om finansiering

av landsbygdsnäringsar (329/1999) samt fiske och fiskodling. Med gårdsbruk avses jordbruk och skogsbruk enligt 3 § 1 mom. 2 punkten i lagen om finansiering av landsbygdsnäringsar.

Definitionen på konsumtionsnyttigheter (2 punkten) och på konsument (3 punkten) motsvarar definitionerna i 1 kap. 3 och 4 § i konsumentskyddslagen (38/1978).

Som näringsidkare (4 punkten) betraktas en fysisk eller juridisk person som yrkesmässigt saluför, säljer eller annars mot vederlag överlåter nyttigheter.

Med reglering (5 punkten) avses införande av kvantitativa begränsningar för omsättningen av nyttigheter, använt som styrmedel.

28 §. Övervaknings- och upplysningsskyldighet. I paragrafen föreskrivs om näringsidkarens skyldighet att lämna information om utbudet och efterfrågan på konsumtionsnyttigheter samt om deras pris. Syftet med bestämmelsen är att myndigheterna ska få en sann och aktuell bild av huruvida vissa konsumtionsnyttigheter är tillgängliga och till vilka priser konsumtionsnyttigheterna erbjuds. På basis av informationen kan man avgöra huruvida marknadsmekanismerna fungerar eller om myndighetsinsatser krävs.

Enligt 1 mom. är en näringsidkare under undantagsförhållanden skyldig att på begäran underrätta arbets- och näringsministeriet, Konsumentverket, länsstyrelsen och den som i kommunen ger konsumentrådgivning om situationen beträffande en sådan konsumentnyttighets efterfrågan och utbud som omfattas av dagligvaruförsörjningen och som är av avsevärd betydelse för befolkningens försörjning och folkhälsan. Med situationen beträffande en konsumtionsnyttighets efterfrågan och utbud avses bl.a. huruvida nyttigheten finns tillgänglig och hur snabbt nyttigheterna omsätts. I 1 mom. föreskrivs dessutom att näringsidkaren i begärd omfattning ska uppge en nyttighets pris eller prissättningsgrund och förändringar i dem om detta är nödvändigt med tanke på prisövervakningen.

Näringsidkaren åläggs i paragrafen skyldighet att ge uppgifter till flera olika myndigheter. Bestämmelsen anses nödvändig eftersom det inte på förhand är möjligt att bedöma vilken myndighet som behöver uppgifterna. Det är trots det inte meningen att när-

ingsidkaren ska ge samma uppgifter till flera olika myndigheter.

Enligt 2 mom. ska genom förordning av statsrådet för det första föreskrivas närmare om upplysningsförfarandet, såsom hur ofta upplysningar ska ges och huruvida upplysningarna ska ges elektroniskt eller på en särskild blankett. Upplysningsförfarandet kan i praktiken genomföras i samband med andra upplysningsförfaranden. Genom förordning av statsrådet föreskrivs för det andra vilka nyttigheter som upplysningsplikten gäller.

De konsumtionsnyttigheter som omfattas av upplysningsplikten föreskrivs i 1 mom. i paragrafen. Upplysningskyldigheten gäller endast konsumtionsnyttigheter som omfattas av dagligvaruförsörjningen. Dessutom ska dessa nyttigheter vara av avsevärd betydelse för befolkningens försörjning och folkhälsan. Det är dock omöjligt att på förhand räkna upp dessa konsumtionsnyttigheter och det föreslås därför att de fastställs närmare i förordning av statsrådet.

29 §. Inriktande av regleringen av flytande bränslen. I paragrafen föreskrivs att ett mål för den totala inbesparingen av bränsle ställs upp och att bränsleminskningen fördelas mellan olika konsumtionsformer. Enligt paragrafen ska det genom förordning av statsrådet föreskrivas om de mängder med vilka konsumtionen av flytande bränsle måste minskas och hur minskningen fördelas. Statsrådsförordningen ges på föredragning från arbets- och näringsministeriet.

Den föreslagna 29 § ansluter sig till de bestämmelser som gäller reglering av flytande bränsle för olika ändamål, såsom 30 och 66 §.

30 §. Styrning och reglering av gårdsbrukets primärproduktion. I paragrafen föreskrivs om begränsningar gällande inköp och användning av insatsvaror inom gårdsbrukets primärproduktion. Under undantagsförhållanden kan mängden insatsvaror minska på grund av t.ex. importstörningar. Detta kan försvåra tillgången på material som behövs inom gårdsbruket och föranleda ett behov av att begränsa användningen av detta. Också t.ex. en storolycka som orsakar radioaktivt nedfall kan föranleda ett behov av att begränsa inköpen och användningen av insatsvaror till jordbruket.

I 1 mom. föreslås en bestämmelse om inköpstillstånd för gödselmedel, foder, bekämpningsmedel, och läkemedel avsedda för medicinsk behandling av djur samt för brännolja. En näringsidkare ska ha rätt att sälja eller annars överlåta dessa produkter med tanke på gårdsbrukets primärproduktion endast mot inköpstillstånd. En noggrann förhandsspecificering av de produkter som omfattas av regleringen är inte möjlig. Det föreslås därför att de gödselmedel, foder, bekämpningsmedel och läkemedel för medicinsk behandling av djur som omfattas av inköpstillstånds-förfarandet bestäms närmare genom förordning av statsrådet. Mängden flytande bränsle som får användas inom jordbruket beror på totalmålet för den bränsleminskning som avses i 29 § och hur minskningen fördelar sig på olika användningsändamål. Tillämpningen av regleringen av brännolja ska vara begränsad till samma undantagsförhållanden som den föreslagna 29 § kan tillämpas på.

I 2 mom. föreskrivs om begränsning av in-satsvarornas användning. En gårdsbruk-sidkare får använda nyttigheter för vilka inköpstillstånd krävs endast för produktion som är nödvändig för att trygga livsmedelsproduktionen. Genom förordning av statsrådet föreskrivs närmare vilket slag av produktion som är nödvändig för att trygga livsmedelsproduktionen.

Enligt 3 mom. ska den kommunala landsbygdsnäringsmyndigheten bevilja inköpstillstånd. Vid beviljandet av inköpstillstånd ska särskilt beaktas gårdsbruk-sidkarens tidigare produktionsmängder. Detta innebär att inköpstillstånd i allmänhet beviljas utgående från den tidigare produktionen. Om det är fråga om en ny producent eller en ny produktionsinriktning beviljas inköpstillstånd utgående från producenter som utövar motsvarande produktion och i samma skala. Begreppet kommunens landsbygdsnäringsmyndighet definieras i lagen om förfarandet vid skötseln av stöduppgifter i fråga om landsbygdsnärings- (1336/1992).

Det föreslås att en bestämmelse tas in i 4 mom. enligt vilken jord- och skogsbruksministeriet beslutar om användningen av gödselmedel, bekämpningsmedel och brännolja för skogsbruk som bedrivs på områden i Forststyrelsens besittning.

31 §. *Reglering av minuthandeln.* I paragrafen föreskrivs, i anslutning till styrning av privathushållens inköp, om reglering av minuthandeln. Sådan reglering kan behövas för att tillgodose försörjningsbehovet i situationer där det råder brist på konsumtionsnyttigheter som är nödvändiga för befolkningens försörjning. Avsikten med bestämmelsen är att förebygga spekulation med konsumtionsnyttigheter och uppkomsten av en osund marknad.

Enligt 1 mom. får en näringsidkare endast mot inköpstillstånd till konsumenten överlåta sådana konsumtionsnyttigheter som är nödvändiga för befolkningens försörjning. Syftet med inköpstillståndet är att trygga befolkningens försörjning i undantagsförhållanden. Genom förordning av statsrådet föreskrivs om de konsumtionsnyttigheter som regleras och om förfarandet vid regleringen.

I 2 mom. föreskrivs om hur myndighetsutövningen ska fördelas i fråga om styrningen och verkställigheten av regleringen, vilka ankommer på arbets- och näringsministeriet, länsstyrelserna och kommunerna. Kommunerna ska bevilja inköpstillstånd, inom sina områden svara för administreringen av inköpstillstånd och informera om inköpstillstånds-förfarandet.

32 §. *Reglering av annan handel.* I paragrafen föreskrivs om åtgärder för reglering av handeln mellan näringsidkare samt mellan näringsidkare och offentliga samfund. Syftet med åtgärderna enligt bestämmelsen är att trygga samhällets vitala funktioner under undantagsförhållanden i lagförslaget. Med samhällets vitala funktioner avses t.ex. distribution av el och vatten, hälso- och sjukvårdstjänster, tjänster som ansluter sig till energiproduktion och andra tjänster som intar en central ställning i krissituationer och utan vilka medborgare och företag inte klarar sig.

Enligt 1 mom. ska en näringsidkare mot inköpstillstånd tillhandahålla andra näringsidkare och offentliga samfund genom förordning av statsrådet närmare bestämda nyttigheter. Skyldigheten ska dock vara begränsad till sådana nyttigheter som näringsidkaren också i normala fall marknadsför till andra näringsidkare och offentliga samfund.

Enligt 2 mom. ska om de nyttigheter som regleras och om förfarandet vid regleringen

föreskrivas genom förordning av statsrådet. Regleringen ankommer på arbets- och näringsministeriet och på arbetskrafts- och näringscentralerna.

33 §. *Reglering av industriproduktionen.* Målet för tryggheten av industriproduktionen under undantagsförhållanden är att trygga produktionen av sådana industriprodukter som är nödvändiga för upprätthållandet av för samhället livsviktiga basfunktioner. Sådana basfunktioner fastställs i statsrådets beslut om målen med försörjningsberedskapen (350/2002). Industrins produktions- och konsumtionsbehov anpassas under undantagsförhållanden till de resurser som står till buds. Fastställandet av produktionsmålen grundar sig på de konsumtionsbehov som fastställts. För fastställandet av industriproduktionens produktionsmål och konsumtionsbehov samt för regleringen av konsumtionen svarar arbets- och näringsministeriet, såvida uppgiften inte har tilldelats något annat ministerium. Vid planeringen av försörjningsberedskapen stöder sig arbets- och näringsministeriet på den försvarsekonomiska planeringskommissionens organisation och Försörjningsberedskapscentralen. Riksdagen ska nu ta ställning till den regeringsproposition (RP 152/2007) i vilket det föreslås att den försvarsekonomiska planeringskommissionen ska ersättas med Försörjningsberedskapsrådet i anslutning till Försörjningsberedskapscentralen och med sektorer och pooler som permanenta samarbetsorgan. Dessa sektorer och pooler avses fungera på samma sätt som kommittéer.

Arbetskrafts- och näringscentralernas uppgifter då det gäller styrning av industriproduktionen ansluter sig främst till reglering och fördelning av knappa resurser i enlighet med de produktionsmål som centralförvaltningen har fastställt.

I paragrafen föreskrivs att industriproduktionen ska ha en sådan inriktning att material och produkter som det råder brist på kan användas endast för produktion av nödvändiga nyttigheter. Syftet med åtgärderna enligt bestämmelsen är att trygga produktionen av nyttigheter som är nödvändiga för samhällets vitala funktioner under undantagsförhållanden genom att minska all annan produktion än den som är nödvändig.

I det föreslagna 1 mom. föreskrivs att en näringsidkare under undantagsförhållanden endast på det sätt som föreskrivs genom förordning av statsrådet får använda genom förordning av statsrådet närmare föreskrivna metaller, metallegeringar, kemikalier, läkemedelsråvaror, elektronikkomponenter, landbruksprodukter, varor som används av livsmedelsindustrin, råvaror och bränslen för energiproduktionen eller andra för industrin nödvändiga material eller nyttigheter. I momentet räknas sådana råvaror, material och produkter upp som åtgärderna kan komma att gälla. Eftersom det dock inte är möjligt att på förhand exakt veta vilka material och produkter som det kommer att bli brist på, lämnas förteckningen öppen. Saken specificeras närmare genom förordning av statsrådet.

Enligt 2 mom. svarar arbets- och näringsministeriet samt arbetskrafts- och näringscentralerna för regleringen och övervakningen av industriproduktionen.

34 §. *Reglering av utrikeshandeln.* Under undantagsförhållanden kan det uppstå behov av en till och med omfattande reglering av utrikeshandeln. Detta regleringsbehov kan bero på marknadsstörningar inom någon ekonomisk sektor eller på att en ekonomisk sektor orsakats skada, eller på att det under undantagsförhållanden kan uppstå brist på någon strategisk nytthet och priserna av den anledningen kan stiga drastiskt. Från samhällets synpunkt är det ändamålsenligt att reglera utrikeshandeln i fråga om sådana nyttigheter vilkas reglering betraktas vara nödvändig inom inrikeshandeln. En reglering som gäller enbart handeln och distributionen av nyttigheter inom landet utan övervakning av import och export leder lätt till att regleringen av inrikeshandeln kringgås och att svartabörshandeln frodas. Produkter som behöver regleras kan vara t.ex. vissa råvaror för industriella ändamål, elektroniska komponenter, mediciner, material för livsmedelsindustrin, oljeprodukter och el. Det kan dessutom i olika slag av undantagsförhållanden uppstå ett behov av att övervaka eller reglera också importen av vissa produkter eller av produkter från vissa länder eller att helt och hållet förbjuda import av produkterna. Alla åtgärder som inverkar på handeln måste dock vara sådana att de uppfyller de internationella åtaganden, särskilt Världshandelsorganisa-

tionen WTO:s bestämmelser, som Finland har förbundit sig att uppfylla.

Det föreslås att en bestämmelse tas in i paragrafen om ut- och införseln av produkter som är föremål för reglering under undantagsförhållanden. Enligt 1 och 3 mom. får nyttigheter som är föremål för reglering föras ut ur eller in i landet endast med tillstånd av statsrådet. Tillståndsplikten gäller enligt förslaget i första hand sådana produkter som regleras med stöd av beredskapslagen. Sådana produkter är åtminstone sådana som regleras med stöd av 30-33, 47, 66, 79 eller 81 § i den föreslagna lagen. Om det inte är nödvändigt att belägga exporten och importen av alla de produkter som är föremål för reglering med tillståndsplikt, kan tillståndsplikten begränsas genom förordning av statsrådet.

Enligt 2 och 4 mom. kan exporten eller importen av vissa produkter förbjudas helt, om ett tillståndsförfarande inte är en tillräcklig åtgärd för att trygga de mål som regleringen av utrikeshandeln syftar till. Hur omfattande utförsel- eller införselbudet är kan liksom tillståndsplikten också begränsas.

I den föreslagna paragrafen möjliggörs begränsningar och förbud i fråga om exporten och importen av vissa nyttigheter. Införseln av varor kan i praktiken dessutom begränsas av tillämpningen av de åtgärder gällande finansiella instrument och betalningsmedel som avses i 14 §.

Om de tillstånd som krävs för export, transitering eller förmedling av försvarsmateriel föreskrivs i lagen om export och transitering av försvarsmateriel (242/1990).

Före inledandet av export- eller importbegränsningar prövas frågan utgående från artikel 30 om varornas fria rörlighet och artikel 297 om undantag av säkerhetsskäl i EGFördraget. Om exporten begränsas i undantagsförhållanden som avses i 3 § 3 eller 4 punkten, kan åtgärder som begränsar varornas fria rörlighet endast berättigas med de motiveringar som avses i artikel 30 i EGFördraget, vilka är t.ex. allmän moral, allmän ordning och allmän säkerhet samt intresset att skydda människors eller djurs hälsa eller bevara växter.

Om åtgärder för exportbegränsning vidtas i undantagsförhållanden som avses i 3 § 1 eller 2 punkten, kan avvikelser från regeln om varors fria rörlighet motiveras också med hän-

visning till artikel 297, som har ett snävare tillämpningsområde än de artiklar som gäller de fyra friheterna. De tillstånd enligt artikel 297 som hänför sig till yttre säkerhet (krig eller en allvarlig internationell spänning som innebär krigsfara) anses innefatta de undantagsförhållanden som avses i 3 § 1 och 2 punkten i den föreslagna beredskapslagen.

På motsvarande sätt prövas inledandet av reglering av export och import med hänsyn till andra internationella förpliktelser som är bindande för Finland, i synnerhet WTO:s regelverk och vissa artiklar i det däri ingående GATT-avtalet, bl.a. artikel XI om kvantitativa begränsningar och artikel II om medgivande och artiklarna XIX, XX och XI om undantagen från dess artiklar samt del III-IV om särskilda förbindelser i GATS-avtalet och artikel X, XII, XIV och XIVbis om undantag i fråga om dessa delar.

De myndigheter som ansvarar för regleringen av utrikeshandeln är utrikesministeriet, arbets- och näringsministeriet, jord- och skogsbruksministeriet, finansministeriet och Tullstyrelsen.

35 §. Begränsning av elförbrukningen. I paragrafen föreskrivs om åtgärder i situationer där man tvingas begränsa elförbrukningen. Det kan bli nödvändigt att tillämpa bestämmelsen, om elförbrukningen inte har kunnat begränsas i tillräcklig utsträckning genom upplysning och frivilliga sparåtgärder. Genom frivilliga sparåtgärder beräknas man uppnå en minskning av normalförbrukningen med ca 10 procent.

Enligt 1 mom. kan för trygghet av ett fungerande samhälle under undantagsförhållanden användningen av el begränsas genom beslut av statsrådet för andra, genom förordning av statsrådet närmare föreskrivna ändamål än sådana som är nödvändiga med tanke på försörjningsberedskapen. Genom beslut av statsrådet kan också användningen av el helt förbjudas för andra, genom förordning av statsrådet närmare föreskrivna ändamål än sådana som är nödvändiga med tanke på försörjningsberedskapen. Vid bedömningen av nödvändigheten beaktas statsrådets beslut om målen med försörjningsberedskapen. Möjligheten att kunna tillämpa bestämmelsen också i undantagsförhållanden som avses i 3 § 4 punkten är nödvändig, eftersom en storolycka kan ge upphov till sådana störningar i

elproduktionen som kräver att man inleder reglering.

Enligt 2 mom. ska efterlevnaden av en begränsning eller ett förbud övervakas av Enerгимarknadsverket i dess egenskap av elmarknadsmyndighet enligt elmarknadslagen (386/1995) och av nätinnehavare som avses i elmarknadslagen. Enligt 3 § 8 punkten i elmarknadslagen avses med nätinnehavare (innehavare av elnätstillstånd) en sammanslutning eller inrättning som i sin besittning har ett elnät och som utövar tillståndspliktig elnätverksamhet.

36 §. *Elförbrukningskvoter.* Regleringen av elförbrukningen grundar sig på ett kvotsystem. En reglering grundad på förbrukningskvoter kräver omfattande förberedelser, varför den närmast lämpar sig för situationer där regleringen blir långvarig. Utnyttjande av regleringen grundad på kvoter måste alltid föregås av information om möjligheter till inbesparingar och omfatta frivilliga sparåtgärder från konsumenternas sida. En reglering grundad på kvoter kan stödjas genom begränsning av viss elförbrukning, såsom ljusreklam och utomhusbelysning. I paragrafen föreskrivs om förbrukningskvoter i fråga om elkonsumention.

För trygghet av landets näringsliv och befolkningens försörjning under undantagsförhållanden får enligt det föreslagna 1 mom. el användas endast upp till ett genom förordning av statsrådet bestämt procenttal av konsumtionen enligt elanvändarens normala årsförbrukning.

Enligt det föreslagna 2 mom. fastställer nätinnehavaren förbrukningskvoten utifrån varje elavtal på basis av den mängd el som levererats föregående kalenderår. Om denna grund inte kan användas, bestäms förbrukningskvoten på basis av en motsvarande förbrukares normala förbrukning eller någon annan tillförlitlig utredning. Genom förordning av statsrådet kan närmare bestämmelser utfärdas om beräkning av förbrukningskvoterna.

37 §. *Överskridningsavgift vid elförbrukning.* För elförbrukning som överskrider den förbrukningskvot som föreskrivs genom förordning av statsrådet ska överskridningsavgift betalas till staten. I 1 mom. bestäms om överskridningsavgiftens belopp. Avgiftens storlek per kilowattimme ska vara det av

minutförsäljaren debiterade genomsnittliga konsumentpriset på elenergi multiplicerat med tre. I en situation där överskridningsavgift införs är marknadspriset på el högt. Överskridningsavgiften gör att den elförbrukning som överstiger kvoten blir fyra gånger så dyr. Detta pris är så högt att det kan förutsättas leda till att konsumtionen minskar avsevärt. Minutförsäljaren ska månatligen bestämma överskridningsavgiftens storlek utifrån medeltalet av föregående kalendermånads konsumentpris på el.

I fråga om debitering av överskridningsavgift ska enligt 2 mom. gälla vad som föreskrivs om debitering av skatter och avgifter. Överskridningsavgiften ska debiteras av minutförsäljaren av el. Uppbörderna av överskridningsavgifter ska övervakas av arbetskrafts- och näringscentralerna.

I 3 mom. föreskrivs att arbetskrafts- och näringscentralerna på ansökan kan bevilja tillstånd att utan överskridningsavgift köpa el utöver förbrukningskvoten för ändamål som är nödvändiga med tanke på befolkningens försörjning eller försvaret.

38 §. *Elleveransavbrott.* Enligt 1 mom. ska en nätinnehavare tillfälligt kunna avbryta leveransen av el, om åtgärderna enligt denna lag för minskande av elförbrukningen inte minskar förbrukningen tillräckligt när det är fråga om att upprätthålla elnätets funktionsförmåga.

Åtgärden ska kunna tillgripas i syfte att trygga landets ekonomiska liv, befolkningens försörjning eller försvarsberedskapen under undantagsförhållanden. Leveransen av el får enligt den föreslagna bestämmelsen dock inte utan tvingande skäl avbrytas hos elanvändare som är viktiga med tanke på upprätthållandet av försörjningsberedskapen. Syftet med åtgärden är att kontrollera en hotande överbelastning genom att göra korta avbrott i elleveranserna till olika områden enligt ett system.

Enligt 2 mom. ska nätinnehavaren hålla avbrotten i elleverans på varje område så kortvariga som möjligt och inrikta avbrotten på ett jämlikt sätt. Elmarknadsverket ska övervaka grunderna för elleveransavbrotten och en jämlik fördelning av dem.

I 3 mom. föreskrivs att på leveransavbrott som genomförts med stöd av beredskapslagen inte tillämpas det som i elmarknadslagen

föreskrivs om standardersättning på grund av avbrott i nättjänsten. Bestämmelser om standardersättning ingår i 27 f § i elmarknadslagen.

39 §. Begränsning av användningen av fjärrvärme. I paragrafen föreskrivs om begränsning av användningen av fjärrvärme, som kan tillgripas i syfte att trygga landets ekonomiska liv, befolkningens försörjning eller försvarsberedskapen under undantagsförhållanden som avses i 3 § 1-3 punkten.

Enligt 1 mom. föreskrivs genom förordning av statsrådet hur stora mängder fjärrvärme som får användas för uppvärmning av fastigheter. Innetemperaturen i offentliga lokaliteter får inte genom uppvärmning höjas så att den överstiger ett gradtal som bestäms genom förordning av statsrådet. Begränsningen av fjärrvärmeanvändningen genomförs så, att en säljare eller annan leverantör av fjärrvärme kan åläggas att göra de justeringar som behövs för regleringen och att förse regleranordningarna med sigill. Bestämmelsens tillämpning är reducerad i och med att begränsning av användningen inte gäller sådan användning av fjärrvärme som är nödvändig för upprätthållandet av försörjningsberedskapen.

En del av regleranordningarna befinner sig i fjärrvärmeverken, en del i användarfastigheternas gemensamma utrymmen eller inne i lägenheterna. Det anses dock inte vara en ändamålsenlig lösning att förse regleranordningarna inne i bostäder eller småhus med sigill. Därför föreslås att regleringar inte görs i sådana lokaliteter som omfattas av hemfriden och att regleranordningar som befinner sig sådana lokaler inte förses med sigill.

Enligt 2 mom. övervakas efterlevnaden av begränsningen av Energimarknadsverket och kommunerna.

40 §. Reglering av brännolja för uppvärmning. Också regleringen av lätt och tung brännolja för uppvärmning grundar sig på ett kvotssystem. I paragrafen föreskrivs om visstidskvoter för användning av brännolja för uppvärmning.

För tryggande av landets ekonomiska liv, befolkningens försörjning eller försvarsberedskapen under undantagsförhållanden som avses i 3 § 1-3 punkten får enligt 1 mom. lätt eller tung brännolja levereras för uppvärmningsbruk endast till ett genom förordning av

statsrådet bestämt procentbelopp av kundens normala årsförbrukning. I momentet ingår också grunderna för bedömningen av kundens årsförbrukning. Som årsförbrukning ska betraktas medelvärdet av förbrukningen under de två år som föregår det aktuella året. Medelvärdet uträknas av oljesäljaren. Om uppgifter som behövs för uträkningen inte finns att tillgå, ska årsförbrukningen uppskattas på basis av tillförlitlig utredning som fastighetsägaren lämnar. En sådan bedömning kan man tvingas tillgripa t.ex. i fråga om nya byggnader.

Enligt det föreslagna 2 mom. ska kvoten på ansökan av kunden få överskridas endast på de grunder som föreskrivs genom förordning av arbets- och näringsministeriet. Överskridningstillstånd ska beviljas av arbetskrafts- och näringscentralen.

Varje kund ska enligt 3 mom. anmäla sig till oljesäljarens kundregister samt utan dröjsmål lämna de uppgifter som är nödvändiga med tanke på verkställandet av regleringen och som oljesäljaren eller en försäljare i minutförsäljningsnätet begär.

Närmare bestämmelser om hur regleringen av brännolja för uppvärmning ska verkställas ska enligt 4 mom. utfärdas genom förordning av statsrådet. Arbets- och näringsministeriet samt arbetskrafts- och näringscentralen ska svara för den övervakning av regleringen som avses i paragrafen.

41 §. Begränsningar av användningen av naturgas. Finland har inga naturgasreserver eller alternativa naturgaskällor att tillgå. Dessutom påverkas naturgasleveranserna av att de är beroende av ett rörsystem samt av att det som levereras samtidigt förbrukas.

Enligt 3 kap. 1 § 1 mom. i naturgasmarknadslagen (508/2000) bestämmer naturgasmarknadsmyndigheten i naturgasnätstillståndet att en överföringsnätsinnehavare ska svara för att naturgasöverföringssystemet fungerar tekniskt och är driftsäkert samt sköta de uppgifter som omfattas av balansansvaret för överföringssystemet på ett ändamålsenligt och för parterna på naturgasmarknaden jämlikt och icke-diskriminerande sätt. Den överföringsnätsinnehavare som har systemansvar är skyldig att se till att överföringsnätet fungerar på ett ändamålsenligt sätt och ska dessutom sörja för nödvändiga förbindelser med utlandet. Vid störningar i distributionen ska

den innehavare som har systemansvar tillsammans med övriga parter på marknaden för naturgas styra naturgasleveranserna så, att de olägenheter som störningarna ger upphov till blir så små som möjligt. Under undantagsförhållanden tvingas myndigheterna styra och reglera gasdistributionen. Man försöker då begränsa användningen av naturgas t.ex. genom frivilliga arrangemang och avtal. Regleringsåtgärderna sammanjämkas med de övriga systemen för reglering och övervakning av energi samt industriproduktionsstyrningen.

Inom industrin och värmeproduktionen är det svårt att ersätta naturgasen med något annat bränsle. Inom energiproduktionen kan naturgasen däremot i någon mån ersättas med andra bränslen.

Under undantagsförhållanden som avses i 3 § 1–3 punkten ska det enligt 1 mom. för tryggnade av befolkningens försörjning vara tillåtet att ta naturgas ur distributionsrörssystemet endast för nödvändiga ändamål.

Enligt 2 mom. ska arbetskrafts- och näringscentralerna inom sina verksamhetsområden bestämma de användningsändamål för vilka naturgas får användas med stöd av 1 mom.

Enligt 3 mom. övervakas efterlevnaden av begränsningen i enlighet med arbets- och näringsministeriets anvisningar av Energi marknadsverket i egenskap av naturgasmarknadsmyndighet och i naturgasmarknadslagen avsedda innehavare av naturgasnät samt av arbetskrafts- och näringscentralerna inom deras verksamhetsområden.

42 §. Prisreglering. I paragrafen föreskrivs om prisreglering som komplement till den kvantitativa regleringen av minuthandeln och vissa energinyttigheter. Det ska vara möjligt att inleda prisreglering endast för att trygga effekten av den reglering av nyttigheter som omfattas av kvantitativa regleringar. Den prisreglering som avses i paragrafen kan alltså inte tillämpas t.ex. enbart i syfte att bekämpa inflationen. Paragrafen och dess eventuella ibruktagande har också en förebyggande effekt med tanke på prisstegringar. Priset på nyttigheter som omfattas av prisreglering ska inte höjas mer än vad som föreskrivs genom förordning av statsrådet. Regleringssättet ska vara detsamma som i bestämmelserna om hyror och löner (54 och 91 §).

43 §. Tryggnade av vattentillgången. I paragrafen föreskrivs om åtgärder för att trygga vattenförsörjningen under undantagsförhållanden. Jord- och skogsbruksministeriet kan förplikta ett vattentjänstverk som avses i lagen om vattentjänster (119/2001) att tillhandahålla och, såvida de tekniska konstruktionerna så tillåter, leverera vatten utanför sitt eget, genom kommunfullmäktiges beslut fastställda verksamhetsområde.

I paragrafen föreskrivs också att jord- och skogsbruksministeriet genom sitt beslut kan ändra den rätt till vattentäkt som grundar sig på vattenlagen (264/1961) eller ett tillstånd som beviljats med stöd av den. Ändringen kan innebära att rätten till vattentäkt tillfälligt begränsas eller utökas. I vattenlagen föreskrivs om rätten att använda vattendrag och grundvattenförekomst för vattentäkt. De viktigaste bestämmelserna om detta finns i 1 kap. 8, 9, 15, 16 och 18 § samt i 9 kap. i vattenlagen. Rätten till vattentäkt föreskrivs på olika sätt beroende på om det är fråga om ägaren till mark- eller vattenområden, delägare, ständiga innehavare eller andra instanser. Utgående från vattentäktens omfattning, dess användningsändamål och verkningar kan rätten till en vattentäkt grunda sig direkt på vattenlagen eller förutsätta tillstånd med stöd av vattenlagen. Ägaren eller innehavaren till ett vatten- eller markområde har enligt vattenlagen rådighetsrätt över vatten i vattendrag samt grundvatten i det område denne förfogar över. Egentlig äganderätt till vattnet som vätska kan gälla vatten i en vattencistern, brunn eller annan vattentäkt.

I 9 kap. 14 § i vattenlagen bestäms om begränsning av vattentäkt. Tillämpningsområdet för bestämmelsen är såtillvida begränsad, att den endast tar upp långvarig torra eller annan därmed jämförbar orsak till avsevärd minskning av tillgången till grundvatten. Dessutom gäller bestämmelsen tryggnade av tillgången till hushållsvatten endast i vattentäktens omgivning.

I 9 kap. 22 § i vattenlagen föreskrivs om att den som har tillstånd att ta vatten har rätt att i kris- och störningssituationer tillfälligt förse sådana områden med vatten som inte nämns i tillståndet. Bestämmelsen ansluter sig därmed inte direkt till tryggnandet av vattenförsörjningen, utan gäller en tillståndsinnehavares rätt att avvika från tillståndsvillkoren utan

att förfarandet betraktas som tillståndsförseelse.

44 §. *Tryggande av virkes- och torvtillgången.* I paragrafen föreskrivs om de omedelbara åtgärder i fråga om virkesförsörjning och torvtäkt som krävs för att trygga landets ekonomiska liv, energiförsörjningen och nödvändigt byggande under undantagsförhållanden. Bestämmelsen ersätter delvis 31 § i gällande beredskapslag. Det utsträcker sig dock inte till marktäkt. Det föreslås att bestämmelsen preciseras i förhållande till den nuvarande så, att överlåtelseskyldigheten kan omfatta också redan avverkat timmer.

Enligt det etablerade uttrycks sättet på finska avses med "puu" (oavverkat virke) närmast växande trädbestånd. Med "puutavara" (trävaror) å andra sidan avses redan avverkat virke och utöver de olika slagen av trävaror också flis och restprodukter från avverkningen.

Överlåtelseskyldigheten kan bli aktuell med tanke på tryggande av virkestillgången för industrin. Därutöver är överlåtelseskyldigheten nödvändig för bl.a. försvarsmaktens behov. Bestämmelser om nödvändigt byggande finns i 45 §.

Genom bestämmelsen uttrycks direkt markägarens skyldighet att överlåta torv, virke och trävaror. Eftersom övergången av äganderätten till virke, trävaror och torv genom överenskommelse i samband med uppgörandet av respektive avtal kan t.ex. kopplas till undertecknandet av avtalet, virkesavverkningen eller torvtäkten, mätningen av virke eller torv eller betalningen av vederlag, har bestämmelsen utformats så att överlåtelseskyldigheten utöver ägaren kan gälla även innehavaren av avverkningsrätten eller torvtäktsrätten.

Beslutet om överlåtelse av virke, trävaror eller torv ska fattas av arbetskrafts- och näringscentralen. Statsrådet kan vid utfärdandet av en ibruktningsförordning enligt 6 § fastställa regionala eller andra begränsningar för tillämpningen av paragrafen.

I 2 mom. föreskrivs om skogscentralens skyldighet att på begäran lämna behövlig handräckning till arbetskrafts- och näringscentralen samt till försvarsmakten. Detta är ett ändamålsenligt förfarande, eftersom endast skogscentralerna har aktuella uppgifter om skogstillgångarna.

6 kap. **Reglering av byggande och byggprodukter**

Regleringen i 6 kap. av byggande och byggprodukter ersätter de nuvarande befogenheterna i fråga om byggande i 15 § i gällande lag. Det föreslås dock att regleringen i 15 § 1 mom. 1 punkten, enligt vilken de som har hand om byggandet är skyldiga att sköta visst byggande, ska slopas.

Den föreslagna regleringen motsvarar till sitt sakinhåll den gällande regleringen och de planer i fråga om byggandet i undantagsförhållanden som utarbetats utgående från beredskapslagen. Regleringen preciseras dock på lagnivå. Syftet med regleringen är att trygga resurserna med tanke på det byggande som är nödvändigt i undantagsförhållanden. Befogenheterna i kapitlet bedöms vara nödvändiga endast i situationer som innebär ett väpnat angrepp eller annat så allvarligt angrepp att det kan jämföras med ett väpnat angrepp, eller som innebär ett avsevärt hot om angrepp. Därför kan befogenheterna endast utövas i de undantagsförhållanden som avses i 3 § 1 och 2 punkten.

45 §. Nödvändigt byggande. I bestämmelsen definieras nödvändigt byggande och föreskrivs om prioritetsordningen inom byggandet. Enligt 1 mom. ska under undantagsförhållanden som avses i 3 § 1 och 2 punkten i första hand nödvändigt byggande ombesörjas.

I de undantagsförhållanden som avses i 3 § 1 och 2 mom. skulle troligen produktionsfaktorerna komma att minska, eftersom t.ex. bildandet av trupper kräver manskap och utrustning samt industriell produktionskapacitet. Under sådana förhållanden kan behovet av byggande uppstå innan de minskade byggnadsinvesteringarna märks i form av en minskad användning av produktionsfaktorer. Det anses därför väsentligt att fastställa det nödvändiga byggande för vilket produktionsfaktorerna i första hand ska avsättas.

Nödvändigt byggande är enligt 2 mom. för det första försvarsmaktens projekt. Nödvändigt byggande är också byggnadsarbeten som krävs för skyddande av befolkningen samt för dess försörjning och säkerhet, bräddande byggnads- och reparationsarbeten inom trafik och kommunikationsförbindelser samt kommunalteknik, byggnadsarbeten som krävs för

energiförsörjningen och byggnadsarbeten för industri som är viktig med tanke på försvaret, befolkningens försörjning eller försörjningsberedskapen.

Det föreslås dessutom att som nödvändigt byggande också ska betraktas arbeten som behövs för slutförande av halvfärdiga byggnadsarbeten eller för att lämna arbetet i en lämplig fas, i synnerhet när de behövs för att undvika ytterligare skador. Likaså ska nödvändiga reparationsarbeten på byggnader och konstruktioner betraktas som nödvändigt byggande.

46 §. Tillstånd att inleda eller fortsätta byggande. I 1 mom. föreskrivs om de tillstånd som krävs för att inleda eller fortsätta byggande. Utöver andra erforderliga tillstånd ska byggprojektet enligt den föreslagna bestämmelsen ha beviljats inlednings- eller fortsättningstillstånd.

Vid förfarandet för beviljande av inlednings- eller fortsättningstillstånd tas ställning till hur viktigt byggnadsprojektet är. Det som är avgörande för beviljande av tillstånd är tillgången på resurser för byggande i området. Om det inte råder någon direkt brist på resurser, ska inlednings- eller fortsättningstillstånd beviljas. Om tillgången på resurser är knapp, strävar man efter att använda dem vid sådant nödvändigt byggande som avses i 45 §.

Förfarandet för beviljande av inlednings- och fortsättningstillstånd ska vara ett särskilt förfarande utöver förfarandet för beviljande av byggnadstillstånd. De omständigheter som inverkar på det egentliga byggnadstillståndsförfarandet ska inte vara väsentliga vid prövningen av inlednings- och fortsättningstillstånd.

I 2 mom. föreskrivs att inlednings- eller fortsättningstillstånd inte behövs för genomförande av försvarsmaktens byggprojekt. Inlednings- eller fortsättningstillstånd ska enligt bestämmelsen inte heller behövas för byggande av ett sådant tillfälligt skyddsrum som avses i 117 § 2 mom. Genom bestämmelsen utesluts därmed en del av det nödvändiga byggandet från det tillståndsförfarande som avses i paragrafen.

47 §. Tillstånd att köpa byggprodukter. I 1 mom. föreskrivs om förbud för näringsidkare som säljer byggprodukter att sälja eller annars överlåta byggprodukter annat än mot in-

köpstillstånd. Inköpstillstånd behövs dock inte när produkter överlåts till parti- eller minuthandeln eller för genomförande av försvarsmaktens byggprojekt.

Enligt 2 mom. ska genom förordning av statsrådet de byggprodukter anges som kan överlåtas endast mot inköpstillstånd. En minskad tillgång på produktionsfaktorer skulle antagligen märkas endast i fråga om vissa produkter. Man kan dock inte på förhand veta med säkerhet vilka dessa produkter skulle vara. Det är därför befogat att genom förordning av statsrådet göra en närmare specificering av vilka produkter som behöver regleras. Man kan tvingas till en reglering av byggprodukterna samtidigt som byggandet regleras, om man måste fastställa exakt för vilket ändamål produkterna ska användas.

48 §. Beviljande av inlednings- och fortsättningstillstånd samt inköpstillstånd. I 1 mom. föreskrivs om beviljande av inlednings- eller fortsättningstillstånd samt beviljande av tillstånd till inköp av byggprodukter. Befogenheten att bevilja inlednings- och fortsättningstillstånd är uppdelad enligt byggprojektets storlek och betydelse. Huvudregeln är enligt förslaget att kommunens byggnadsinspektör beviljar tillståndet. Kommunens byggnadsinspektionsmyndighet kan anses vara den som bäst känner till de eventuella bristerna i fråga om produktionsfaktorer inom den egna kommunen. Byggnadsinspektionsmyndigheten kan också utgående från byggnadstillståndsförfarandet bäst bedöma vilka byggprojekt som kommer att genomföras inom dess verksamhetsområde.

Tillstånd för regionalt betydande byggprojekt ska beviljas av den regionala miljöcentralen. Ett regionalt betydande byggprojekt är så omfattande att det binder byggbranschens resurser i ett område som till sin utsträckning är betydligt mera omfattande än en kommun. I ett sådant fall är den regionala miljöcentralen den instans som är bäst lämpad att bedöma situationen. Tillstånd för byggprojekt som är betydande på riksnivå ska beviljas av miljöministeriet. Projekt på riksnivå är så omfattande att det är mest ändamålsenligt att bedömningen av resursbehovet för projekten görs med beaktande av situationen i hela landet.

Genom förordning av statsrådet bestäms vilka projekt som är betydande regionalt eller

på riksnivå. Hur betydande projektet är fastställs på basis av dess omfattning och hur mycket arbetskraft som krävs för projektet.

Enligt 2 mom. beviljar kommunens byggnadsinspektör tillstånd till inköp av byggprodukter, eftersom han eller hon har de bästa förutsättningarna för att bedöma behovet av reglering.

Enligt 3 mom. kan närmare bestämmelser om tillståndsförfarandet utfärdas genom förordning av miljöministeriet. Det är här fråga om jämförelsevis tekniska omständigheter, såsom vilka blanketter som ska användas för tillståndsförfarandet och vilka uppgifter som ska fogas till ansökan.

49 §. Näringsidkares skyldighet att ge information. I paragrafen föreskrivs om skyldigheten för näringsidkare som saluför byggprodukter att underrätta kommunens byggnadsinspektör om mängden produkter i sin besittning och produkter som har överlåtit. Syftet med bestämmelsen är att myndigheterna ska få information om efterfrågan och utbudet på byggprodukter.

7 kap. **Reglering av bostadsbeståndets användning**

Regleringen i det föreslagna 7 kap. ersätter den som ingår i 17 § 2 mom. i gällande lag om användningen av bostadsbeståndet. Den föreslagna regleringen skiljer sig dock från den gällande såväl till sakinnehåll som skrivning. Möjligheten att föreskriva hyressänkningar ska inte längre ingå i lagen, eftersom detta inte anses vara en användbar metod för att bibehålla den rådande situationen på hyresmarknaden. I de föreslagna bestämmelserna är syftet dessutom att reglera bostadsägarnas skyldigheter betydligt noggrannare än i gällande lag.

Myndigheterna kan tvingas reglera användningen av bostadsbeståndet i situationer där stora mängder människor måste evakueras, t.ex. därför att deras bosättningsorter inte längre är beboeliga eller har blivit farliga för hälsan. För den förflyttade eller bostadslösa befolkningen ordnas till en början massinkvartering i tillfälliga lokaler. Möjligheten att skaffa rum för tillfällig inkvartering regleras i 120 §. Massinkvarteringen kan dock endast fortgå i några veckor. Under denna tid söker man en mera permanent bostad för de bo-

stadsbehövande. Behovet av att reglera användningen av bostadsbeståndet kan ansluta sig till situationer som innebär ett väpnat angrepp eller annat så allvarligt angrepp att det kan jämföras med ett väpnat angrepp eller som innebär ett avsevärt hot om angrepp och förhållandena omedelbart efter en synnerlig allvarlig storolycka. Därför föreslås att befogenheter i 7 kap. ska begränsas till de undantagsförhållanden som avses i 3 § 1, 2 och 4 punkten.

50 §. Myndighet som reglerar bostadsbeståndet. I paragrafen åläggs kommunerna att ge i uppdrag åt något av sina organ att vidta de åtgärder som avses i 51 eller 52 § eller tillsätta ett särskilt organ för detta. Om kommunen beslutar att tillsätta ett särskilt organ för uppgiften ska den enligt kommunallagen bestämma organets sammansättning och hur verksamheten ska vara ordnad.

I de anvisningar som gäller användningen av bostadsbeståndet under undantagsförhållanden har det föreslagits att kommunen tillsätter en särskild bostadsfördelningsnämnd som myndighet med ansvar för regleringen av bostadsbeståndet. Ett sådant förfarande vore fortfarande möjligt enligt den föreslagna bestämmelsen. Med tanke på den kommunala självstyrelsen har det dock inte ansetts ändamålsenligt att föreskriva om hur verksamheten ska vara organiserad.

51 §. Anmälan om hyresbostad. I paragrafen föreskrivs om åtgärder som krävs av bostadsägare i sådana situationer då det råder bostadsbrist. I 1 mom. bestäms om bostadsägarens anmälningsskyldighet. Med detta avses att ägaren till en bostad är skyldig att till den myndighet som reglerar bostadsbeståndet anmäla en uthyrningsbostad för att en hyresgäst ska kunna anvisas.

I 2 mom. bestäms om bostadsägarens utvidgade anmälningsskyldighet. Om myndigheten som reglerar bostadsbeståndet bedömer att anmälningsskyldighet inte är en tillräcklig åtgärd för att få bostäderna i användning, är ägaren av en bostad skyldig att anmäla även lediga och strax lediga bostäder samt sådana övriga lokaler i sin ägo som lämpar sig som bostäder till myndigheten som reglerar bostadsbeståndet för anvisande av hyresgäst.

Den mildaste formen av reglering av bostadsbeståndet är att låta alla uthyrningsbostäder hyras ut genom myndigheternas för-

medling. Om denna åtgärd inte leder till ett tillräckligt utbud av bostäder till de bostadsbehövande, utvidgas bostadsägarnas anmälningsskyldighet.

52 §. Inhyssning. I paragrafen föreskrivs om åtgärder i en situation där varken bostadsägarens anmälningsskyldighet eller bostadsägarens utvidgade anmälningsskyldighet räcker till för att få bostäder i bruk. I så fall är en innehavare av en bostad skyldig att till myndigheten som reglerar bostadsbeståndet anmäla överlopps rum för anvisande av hyresgäst.

Inhyssning innebär ett rätt kraftigt ingrepp i det skydd av privatlivet och äganderätten som tryggas i grundlagen. Inhyssning är därmed en åtgärd som ska tillgripas i yttersta undantagsfall och som en sista utväg. Inhyssning ska tillgripas endast då andra åtgärder för att få tillgång till bostäder inte har visat sig vara tillräckliga.

53 §. Förfarandet vid uthyrning av bostad och inhyssning. I paragrafen föreskrivs om förfarandet vid uthyrning av bostad och inhyssning av bostadsbehövande. I 1 mom. föreskrivs om den tidsfrist inom vilken myndigheten som reglerar bostadsbeståndet kan anvisa en hyresgäst till bostaden. Om myndigheten inte inom 14 dagar från anmälan har anvisat hyresgäster till bostaden, kan bostadsinnehavaren hyra ut den till en person som innehavaren anser vara lämplig.

I 2 mom. föreskrivs att myndigheten ska anvisa bostaden, en del av bostaden eller annat utrymme som lämpar sig som bostad till sådana bostadsbehövande vars behov av bostad är störst. Härvid bör t.ex. de bostadsbehövandes familjeförhållanden, hälsotillstånd och andra liknande omständigheter beaktas. Också bostadsinnehavarens förslag ska enligt 2 mom. i mån av möjlighet beaktas. Behovet av bostad ska dock vara den viktigaste faktorn vid myndigheternas prövning.

Enligt 3 mom. ska myndigheten som reglerar bostadsbeståndet upprätta hyresavtalet när den anvisar en invånare till bostaden i enlighet med 52 §. Samma myndighet ska också bestämma villkoren i hyresavtalet om bostadens innehavare och den som har anvisats bostaden inte kan enas om dessa. Då det gäller hyrans storlek föreskrivs att den ska bestämmas enligt skälig gängse hyra på orten.

54 §. Begränsning av hyresförhöjning och av uppsägning av hyresavtal. I paragrafen föreskrivs om de begränsningar som kan uppställas i fråga om hyresförhöjningar och uppsägning av hyresavtal. Syftet med bestämmelsen är att bibehålla situationen på hyresmarknaden.

I 1 mom. föreslås en bestämmelse som begränsar hyresförhöjningar. Enligt den får hyran för en bostadslägenhet inte höjas mer än vad som föreskrivs genom förordning av statsrådet.

Enligt 2 mom. får ett hyresavtal inte sägas upp om inte hyresvärden behöver bostaden för eget, familjemedlemmars eller andra närståendes bruk såsom bostad. Hyresvärden får dessutom säga upp bostaden om det finns andra särskilt vägande skäl för uppsägning. Exempel på ett sådant skäl är att byggnaden är i akut behov av reparation.

8 kap. **Ändringar i anslutning till social trygghet**

Socialförsäkringssystemet och det övriga lagstadgade försäkringssystemet som ersätter lön eller inkomster från företagsverksamhet kan äventyras i undantagsförhållanden på grund av faktorer som närmast ansluter sig till finansieringen av systemen, till telekommunikationsförbindelserna och till den praktiska verkställigheten i anslutning till systemen. Utgångsläget är att verksamheten i anslutning till systemen ska upprätthållas på normalt sätt så länge som möjligt. Vilken nivå man uppnår i fråga om genomförandet beror på det läge som råder vid varje enskilt tillfälle. De lagstadgade förmånerna betalas ut under kristid i enlighet med gällande bestämmelser så länge som möjligt. Detta innebär att man när en kris inträder strävar efter att betala ut förmåner av fortgående karaktär på normalt sätt. Detta förutsätter emellertid att ADB-systemen är i funktionsdugligt skick, bankverksamheten fortsätter störningsfritt, finansieringen av förmånerna är tryggad och tillräckligt med personal är tillgänglig för att upprätthålla systemet.

Om det trots allt inte är möjligt att betala ut en normal förmån, måste man ingripa i förmånernas belopp och utbetalningarna samt förenkla utbetalningssättet. Beloppet av olika förmåner som betalas ut i samma syfte kan

minskas eller utbetalningen avbrytas eller uppskjutas. Om det under en svår kris visar sig vara omöjligt att betala ut aktuella förmåner ens i begränsad utsträckning, måste alla i sista hand garanteras en förmån som motsvarar minimiutkomstskydd.

Enligt 16 § 2 mom. i gällande beredskapslag kan statsrådet övervaka och reglera de förmåner som hänförs till lagstadgad försäkring eller sociala understöd och utkomststöd samt genom förordning föreskriva om undantag för grunderna för och verkställigheten av dem. Genom förordning av statsrådet kan också föreskrivas om undantag från rättelse- och fullföljdsförfarandena i fråga om dessa förmåner samt utkomststödet. Den föreslagna regleringen är avsedd att ersätta 16 § 2 mom. i gällande lag med undantag för bestämmelsen gällande rättelse- och fullföljdsförfarandena, som föreslås bli slopad.

De befogenheter i kapitlet som gäller avbrytande och uppskjutande av betalning av lagstadgad försäkring och socialförsäkring kan tillämpas i alla de undantagsförhållanden som avses i 3 §. Att minska förmånsbeloppen ska dock vara möjligt endast i de undantagsförhållanden som avses i 3 § 1-3 punkten.

Det föreslås dessutom att en bestämmelse om befrielse från påföljder för försenad betalning tas in i 58 §. Bestämmelsen kan tillämpas i alla de undantagsförhållanden som avses i 3 §.

55 §. *Ändringar av lagstadgade försäkringar och förmåner.* I paragrafen föreslås bestämmelser om sådana ändringar i fråga om lagstadgad försäkring som kan visa sig vara nödvändiga för tryggnad av befolkningens försörjning och av statens betalningsberedskap under undantagsförhållanden. För tryggnad av förmånssystemens funktion och den finansiella grunden för systemen föreskrivs i 1 mom. att utbetalningen av förmåner eller rehabiliteringspenning som erlaggs med stöd av bestämmelserna om arbetspension, folkpension, sjuk- olycksfalls-, patient- eller trafikförsäkring samt arbetslöshetsdagpenning avvägd enligt förtjänsten, grunddagpenning, altemneringsersättning eller vuxenutbildningsstöd eller motsvarande andra förmåner kan avbrytas eller uppskjutas. Avbrottet eller uppskjutandet ska vara begränsat till tre månader.

I 2 mom. föreskrivs att pensioner, förmåner och rehabiliteringspenning kan utbetalas minskade med högst 50 procent. Det ska också vara möjligt att fortsätta utbetalningen av minskade förmåner under en period av högst tre månader. Tidsbegränsningen är motiverad, eftersom bestämmelsen är avsedd att tillämpas endast i situationer när det föreligger ett omedelbart behov av att förenkla systemet eller spara in på kostnaderna. Om det blir aktuellt att göra undantag i fråga om en lagstadgad försäkring för en längre tid än så, måste detta göras genom lag. Eftersom det är omöjligt att på förhand exakt bedöma vilken inverkan undantagsförhållanden har på finansieringen av en lagstadgad försäkring och funktionen hos försäkringssystemet, föreslås att en bestämmelse om bemyndigande tas in i 2 mom. enligt vilket det genom förordning av statsrådet ska föreskrivas närmare om minskningens storlek och utbetalningsperioden för minskade förmåner samt om varaktigheten av avbrott i eller uppskjutande av betalning. Tidsbegränsningen i fråga om möjligheten att minska, avbryta och skjuta upp en betalning ska dock anges i lag. Dessutom ska en procentuell gräns anges för minskningen av förmånerna.

Rehabiliteringspenning för långvarig rehabilitering jämställs i bestämmelsen med pension. Därmed behandlas mottagarna av olika förmåner på ett jämbördigt sätt.

I 3 mom. föreslås en bestämmelse som ytterligare begränsar minskningen av och avbrottet i samt uppskjutandet av betalning av pensioner. Enligt det föreslagna 3 mom. utbetalas de pensioner som avses i 1 mom., oavsett om betalningsbeloppet minskas eller betalningen avbryts eller uppskjuts, alltid till ett så stort belopp att de pensioner förmånstagaren lyfter sammanlagt uppgår till ett belopp som motsvarar minst full folkpension enligt folkpensionslagen (568/2007). Genom bestämmelsen önskar man garantera att rättigheten till grundläggande försörjning, det s.k. minimiskyddet, i enlighet med 19 § i grundlagen inte kränks.

56 §. *Ändringar av socialbidrag.* I paragrafen föreslås bestämmelser om ändringar av socialbidrag som är nödvändiga för tryggnad av befolkningens utkomst och statens betalningsberedskap under undantagsförhållanden. Paragrafen motsvarar till sin uppbygg-

nad den föreslagna 55 §. I 1 mom. föreskrivs om avbrytande och uppskjutande av förmåner, vilket skulle vara möjligt att göra i högst tre månader.

Om minskning av de förmåner som betraktas som socialbidrag föreskrivs i 2 mom. Minskningen ska vara begränsad till en procentuell andel av förmånen, precis som i 55 §. På motsvarande sätt ska åtgärden vara begränsad till tre månader.

I 3 mom. ingår en bestämmelse om tryggnad av minimiutkomst. Enligt det föreslagna momentet ska utkomststödet dock utbetalas till ett sådant belopp att det sammanräknat med personens eller familjens övriga inkomster ger ett disponibelt belopp som motsvarar åtminstone utkomststödet grunddel och täcker de nödvändiga utgifterna för boende samt hälso- och sjukvård.

57 §. Utbetalning av förmåner. I paragrafen föreskrivs om fullmakt att utfärda förordning. Bestämmelser om hur utbetalningen av förmåner som avses i 55 och 56 § ska ordnas utfärdas enligt paragrafen genom förordning av social- och hälsovårdsministeriet. Genom förordning kan tekniska omständigheter regleras, såsom på vilket sätt förmånerna ska utbetalas.

58 §. Befrielse från påföljder för försenad betalning. Bestämmelsen ersätter regleringen i 35 § 1 mom. 1 punkten och 2 mom. i gällande beredskapslag. Skrivningen i bestämmelsen ändras emellertid.

I paragrafen föreskrivs under vilka förutsättningar en fysisk person som är gäldenär under undantagsförhållanden kan befrias från påföljder på grund av dröjsmål med betalning. En förutsättning för befrielse ska vara att dröjsmålet till väsentlig del har berott på betalningssvårigheter till följd av ändringar i lagstadgad försäkring, förmåner eller socialbidrag, statens uppskjutande av betalning eller deltagande i tjänstgöring som avses i värnpliktslagen (1438/2007). I fråga om påföljder på grund av dröjsmål med betalning nämns skyldigheten att betala dröjsmålsränta särskilt i paragrafen. Sådana andra påföljder som nämns i paragrafen kan vara t.ex. fordringsägarens möjlighet att säga upp skuldförhållandet.

Det anses nödvändigt att ta in en bestämmelse om befrielse från påföljder för försenad betalning i beredskapslagen, eftersom

befolkningens inkomster under undantagsförhållanden kan minska också på grund av statliga åtgärder, såsom ändringar i fråga om lagstadgad försäkring och förmåner eller socialbidrag. Det kan inte förutsättas att en enskild gäldenär förbereder sig på sådana förändringar. Också i lagstiftningen för normalförhållanden har sådana betalningssvårigheter beaktats som har orsaker som inte beror på gäldenären. Betalningssvårigheter i samband med konsumentkrediter tas upp i 7 kap. 16 § i konsumentskyddslagen och i samband med dröjsmålsränta i 11 § i räntelagen (633/1982). Dessa lagrum gäller dock endast enskilda fall, och innebär inte någon allmän befrielse från påföljder direkt med stöd av lagen. Dessutom gäller de endast gäldenärer som är i konsumentens ställning.

Tillämpningen av den föreslagna 58 § är begränsad till att gälla enbart fysiska personer. Det föreslås dessutom att en bestämmelse som ersätter 35 § 2 mom. i den nuvarande beredskapslagen ska tas in i 2 mom. i paragrafen. Enligt den ska befrielse från påföljder av försenad betalning inte gälla löne- eller underhållsbidragsskuld. Genom bestämmelsen önskar man begränsa följderna av befrielse från påföljder i sådana fall där fordringsägaren är en annan fysisk person.

9 kap.

Tryggnad av elektroniska data- och kommunikationssystemens funktionsduglighet och tillgången till posttjänster

I undantagsförhållanden är det viktigt att trygga utbudet av kommunikationstjänster, eftersom kommunikationens betydelse ökar i en krissituation. De flesta av samhällets vitala funktioner är numera beroende av att data- och kommunikationssystemen fungerar. Med samhällets vitala funktioner avses t.ex. distribution av el och vatten, finansiella tjänster, energiproduktionsanläggningar, informationsförmedling och andra tjänster som intar en central ställning i krissituationer och utan vilka medborgare och företag inte klarar sig. Bland annat med tanke på upprätthållande av dessa funktioner föreslås att bestämmelser om tryggnad av data- och kommunikationssystemens funktionsduglighet under undantagsförhållanden tas in i beredskapslagen.

Också posttjänster spelar en viktig roll i krissituationer. Förutom att samhällsomfattande posttjänster är en av de centrala funktionerna med tanke på samhällets funktionsduglighet, är de också avgörande i situationer där de elektroniska kommunikationssystemens funktionsduglighet vacklar. Eftersom posttjänsterna inte grundar sig på elektronisk förmedling av meddelanden är de en funktionsssäkrare kommunikationsform i synnerhet i krissituationer som berör elektroniska kommunikationssystem. Bland annat på grund av dessa orsaker föreslås det att även bestämmelser om tryggnad av tillgången till posttjänster under undantagsförhållanden tas in i beredskapslagen.

Tillämpningen av bestämmelserna i kapitlet ansluter sig i sista hand till de allmänna målen för beredskapslagen, såsom upprätthållandet av samhällsorganisationens grundläggande strukturer och tryggnaden av befolkningens försörjning, grunderna för ekonomin och rikets territoriella integritet. Enligt nödvändighetsprincipen får kommunikationsministeriet under undantagsförhållanden ges endast sådana befogenheter som är nödvändiga för att uppnå ett visst syfte. På samma sätt får befogenheterna användas och verkställas endast med sådana medel som är nödvändiga. Enligt proportionalitetsprincipen måste befogenheterna stå i rätt proportion till sitt syfte.

Paragraferna 59–62 och 65 avses gälla elektroniska data- och kommunikationssystem. Den föreslagna 63 § avses gälla posttjänster. Det i 64 § föreskrivna bemyndigandet att meddela föreskrifter föreslås gälla dem båda.

Det föreslagna 9 kap. ersätter till en del 18 och 32 §, 33 § 1 mom. 2 punkten och vissa andra allmänna bestämmelser i den gällande beredskapslagen. Bestämmelserna i kapitlet kompletterar lagstiftningen för normalförhållanden, såsom kommunikationsmarknadslagen, lagen om radiofrekvenser och teleutrustningar (1015/2001), lagen om dataskydd vid elektronisk kommunikation (516/2004) och lagen om posttjänster (313/2001). Dessa lagar innehåller fortfarande bestämmelser som gäller störningssituationer under normala förhållanden.

De begrepp som används i kapitlet har definierats närmare i de speciallagar som avses

ovan. Dessa begrepp används i beredskapslagen i samma betydelse som i speciallagstiftningen.

De åtgärder som avses i kapitlet kan vidtas i alla sådana undantagsförhållanden som avses i 3 § i lagförslaget.

59 §. Åtgärder avseende kommunikationsnät och kommunikationstjänster. Enligt 1 mom. 1 punkten kan kommunikationsministeriet för tryggnad av de elektroniska data- och kommunikationssystemens funktionsduglighet och samhällets vitala funktioner under undantagsförhållanden ålägga ett teleföretag att producera nät- och kommunikationstjänster samt ge myndigheterna en lägesbild då det gäller användningen av nät- och kommunikationstjänster. Kommunikationsministeriet kan med stöd av de befogenheter som avses i paragrafen t.ex. ålägga ett teleföretag att producera kommunikationstjänster inom ett visst geografiskt område eller att producera vissa tjänster, såsom upprätthållandet av mobiltelefonnät. Med lägesbild avses t.ex. en redogörelse för hur kommunikationsnäten fungerar, hurdana tekniska brister i tjänsteutbudet som har framkommit och vad bristerna har berott på. Det som omfattas av en sådan lägesbild som avses i bestämmelsen kan t.ex. vara den förmedlade trafikens omfattning och trafikens riktning.

Enligt 1 mom. 2 punkten kan ministeriet under undantagsförhållanden genom sitt beslut ålägga ett teleföretag att underhålla eller bygga eller låta bli att bygga kommunikationsnät. Bestämmelsen har nära anslutning till 1 punkten i momentet och kan tillämpas på motsvarande sätt.

I 4 kap. i kommunikationsmarknadslagen föreskrivs om överlåtelsen av vissa nyttjanderättigheter under normala förhållanden. Föremål för skyldigheten att överlåta nyttjanderätt kan enligt kommunikationsmarknadslagen gälla mobilnät, abonnentförbindelser, utrustningsutrymmen, fasta förbindelser, antennplatser i en radiomast, kabelkanaler, kapacitet i ett kabeltelevisionnät, markbundna masskommunikationsnät eller kapacitet i sådana och smartkort eller elektroniska programguider eller programmeringsgränssnittet i televisions- eller radiosystem. Under normala förhållanden är det Kommunikationsverket som ålägger teleföretag skyldighet att överlåta nyttjanderätt. Kommunika-

tionsverkets beslut om skyldigheten att överlåta nyttjanderätt är förvaltningsbeslut som kan överklagas hos högsta förvaltningsdomstolen. Skyldighet att överlåta nyttjanderätt kan under normala förhållanden åläggas teleföretag som har en viss marknadsställning för att därmed undanröja hinder för eller främja konkurrensen. Nyttjanderätten överläts alltid till ett kostnadsorienterat pris i enlighet med kommunikationsmarknadslagen, dvs. mot ersättning.

Enligt 1 mom. 3 punkten ska kommunikationsministeriet fatta beslut om överlåtelse av nyttjanderätt under undantagsförhållanden. Ministeriet kan genom sitt beslut ålägga ett teleföretag att till myndigheter eller andra teleföretag överlåta nyttjanderätt till sådan egendom som avses i 4 kap. i kommunikationsmarknadslagen eller upphäva en sådan skyldighet att överlåta nyttjanderätt som ålagts med stöd av kommunikationsmarknadslagen. Skyldigheten att överlåta nyttjanderätten kan åläggas eller upphävas oberoende av teleföretags marknadsposition på den grunden att skyldigheten att överlåta nyttjanderätten är nödvändig för tryggnad av de elektroniska data- och kommunikationssystemens funktionsduglighet och samhällets vitala funktioner under undantagsförhållanden.

Enligt 1 mom. 4 punkten kan kommunikationsministeriet för tryggnad av de elektroniska data- och kommunikationssystemens funktionsduglighet och samhällets vitala funktioner under undantagsförhållanden genom sitt beslut ålägga ett teleföretag att ordna sina internationella nät- och kommunikationstjänstförbindelser på det sätt som ministeriet närmare bestämmer. Med ordnande av nät- och kommunikationstjänstförbindelser avses t.ex. på vilket sätt samtrafiken mellan olika telefonnät ordnas. Bestämmelsen ger myndigheterna rätt att bl.a. ändra rutterna för den internationella telefontrafiken eller internettrafiken.

Enligt 1 mom. 5 punkten kan ministeriet under undantagsförhållanden genom sitt beslut ålägga ett teleföretag att avtala om nationell eller internationell roaming på det sätt som kommunikationsministeriet bestämmer. Med roaming avses att abonnenterna i stället för det egna nätet tillfälligt använder en annan nätoperatörs nät. I praktiken är detta van-

ligt t.ex. i utlandet (internationell roaming) eller i vissa andra situationer där en operatör inte har något eget nät på området. I sådana situationer grundar sig rätten till roaming på ett roamingavtal mellan operatörerna. I undantagsförhållanden kan det vara nödvändigt att utvärdera möjligheterna till sam användning av näten och bestämma att teleföretagen avtalar om roaming enligt på förhand fastställda villkor. I fråga om internationella avtal är det egentliga föremålet för skyldigheten endast den finska avtalsparten, som kan åläggas att försöka ingå roamingavtal med en utländsk avtalspart på det sätt som kommunikationsministeriet anger.

Om nationell roaming i normala förhållanden bestäms i 34 och 35 § i kommunikationsmarknadslagen och om internationell roaming i normala förhållanden i 36 §. Skyldigheten att ordna roaming åläggs i normala förhållanden ett teleföretag av Kommunikationsverket utgående från teleföretagets marknadsposition och vissa andra förutsättningar som anges i kommunikationsmarknadslagen. Ett av Kommunikationsverket utfärdat beslut om roaming är ett förvaltningsbeslut som kan överklagas hos högsta förvaltningsdomstolen. I normala förhållanden uppfylls skyldigheten att ordna roaming alltid mot en kostnadsorienterad ersättning.

I undantagsförhållanden är de alltså ministeriet som ålägger teleföretaget en sådan skyldighet. De närmare villkoren för överlåtelseskyldigheten ska fastställas av ministeriet. Skyldigheten att ordna roaming kan åläggas oberoende av teleföretags marknadsposition på den grunden att skyldigheten att ordna roaming är nödvändig för tryggnad av de elektroniska data- och kommunikationssystemens funktionsduglighet och samhällets vitala funktioner under undantagsförhållanden.

Enligt 1 mom. 6 punkten kan ministeriet under undantagsförhållanden genom sitt beslut ålägga ett teleföretag att koppla samman ett kommunikationsnät med ett annat eller att stänga en anslutning. I kommunikationsmarknadslagen avses med sammankoppling att kommunikationsnät och kommunikationstjänster kopplas samman fysiskt och funktionellt. Med sammankoppling av kommunikationsnät avses t.ex. den konkreta sammankopplingen av ledningar. Vid sammankopp-

ling av kommunikationstjänster är det däremot fråga om att de tjänster som ska förmedlas i nätet anpassas så att de är kompatibla och fungerar sinsemellan. Sammankoppling av telefonnät har alltid varit nödvändigt för att abonnenterna ska kunna ringa från ett telefonnät till ett annat. Bestämmelser om sammankoppling under normala förhållanden ingår i 5 kap. i kommunikationsmarknadslagen. Skyldigheten att koppla samman nät eller tjänster åläggs i normala förhållanden ett teleföretag av Kommunikationsverket utgående från teleföretagets marknadsposition och vissa andra förutsättningar som anges i kommunikationsmarknadslagen. Sammankopplingen sker mot ersättning i enlighet med lagen. Ett av Kommunikationsverket utfärdat beslut om sammankopplingskyldighet är ett förvaltningsbeslut som kan överklagas hos högsta förvaltningsdomstolen.

I undantagsförhållanden kan sammankopplingskyldigheten bestämmas av ministeriet på den grunden att uppfyllandet av skyldigheten är nödvändig för tryggande av de elektroniska data- och kommunikationssystemens funktionsduglighet och samhällets vitala funktioner.

Enligt 1 mom. 7 punkten kan ministeriet under undantagsförhållanden genom sitt beslut ålägga ett teleföretag att för viss tid eller tills vidare stänga nät- eller kommunikationstjänstförbindelser till ett visst land eller till internationella nät- eller kommunikationstjänstförbindelser. Genom att stänga eller begränsa kommunikationstjänstförbindelser kan man vid behov förhindra t.ex. olika slag av datavirus att sprida sig i kommunikationsnäten.

Enligt 1 mom. 8 punkten kan ministeriet under undantagsförhållanden genom sitt beslut ålägga ett teleföretag att driva system och tillhandahålla tjänster från vissa platser. Det kan t.ex. vara vitalt för tryggandet av landets kommunikation totalt sett att vissa av mobiltelefonnätets basstationer eller radiomaster upprätthålls.

Enligt 2 mom. kan kommunikationsministeriet under undantagsförhållanden dessutom besluta om företräde i de allmänna kommunikationsnäten för kommunikation som är nödvändig med tanke på samhällets vitala funktioner. Användarna av kommunikationsnät och kommunikationstjänster ska under

undantagsförhållanden kunna prioriteras utgående från tryggandet av samhällsfunktionerna, dvs. de ska indelas i viktighetsordning enligt hur viktiga de är för upprätthållande av samhällets vitala funktioner. Kommunikationsministeriet bestämmer abonnenternas prioritetsordning och om beviljande av företräde till kommunikationsnäten. Saken ska ordnas så att meddelandetraffiken i störningssituationer och undantagsförhållanden ska tryggas för dem som upprätthåller funktioner som är viktiga för samhället.

I 91 § i kommunikationsmarknadslagen föreskrivs om prioriteringsfacilitet. Enligt den är ett teleföretag skyldigt att utrusta endast telefoncentralerna i fasta telefonnät med prioriteringsfacilitet. Att ge viss meddelandetraffik företräde framom någon annan är därmed för närvarande möjligt endast i fasta telefonnät. I och med att antalet mobiltelefonanslutningar numera överstiger antalet fasta anslutningar vore det förnuftigt att formulera bestämmelsen i beredskapslagen så, att den vid behov kan tillämpas också på t.ex. mobiltelefonnät.

En prioritering av meddelandetraffiken i GSM-nätet förutsätter i praktiken att alla SIM-kort som nu är i bruk byts ut. Teleföretagen har dock vidtagit motsvarande åtgärder redan i normala förhållanden, bl.a. för att möjliggöra överföring av mobiltelefonnummer, så det är inte fråga om ett helt avvikande arrangemang. En prioritering av viss meddelandetraffik i t.ex. UMTS-nät är däremot uppenbarligen inte möjlig. Av denna orsak föreslås att det i paragrafen för tydlighetens skull ska konstateras att bestämmelsen kan avse endast sådana kommunikationsnät där det är tekniskt möjligt att ordna företräde för kommunikation.

Ett beslut som utfärdats med stöd av 2 mom. kan gälla även andra än teleföretag. En enskild användare kan åläggas att utföra åtgärder som är nödvändiga för genomförandet av prioritering, t.ex. att returnera sitt SIM-kort, med stöd av 62 §. Ett beslut om prioritering kan med tanke på den enskilde också innebära att han eller hon tvingas avstå från en del av sina kommunikationsmöjligheter för att samhällets vitala funktioner ska kunna tryggas.

60 §. Åtgärder som avser radiofrekvenser. Enligt 1 punkten i paragrafen kan kommuni-

kationsministeriet bemyndiga Kommunikationsverket att ändra villkoren för radiotillstånd, även om det enligt lagen om radiofrekvenser och teleutrustningar inte är möjligt under normala förhållanden. Bestämmelserna om ändring av de villkor som gäller för radiotillstånd under normala förhållanden ingår i 8 § i lagen om radiofrekvenser och teleutrustningar. Enligt paragrafen kan Kommunikationsverket under radiotillståndets giltighetstid ändra tillståndsvillkoren utan tillståndshavarens samtycke, om det är nödvändigt då planerna för radiofrekvenser ändras eller på grund av frekvensföreskrifter eller förpliktelser i internationella fördrag, eller om det är motiverat för att förebygga eller avhjälpa störningar av radiokommunikationen. Tillståndsvillkoren kan ändras också om det är nödvändigt för att användningen av radiofrekvenser behöver omorganiseras när de ekonomiska eller tekniska verksamhetsförutsättningarna för ett teleföretag på marknaden förändras, ett nytt teleföretag kommer in på marknaden eller det sker andra motsvarande förändringar av förhållandena på marknaden.

Enligt förslaget kan villkoren för ett radiotillstånd ändras också om det är nödvändigt för tryggnad av de elektroniska data- och kommunikationssystemens funktionsduglighet och samhällets vitala funktioner under undantagsförhållanden. Det är fråga om avväjande av de negativa konsekvenserna av undantagsförhållanden. Som exempel kan nämnas ett ökat behov av frekvenser för försvarsmaktens eller annan motsvarande instans vidkommande och som en följd av detta en situation där frekvenserna måste omfördelas.

Radiofrekvenserna är också under normala förhållanden en begränsad resurs vars användning måste ske i prioritetsordning, och detta behov ökar ytterligare under undantagsförhållanden. I undantagsförhållanden och i störningssituationer under normala förhållanden blir behovet av kontroll över radiofrekvenserna i allmänhet aktuellt mycket snabbt och oväntat. Det krävs då också snabba och effektiva åtgärder för att säkra och organisera kommunikationen och kommunikationssystemen för de särskilda behoven under undantagsförhållanden och i störningssituationer under normala förhållanden. Ensidiga åtgärder i fråga om radiofrekvenserna kan un-

der undantagsförhållanden vara nödvändiga för tryggnad av för samhället vitala funktioner.

Enligt 2 punkten kan kommunikationsministeriet under undantagsförhållanden bemyndiga Kommunikationsverket att återkalla radiotillstånd helt eller delvis, även om det inte skulle finnas några grunder för det under normala förhållanden. Bestämmelserna om de villkor som gäller för återkallande av radiotillstånd under normala förhållanden ingår i 12 § i lagen om radiofrekvenser och teleutrustningar. Enligt paragrafen får Kommunikationsverket helt eller delvis återkalla radiotillstånd eller radiofrekvensreserveringar, om tillståndshavaren trots utfärdade åtgärder på ett med avseende på störningsfri radiokommunikation väsentligt sätt gör sig skyldig till allvarliga eller upprepade överträdelser av lagen eller de bestämmelser, föreskrifter eller tillståndsvillkor som utfärdats med stöd av den eller gör sig skyldig till ett väsentligt brott mot betalningsskyldigheten i anslutning till radiotillståndet eller radiofrekvensreserveringen. Kommunikationsverket kan återkalla tillståndet helt eller delvis också om tillståndshavaren uppsåtligen eller av oaktamhet sänder ett falskt alarm med radiosändaren eller på något annat sätt stör eller försvårar radiokommunikationen i säkerhetssyfte. Tillståndet kan också återkallas om tillståndsinnehavaren inte använder de radiofrekvenser som anvisats i tillståndet eller inte börjar använda dem inom den rimliga tidsfrist som Kommunikationsverket uppställt, eller om en radiosändare på grund av sina tekniska egenskaper använder radiofrekvenserna på ett oändamålsenligt sätt. En grund för återkallande av tillstånd är också att en koncession som beviljats för televisions- och radioverksamhet eller en koncession enligt kommunikationsmarknadslagen upphör att gälla eller förfaller, eller om återkallande förutsätts i internationella fördrag som är bindande för Finland. Enligt förslaget kan radiotillstånd och radiofrekvensreserveringar under undantagsförhållanden återkallas också om det är nödvändigt för tryggnad av de elektroniska data- och kommunikationssystemens funktionsduglighet under undantagsförhållanden.

I praktiken kan 2 punkten tillämpas t.ex. om ett civilt radiosystem stör funktionen hos

försvarsmaktens system inom försvarsmaktens operativa områden. Alternativt kan 4 punkten i paragrafen tillämpas enligt vilken kommunikationsministeriet har rätt att be- myndiga Kommunikationsverket att förbjuda användningen av vissa radiosändare eller radiosystem.

Enligt 3 punkten kan kommunikationsministeriet under undantagsförhållanden be- myndiga Kommunikationsverket att avbryta beviljandet av radiotillstånd, även om radiotillstånd i en motsvarande situation under normala förhållanden måste beviljas. Det- samma gäller frekvensreserveringar. Be- stämmelserna om de villkor som gäller för beviljande av radiotillstånd och frekvensre- servering under normala förhållanden ingår i 10 § i lagen om radiofrekvenser och teleut- rustningar. Enligt paragrafen ska tillstånd be- viljas om tillståndet eller frekvensreserve- ringen söks för ett frekvensområde som i Kommunikationsverkets föreskrifter om an- vändning av radiofrekvenser har anvisats för sådan användning som avses i ansökan, det inom frekvensområdet finns tekniskt ända- målsenliga radiofrekvenser som kan anvisas sökanden för användning eller reservering och om Kommunikationsverket inte har mo- tiverad anledning att misstänka att sökanden bryter mot bestämmelser, föreskrifter eller till radiotillståndet anknutna villkor som gäller radiokommunikation. Om sökanden inte har betalt förfallna avgifter för tidigare radiotillstånd eller frekvensreserveringar som gäller samma apparatkategori som det nya tillståndet eller reserveringen söks för, och avgiften till sin storlek inte är ringa, kan ett tillstånd eller en reservering förvägras. Om sökanden har för avsikt att utöva konces- sionsberoende televisionsverksamhet enligt 4 § i kommunikationsmarknadslagen eller kon- cessionsberoende televisions- eller radio- verksamhet enligt 7 § i lagen om televisions- och radioverksamhet, kan radiotillstånd eller radiofrekvensreservering inte beviljas, om sökanden inte har behövlig koncession. Om radiotillstånd eller radiofrekvensreservering på grund av det knappa antalet radiofrekven- ser bara kan beviljas en del av sökandena, ska tillstånd eller reservering beviljas sådana sökande vilkas verksamhet bäst främjar la- gens syften enligt dess 1 §. Enligt förslaget kan radiotillstånd och radiofrekvensreserve-

ringar under undantagsförhållanden förväg- ras också om det är nödvändigt för tryggnad av de elektroniska data- och kommunika- tionssystemens funktionsduglighet och sam- hallets vitala funktioner under undantagsför- hållanden.

I punkterna 1, 2 och 4 ska bestämmelser om radiosystem som redan är i användning ingå. Paragrafens 3 punkt ska enligt förslaget gälla nya radiotillstånd och frekvensreserve- ringar. Efter att en användare, t.ex. ett telefö- retag, har mottagit ett beslut om frekvensre- servering, skaffar användaren ett radiosystem och inleder uppbyggnaden av systemet. Pro- cessen tar i allmänhet några månader i an- språk. Det egentliga radiotillståndet beviljas när systemet är klart. De olägenheter som punkt 3 ger upphov till beror på hur länge undantagsförhållandena pågår och när de in- träffar. Om det är fråga om kortare tidsperio- der och tidpunkten råkar vara lämplig upp- kommer inga olägenheter. För användaren är olägenheterna av tillämpningen av bestäm- melsen störst om undantagsförhållandena förhindrar beviljande av radiotillstånd för ett redan uppbyggt system, eftersom de invester- ingar som gjorts då förblir outnyttjade.

Enligt 4 punkten kan kommunikationsmi- nisteriet under undantagsförhållanden be- myndiga Kommunikationsverket att förbjuda användning av radiosändare eller radiosy- stem helt eller delvis eller begränsa deras an- vändning på annat sätt. Bestämmelserna om förbud mot användning av radiosändare eller radiosystem under normala förhållanden in- går i 34 § i lagen om radiofrekvenser och te- leutrustningar. Enligt paragrafen har Kom- munikationsverket rätt att förbjuda import, saluföring, försäljning, överlåtelse och an- vändning av en teleutrustning, om utrust- ningen har orsakat skadliga störningar eller om det på sannolika grunder kan antas att den orsakar skadliga störningar. Enligt för- slaget kan användningen av en radiosändare eller ett radiosystem förbjudas också om det är nödvändigt för tryggnad av de elektronis- ka data- och kommunikationssystemens funktionsduglighet och samhällets vitala funktioner under undantagsförhållanden.

Punkterna 1-4 överlappar delvis varandra. Avsikten är att av tydlighetsskäl koppla de särskilda befogenheterna i undantagsförhål- landen till Kommunikationsverkets befogen-

heter under normala förhållanden, om vilka föreskrivs i 8, 10, 12 och 34 § i lagen om radiofrekvenser och teleutrustningar.

61 §. Åtgärder i anslutning till dataskydd. För tryggnad av de elektroniska data- och kommunikationssystemens funktionsduglighet och samhällets vitala funktioner kan kommunikationsministeriet enligt förslaget under undantagsförhållanden ålägga ett teleföretag, en tillhandahållare av mervärdetjänster eller en sammanslutningsabonnent som avses i lagen om dataskydd vid elektronisk kommunikation eller en person som handlar för deras räkning att tillfälligt förhindra sändande, förmedling eller mottagande av e-postmeddelanden, textmeddelanden eller andra motsvarande meddelanden eller av filer över fildelningsnät (1 punkten), kryptera eller inte kryptera sina nät- och kommunikationstjänster (2 punkten) eller vidta andra motsvarande åtgärder som är nödvändiga för att avvärja kränkningar av dataskyddet och undanröjande av störningar riktade mot dataskyddet (3 punkten).

Befogenheterna ska dock inte gälla statsförvaltningens sammanslutningsabbonenter. Det föreslås att bestämmelser om styrningen av statens informationsförvaltning ska ingå i 104 §.

Bestämmelsen påminner om 21 § i lagen om dataskydd vid elektronisk kommunikation, i vilken teleföretag och tillhandahållare av mervärdetjänster åläggs en särskild informationsskyldighet. Denna informationsskyldighet utvidgas under undantagsförhållanden till att omfatta även sammanslutningsabbonenter, av vilka det finns hundratusentals i Finland. Också informationsskyldigheten för tillhandahållare av mervärdetjänster föreslås bli utvidgad i undantagsförhållanden.

Enligt 21 § 1 mom. i lagen om dataskydd vid elektronisk kommunikation ska ett teleföretag och tillhandahållaren av mervärdetjänster utan dröjsmål informera om ett hot mot en tjänst och samtidigt informera abonnenterna och användarna om de åtgärder de kan tillgripa för att avvärja hotet samt de sannolika kostnaderna för åtgärderna. Denna skyldighet kan under undantagsförhållanden också åläggas sammanslutningsabbonenter.

Teleföretagen ska enligt 21 § 2 mom. i lagen om dataskydd vid elektronisk kommunikation informera Kommunikationsverket om betydande kränkningar av dataskyddet för nät- och kommunikationstjänster samt om sådana mot dessa riktade dataskyddshot som teleföretagen har kännedom om. Teleföretagen ska dessutom informera Kommunikationsverket om avsevärda fel i eller störningar av tjänsterna. Samtidigt ska information ges om åtgärder genom vilka man strävar efter att hindra en upprepning av sådana kränkningar av dataskyddet och hot om kränkningar, samt av fel och störningar. Den informationsskyldighet som avses ovan gäller i undantagsförhållanden även sammanslutningsabbonenter och tillhandahållare av mervärdetjänster.

Enligt 21 § 3 mom. i lagen om dataskydd vid elektronisk kommunikation ska ett teleföretag efter att ha avvärjt en betydande, mot dess tjänster riktad dataskyddskränkning eller ett hot om en sådan kränkning eller när det har avlägsnat en störning på ett ändamålsenligt sätt informera om vilka åtgärder som vidtagits och om eventuella effekter på användningen av tjänsterna. Den informationsskyldighet som avses ovan gäller i undantagsförhållanden även sammanslutningsabbonenter och tillhandahållare av mervärdetjänster.

62 §. Allmän överlåtelseskyldighet i fråga om nyttjanderätten till datasystem. För tryggnad av de elektroniska data- och kommunikationssystemens funktionsduglighet kan kommunikationsministeriet under undantagsförhållanden ålägga en enskild person eller en sammanslutning att till myndigheter eller av dem namngivna instanser överlåta ett program eller nyttjanderätten till det, terminalutrustning, datasystem, radiosändare, reservkraftaggregat eller delar eller tilläggsutrustning till dem, om överlåtelsen är nödvändig för att säkerställa funktionsdugligheten hos de nät- eller kommunikationstjänster som anlitas för att upprätthålla av samhällets vitala funktioner.

Överlåtelseskyldigheten ska dock inte gälla sammanslutningar som hör till statsförvaltningen. Det föreslås att bestämmelser om styrningen av statens informationsförvaltning ska ingå i 104 §.

Paragrafen ersätter bestämmelsen i 32 § 2 punkten i gällande beredskapslag om teleut-

rustning och ADB-anläggningar. Terminologin i bestämmelsen har emellertid moderniserats och specificerats. Likaså har det specificerats i vilket syfte överlåtelseskyldigheten kan bli aktuell.

Med samhällets vitala funktioner avses t.ex. distribution av el och vatten, energiproduktionsanläggningar, informationsförmedling och andra tjänster som intar en central ställning i krissituationer. Om dessa tjänster upprätthålls med hjälp av informationssystem och dessa är utsatta för ett betydande hot, kan ministeriet med stöd av bestämmelsen ålägga en enskild person eller sammanslutning att överlåta de anläggningar och tjänster denna har i sin besittning, om de är nödvändiga för avvärjande av hotet.

63 §. Åtgärder som avser postverksamhet. I paragrafen föreskrivs om åtgärder i samband med postverksamhet. Paragrafen motsvarar till sin konstruktion de ovan beskrivna paragraferna i samma kapitel. De skyldigheter som avses i paragrafen åläggs genom beslut av kommunikationsministeriet. Beslut kan fattas för att trygga tillgången till posttjänster och samhällets vitala funktioner under sådana undantagsförhållanden som avses i 3 §.

De skyldigheter som föreskrivs i paragrafen gäller i lagen om posttjänster avsedda postföretag och andra företag som utövar motsvarande verksamhet. Enligt 3 § 6 punkten i lagen om posttjänster avses med postföretag en koncessionsinnehavare enligt 6 § i lagen om posttjänster. Sådana är enligt 6 § 1 mom. i lagen om posttjänster sammanslutningar, ämbetsverk, inrättningar och stiftelser, som enligt 6 § i lagen om posttjänster beviljats koncession av statsrådet för att utöva postverksamhet. För närvarande är Itella Abp den enda koncessionsinnehavaren i enlighet med lagen om posttjänster. Itella Abp har utsetts till den som tillhandahåller samhällsomfattande posttjänster enligt lagen om posttjänster.

Lagen om posttjänster gäller inte all verksamhet som klassificeras som postverksamhet. Enligt lagens 2 § 2 mom. är tillämpningen av lagen avgränsad så att den inte gäller bland annat transport och utdelning av tidningar och tidskrifter, sådan transport och utdelning av brev försändelser som grundar sig på separata avtal med kunderna om snabb och säker transport, eller på andra motsva-

rande individuella avtal, och inte heller andra tjänster som gäller förmedling av paket än sådan som hör till de samhällsomfattande posttjänsterna. Lagen om posttjänster gäller således till exempel inte företag som tillhandahåller enbart express- och kurirtjänster eller andra företag, som tillhandahåller enbart andra sådana tjänster som avses i 2 § 2 mom. Under undantagsförhållanden kan tryggandet av tillgången till posttjänster och samhällets vitala funktioner också komma att kräva att dessa företag bidrar till att trygga posttjänsterna. Exempelvis i situationer där det finns en enda koncessionsinnehavare i enlighet med lagen om posttjänster kan det vara omöjligt att trygga de avsedda funktionerna endast med hjälp av en koncessionsinnehavare. Därför föreslås det att de skyldigheter som avses i paragrafen även kan åläggas andra företag som utövar motsvarande verksamhet som det som avses i lagen om posttjänster. I praktiken kan skyldigheten till exempel komma att gälla företag som tillhandahåller kurir- och expresstjänster, tidningarnas distributionsorganisationer och företag som tillhandahåller annan förmedling av paket än sådan som hör till de samhällsomfattande tjänsterna.

I enlighet med proportionalitetsprincipen i den föreslagna lagens 4 § ska de befogenheter som föreskrivs stå i rätt proportion med det syfte som föreskrivs i den föreslagna lagens 1 §. Av detta följer att åtgärder som riktar till postföretag eller andra företag som utövar motsvarande verksamhet inte får vara oskäliga med tanke på företaget och med beaktande av beredskapslagens syfte enligt den föreslagna 1 §. För andra än postföretag innebär detta att till exempel företag som tillhandahåller kurir- ja expresstjänster inte kan åläggas att i hela landet tillhandahålla samhällsomfattande posttjänster enligt lagen om posttjänster. En dylik åtgärd skulle vara oskälig med tanke på dessa företags verksamhet. I praktiken innebär den skyldighet som avses i paragrafen för andra än för postföretag att om de i lag föreskrivna syftena så kräver kan ett dylikt företag åläggas att på ett visst avgränsat område ta hand om i lagen om posttjänster avsedd utdelning och transport av brev- och paket försändelser som ingår i de samhällsomfattande posttjänsterna. Skyldigheten förutsätter naturligtvis att den

måste anses vara nödvändig för att trygga tillgången till posttjänster och samhällets vitala funktioner. Om det är möjligt att genomföra skyldigheten så att endast det postföretag som avses i lagen om posttjänster åläggs skyldigheten, ska skyldigheten inte åläggas några andra företag.

Enligt 1 mom. 1 punkten får kommunikationsministeriet under undantagsförhållanden för att trygga tillgången till posttjänster och samhällets vitala funktioner ålägga ett postföretag eller andra företag som utövar motsvarande verksamhet att producera samhällsomfattande posttjänster. Med samhällsomfattande posttjänster avses i 3 § 3 punkten och 4 § i lagen om posttjänster definierat tillhandahållande av posttjänster. Med stöd av den befogenhet som ingår i bestämmelsen får kommunikationsministeriet till exempel ålägga ett i bestämmelsen avsett företag att producera samhällsomfattande posttjänster på ett bestämt geografiskt område. I överensstämmelse med det som ovan nämns om proportionalitetsprincipen kan detta för andra än i lagen om posttjänster avsedda postföretag främst innebära en på geografiska grunder avgränsad skyldighet att producera samhällsomfattande posttjänster.

Utöver detta kan ett i bestämmelsen avsett företag åläggas att ge myndigheterna en lägesbild om användning och produktion av posttjänster. Med lägesbild avses till exempel en redogörelse för hur posttjänsterna fungerar, vilka problem som har förekommit vid tillhandahållandet av tjänster och vad problemen har berott på. En lägesbeskrivning kan också innehålla uppgifter om de förmedlade brev- och pakettrafikens omfattning och trafikens riktning.

Enligt 2 punkten kan kommunikationsministeriet ålägga i paragrafen avsett företag att ordna internationell posttrafik på det sätt som kommunikationsministeriet närmare bestämmer. Den internationella posttrafiken regleras av Världspostförbundets (Universal Postal Union) konventioner som även förpliktar Finland och finska postföretag. Om en krissituation kräver avvikelser från de förfaranden som föreskrivs i dessa konventioner, behövs ett myndighetsbeslut i ärendet, eftersom det inte är möjligt för postföretag att avvika från konventionsbestämmelserna utan fullmakt av myndigheterna. I krissitua-

tioner kan det till exempel finnas behov att begränsa posttrafiken till eller från ett visst land. Därför föreslås det att till den föreslagna lagen fogas en bestämmelse som gör detta möjligt.

Enligt 3 punkten kan kommunikationsministeriet ålägga i paragrafen avsett företag att samarbeta med andra postföretag eller andra företag som utövar motsvarande verksamhet. För att trygga tillgången till posttjänster och för att trygga samhällets vitala funktioner kan det vara skäl att få postföretag eller andra företag som utövar motsvarande verksamhet att samarbeta. Ett dylikt behov kan bli aktuellt exempelvis i situationer, där det i landet verkar fler än ett sådant postföretag som avses i lagen om posttjänster och i situationer där man blir tvungen att ålägga något annat än i lagen om posttjänster avsett postföretag att tillhandahålla samhällsomfattande posttjänster eller att delta i tillhandahållandet av dem på ett bestämt geografiskt område. I så fall kan det för att trygga tillgången till och funktionen av posttjänster vara nödvändigt att säkra samarbetet mellan olika företag. I sitt beslut ska kommunikationsministeriet ge närmare bestämmelser om hur samarbetet ska genomföras.

Enligt 4 punkten kan kommunikationsministeriet ålägga i paragrafen avsett företag att tillhandahålla samhällsomfattande tjänster på ett sätt som avviker från bestämmelserna i lagen om posttjänster. I lagen om posttjänster finns till exempel bestämmelser om vissa kvalitetskrav som ställs på samhällsomfattande posttjänster. Bestämmelserna gäller bland annat insamling och utdelning varje arbetsdag och i 5 § föreskrivna kvalitetsnormer för de samhällsomfattande posttjänsterna med krav på inom vilken tid vissa typer av försändelser ska vara framme. I en krissituation kan det bli nödvändigt att avvika från till exempel dessa normer. För att detta ska vara möjligt krävs en myndighetsföreskrift i ärendet. De skyldigheter som föreskrivs i lagen om posttjänster förpliktar den som tillhandahåller samhällsomfattande posttjänster, och företaget har ingen rätt att avvika från dem utan ett berättigande som givits av en myndighet. I sitt beslut ska kommunikationsministeriet specificera från vilka bestämmelser beslutet berättigar att avvika.

Enligt 5 punkten kan kommunikationsministeriet ålägga i paragrafen avsett företag att driva system och tillhandahålla tjänster från vissa platser. Med den befogenhet som avses i bestämmelsen kan ett företag som avses i paragrafen till exempel åläggas att sortera posten på en bestämd säker plats. Om säkerheten i landet försämras till följd av en krissituation, kan tryggheten av tillgången till posttjänster kräva att funktionerna koncentreras till bestämda platser.

Enligt 2 mom. kan kommunikationsministeriet under undantagsförhållanden dessutom besluta om företräde vid tillhandahållande av posttjänster för brevfrösendelser och postpaket som är nödvändiga med tanke på samhällets vitala funktioner. Bestämmelsen motsvarar till sitt innehåll bestämmelsen om företräde i fråga om kommunikationsnät enligt 59 § 1 mom. 1 punkten i den föreslagna lagen. Vissa med tanke på samhällets funktion kritiska användares brevfrösendelser och postpaket ska under undantagsförhållanden gå att prioritera i syfte att trygga samhällets vitala funktioner. I enlighet med detta ska de som använder posttjänster kunna delas in i prioritetsklasser utifrån hur viktiga de är med tanke på att upprätthålla de vitala funktionerna i samhället. Avsikten är att kommunikationsministeriet ska besluta om företräde för brevfrösendelser och postpaket som är nödvändiga med tanke på samhällets vitala funktioner. Syftet med befogenheten är att ordna posttjänsterna så att det är möjligt att trygga de postkommunikationer som är nödvändiga med tanke på samhällets vitala funktioner.

64 §. Tekniska bestämmelser som gäller elektronisk kommunikation och postverksamhet. Enligt den föreslagna paragrafen kan Kommunikationsverket meddela föreskrifter som gäller det tekniska genomförandet av rättigheter och skyldigheter som avses i 59-63 §. Bestämmelsen om bemyndigande möjliggör endast utfärdandet av noggrannare föreskrifter av teknisk natur. I fråga om elektroniska data- och kommunikationssystem motsvarar bemyndigandet i detta avseende de normgivningsbefogenheter Kommunikationsverket för närvarande har enligt speciallagstiftningen. Kommunikationsverket har med stöd av bl.a. kommunikationsmarknadslagen och lagen om dataskydd vid elektro-

nisk kommunikation rätt att utfärda diverse tekniska föreskrifter. Enbart i kommunikationsmarknadslagen ingår ca 20 bemyndiganden för Kommunikationsverket att utfärda tekniska föreskrifter. Kommunikationsverket har med stöd av dessa bemyndiganden redan under normala förhållanden utfärdat flera tiotals tekniska föreskrifter som gäller funktion och informationssäkerhet hos kommunikationsnät och kommunikationstjänster.

Med stöd av lagen om posttjänster har Kommunikationsverket rätt att meddela allmänna anvisningar om vissa frågor som avses i lagen. Under undantagsförhållanden finns det däremot ett behov att bemyndiga Kommunikationsverket att meddela föreskrifter av teknisk natur även då det gäller det tekniska genomförandet av de skyldigheter som föreskrivs om posttjänster i 63 §. Också i fråga om dessa skyldigheter avses bemyndigandet berättiga Kommunikationsverket att meddela endast föreskrifter av teknisk natur om genomförandet av de skyldigheter som föreskrivs i paragrafen.

65 §. Beredskapsenheter för datasystemsbranschen samt dess uppgifter. För tryggheten av de elektroniska data- och kommunikationssystemens funktionsduglighet och samhällets vitala funktioner kan kommunikationsministeriet enligt 1 mom. under undantagsförhållanden inrätta regionala beredskapsenheter för datasystemsbranschen i anslutning till länsstyrelserna. Beredskapsenheterna för datasystemsbranschen ska ledas och övervakas av Kommunikationsverket.

Om uppgifterna för beredskapsenheterna för datasystemsbranschen bestäms i 2 mom. Beredskapsenheterna ska stå i kontakt med länens ledningscentraler eller deras sektioner, försvarsmaktens regionala organisation och andra regionala myndigheter samt regionens företag och sammanslutningar, på regional nivå samordna verkställigheten av de föreskrifter och beslut som kommunikationsministeriet och Kommunikationsverket utfärdar med stöd av beredskapslagen, samla och upprätthålla den regionala lägesbilden över de ärenden som inverkar på utbudet och användningen av nät- och kommunikationstjänster samt informera om de förändringar som inträffar i utbudet eller användningen av dessa tjänster.

Beredskapsenheterna utövar offentlig makt under undantagsförhållanden, men är under normala förhållanden enbart samordningsgrupper. Det är dock inte fråga om någon betydande offentlig makt, eftersom de uppgifter som anvisas beredskapsenheterna i beredskapslagen ansluter sig närmast till samordningen av ärenden, insamling av uppgifter och informationsgivning.

I och med bestämmelserna i 9 kap. i beredskapslagen utökas Kommunikationsverkets ledningsbefogenheter och rätt till information avsevärt jämfört med befogenheterna under normala förhållanden. De beredskapsenheter som föreslås bli inrättade under ledning och övervakning av Kommunikationsverket underlättar informationsbehandlingen och förbättrar verkets möjligheter att ta fram en strukturerad lägesbild under undantagsförhållanden.

Beredskapsenheterna ska grunda sig på den försvarsekonomiska planeringskommissionens regionala organisation inom sektorn informationssamhället som den ser ut under normala förhållanden. Den regionala organisationen utgörs av beredskapskommittéer inom informationsteknikområdet, som verkar i anslutning till länsstyrelserna. Beredskapskommittéerna inom informationsteknikområdet är under normala förhållanden tolv till antalet. Som sekreterare för beredskapskommittéerna fungerar tjänstemän vid den avdelning vid länsstyrelserna som sköter kommunikationsärenden. Dessa ansvarar för samordningen mellan kommittéerna och länsstyrelserna. Beredskapskommittéerna inom informationsteknikområdet har under normala förhållanden till uppgift att bl.a. upprätthålla förteckningar över prioriterade dataöverföringsabonnenter, ge råd till aktörerna inom informationsteknikbranschen gällande förberedelser, ge förslag och ta initiativ till utveckling av förberedelser inom informationsteknikbranschen och förbereda verksamheten med tanke på informationsteknikbranschens organisation under undantagsförhållanden inom sitt område och utbilda den utvalda personalen. Medlemmar i beredskapskommittéerna representerar olika intressegrupper, såsom myndigheter och företag.

10 kap. **Tryggande av transporter och reglering av flytande bränslen**

De på myndighetsövervakning grundade regleringsåtgärderna under undantagsförhållanden blir av ekonomiska, tekniska och rättsliga skäl allt svårare att genomföra på ett ändamålsenligt sätt i dagens samhälle. Därför är utgångspunkten för de planer som gäller försörjningen av flytande trafikbränslen att så länge det är möjligt förlita sig på användningen av styrmedel som är anpassade till marknadsmekanismerna. Beredskap inför reglering av flytande trafikbränslen måste emellertid upprätthållas med tanke på sådana allvarliga undantagsförhållanden där situationen inte kan hanteras med vedertagna metoder, såsom anvisningar, informationskampanjer eller prispolitik.

Den övervägande delen av bestämmelserna i det föreslagna 10 kap. kan komma att tillämpas i undantagsförhållanden som avses i 3 § 1-3 punkten. Vissa av befogenheterna kan dock utövas endast i de undantagsförhållanden som avses i 3 § 1 och 2 punkten. De föreslagna bestämmelserna om evakueringstransporter och ändringar i fråga om kollektivtrafiken kan emellertid komma att tillämpas också under undantagsförhållanden som avses i 3 § 4 punkten.

66 §. Reglering av flytande bränslen i trafiken. I paragrafen föreskrivs om fördelningen av den totala inbesparingen av flytande trafikbränslen. Genom förordning av kommunikationsministeriet föreskrivs om hur den totala inbesparingen av flytande trafikbränslen ska fördelas mellan olika trafikslag. Paragrafen ansluter sig till 29 §, där det föreskrivs om uppställandet av ett mål för den totala regleringen av bränsle och om hur bränsleminskningen ska fördelas mellan olika konsumtionsformer.

67 §. Reglering av flytande vägtrafikbränslen. Enligt 1 mom. kan konsumtionen av flytande bränslen för vägtrafiken under undantagsförhållanden som avses i 3 § 1-3 punkten regleras genom begränsning av konsumenternas rätt att köpa eller annars skaffa flytande bränsle. Flytande bränsle får säljas och överlåtas endast om fordonets ägare eller innehavare har ett användnings- eller inköpstillstånd som gäller för anskaffning av flytande bränsle i förhållande då det råder re-

glering. I praktiken genomförs regleringen med hjälp av särskilda fordonsspecifika regleringsblanketter.

I 2 mom. bemyndigas statsrådet att genom förordning utfärda bestämmelser om tiden för regleringen och kommunikationsministeriet att utfärda närmare bestämmelser om sparmålen beträffande försäljningen av bränslen till olika konsumentgrupper och om den maximala mängden bränsle som säljs till konsumenterna. Sparmålen och maximimängden fastställs enligt vad undantagsförhållandena kräver med beaktande av tillgången på flytande bränsle som kan säljas till konsumenterna och eventuella andra användningsändamål i fråga om bränslet.

68 §. Regleringsmyndigheter för flytande vägtrafikbränslen. I paragrafen föreskrivs om regleringsmyndigheterna för flytande vägtrafikbränslen, som enligt 1 mom. ska vara kommunikationsministeriet samt de trafikbränsleenheter som inrättas i anslutning till länsstyrelserna och häradenas polisinsättningar. Trafikbränsleenheterna ska arbeta under kommunikationsministeriets ledning och tillsyn. Vid länsstyrelserna ska regleringsuppgifterna handhas av polisavdelningarna. Vid fullgörandet av övriga uppgifter ska polisavdelningarna och häradenas polisinsättningar enligt normal praxis arbeta under inrikesministeriets ledning. Vad beträffar polisens normala uppgifter inverkar regleringen enbart på tillsynsuppgifterna. Också fullgörandet av dessa ska ledas av polisens egen ledning.

Polisens organisation har förordnats att vara regleringsmyndighet för flytande vägtrafikbränslen på 1990-talet, eftersom polisens roll och det förtroende polisen åtnjuter bland medborgarna har ansetts ha en positiv inverkan med tanke på verkställigheten av regleringen. Polisen har i överenskommelse med kommunikations- och inrikesministeriet förberett sig och tränat inför uppgiften. I praktiken överförs den personal som regleringen kräver till polisens organisation utifrån, närmast från skatteförvaltningen, myndigheternas samservicekontor och de frivilliga försvarsorganisationerna. Personal med tanke på kärnfunktionerna ska utbildas för sina uppgifter redan under normalförhållanden.

Närmare bestämmelser om organisationen i enheter för flytande trafikbränsle ska enligt 2 mom. föreskrivas genom förordning av statsrådet, eftersom det först efter att regleringsbehovet uppstått kan bedömas vilken omfattning det har och hur länge det kommer att kvarstå.

69 §. Användningstillstånd för flytande bränsle. Vid sidan av ett förfarande med inköpstillstånd är ett system med användningstillstånd en form för genomförande av reglering av flytande bränsle. Ett sådant system kommer att vara nödvändigt, eftersom en stor del av de fordon myndigheterna förfogar över och vissa särskilt specificerade fordon som används i tillståndspliktig trafik i undantagsförhållanden ska sköta de transporter som är viktiga med tanke på samhällsfunktionerna och statens ledning och säkerhet. Tillgången på bränsle för dessa fordon måste tryggas. Regleringen av bränsle för fordonen sköts smidigare genom ett förfarande med användningstillstånd än genom ett med inköpstillstånd. Användningstillstånd beviljas för fordonen på basis av vilket bränsle kan skaffas på ett smidigare sätt än om inköpstillstånd skulle krävas. Också i fråga om användningstillstånd kan sparmål för regleringen uppställas, men de avses inte vara lika täckande som de sparmål som ställs upp för andra fordon. Också tillsynen över användningstillstånden avses skilja sig från tillsynen över annan reglering.

Enligt 1 mom. 1 punkten i den föreslagna paragrafen kan användningstillstånd beviljas statliga myndigheter, statliga affärsverk samt kommunala myndigheter för de motorfordon som de äger eller har i sin besittning eller disponerar över. Med motorfordon som någon av de nämnda myndigheterna disponerar över avses t.ex. den fordonspark avtalsbrandkårerna äger. Dessutom kan användningstillstånd enligt 1 mom. 2 punkten beviljas trafikidkare som idkar sådan trafik som är nödvändig för tryggande av verksamhetsförutsättningarna för landets ekonomiska liv, och företag eller sammanslutningar som idkar annan verksamhet nödvändig för tryggande av verksamhetsförutsättningarna för landets ekonomiska liv, för de motorfordon som de äger eller har i sin besittning.

I 2 mom. bestäms om de myndigheter som beviljar användningstillstånd. Kommunika-

tionsministeriet ska bevilja statliga myndigheter och affärsverk användningstillstånd. Trafikbränsleenheten vid länsstyrelsen ska bevilja användningstillstånd till kommunala myndigheter samt till trafikidkare eller andra företag eller sammanslutningar.

Motorfordon som är sådana s.k. prioritetssklassificerade fordon som avses i 1 mom. 2 punkten ska enligt 3 mom. antecknas i länsstyrelsens förteckning över reservering av fordon för undantagsförhållanden.

70 §. Inköpstillstånd för flytande bränsle. Inköpstillstånd ska vara det primära förfarandet för reglering av flytande bränsle, och detta ska gälla alla fordon som ingår i fordonsregistret utom de fordon som omfattas av förfarandet med användningstillstånd enligt 69 §. Enligt det föreslagna 1 mom. får bränsle säljas till andra ägare eller innehavare av motorfordon än sådana som avses i 69 § endast om de har ett i den föreslagna paragrafen avsett inköpstillstånd.

Trafikbränsleenheten i häradet ska enligt 2 mom. bevilja alla ägare eller innehavare av i 1 mom. avsedda, i fordonsregistret införda motorfordon inköpstillstånd för bränsle vilka berättigar tillståndsinnehavaren att köpa den mängd bränsle som tillståndet anger. Fordonsförvaltningscentralen ska inleda produktion av regleringsblanketter på uppdrag av kommunikationsministeriet. Av datasekretesskäl upprätthålls inte något fullständigt produktionsprogram då det gäller reglering under normala förhållanden, utan det utformas först vid risk för undantagsförhållanden genom att informationen i Fordonsförvaltningscentralens trafikdatasystem sammanställs med det basprogram för reglering som behörigt företag för informationstjänster upprätthåller. För distributionen av blanketterna för inköpstillstånd svarar enligt gällande avtal Itella Abp.

Häradets trafikbränsleenhet kan enligt 3 mom. på ansökan bevilja tillstånd att köpa extra bränsle. Tillstånd att köpa extra bränsle ska kunna beviljas, om det är nödvändigt för trygghet av sökandens eller familjemedlemmarnas försörjning eller för att sökanden eller en familjemedlem ska kunna företa en för dem viktig resa eller av andra motsvarande för sökanden särskilt viktiga orsaker. Närmare bestämmelser om grunderna för beviljande av tillstånd att köpa extra bränsle

kan utfärdas genom förordning av kommunikationsministeriet.

71 §. Begränsande av verksamheten vid bränsleförsäljningsställen. I paragrafen föreskrivs om hur verksamheten vid bränsleförsäljningsställena ska begränsas. Det ska inte vara tillåtet att leverera flytande bränslen till sådana försäljnings- och distributionsställen där inköpen inte kan övervakas. Närmare bestämmelser om detta slag av försäljnings- och distributionsställen ska utfärdas genom förordning av statsrådet. Syftet med bestämmelsen är att säkerställa att regleringen av flytande bränslen är effektiv.

72 §. Uppgifterna för regleringsmyndigheterna för flytande vägtrafikbränslen. I den föreslagna paragrafen föreskrivs om uppgiftsfördelningen mellan de aktörer som svarar för regleringen av flytande vägtrafikbränslen. Uppgiftsfördelningen grundar sig på anvisningarna om reglering och har etablerats vid beredskapsövningar. Kommunikationsministeriet är enligt 1 mom. den högsta regleringsmyndigheten. Ministeriet leder och övervakar regleringen av flytande trafikbränslen på rikspanet och informerar om regleringen i hela landet.

Länsstyrelsens trafikbränsleenhet har det regionala ansvaret för regleringen av flytande bränslen för fordon som används i vägtrafik. Trafikbränsleenheten ansvarar enligt 2 mom. för verkställigheten och övervakningen av regleringen och informerar om regleringen i länet. Dessutom leder och övervakar enheten verksamheten vid häradernas trafikbränsleenheter.

73 §. Vägtransportmyndigheterna. I den föreslagna paragrafen föreskrivs om den organisation som krävs för ledningen av transporter. Det föreligger ett behov av transportledning i sådana undantagsförhållanden i vilka utbudet på transporter inte längre räcker till för att garantera samhällets försvar och säkerhet samt trygga förutsättningarna för samhällets nödvändiga försörjning och för näringslivet. I sådana situationer leds transporterna vid behov genom att annan transportverksamhet begränsas. Enligt 1 mom. är kommunikationsministeriet och länsstyrelserna vägtransportmyndigheter. Länsstyrelserna kan enligt 2 mom. inrätta transportledningsenheter som arbetar under kommunikationsministeriets ledning och tillsyn. Trans-

portledningsenheterna ska inrättas på motsvarande sätt som de beställningscentraler för lastfordon (KTK) som är verksamma under normala förhållanden.

74 §. Vägtransporter och styrning av dem under undantagsförhållanden. Vägtransporter och styrningen av dem under undantagsförhållanden regleras i den föreslagna paragrafen. Med styrning av vägtransporter avses de transportföreskrifter som vägtransportmyndigheterna i allvarliga undantagsförhållanden utfärdar för de trafikanter som idkar tillståndspliktig trafik. Vägtransportmyndigheterna kan också dirigera transporter så, att de i logistiskt hänseende bildar en ändamålsenlig och effektiv helhet. Myndigheterna ingriper i trafikidkarnas näringsutövning endast om det är nödvändigt och måste ske ofördröjligen.

I 1 mom. föreskrivs om vägtransporternas prioriteringsordning under undantagsförhållanden som avses i 3 § 1-3 punkten. I 2 mom. ges vägtransportmyndigheten rätt att styra användningen av transportmateriel i tillståndspliktig trafik och begränsa tillståndspliktig trafik för säkerställande av transporter som är nödvändiga för ett fungerande samhälle och den militära försvarsberedskapen samt skyddandet av befolkningen och tryggheten av dess säkerhet och försörjning. Myndigheterna ska härvid ta hänsyn till samhällets övriga behov av transporter och andra faktorer som inverkar på begränsandet av trafiken. Transporter ska alltid begränsas så jämnt som möjligt med beaktande av trafikidkarnas och deras kunders behov.

I 3 mom. föreskrivs att kommunikationsministeriet och länsstyrelsen under undantagsförhållanden som avses i 3 § 4 punkten för trygghet av den allmänna trafiken kan ändra tidtabeller och rutter för tillståndspliktig persontrafik samt styra materielen för allmänna transporter på det sätt som situationen kräver.

75 §. Begränsning av vägtrafiken. I paragrafen föreskrivs om begränsning av vägtrafiken på vägar som används för sådana transporter som avses i 74 §. Begränsningar kan komma i fråga i sådana fall där viktig transporttrafik inte fungerar utan att trafiken begränsas på det sätt som avses i paragrafen.

Enligt 1 mom. kan polisen på vägtrafikmyndighetens begäran begränsa annan mo-

torfordonstrafik och vid behov förbjuda annan trafik för viss tid på vägar eller områden som vägtrafikmyndigheten bestämmer.

Befogenheterna begränsas dock genom bestämmelsen i 2 mom., enligt vilken en trafikeringsbegränsning eller ett trafikeringsförbud inte får hindra någon från att färdas till sin stadigvarande bostad.

Bestämmelsen kompletterar regleringen i polislagen och vägtrafiklagen (267/1981). Enligt 18 § 1 mom. i polislagen får en polisman avspärra, stänga eller utrymma en plats eller ett område som är i allmänt bruk eller förbjuda eller begränsa trafiken där, om åtgärden är nödvändig för att upprätthålla allmän ordning och säkerhet eller trygga undersökning och åtgärderna på olycksplatsen eller skydda en sådan persons integritet som är föremål för en åtgärd eller egendom som är i fara.

Enligt 54 § 2 mom. i vägtrafiklagen bestäms genom förordning om tillfällig avstängning och reglering av trafik på grund av arbete som utförs på vägen, idrottstävling eller militärovningsövning eller av annan därmed jämförbar orsak.

76 §. Trafikidkares samt motorfordonsägares och motorfordonsinnehavares skyldigheter. I paragrafen ges vägtransportmyndigheten rätt att förordna varje trafikidkare som idkar tillståndspliktig trafik och ägare eller innehavare av ett motorfordon registrerat för privat bruk att utföra transporter, om trafikbehovet kräver det. Den vägtransportmyndighet som utfärdar förordnande att utföra transporter ska i regel vara länsstyrelsens transportledningsenhet. Ett förordnande som gäller transporter över länsgränsen ska utfärdas av kommunikationsministeriet.

Med hjälp av de fordon som ställts till transportledningsenhetens disposition ska transporter skötas i enlighet med deras samhälleliga betydelse, dock med hänsyn till att deras kommersiell användning och trafikidkande ska begränsas i så ringa utsträckning som möjligt. Transportledningsenheten kan vid behov bestämma i vilken ordning transporter ska ske eller styra fordonen till att utföra transporter för försvarsmakten eller befolkningsskyddet eller andra transporter som är viktiga för trygghet av samhällsfunktionerna.

Trafikidkarnas normala näringsutövning ska också under undantagsförhållanden tryggas i mån av möjlighet. Vägtransportmyndigheten ska i första hand ordna transporter genom överenskommelse med ifrågasättande trafikidkare eller andra fordonsägare eller fordonsinnehavare. Om situationen absolut kräver det kan någon annan fordonsägare eller fordonsinnehavare än en som idkar tillståndspliktig trafik förordnas att utföra transporter.

77 §. Skyldighet att överlåta nyttjanderätten till fordon. I allvarliga undantagsförhållanden kan det uppstå situationer där det inte räcker med att enbart dirigera transporter till vissa transportlägenheter, utan ett fordon som annars används för nyttotrafik eller hela den fordonspark som innehas av ett transportföretag måste reserveras för de transportuppdrag som myndigheterna ansvarar. I sådana situationer är försvarsmakten och säkerhetsmyndigheterna av tradition beredda att ta fordon i sin besittning enligt det reserveringssystem som upprätthålls under normala förhållanden. Det system som tidigare sköttes av försvarsmakten har senare ersatts av det riksomfattande informationssystem för transportstyrning i krissituationer (nedan kommunikationssystemet Pooleri) som kommunikationsministeriet och Försörjningsberedskapscentralen har berett. Med hjälp av kommunikationssystemet kan det planeras redan på förhand att den fordonspark som är viktig under undantagsförhållanden tas i bruk av vissa användare för bestämda uppgifter. Försvarsmakten reserverar fortfarande de fordon den behöver för sitt aktiva bruk under undantagsförhållanden. Även dessa införs i kommunikationssystemet Pooleri. Användningen av alla andra nyttfordon och arbetsmaskiner under kristid finns angiven i kommunikationssystemet. I praktiken underhålls kommunikationssystemet vid länsstyrelsernas trafikavdelningar. Med systemets hjälp kan användningen av fordon och arbetsmaskiner under kristider planeras så att styrningen av fordonen till andra uppgifter än i normalförhållanden inte äventyrar den transportlogistik som samhällets säkerhet och medborgarnas försörjning förutsätter. Om hela transportkedjan hotas av allvarliga störningar kan kommunikationsministeriet i undantagsförhållanden som avses i 3 § 1 och

2 punkten styra transporter inom samtliga trafikslag med stöd av 84 §.

I 1 mom. föreskrivs om de förutsättningar som ska råda för att ägaren eller innehavaren av ett motorfordon ska vara skyldig att överlåta nyttjanderätten till ett fordon som denne äger eller innehar till en i 73 § avsedd vägtransportmyndighet. Det är då i regel fråga om att ställa fordon till försvarsmaktens, polisens eller befolkningsskyddsmyndighetens förfogande, och fordonen kan då komma att vara upptagna en längre tid. Andra som kan behöva fordon är andra myndigheter eller näringslivet. Till fordonets ägare eller innehavare betalas ersättning för överföring av bruksrätt på det sätt som föreskrivs i 126 §.

I 2 mom. bemyndigas statsrådet att utfärda närmare bestämmelser om förfarandet vid överlåtelse av nyttjanderätten till fordon. De praktiska förfarandena och arrangemangen i anslutning till fordonsöverlåtelser beror på situationen. Arrangemanget skiljer sig från försvarsmaktens förfarande vid övertagande av egendom i så måtto att motorfordonet i fråga inte övergår i vägtransportmyndighetens besittning. Om överlåtelse av fordon, fartyg och luftfartyg i försvarsmaktens besittning föreskrivs i 110 §.

78 §. Tryggande av sjötransporter. Sjöfartsverket kan under normala förhållanden utfärda begränsningar och förbud som gäller allmänna farleder med stöd av 15 § i sjötrafiklagen (463/1996). Sjöfartsverket svarar för tryggandet av sjötransporter också i undantagsförhållanden. I 1 mom. föreskrivs om verkets befogenheter under undantagsförhållanden som avses i 3 § 1 och 2 punkten.

I 1 mom. föreskrivs om Sjöfartsverkets möjligheter att tillfälligt avvika från vad som annars måste iakttas i fråga om öppnande eller stängande av farleder, isbrytning, farledsfartygstjänster eller skärgårdens förbindelsetrafik, anlåtande eller ordnande av lotsningstjänster eller styrningen av sjötrafiken. Momentet gäller alltså möjligheterna att avvika från lagstiftningen om sjötrafik och fartyg. En förutsättning för att avvika från bestämmelserna är att det sker för tryggande av sjötransporter som är nödvändiga med tanke på försvaret eller samhällets vitala funktioner. Det är dock inte möjligt att med stöd av momentet avvika från den uppgiftsfördelning mellan behöriga myndigheter som avses i la-

gen om sjöfartsskydd på vissa fartyg och i hamnanläggningar som betjänar dem och om tillsyn över skyddet (485/2004). Enligt 6 § i den ifrågavarande lagen kan polisen fastställa hamnarnas skyddsnivå, fatta beslut om höjning och sänkning av skyddsnivån samt meddela närmare anvisningar om hur man ska skydda sig mot risksituationer.

Enligt 2 mom. i den föreslagna paragrafen ska Sjöfartsverket innan ett beslut enligt 1 mom. fattas höra de behöriga militära myndigheterna och gränsbevakningsväsendet. Vid behov ska Sjöfartsverket höra också den behöriga polismyndigheten. Polismyndigheten ska höras i synnerhet när ett beslut som Sjöfartsverket har fattat med stöd av 1 mom. kan inverka på polismyndighetens beslut att höja eller sänka hamnarnas skyddsnivå. Med polismyndigheten avses i detta moment länets polisledning. Enligt momentet kan Sjöfartsverket fatta beslut också utan hörande, om frågan av särskilda skäl måste avgöras utan dröjsmål. Sjöfartsverket måste dock i sådana fall omedelbart meddela de militära myndigheterna och gränsbevakningsväsendet om beslutet.

Styrningen av handelssjöfarten är Sjöfartsverkets primära uppgift i undantagsförhållanden. För skötseln av denna uppgift ska Sjöfartsverket i undantagsförhållanden grunda en nationell ledningscentral för handelssjöfarten som ska idka ett nära samarbete med Sjöfartsverkets ledning.

I 3 mom. bemyndigas statsrådet att fatta beslut om stängning av hamnar under undantagsförhållanden som avses i 3 § 1 och 2 punkten. Sjöfartsverket ges dock befogenhet att i sådana situationer, efter det att statsrådet fattat beslut om stängning av hamnar, bestämma placeringen av hamnarnas stuveriutrustning för slutförande av sjötransporter som är nödvändiga med tanke på försvaret eller samhällets vitala funktioner. Sjöfartsverket kan dessutom tillfälligt, för högst en månad åt gången, förordna stuveripersonal att arbeta i en annan hamn än den som utgör den ordinarie arbetsplatsen. I sådana fall svarar staten för de resekostnader och skäligen levnadskostnader som förflyttningen orsakar stuveripersonalen. De befogenheter som avses i momentet anses vara nödvändiga för att Sjöfartsverket under undantagsförhållanden ska kunna leda handelssjöfarten på ett sätt

som från samhällssynpunkt är så effektivt och ekonomiskt som möjligt.

Sjöfartsverket sköter sina operativa uppgifter tillsammans med hamnmyndigheterna och andra aktörer i branschen. Alla prioriterade hamnar har beredningsplaner där det i detalj anges vilka skyldigheter aktörerna under undantagsförhållanden har för genomförandet av hela transportkedjan på ett sådant sätt att det inte sker avbrott i varuflödet i transportens olika skeden.

Enligt 4 mom. kan kommunikationsministeriet för tryggande av för samhället livsviktiga sjötransporter förbjuda fartygsregistermyndigheten att för en tid av högst sex månader åt gången avföra ett fartyg ur Finlands fartygsregister. Befogenheten anses nödvändig för att förhindra en eventuell utflaggning av fartyg under undantagsförhållanden. En förutsättning för att sjötransporter som är nödvändiga för tryggande av samhällets livsviktiga transporter ska fortsätta utan störningar under undantagsförhållanden är att en tillräcklig mängd fartyg som lämpar sig för transporter finns tillgå.

79 §. *Reglering av bränslen för sjöfarten och annan sjötrafik.* Sjöfartsverket ska under undantagsförhållanden som avses i 3 § 1 och 2 punkten vara den myndighet som reglerar bränslen för sjöfarten, eftersom verket har den behövliga sakkunskapen för ändamålet. De befogenheter som Sjöfartsverket har i egenskap av regleringsmyndighet föreskrivs i paragrafen.

Enligt paragrafen kan Sjöfartsverket genom sitt beslut begränsa enskilda personers och företags samt rederiföretags eller rederiinrättningars rätt att köpa flytande bränsle genom att föreskriva kvantitativa kvoter som inte får överskridas under en viss period. Sjöfartsverket kan dock bevilja tillstånd att överskrida en kvot, om det är nödvändigt för att trygga verksamheten hos ett företag eller en inrättning som sköter transporter som är viktiga med tanke på försvaret eller samhällets vitala funktioner eller om det finns någon annan vägande orsak med tanke på ordnandet av sjötransporter under undantagsförhållanden. De åtgärder som avses i paragrafen kan vidtas för tryggande av sjötransporter som är nödvändiga med tanke på försvaret eller samhällets vitala funktioner.

80 §. Tryggande av lufttransporter. Luftfartsförvaltningen svarar i undantagsförhållanden som avses i 3 § 1 och 2 punkten för tryggheten av lufttransporter. Enligt 1 mom. leder och övervakar Luftfartsförvaltningen lufttransporter och lufttrafik i samarbete med flygvapnet.

Enligt 2 mom. 1 punkten kan Luftfartsförvaltningen i syfte att trygga samhällets funktionsduglighet och den militära försvarsberedskapen förbjuda civil luftfart eller begränsa den. Ett allmänt eller regionalt förbud kan vara nödvändigt t.ex. i situationer när luft- rummet behövs för förberedelser inför militär verksamhet eller när man önskar begränsa den trafik som kräver övervakning för att skydda ett mål mot anfall från luften.

Luftfartsförvaltningen kan dessutom enligt 2 mom. 2 punkten, i syfte att trygga samhällets funktionsduglighet och den militära försvarsberedskapen, besluta närmare om användningen av flygplatserna och om användningsbegränsningar. Styrningen av flygtrafiken till vissa flygplatser liksom fördelningen av flygplatsernas användning på det sätt som samhällets funktionsduglighet och den militära försvarsberedskapen kräver underlättar utnyttjandet av flygsäkringskapaciteten och förbättrar flygstationernas kapacitet under undantagsförhållanden. Befogenheterna enligt 2 mom. kompletteras lagstiftningen för normalförhållanden, enligt vilken flygtrafiken kan begränsas regionalt under högst två veckors tid.

De beslut som avses i 2 mom. fattas i allmänhet på militärmyndighetens begäran, och ett samarbete med den militära myndigheten är därför huvudregeln. Luftfartsförvaltningen har dock enligt 3 mom. rätt att självständigt vidta brådskande åtgärder utan hörande. Luftfartsförvaltningen måste dock omedelbart underrätta den militära myndigheten om åtgärden.

I 4 mom. bemyndigas statsrådet att utfärda bestämmelser om förvaltningen av flygplatserna och hur deras verksamhet ska ordnas under undantagsförhållanden.

81 §. Reglering av flytande bränslen för flygtrafiken samt av reservdelar och förnödenheter. Enligt 1 mom. ska Luftfartsförvaltningen vara den myndighet som reglerar flytande bränslen för flygtrafiken och som i undantagsförhållanden kan inleda reglering

av de flygbränslen som används vid lufttransporter. Regleringen kan inledas om det är nödvändigt för tryggande av lufttransporterna t.ex. på grund av att brist på flytande bränslen hotar avbryta trafiken.

Regleringen gäller all civil luftfart. Den omfattar emellertid inte de luftfartyg som staten äger eller har tagit i sitt bruk eller av staten beställda flyg. Genom förordning av statsrådet kan undantag göras från omfattningen av regleringen enligt momentet.

I egenskap av den myndighet som svarar för verkställigheten av regleringen ska Luftfartsförvaltningen enligt 2 mom. besluta om lufttrafikföretagens kvoter av flygbränslen. Kvoten fastställs månatligen på förhand utifrån angiven förbrukning under motsvarande period föregående år. En sådan beräkningsgrund kan inte användas om det är fråga om en flygtrafikföretagare som nyligen inlett verksamheten eller om verksamheten har förändrats avsevärt under det gångna kalenderåret. I så fall bestäms kvoten så att den svarar mot kvoten för ett lufttrafikföretag med motsvarande verksamhet och motsvarande antal luftfarkoster.

Enligt 3 mom. kan Luftfartsförvaltningen ge tillstånd till att överskrida den kvot som avses i 2 mom. Luftfartsförvaltningen kan också ge tillstånd till att helt eller delvis överföra kvoten till ett annat lufttrafikföretag. Härvid beaktas i synnerhet på vilket sätt undantagen kan hjälpa landet att ta sig igenom undantagsförhållandena. Som grundad anledning kan betraktas t.ex. tryggheten av en för samhället viktig förtjänstbringande flygverksamhet eller tryggheten av andra för samhället vitala funktioner.

Enligt 3 mom. kan Luftfartsförvaltningen dessutom av grundad anledning tillåta att bränsle distribueras för enstaka flyg. En anledning till detta kan vara t.ex. att man vill tillåta civil flygning fastän den inte utförs av en flygtrafikföretagare. På motsvarande sätt kan tillstånd ges för t.ex. flygning som utförs av en utländsk flygtrafikföretagare. I sådana situationer är verksamheten så sporadisk att flygtrafikföretagaren inte har någon egen bränslekvot.

I 4 mom. bestäms om reglering av reservdels- och förnödenhetsanskaffningar.

82 §. Ordnande av järnvägstransporter under undantagsförhållanden. Under en

väpnad kris, i situationer där järnvägstransporter kräver centraliserad styrning, är strävan att i första hand sköta sådana transporter som avses i 1 mom. och som är nödvändiga med tanke på säkerställandet av försvaret, befolkningsskyddet och samhällets funktionsduglighet samt tryggheten av för samhället vitala funktioner. Sådana är bl.a. försvarsmaktens förflyttningar, förflyttningar i anslutning till befolkningsskyddet, bränsletransporter samt transporter i anslutning till befolkningens bespisning och beklädnad. Som primära transporter ska också betraktas sådana som är nödvändiga ur samhällssynpunkt, bl.a. förflyttningar av näringslivets lager och av företag och produktionsinrättningar samt sådana transporter som av säkerhetsskäl måste utföras enligt tidtabeller och längs banavsnitt som avviker från det normala. Andra än i 1 mom. avsedda järnvägstransporter ska begränsas så jämligt som möjligt och järnvägsföretagets och dess kunders behov ska härvid beaktas för att verksamheten inte oskäligt ska försvåra näringslivets verksamhet eller befolkningens försörjning.

I 2 mom. bemyndigas kommunikationsministeriet att under undantagsförhållanden som avses i 3 § 1 och 2 punkten genom sitt beslut begränsa ett järnvägsföretags övriga verksamhet och ålägga järnvägsföretaget att sköta transporter som är nödvändiga för ett fungerande samhälle eller landets ekonomiska liv.

Enligt 3 mom. kan Banförvaltningscentralen ändra den bankapacitet som centralen beviljat, om en omorganisering av järnvägstransporterna nödvändigtvis kräver det. Med bankapacitet avses enligt 2 § 4 punkten i järnvägslagen den förmåga att förmedla tågtrafik som en järnvägslinje har och som följer av bannätets egenskaper samt som avser en viss tidsperiod, dock inte tågtrafik som har direkt samband med banhållningen.

Järnvägstransporterna har i vårt land alltid varit av stor betydelse under kriser. Genom järnvägstransporter kan man under relativt kort tid förflytta stora mängder människor och gods från en ort till en annan. Också i situationer med förhöjd beredskap har försvarsmakten av tradition förlitat sig på järnvägstransporter med hjälp av vilka truppförflyttningar och utlokaliseringen av materiel har kunnat skötas effektivt.

Efter de senaste krigen har det dock skett förändringar i den militära teknologin och krigföringen, vilket gör att järnvägstransporternas roll har förändrats. Tågtransporterna är numera lättare att störa och på grund av vapnens ökade precision och förstörelseverkan kan järnvägstransporter inte längre vara den huvudsakliga transportformen vid massiva förflyttningar under väpnade kriser. Det oaktat är tågtransporter fortfarande en effektiv transportform, t.ex. i situationer med höjd beredskap.

83 §. Brådskande evakueringstransporter. I paragrafen föreskrivs om förfarandet i situationer där egentliga vägtransportmyndigheter (transportledningsenheter) inte har inrättats men där det uppstår ett absolut och akut behov av att förflytta befolkning eller material från en ort till en annan. Bestämmelsen kan tillämpas i undantagsförhållanden som avses i 3 § 1, 2 och 4 punkten. Enligt bedömningar kan fullmakten komma att utövas i synnerhet vid en storolycka. Det kan vara fråga om t.ex. en kärnkraftsolycka, en kärnvapenolycka, ett extremt och plötsligt meteorologiskt fenomen eller en störning med vittgående konsekvenser som inträffar under transport av farliga ämnen.

I sådana situationer måste transporter på räddnings- eller polismyndigheternas uppdrag ordnas omedelbart. I praktiken grundar sig detta slag av transporter på beredskapsarrangemang som upprättats och upprätthålls i samband med de förberedelser som vidtas under normalförhållanden. De behöriga myndigheter som nämns i paragrafen är kommunikationsministeriet, länsstyrelserna, Sjöfartsverket och Luftfartsförvaltningen. Dessa har behörighet att under undantagsförhållanden ålägga trafikidkare inom olika trafikslag att sköta sådana evakueringstransporter och förflyttningar av människor som är nödvändiga på grund av undantagsförhållanden (1 mom.). Befogenheterna anses vara nödvändiga, eftersom det i undantagsförhållanden kan vara av behovet påkallat att utföra omfattande och samordnade transporter, utan att de förfaranden som gäller under normalförhållanden kan iaktas på grund av tidsbristen. Trafikidkarna ska också omedelbart kunna lösgröas från sin reguljära trafik och sina regelbundna transporter. De måste också

kunna lita på att de får ersättning från staten för de transporter de utför.

Enligt 2 mom. ska evakueringstransporterna skötas utan obefogat dröjsmål.

84 §. *Kommunikationsministeriets behörighet att bestämma om transporter.* I paragrafen bemyndigas kommunikationsministeriet att under undantagsförhållanden som avses i 3 § 1 och 2 punkten genom sitt beslut för säkerställande av transporter som är nödvändiga med tanke på tryggheten av försvaret, befolkningsskyddet och samhällets funktionsduglighet samt samhällets vitala funktioner ge myndigheterna föreskrifter om samarbete mellan olika transportformer för utförandet av transporter. Ministeriet kan också genom sitt beslut ålägga trafikidkare som idkar tillståndspliktig trafik, järnvägsföretag, innehavare av tillstånd till eller godkännande för luftfartsverksamhet och finska rederier att sköta specificerade transporter, om dessa inte kan genomföras på annat sätt. Avsikten med befogenheterna är att försöka säkerställa sådana transporter som är nödvändiga för att uppnå de syften som avses i paragrafen.

Under undantagsförhållanden som avses i 3 § 1 och 2 punkten kan det uppstå situationer där den logistiska transportkedjan som består av transporter utförda med särskilda och olika slag av transportformer måste styras centraliserat för tryggheten av internationella export- och importtransporter samt landets interna materialflöden. I sådana situationer tvingas man eventuellt att på ett avvikande sätt förlita sig på olika transportformer samt på användningen av terminaler, hamnar och flygstationer. Mot transporterna riktat väpnat hot ökar behovet av centraliserad styrning. Centraliserad styrning förutsätter sakkunskap inom transportbranschen. Av denna orsak ska ministeriet bistås av ett ledningsorgan bestående av representanter för företag och organisationer inom transportbranschen.

11 kap. **Tryggheten av social- och hälsovården**

85 §. *Social- och hälsovårdsenheternas verksamhet.* Bestämmelsen ersätter bestämmelsen i 30 § 1 mom. i gällande beredskapslag. Bestämmelsen har dock utvidgats till att omfatta också socialvården.

Bestämmelsen ska gälla såväl privata som offentliga social- och hälsovårdsanstalter, såsom sjukhus, hälsocentraler, åldringshem och boenden samt daghem. Med stöd av bestämmelsen kan t.ex. invånarna på hälsocentralernas bäddavdelningar eller på åldringshem flyttas samman eller förflyttas till andra åldringshem för att en anstalt ska kunna användas som sjukhus, eller så kan t.ex. ett daghem ändras till ett dagsjukhus för vård av äldre i dålig kondition som annars får öppen vård. Beslutandemakt i frågan har social- och hälsovårdsministeriet på riksnivå och länsstyrelserna på länsnivå. Social- och hälsovårdsministeriets befogenhet är nödvändig för samordningen av de regionala åtgärderna. Länsstyrelsen känner i egenskap av regional social- och hälsovårdsmyndighet å andra sidan bäst till såväl privata som offentliga verksamheter inom social- och hälsovården i länet, liksom helhetssituationen och totalbehoven.

86 §. *Annan styrning av hälsovården.* Den föreslagna bestämmelsen ersätter bestämmelsen i 30 § 2 mom. i gällande beredskapslag. I paragrafen föreskrivs om skyldigheten för läkemedelsfabriker, läkemedelspartiaffärer, innehavare av apoteksrättigheter samt sådana sammanslutningar och enskilda näringsidkare som levererar hälsovårdsföremål eller tillhandahåller hälsovårdstjänster eller annars är verksamma inom hälsovårdsområdet att utvidga, lägga om eller flytta verksamheten. Social- och hälsovårdsministeriet kan genom sitt beslut ålägga de nämnda verksamhetsutövarna att utvidga, lägga om eller flytta verksamheten om befolkningens social- och hälsovård inte kan tryggas på annat sätt.

De åtgärder som avses i paragrafen kan vara nödvändiga t.ex. när ett viktigt läkemedel hotar att ta slut. Om den ersättning som utbetalas för den som åläggs att vidta åtgärder i enlighet med paragrafen föreskrivs i 126 §.

87 §. *Social- och hälsovårdstjänster samt hälsoskydd.* I paragrafen finns de skyldigheter samlade som kommunen genom förordning av statsrådet kan få avstå från under undantagsförhållanden. Bestämmelsen är ny. Den ersätter dock delvis bestämmelsen i 26 § 2 mom. i gällande lag om begränsande av skötseln av kommunernas lagstadgade upp-

gifter eller förordnande om att skötseln av dem ska upphöra.

I undantagsförhållanden kan lätt uppstå överraskande situationer där hälsovården inte har tillräcklig kapacitet för att sköta alla de uppgifter som den under normala förhållanden sköter. I sådana fall måste uppgifterna ställas i prioritetsordning, och de patienter som är i behov av brådskande vård för sin sjukdom eller sina skador måste skötas först. Av denna orsak kan det genom förordning av statsrådet föreskrivas om undantag från de tidsfrister för icke brådskande vård som avses i folkhälsolagen (66/1972) och lagen om specialiserad sjukvård (1062/1989) (1 punkten).

Det är möjligt att också socialvårdens resurser är otillräckliga för att sköta alla de uppgifter som ska skötas under normala förhållanden. Det ska då gå att begränsa den ovillkorliga rätt föräldrarna eller andra vårdnadshavare har till av kommunen ordnad dagvård (3 punkten) och rätten till bedömning av behovet av socialservice enligt 40 a § 2 mom. i socialvårdslagen (710/1982) (2 punkten). Enligt gällande lagstiftning gäller bedömningen av behovet av socialservice all icke brådskande service av personer som fyllt åttio år. Bedömningen av behovet av socialservice för personer i behov av brådskande vård och omsorg kan inte lämnas ogjord. Till denna del står bestämmelsen i analogi med den föreslagna bestämmelsen om icke brådskande vård inom hälsovården.

Enligt 13 § i hälsoskyddslagen ska verksamhetsidkaren senast 30 dagar innan verksamheten inleds göra en skriftlig anmälan till den kommunala hälsoskyddsmyndigheten bl.a. om att en offentlig nöjes-, samlings- eller inkvarteringslokal anläggs eller tas i bruk samt om förläggande av arbetsutrymme vars verksamhet kan ge upphov till sanitär olägenhet i ett bostadshus eller på ett område där det finns bostadslägenheter. Enligt den föreslagna bestämmelsen (4 punkten) kan det genom förordning av statsrådet föreskrivas att dessa anmälningsförfaranden kan frångås, vilket innebär lättnader såväl för verksamhetsidkaren som kommunernas hälsoskyddsmyndigheter.

I 8 § 3 mom. i kommunallagen föreskrivs om statens och kommunernas samrådsförfarande, vid vilket lagstiftning som gäller

kommunerna, principiellt viktiga och vittbärande frågor som gäller kommunalförvaltningen och den kommunala ekonomin samt samordningen av statens och kommunernas ekonomi behandlas. Det begränsande av kommunens lagstadgade uppgifter som avses i den föreslagna paragrafen behandlas genom samrådsförfarande.

12 kap. Skötseln av statsfinanserna under undantagsförhållanden

88 §. Omedelbar tillämpning av tilläggsbudgeten. Det föreslås att det i paragrafen föreskrivs att statsrådet kan tillämpa tilläggsbudgeten redan innan riksdagen har beslutat om den, förutsatt att riksdagen ger sitt samtycke till detta. Bestämmelsen ersätter 19 § i gällande beredskapslag. En förändring jämfört med den nuvarande regleringen är dock att tillämpningen av tilläggsbudgeten förutsätter riksdagens samtycke.

Enligt 55 § i riksdagens arbetsordning (40/2000) ska t.ex. tilläggsbudgeten tas upp till enda behandling i plenum. I slutet av den enda behandlingen fattas beslut om godkännande eller förkastande av förslaget samt vid behov om förslag som gäller motiveringen. I motiveringen till paragrafen konstateras att också ärenden som tas upp till enda behandling remitteras till utskott för beredning. I riksdagens arbetsordning tas beredningen av ärenden upp i 32 §. Enligt paragrafen ska bl.a. tilläggsbudgeten genomgå en förebere-dande beredning i utskott innan den tas upp till beslut i plenum.

Eftersom en utskottsberedning i undantagsförhållanden kan innebära en alltför långsam process, vore det motiverat att riksdagen kunde ge sitt samtycke till tillämpning av tilläggsbudgeten så snart propositionen med förslag till tilläggsbudget har överlämnats till riksdagen. Ett sådant beslut kan fattas t.ex. vid remissdebatten. Av denna orsak är det skäl att överväga en ändring av 32 § i riksdagens arbetsordning. En klagörande hänvisning behövs uppenbarligen också i 59 § 6 mom. i arbetsordningen.

89 §. Uppskjutande av utbetalning av statens utgifter. Bestämmelsen ersätter regleringen i 20 § i gällande beredskapslag. Genom bestämmelsen önskar man trygga statens betalningsberedskap. Det ska vara möj-

ligt att skjuta upp utbetalningen av utgifter med högst två veckor åt gången. Uppskjutandet kan gälla utgifter vilkas utbetalnings-tidpunkt är reglerad i lag eller förordning och som ännu inte har förfallit. Det ska enligt förslaget vara möjligt att tillämpa paragrafen i alla de undantagsförhållanden som avses i 3 §.

13 kap. Offentlig- och privaträttsliga anställningsförhållanden

Det förslås att bestämmelser om offentlig- och privaträttsliga anställningsförhållanden under undantagsförhållanden tas in i kapitlet. Bestämmelserna ersätter bestämmelserna i 16 § 1 mom. och i 21 § i gällande beredskapslag. De preciseras dock med bestämmelser om förfaranden som avviker från dem som tillämpas i normala förhållanden. I kapitlet regleras omständigheter i anslutning till arbetsförmedling, löner, anställningsvillkor och uppsägningsrätt. Lönereglering, avvikelser från anställningsvillkor, arbetsförmedlingstvång och begränsningar av uppsägningsrätten kan tillgripas i undantagsförhållanden som avses i 3 § 1 och 2 punkten. I fråga om hälsovården, socialväsendet, räddningsväsendet och nödcentralernas verksamhet kan avvikelser göras från anställningsvillkoren och begränsningar av uppsägningsrätten görs även i undantagsförhållanden som avses i 3 § 4 punkten.

90 §. Arbetsförmedlingstvång. Bestämmelsen ersätter den som ingår i 21 § 1 mom. i gällande beredskapslag. I det föreslagna 1 mom. fastställs vad arbetsförmedlingstvång innebär. Enligt bestämmelsen får arbetsgivaren vid anställning av nya arbetstagare anställa endast arbetssökande som anvisas av arbetskraftsmyndigheterna.

Arbetsförmedlingstvånget gäller dock inte arbetsgivare i branscher som är särskilt viktiga med tanke på försvaret, skyddandet av befolkningen, dess hälsovård eller försörjning eller försörjningsberedskapen. Närmare bestämmelser om dessa branscher utfärdas enligt 2 mom. genom förordning av statsrådet. Vid bedömning av arbetsgivarens eller branschens betydelse för försörjningsberedskapen ska också statsrådets beslut om målen med försörjningsberedskapen, som uppdateras med jämna mellanrum, beaktas. En be-

gränsning av arbetsförmedlingstvånget innebär att nya arbetstagare kan rekryteras fritt inom de viktigaste branscherna.

Ett ingripande i arbetsmarknadsfunktionerna med hjälp av ett arbetsförmedlingstvång är det lindrigaste av de särskilda befogenheter som ansluter sig till användningen av arbetskraft. Arbetsförmedlingstvång ska gälla enbart nya lediga arbetsplatser och nytillkomna arbetssökande på arbetsmarknaden. Arbetsförmedlingstvång gäller alltså inte i situationer där arbetsgivaren vill besätta en ledig plats med en redan anställd arbetstagare.

91 §. Lönereglering. Paragrafen ersätter bestämmelserna om övervakning och reglering av löner i 16 § 1 mom. i gällande beredskapslag. I paragrafen föreslås att det genom förordning av statsrådet får bestämmas ett maximibelopp för löneförhöjningar. Paragrafen gör det möjligt att sätta ett tak för höjningen av löner som grundar sig på ett offentlig- eller privaträttsligt anställningsförhållande. Paragrafen gör det dock inte möjligt att sänka lönerna. Det valda reglerings-sättet överensstämmer med förslaget om prisreglering (42 §) och förslaget om hyresreglering (54 §). Man gör dessutom den bedömningen att undantagsförhållandena kan skapa ett inflationstryck som en begränsning av löneförhöjningarna för sin del kan dämpa.

92 §. Avvikelse från anställningsvillkor. I paragrafen föreskrivs om möjligheterna att avvika från anställningsvillkoren under undantagsförhållanden när tryggheten av försvaret, befolkningens hälsovård, försörjning eller säkerhet eller landets ekonomiska liv nödvändigt kräver att arbetstiden förlängs eller arbetstiden läggs ut på ett avvikande sätt. Tillämpningsområdet för paragrafen är begränsat till de undantagsförhållanden som avses i 3 § 1 och 2 punkten. Bestämmelsen ersätter delvis bestämmelsen i 16 § 1 mom. i gällande beredskapslag enligt vilken statsrådet kan meddela föreskrifter om övriga anställningsvillkor, om arbetstider och arbetarskydd.

Det skulle enligt det föreslagna 1 mom. vara möjligt att avvika från arbetstidslagens (605/1996) bestämmelser om vilotider och övertidsarbete samt från semesterlagens (162/2005) bestämmelser om givande av semester. Avvikelse kunde alltså innebära t.ex. förkortade vilotider eller utökad högsta

tillåtna mängd övertid. Avvikelse från bestämmelserna i semesterlagen ska enligt förslaget begränsa sig till dem som gäller givande av semester. Det ska alltså inte vara möjligt att avvika från bestämmelserna om intjänad semester. I praktiken kan avvikelse från bestämmelserna om givande av semester alltså innebära att tidpunkten för semestern senareläggs. Föreskrifter om vilotider och övertid samt givande av semester ingår också i arbets- och tjänstekollektivavtalen. Till den del bestämmelserna i arbets- och tjänstekollektivavtalen grundar sig på 40 § i arbetstidslagen och 30 § i semesterlagen är det lagen som berättigar avtalsbestämmelserna. Det föreslagna undantaget i fråga om kraven på vilotider och tidpunkten för semester gäller också arbets- och tjänstekollektivavtalsbestämmelserna.

Enligt 2 mom. kan i hälsovården, socialväsendet, räddningsväsendet och nödcentralernas verksamhet avvikelser göras från anställningsvillkoren på det sätt som avses i 1 mom. på grund av befolkningens hälsovård, försörjning eller säkerhet också under undantagsförhållanden som avses i 3 § 4 punkten.

I 3 mom. begränsas möjligheterna att göra avvikelser från anställningsvillkoren. Avvikelse får inte orsaka fara för säkerheten i arbetet eller arbetstagarnas hälsa. Dessutom innehåller 3 mom. ett bemyndigande att utfärda förordning enligt vilket statsrådet genom förordning får utfärda närmare bestämmelser om gränserna för avvikelserna. Detta innebär t.ex. reglering av hur långa vilotiderna åtminstone måste vara och största tillåtna mängd övertidsarbete.

93 §. Begränsning av uppsägningsrätten. Bestämmelsen ersätter den som ingår i 21 § 2 mom. i gällande lag. Bestämmelsen har dock brutits ut ur regleringen om arbetsförmedlingstvång av tydlighetsskäl.

Enligt 1 mom. i paragrafen ska arbetsgivarens rätt att säga upp arbetsavtals- eller tjänsteförhållande begränsas. Begränsningen ska vara möjlig i de undantagsförhållanden som avses i 3 § 1 och 2 punkten. Arbetsgivarens uppsägningsrätt kan begränsas om detta är nödvändigt för tryggande av förutsättningarna för produktion som är viktig för landets försvar, befolkningens hälsovård, försörjning eller säkerhet eller försörjningsberedskapen. Eftersom omfattningen och arten av åtgärder

som följderna av undantagsförhållandena ger upphov till inte kan bedömas exakt på förhand, föreslås att det genom förordning av statsrådet utfärdas närmare bestämmelser om till vilka delar uppsägningsrätten begränsas och vilka områden av produktionsverksamheten begränsningarna avser.

I 2 mom. föreslås en bestämmelse enligt vilken det är förbjudet för arbetsgivaren att säga upp ett arbetsavtals- eller tjänsteförhållande. Undantaget från arbetsgivarens uppsägningsrätt kan endast komma i fråga om det tryggande av produktionen som avses i 1 mom. nödvändigt kräver detta. Genom förordning av statsrådet utfärdas närmare bestämmelser om vilka produktionsområden ett tillfälligt undantag från uppsägningsrätten gäller. Giltighetstiden för en sådan förordning ska vara begränsad till två månader åt gången.

I 3 mom. ingår bestämmelser om begränsningar gällande användningen av uppsägningsrätt i fråga om arbetstagare, tjänstemän och kommunala tjänstemän. Uppsägningstiden är då minst en månad längre än den skulle vara enligt lag eller arbets- eller tjänstekollektivavtal, dock högst sex månader. Genom förordning av statsrådet föreskrivs närmare om uppsägningstiderna i olika uppgiftskategorier. Bestämmelsen kan tillämpas för tryggande av förutsättningarna för produktion som är viktig för landets försvar, befolkningens hälsovård, försörjning eller säkerhet eller försörjningsberedskapen. En förlängning av uppsägningstiden anses motiverad för att särskilt viktiga arbetsuppgifter ska utföras under undantagsförhållanden.

Det föreslås att en bestämmelse ska tas in i 4 mom. om att de i 1-3 mom. avsedda begränsningarna också kan tillämpas under undantagsförhållanden som avses i 3 § 4 punkten. Tillämpningen av momentet ska dock inskränka sig till vissa särskilt viktiga funktioner vid storolyckor och pandemier; hälsovården, socialväsendet, räddningsväsendet och nödcentralernas verksamhet. Uppsägningsrätten kan på detta sätt begränsas på grund av befolkningens hälsovård, försörjning eller säkerhet.

Genom begränsning av uppsägningsrätten strävar man efter att bibehålla det rådande läget på arbetsmarknaden. Den föreslagna bestämmelsen gäller dock inte upplösning av

arbetsavtals- eller tjänsteförhållande, utan grunderna för hävande av arbets- och tjänst-avtal består också i undantagsförhållanden.

14 kap. Arbetsplikt

Regleringen ersätter delvis regleringen i 22, 23 och 24 § i gällande beredskapslag. Det föreslås emellertid att bestämmelserna preciseras. Dessutom föreslås att bestämmelsen om arbetsplikt inom hälsovården ska sammanläsas med regleringen om allmän arbetsplikt samt att åldersgränserna för arbetspliktiga ska ändras. Bestämmelserna grundar sig utöver på bestämmelserna i den gällande beredskapslagen också på bestämmelserna i det utkast till förordning om befogenheter som har beretts på förhand.

Allmän arbetsplikt kan tas i bruk endast i de undantagsförhållanden som avses i 3 § 1 och 2 punkten. De föreslagna bestämmelserna om arbetsplikt inom hälsovården kan emellertid tillämpas också under undantagsförhållanden som avses i 3 § 4 punkten.

94 §. Arbetspliktiga. I paragrafen anges vem som med stöd av beredskapslagen är arbetspliktig. Regleringen ersätter regleringen i 22 och 23 § i gällande beredskapslag. Bestämmelsen har dock precisrats så att den gäller endast sådant arbete som är nödvändigt för att lagens syfte ska kunna nås.

Av bestämmelsen framgår att allmän arbetsplikt kan tillgripas endast om arbetsförmedlingstvång och begränsning av uppsägningsrätten inte är tillräckliga åtgärder med tanke på lagens syfte. Statsrådet bedömer åtgärdernas tillräcklighet innan ibruktagningens förordning utfärdas. Arbetsplikten kan därmed börja tillämpas fastän några bestämmelser om arbetsförmedlingstvång eller begränsning av uppsägningsrätten inte har satts i kraft. I så fall måste statsrådet dock först ha konstaterat att situationen är sådan att arbetsförmedlingsplikt eller begränsning av uppsägningsrätten inte är tillräckliga åtgärder.

Den allmänna arbetsplikten ska gälla alla 18-67 år gamla invånare som har i lagen om hemkommun (201/1994) avsedd hemkommun i Finland. Den övre åldersgränsen för arbetspliktiga fastställs på basis av den övre åldersgränsen för ålderspension. Arbetsta-

garna kan gå i ålderspension när de så väljer i åldern 62-68 år.

Den undre åldersgränsen för arbetspliktiga föreslås bli 18 år i stället för nuvarande 17 år. Den allmänna myndighetsåldern är 18 år. Dessutom är varje person som inte fyllt 18 år barn enligt definitionen i konventionen om barnets rättigheter (FördrS 59-60/1991). På motsvarande sätt betraktas alla personer som inte fyllt 18 år som barn i den internationella arbetsorganisationens konvention om förbud mot och omedelbara insatser för att avskaffa de värsta formerna av barnarbete (FördrS 16/2000).

Den undre åldersgränsen för arbetsplikten kan också anses ha samband med avläggande av värnplikten. Möjligheten att börja fullgöra värnplikten redan som 17-åring slopades i värnpliktslagen år 2000 (364/2000). Enligt värnpliktslagen börjar värnplikten vid ingången av det år då den värnpliktige fyller 18 år och sluter vid utgången av det år då han fyller 60 år.

I 2 mom. föreskrivs om arbetsplikt inom hälsovården. Det är nödvändigt att föreskriva om den särskilt, eftersom arbetsplikt inom hälsovården kan krävas också under undantagsförhållanden som avses i 3 § 4 punkten.

95 §. Arbetspliktigas skyldighet att anmäla sig. I 1 mom. föreskrivs om arbetspliktigas skyldighet att anmäla sig hos arbetskraftsmyndigheten. Varje arbetspliktig ska för lämnande av uppgifter och förordnande till arbete efter inkallelse anmäla sig hos arbetskraftsmyndigheten på sin bonings- eller vistelseort. Inkallelsen kan enligt 2 mom. delges som vanlig delgivning eller som offentlig delgivning.

Enligt förvaltningslagen (434/2003) är vanlig delgivning det normala delgivningssättet. Offentlig delgivning kan användas om delgivningen inte kan verkställas som vanlig eller bevislig delgivning. Offentlig delgivning kan användas också när en handling ska delges över trettio personer som är kända eller när personernas antal är okänt.

I praktiken sker inkallelsen troligen som offentlig delgivning. Inkallelsen kan dessutom publiceras i massmedierna och vara riktad till vissa områden och yrkeskategorier eller på annat sätt tillräckligt väl avgränsad.

96 §. Arbetsförordnande. Bestämmelsen är ny och i den fastställs de uppgifter som ska

framgå av det arbetsförordnande som arbetskraftsmyndigheten ger en arbetspliktig. Dessa uppgifter är den arbetspliktiges namn, arbetsgivarens namn, arbetsplatsens adress, arbetsuppgiften samt den tidpunkt när den arbetspliktige ska ta emot arbetspliktsarbetet.

I bestämmelsen anges dock endast minimi-innehållet i arbetsförordnandet. Utöver de uppgifter som nämns i bestämmelsen kan också t.ex. uppgift om huruvida den arbetspliktige ska ta med arbetsredskap framgå av arbetsförordnandet.

97 §. Begränsningar i fråga om arbetsförordnanden. I paragrafen anges begränsningar när det gäller givandet av arbetsförordnande. Den ersätter delvis 24 § 1 mom. i gällande lag. I 1 mom. ingår bestämmelser om de grunder som kan utgöra hinder för givande av arbetsförordnande. Som hinder nämns för det första att personen nödvändigt behövs för skötseln av ett barn eller en annan person. Ett annat hinder är att personen befrias från att bli inkallad i försvarsmaktens tjänst med stöd av 89 § i värnpliktslagen. Ytterligare ett hinder är att personen är i tjänst hos försvarsmakten eller på förhand har reserverats för befolkningsskyddsuppgifter.

Enligt 2 mom. kan en person inte förordnas i annat arbete, om han eller hon är i offentlig tjänst eller i offentligt uppdrag eller behövs i anställning hos en sådan offentlig eller privat inrättning eller ett motsvarande företag vars oavbrutna verksamhet under undantagsförhållanden är nödvändig för uppnående av denna lags syfte. Det är dock möjligt att avvika från detta villkor, om särskilda skäl kräver det. Sådana särskilda skäl kan vara t.ex. att den arbetspliktige har en sådan utbildning eller en sådan särskild yrkesskicklighet eller yrkeserfarenhet, såsom kunskaper i ett ovanligt språk, som krävs för arbetet.

98 §. Omständigheter som ska beaktas när ett arbetsförordnande ges. I paragrafen anges de omständigheter som arbetskraftsmyndigheten ska beakta när den ger ett arbetsförordnande. Avsikten är att den delvis ska ersätta regleringen i 24 § 1 mom. i gällande lag. I paragrafen anges dock mera detaljerat de omständigheter som ska beaktas när ett arbetsförordnande ges.

Ett arbetsförordnande får enligt 1 mom. ges endast för sådant arbete som den arbetspliktige skäligen förmår utföra med beaktande av

ålder, hälsotillstånd, eventuellt handikapp, familjeförhållande, utbildning, tidigare arbetserfarenhet samt arten av det arbete som förordnandet gäller. Dessutom föreskrivs att den arbetspliktige ska föreläggas att utföra deltidsarbete om denne t.ex. av hälsoskäl inte kan utföra heldagsarbete.

I 1 mom. föreskrivs också att den arbetspliktige vid behov ska kunna lägga fram en tillförlitlig utredning om sitt hälsotillstånd. Som tillförlitlig utredning betraktas t.ex. en utredning av en hälsovårdare eller läkare.

I 2 mom. föreskrivs om en sådan situation där en arbetspliktig är vårdnadshavare till ett barn under sju år eller ett kroniskt eller långvarigt sjukt barn. Huvudregeln i sådana fall är att den arbetspliktige inte kan ges ett arbetsförordnande utanför sin pendlingsregion. Enligt 1 kap. 9 § i lagen om utkomstskydd för arbetslösa (1290/2002) är en persons pendlingsregion, om inte något annat följer av särskilda skäl, hans eller hennes boningskommun samt de kommuner där personer från boningskommunen allmänt har sina arbetsplatser eller där det med motsvarande tidsåtgång och till motsvarande kostnader är möjligt att ha sin sedvanliga dagliga arbetsplats. Pendlingsregionerna fastställs genom ministerieförordning utgående från arbetskraftskommissionernas beredning.

Man kan dock avvika från huvudregeln i 2 mom. om upprätthållandet av med tanke på försvaret viktig produktion med beaktande av personens särskilda utbildning eller andra därmed jämförbara orsaker nödvändigt kräver det.

99 §. Arbetspliktsförhållande. I paragrafen definieras ett arbetspliktsförhållande och regleras tidpunkten för när förhållandet börjar och upphör. Bestämmelsen är ny.

Begreppet arbetspliktsförhållande definieras i 1 mom. Definitionen anses nödvändig med tanke på regleringens tydlighet. För att det ska vara fråga om ett arbetspliktsförhållande ska arbetskraftsmyndigheten ha förordnat den arbetspliktige att utföra arbete som är nödvändigt för att uppnå beredskapslagens syfte, arbetet utförs mot vederlag och arbetet ledas och övervakas av arbetsgivaren.

Arbetspliktsförhållandet börjar enligt 2 § när den arbetspliktige har anlänt till den arbetsplats som nämns i arbetsförordnandet eller till en föreskriven avreseplats.

Enligt 3 mom. upphör arbetspliktförhållandet när Arbetskraftsmyndigheten befriar den arbetspliktige från det arbete som nämns i arbetsförordnandet. Om den arbetspliktige har förordnats i arbete på annan ort, upphör arbetspliktförhållandet dock först när han eller hon anländer från arbetsorten till avrese- eller boningsorten.

100 §. Villkoren i arbetspliktsförhållande. Den föreslagna regleringen ersätter den som ingår i 24 § 2-4 mom. i gällande lag. Enligt 1 mom. ska villkoren i arbetspliktsförhållandet bestämmas enligt det kollektivavtal som binder arbetsgivaren. I situationer där det inte finns ett sådant kollektivavtal, ska till den arbetspliktige betalas lön som skäligen motsvarar de uppgifter han eller hon förordnas att utföra.

I 2 mom. ingår en kompletterande bestämmelse om att i arbetspliktsförhållande och i arbete som utförs på basis av det i övrigt i tillämpliga delar på motsvarande sätt ska iakttagas vad som föreskrivs om arbetsavtals- och tjänsteförhållanden samt om arbete som utförs på basis av dem. Detta innebär att t.ex. bestämmelserna om arbetstid och arbetarskydd ska tillämpas på motsvarande sätt som i arbetsavtals- och tjänsteförhållanden. Om anställningsvillkoren har ändrats på det sätt som avses i 92 och 93 § gäller dessa ändringar även den arbetspliktige.

I 3 mom. föreslås en bestämmelse om att tidigare anställningsförhållande inte ska avbrytas på grund av ett arbetsförordnande.

101 §. Arbetsgivares upplysningsplikt. I paragrafen föreskrivs om arbetsgivarens skyldighet att ge uppgifter till Arbetskraftsmyndigheten. Enligt 1 mom. ska skyldigheten att ge behövliga uppgifter gälla den arbetspliktsarbetskraft som har anställts och om användningen av den. Uppgifterna ska på Arbetskraftsmyndighetens begäran specificeras närmare.

I 2 mom. tas en kompletterande bestämmelse in enligt vilken arbetsgivaren på eget initiativ ska underrätta Arbetskraftsmyndigheten när det arbete som arbetsförordnandet avser upphör. En sådan situation kan uppkomma t.ex. när en förordnad uppgift är slutförd.

102 §. Arbetspliktsregistret. I paragrafen föreskrivs om arbetspliktsregistrets användningsändamål och innehåll, utlämnande av uppgifter i registret, rätt att få uppgifter ur

registret och bevarande av uppgifter i registret. Bestämmelsen är ny.

Arbetspliktsregistret ska vara ett personregister som upprättas i undantagsförhållanden. Enligt grundlagsutskottets och förvaltningsutskottets praxis förutsätts åtminstone följande punkter ingå i en reglering på lagnivå: Syftet med registreringen av personuppgifter, innehållet i de personuppgifter som ska registreras åtminstone enligt datatyp och till vilka ändamål användningen av uppgifterna är tillåten, rätt att lämna ut uppgifter och ett eventuellt utlämnande av uppgifter via elektronisk överföring, hur länge uppgifterna bevaras i personregistret samt de registrerades rättskydd.

Arbetspliktsregistret ska enligt 1 mom. inrättas för verkställighet av arbetsplikten och styrning av Arbetskraften. I registret ska enligt 2 mom. införas såsom identifikationsuppgifter den arbetspliktiges namn, födelsedatum och personbeteckning samt adress och andra kontaktuppgifter. I registret kan dessutom införas uppgifter om den arbetspliktiges yrke, utbildning och sysselsättning samt försörjningsplikt, arbetsförmåga och anlitbarhet. I registret kan dessutom införas behövliga uppgifter om namnen på arbetsgivarna och om produktions- eller servicebranscherna samt om var verksamhetsställen finns.

Om Arbetskraftsmyndighetens rätt att få behövliga uppgifter för registret föreskrivs i 3 mom och om utlämnande av uppgifter om dem som arbetar inom social- och hälsovården i 4 mom.

I 5 mom. föreskrivs om hur länge uppgifterna får bevaras. Uppgifterna ska avföras ur registret inom sex månader från det att tillämpningen av bestämmelserna om befogenheter har upphört. Uppgifterna kan dock komma att behövas senare, kanske först efter flera decennier, t.ex. för utredningen av in-tjänad pension eller arbetsrelaterade sjukdomar. Därför föreslås att de avförda uppgifterna ska arkiveras. Då det gäller arkiveringen hänvisas till arkivlagen (831/1994) och vad som bestäms och föreskrivs med stöd av den.

15 kap. **Organisering av förvaltningen under undantagsförhållanden**

Bestämmelserna om organisering av förvaltningen i den gällande beredskapslagen är

på grund av bestämmelsernas allmänna karaktär problematiska med tanke på grundlagen. Det föreslås att särskilda bestämmelser om de organ som särskilt inrättas för skötseln av uppgifter under undantagsförhållanden ska ingå i bestämmelserna om befogenheter. Det anses dock befogat att i beredskapslagen ta in vissa bestämmelser om organisering av förvaltningen.

103 §. Förflyttning av statliga ämbetsverk och inrättningar samt överföring av personal. Bestämmelsen ersätter regleringen i 25 § i gällande lag. Den ska kunna tillämpas under undantagsförhållanden som avses i 3 § 1 och 2 punkten. I enlighet med det föreslagna 1 mom. kan statsrådet besluta att underlydande ämbetsverk eller statliga inrättningar eller affärsverk tillfälligt ska förflyttas till annan ort. Förflyttning kan ske om detta är nödvändigt för skötseln av förvaltningsuppgifter.

I paragrafens 2 mom. bestäms att en statsanställd tillfälligt kan överföras till en annan tjänst eller uppgift. Varje ministerium fattar beslut om förflyttning inom sitt förvaltningsområde. Beslut om en statsanställds övergång från ett förvaltningsområde till ett annat fattas dock av finansministeriet efter att de ministerier som saken gäller har hörts. Utan hinder av bestämmelserna i statstjänstemannalagen (750/1994) kan beslut om överföring av en tjänsteman under undantagsförhållanden fattas också utan tjänstemannens samtycke. Man kan bli tvungen att överföra en tjänsteman exempelvis i samband med i 1 mom. avsedd förflyttning av ett ämbetsverk eller en inrättning.

104 §. Styrningen av statens informationsförvaltning. Enligt bestämmelsens 1 mom. kan finansministeriet under undantagsförhållanden bestämma om ordnandet av statliga myndigheters informationsförvaltning, databehandling, elektroniska tjänster, telekommunikation och datasäkerhet. Bestämmelsen ska också gälla tjänster och upphandling i anslutning till dessa funktioner. Bestämmelsen är ny.

Utfärdandet av föreskrifter avseende ovan nämnda funktioner är nödvändigt under undantagsförhållanden för att säkerställa att förvaltningen fungerar. Finansministeriets föreskrifter kan gälla enskilda förvaltningsområden eller funktioner eller i större omfattning de olika förvaltningsområdena.

Också under normala förhållanden ankommer styrningen av statliga myndigheters informationsförvaltning, databehandling, datasäkerhet, telekommunikation och elektroniska tjänster på finansministeriet. Enligt 22 § 2 mom. i lagen om elektronisk kommunikation i myndigheternas verksamhet (13/2003) styrs den elektroniska kommunikationen inom statsförvaltningen av finansministeriet.

Statsrådets kommunikationsenhet, som verkar vid finansministeriet, ansvarar också under normala förhållanden för statsrådets informationsförvaltningstjänster. Den allmänna styrningen ankommer på avdelningen för utveckling av offentlig förvaltning vid finansministeriet.

Enligt paragrafens 2 mom. ska styrningen emellertid inte gälla försvarsmaktens, gränsbevakningsväsendets, polisens, räddningsmyndigheternas och nödcentralernas funktionella informationssystem, vilka är nödvändiga under undantagsförhållanden. Sådana system är exempelvis försvarsmaktens underrättelse- och övervakningssystem, gränsbevakningsväsendets ledningssystem och nödcentralernas datasystem.

105 §. Förvaltningsmyndigheternas kommunikation under undantagsförhållanden. I paragrafen bestäms om förvaltningsmyndigheternas kommunikation under undantagsförhållanden. Behovet av kommunikation ökar i samband med olyckor och i olika kris-situationer. Därför är det viktigt att man på ett snabbt och flexibelt sätt kan förstärka informationsorganisationen hos de centrala organ som har hand om situationen och på så sätt säkerställa informationen till allmänheten. Under undantagsförhållanden framhävs också betydelsen av att man samordnar kommunikationen myndigheterna emellan. Med kommunikation avses informationsverksamhet, som i dag allt oftare går under benämningen kommunikation. Ordet kommunikation beaktar växelverkan, exempelvis i form av telefonservice eller det informationsutbyte som sker via internet.

Bestämmelsen är ny. Man har förberett sig på att en effektivare kommunikation mellan förvaltningsmyndigheterna och en centraliserad styrning av kommunikationen ska kunna genomföras med de befogenheter som ges i den gällande beredskapslagens 25 och 26 §. I

den nya beredskapslagen föreslås dock inte en motsvarande allmän bestämmelse om organisering av förvaltningen som 26 § i den gällande lagen. Bestämmelserna har placerats i anslutning till de bestämmelser om befogenheter som gäller de olika områdena. Det behövs alltså särskilda bestämmelser om kommunikation.

Enligt 1 mom. sköts den direkta ledningen av statsförvaltningens kommunikation av statsrådets kansli. Också under normala förhållanden ankommer samordningen av statsförvaltningens kommunikation på statsrådets kansli, som leds av statsministern. Varken statsministern eller statsrådets kansli utövar emellertid i fråga om ministerierna eller de självständiga förvaltningsmyndigheterna en sådan bestämmanderätt som under undantagsförhållanden krävs för säkerställandet av styrningen.

Enligt beredskapsplanerna ska kommunikationen inom statsförvaltningen primärt effektivteras enligt ett avtalsbaserat förfarande genom att statsrådets kommunikationsenhet, som hör till statsrådets kansli, utökas med personal som förflyttas från andra ministerier och förvaltningsmyndigheter. Vid behov ska personal kunna överföras till dessa uppgifter genom det förfarande som föreslås i 103 §.

Eftersom behovet av kommunikation och kommunikationsstyrning kommer att öka har man beredskap att med de befogenheter som beredskapslagen ger inrätta Statens kommunikationscentral. En bestämmelse om detta föreslås i 1 mom. Avsikten är att kommunikationscentralen inrättas genom förordning av statsrådet. Centralen ska sortera under statsrådets kansli.

I 2 mom. föreslås bestämmelser om kommunikationsledningens bestämmanderätt. Enligt den föreslagna bestämmelsen kan statsrådets kansli och Statens kommunikationscentral meddela statsförvaltningens myndigheter föreskrifter om innehållet i kommunikationen.

Befogenheterna enligt de föreslagna 1 och 2 mom. får utövas i alla sådana undantagsförhållanden som avses i 3 §. I samband med beredskapsövningarna har det konstaterats att en centraliserad styrning av kommunikationen hör till de befogenheter som allra först behöver tas i bruk när beredskapslagen börjar tillämpas. Inrättandet av Statens kommunika-

tionscentral blir aktuellt senast i händelse av en militär kris.

I paragrafens 3 mom. föreslås bestämmelser om att kommunikationsledningens bestämmanderätt i fråga om innehållet i kommunikationen förutom statsförvaltningen ska omfatta också den övriga offentliga förvaltningen. Statsrådets kansli och Statens kommunikationscentral ska kunna förplikta myndigheter som lyder under statsrådet samt kommunala myndigheter att i sin kommunikation publicera meddelanden med visst innehåll eller förbjuda publiceringen av meddelanden med visst innehåll. Enligt förslaget ska detta vara möjligt i de undantagsförhållanden som avses i 3 § 1 och 2 punkten i den föreslagna lagen. Dessa undantagsförhållanden avser väpnade kriser eller kriser som kan jämföras med väpnade kriser under vilka det är synnerligen viktigt att säkerställa en enhetlig linje inom kommunikationen och vid behov också fastställa det detaljerade innehållet i kommunikationen på alla nivåer inom förvaltningen. Den föreslagna bestämmanderätten ska inte omfatta domstolar, inrättningar som lyder under riksdagen eller exempelvis statliga bolag i egenskap av privaträttsliga samfund.

106 §. Avgörande av behörighet. I paragrafen finns bestämmelser om hur behörighetskonflikter mellan och inom förvaltningsområdena och oklarheter i behörighetsfrågor ska avgöras. I lagen om statsrådet finns motsvarande bestämmelser om avgörande av behörighetsfrågor när det gäller ministerierna. Bestämmelserna i lagen om statsrådet gäller dock inte behörigheten i fråga om de förvaltningsenheter som lyder under ministerierna. Under undantagsförhållande kan ett snabbt och entydigt fastställande av behörigheten krävas också i situationer som inte omfattas av reglering under normala förhållanden. Som en huvudregel ska också under undantagsförhållanden följas den allmänna principen enligt vilken den behöriga myndigheten är den myndighet som ärendet enligt lag närmast ankommer på. Både rätten att utfärda normer och beslutanderätten i fråga om förvaltningsbeslut är i allmänhet exakt reglerad i lag.

Enligt paragrafens 1 mom. ska statsrådet på framställning av statsministern avgöra meningsskiljaktigheter mellan olika förvalt-

ningsområden. Varje ministerium sköter meningsskiljaktigheterna inom sitt förvaltningsområde.

Enligt 2 mom. ska statsrådet och varje ministerium inom sitt ansvarsområde ha befogenhet att ålägga en myndighet under statsrådet ett med tanke på uppnåendet av den föreslagna lagens syfte viktigt ärende eller uppdrag. På detta sätt kan det bestämmas att ett uppdrag som gäller flera än en enhets verksamhetsområde ska skötas under ledning av en bestämd verksamhetsenhet. På samma sätt kan skötseln av ett uppdrag i fråga om vilket behörigheten inte föreskrivits särskilt anförtros en myndighet.

Varken domstolarna eller inrättningar som lyder under riksdagen är myndigheter som lyder under statsrådet.

Inom ministerierna ska beslutanderätten enligt arbetsfördelningen utövas av den behöriga ministern, såvida det inte i arbetsordningen för tjänstemännen föreskrivits rätt att avgöra ärenden. Befogenheterna enligt paragrafen ska enligt förslaget kunna tas i bruk i alla de undantagsförhållanden som avses i 3 §.

107 §. Undervisning och utbildning. Paragrafen omfattar bestämmelser om undervisning och utbildning under undantagsförhållanden. Bestämmelsen är ny i beredskapslagen, men den ersätter delvis bestämmelsen i 26 § 2 mom. i gällande lag om begränsande av skötseln av kommunernas lagstadgade uppgifter eller förordnande om att skötseln av dem ska upphöra.

I 1 mom. föreskrivs om åtgärder som under undantagsförhållanden kan vara nödvändiga på grund av förflyttning av befolkning eller vistelsebegränsningar eller begränsningar i rörelsefriheten eller annars för skyddande av befolkningen. Bestämmelsen gäller all lagstadgad undervisning och utbildning samt andra verksamhetsformer som regleras i lagstiftningen om undervisningsväsendet, såsom morgon- och eftermiddagsverksamhet. Verksamheten ska genom beslut av undervisningsministeriet kunna antingen avbrytas eller flyttas till annan ort för högst tre månader åt gången. Dessutom ska det i det fall att befolkningen måste evakueras vara möjligt att genom förordning av statsrådet tillfälligt överföra skyldigheten att anordna förskoleundervisning och grundläggande utbildning

från boningskommunen till den kommun som eleverna förflyttats till.

I undantagsförhållanden kan det också uppstå situationer där man inte kan sköta alla de uppgifter i anslutning till undervisning och utbildning som sköts under normala förhållanden. För att man i sådana situationer ska kunna fokusera verksamheten på kärnfunktionerna inom undervisningen och utbildningen föreslås i 2 mom. en bestämmelse med stöd av vilken man på det sätt som närmare föreskrivs genom förordning av statsrådet ska kunna begränsa vissa skyldigheter som gäller undervisnings- och utbildningsanordnare. Vidare bemyndigas undervisningsministeriet att besluta om att anordnandet av studentexamen ska skjutas upp. Härvid får undantag göras också från 3 § 1 mom. i lagen om anordnande av studentexamen (672/2005), enligt vilket studentexamen anordnas två gånger om året.

De i paragrafens 1 och 2 mom. avsedda åtgärderna kan ha betydande konsekvenser i fråga om kostnaderna för den verksamhet som avses i bestämmelserna. Åtgärderna och deras kostnadseffekter torde dock inte i alla situationer automatiskt påverka hur statsandelarna och statsunderstöden till undervisningsväsendet bestäms. Detta kan exempelvis bero på att antalet elever och studerande, vilket utgör underlag för beräkning av statsandelarna, i normala fall räknas under vissa beräkningsdagar som infaller en eller två gånger om året. Därför föreslås i 3 mom. en bestämmelse med stöd av vilken kostnadseffekterna kan beaktas vid beviljandet av statsandelar och statsunderstöd så som närmare föreskrivs genom förordning av statsrådet.

I 8 § 3 mom. i kommunallagen föreskrivs om statens och kommunernas samrådsförfarande, vid vilket lagstiftningen som gäller kommunerna, principiellt viktiga och vittbärande frågor som gäller kommunalförvaltningen och den kommunala ekonomin samt samordningen av statens och kommunernas ekonomi behandlas. Den föreslagna paragrafen innebär att också kommunernas lagstadgade uppgifter delvis begränsas. Därför ska tillämpandet av bestämmelsen behandlas genom samrådsförfarande.

16 kap. Den militära försvarsberedskapen

De mest allvarliga och till sina konsekvenser mest omfattande undantagsförhållanden som hotar samhället är andra staters eller aktörers strävanden att påverka Finlands politiska beslutsfattande genom hot om eller användning av vapenmakt som kan trappas upp till krig.

Försvarsmaktens uppgift är att förbereda sig att förebygga och vid behov avvärja användningen av militära maktmedel mot Finland. I denna uppgift måste försvarsmakten ha förmåga att med tillräckligt flexibilitet och framförhållning reglera den militära försvarsberedskapen. För att försvaret ska kunna förebygga användningen av militära maktmedel krävs att det demonstrerar sin prestationsförmåga genom att höja och upprätthålla den militära försvarsberedskapen på en tillräckligt hög nivå.

Finlands militära försvarsberedskap baserar sig på krigstida trupper som upprättas på basis av värnplikt, och på de vapensystem och funktioner i form av materiel och underhåll som dessa behöver. De trupper som upprättas måste också kunna grupperas på det planerade aktionsområdet på ett i militärt hänseende ändamålsenligt sätt. Trupperna inrättas under undantagsförhållanden på ett flexibelt sätt så, att Finland förfogar över en militär numerär som i så hög grad som möjligt är dimensionerad för att motsvara hotet och förebygga det.

Försvarsmaktens personalstyrka samt beredskapen i fråga om materiel och underhåll är dimensionerade både med tanke på utbildningskraven under normala förhållanden och till vissa delar med tanke på beredskapen inför undantagsförhållanden. Under normala förhållande är det inte ändamålsenligt att utrusta försvarsmaktens numerär med sådana nyttigheter som också under undantagsförhållanden är lättillgängliga i samhället. Försvarsmakten har utarbetat detaljerade planer beträffande nyttigheter som kan fås på annat håll i samhället och områden som behövs för att upprätta och gruppera trupperna.

Beträffande de befogenheter som föreslås i kapitlet avses skyldigheten att överlåta varor och fordon i första hand gälla näringsidkare. Undantagsförhållandena kan dock utvidgas

så att överlåtelseplikten kan komma att omfatta också enskilda medborgare.

Samtliga bestämmelser i det föreslagna 16 kap. kan bli tillämpliga i undantagsförhållanden som avses i 3 § 1 och 2 punkten.

108 §. Skyldighet att överlåta varor. Den föreslagna paragrafen ersätter delvis regleringen i 33 § 1 mom. 1 punkten i gällande lag. I paragrafen bestäms om skyldighet att i försvarsmaktens besittning överlåta sådana varor som är nödvändiga med tanke på inkvartering av trupper, befästningsarbeten eller tryggnad av energiförsörjningen eller andra varor som är nödvändiga med tanke på höjande och upprätthållande av försvarsberedskapen. Sådana varor är exempelvis olika verktyg och elverktyg samt lösöre som behövs för inkvartering i samband med grupperingen av trupper. Vidare kan försvarsmakten i situationer som förutsätter höjande av försvarsberedskap och där stora mängder reservister måste kallas in ha behov av olika varor som är nödvändiga för att trygga energiförsörjningen.

109 §. Skyldighet att tillhandahålla tjänster. Den föreslagna bestämmelsen ersätter delvis regleringen i 33 § 1 mom. 1 punkten i gällande lag. I paragrafen föreskrivs om den skyldighet som åläggs företag, sammanslutningar, inrättningar, yrkesutövare och näringsidkare att tillhandahålla försvarsmaktens bespisnings-, inkvarterings-, verkstads-, underhålls- och byggnadstjänster samt andra motsvarande tjänster. Utgångspunkten är att försvarsmakten i sin verksamhet stöder sig på befintliga underhållssystem, och att det s.k. systemet för fältunderhåll tas i bruk först när man inte längre kan sörja för truppers underhåll inom ramen för det normala systemet. Tjänster som avses i bestämmelsen är exempelvis olika tjänster i anslutning till bespisning och inkvartering av de upprättade och grupperade trupperna. Vidare hör till de tjänster som avses i bestämmelsen verkstads- och underhållstjänster i anslutning till fordon och annan apparatur. Byggtjänster behövs främst för befästningsarbeten och arbeten i anslutning till grupperingen av trupper. I de flesta fall är det tillräckligt om försvarsmakten kan låta bygga konstruktioner eller andra objekt som den behöver utan att behöva ta i besittning alla för ändamålet behövliga resurser, exempelvis schaktningsmaskiner.

Den skyldighet att tillhandahålla tjänster som avses i bestämmelsen gäller inte enskilda medborgare i form av allmän arbetsplikt eller annan tjänsteplikt utan endast näringsidkare. Bestämmelser om allmän arbetsplikt föreslås i 14 kap.

Enligt 2 mom. utfärdas närmare bestämmelser om förfarandet vid utförandet av tjänsterna genom förordning av försvarsministeriet. Under de undantagsförhållanden som avses i beredskapslagen är det motiverat att genom förordning av försvarsministeriet utfärda allmänna bestämmelser om utförandet av tjänsterna, eftersom bestämmelserna på så sätt är enhetliga i hela landet och dessutom har en styrande effekt med tanke på ett eventuellt tillämpande av befogenheterna enligt lagen om försvarstillstånd. Under ett försvarstillstånd har militärmyndigheterna med stöd av 26 § i lagen om försvarstillstånd behörighet att bl.a. beordra att företag, inrättningar, yrkesutövare eller näringsidkare som är verksamma på ett område på vilket det är nödvändigt att i brådskande ordning vidta särskilda militära försvarsåtgärder på grund av angrepp eller annan motsvarande mot området riktad verksamhet eller omedelbart hot därom producerar tjänster för de trupper som används för att försvara området.

110 §. Skyldighet att överlåta fordon, fartyg och luftfartyg. På basis av 1 punkten kan ägaren eller innehavaren av ett motordrivet fordon eller släpfordon förpliktas att överlåta fordonet eller släpfordonet i försvarsmaktens besittning för att den militära försvarsberedskapen ska kunna höjas eller upprätthållas.

Skyldigheten att överlåta motordrivna fordon ska i första hand gälla lastbilar, traktorer, terrängpersonbilar, snöskotrar och i vissa fall arbetsmaskiner. De i bestämmelsen avsedda fordonsklasserna motsvarar fordonsklassificeringen enligt fordonslagen (1090/2002). Därmed omfattar släpfordonen också olika släpvagnar.

På basis av 2 punkten kan i en motsvarande situation ägaren eller innehavaren av ett luftfartyg eller en luftfartygsoperatör förpliktas att överlåta luftfartyget i försvarsmaktens besittning. I fråga om luftfartyg gäller försvarsmaktens behov flygplan för sambandsflyg, vilka omfattar små en- och tvåmotoriga flygplan och lätta helikoptrar.

På basis av 3 punkten kan i en motsvarande situation ägaren eller innehavaren av en motorbåt förpliktas att överlåta motorbåten i försvarsmaktens besittning. Överlåtelseplikten gäller huvudsakligen olika snabbgående motorbåtar och förbindelsebåtar samt transportfartyg, d.v.s. i främsta hand relativt små fartyg. Dessutom kan skyldigheten gälla registrerade motorbåtar.

På basis av 4 punkten kan i en motsvarande situation ägaren av ett fartyg eller den som hyr fartyget eller den som utövar faktisk bestämmanderätt i frågor som gäller fartygets trafik förpliktas att överlåta fartyget i försvarsmaktens besittning. Med en aktör som utövar faktisk bestämmanderätt avses en skeppsredare. Bestämmelsens formulering grundar sig på definitionen av den som ansvarar för betalning av farledsavgift enligt lagen om farledsavgifter (1122/2005). Det är inte alltid den som i fartygsregistret antecknats som fartygets ägare som utövar den faktiska bestämmanderätten i frågor som gäller trafiken med fartyget. Skyldigheten att överlåta fartyg gäller endast fartyg som är registrerade i det finska fartygsregistret.

111 §. Skyldighet att överlåta områden och utrymmen. Den föreslagna paragrafen ersätter regleringen i 33 § 1 mom. 4 punkten i gällande lag. På basis av bestämmelsen kan varje ägare eller innehavare av jord- eller vattenområden, byggnader eller rum eller lagerutrymmen förpliktas, när höjande eller upprätthållande av den militära försvarsberedskapen kräver det, att överlåta dessa i försvarsmaktens eller kommunikationsministeriets besittning. Höjandet och upprätthållandet av den militära försvarsberedskapen i allvarliga internationella krissituationer är ofta förknippad med hur upprättandet av försvarsmaktens krigstida styrkor och grupperingen av dessa på det planerade aktionsområdet genomförs. Dessutom kan det redan innan trupperna upprättas uppstå behov att fördela olika slags materiel ur försvarsmaktens depåer och upplag. Vidare kan områden behövas exempelvis för reservarrangemang i anslutning till flygfält, för nya vägar eller broar eller för reservhamnar. Områden kan också användas för truppvövningar i situationer där de övningsområden försvarsmakten under normala förhållanden förfogar över inte är tillräckliga.

Inom kommunikationsministeriets förvaltningsområde är man under i 3 § 1 och 2 punkten avsedda undantagsförhållanden i samband med att aktionsberedskapen höjs beredd på att man i anslutning till beredskapsbyggandet i fråga om bl.a. trafikleder, hamnar och flygfält eventuellt med mycket kort varsel kan bli tvungen att ta i bruk såväl land- och vattenområden som behövs för byggandet som byggnader. Statsrådet bemyndigas att genom förordning föreskriva i vilka kommuner befogenheter som avses i 1 mom. får utövas.

I paragrafens 2 mom. föreslås med avseende på byggnader och bostäder som används för stadigvarande boende att dessa ska omfattas av överlåtelseplikt endast om synnerligen vägande militära skäl skulle förutsätta det. Ett sådant skäl är exempelvis gruppering som krävs för ett omfattande vapensystems funktion eller någon liknande omständighet som utesluter alternativa lösningar i fråga om grupperingen. Utgångspunkten är dock att byggnader och bostäder som används för stadigvarande boende ska omfattas av överlåtelseplikt först i det fall att alla andra möjligheter uteslutits.

Enligt 3 mom. ska försvarsmakten ha rätt att på de områden som avses i 1 mom. vidta sådana åtgärder som omedelbart behövs för byggande av lager, befästningsobjekt, vägar och andra försvarsanordningar och för upprätthållande av aktionsberedskapen.

112 §. Fullgörande av överlåtelseplikt. I 1 mom. bestäms om fullgörande av den överlåtelseplikt som avses i 108, 110 och 111 §. I bestämmelsen föreslås att det vid försvarsmakten med tanke på verkställigheten av överlåtelseplikten tillsätts överlåtelsenämnder. Om nämndernas sammansättning föreskrivs genom förordning av stadsrådet.

Enligt 2 mom. utfärdas närmare bestämmelser om förfarandet och beslutsfattandet vid den verkställighet som gäller överlåtelseplikten genom förordning av försvarsministeriet.

113 §. Begränsningar i rörelsefriheten och vistelsebegränsningar. Bestämmelsen ersätter den som ingår i 33 § 1 mom. 3 punkten i gällande beredskapslag. Bestämmelser om begränsningar i rätten att röra sig eller vistelsebegränsningar under normala förhållanden

ingår i bl.a. lagen om försvarsmakten (551/2007) och i polislagen.

Polislagens 18 § syftar bl.a. till att trygga polisens tekniska och taktiska brottsplatsundersökning, och är inte avsedd att begränsa enskildas rätt att röra sig på ett område när dessa begränsningar styrs av primärt militära hänsyn. Enligt 52 § i polislagen kan inrikesministeriet genom förordning begränsa trafik eller vistelse i ett objekt som ska tryggas eller skyddas eller i dess omgivning. En förutsättning för att inrikesministeriet ska kunna utfärda en förordning är att objektet innebär en fara eller en fara riktar sig mot det. Syftet med bestämmelsen är inte att möjliggöra begränsningar i rätten att röra sig vilka följer av en omfattande höjning av beredskapen och vilka motiveras av höjd militär beredskap och försvarsaspekter.

I paragrafen föreslås att det genom förordning av försvarsministeriet utfärdas bestämmelser om begränsningar och förbud som gäller rörelse och vistelse. Begränsning eller förbud kan införas av militära skäl eller om det behövs för skyddande av utomstående mot faror.

Med stöd av 15 § 1 mom. i lagen om försvarsmakten kan försvarsmaktens regionala förvaltningsmyndigheter och lokalmyndigheter förbjuda obehöriga att röra sig på ett område eller en plats som försvarsmakten förfogar över eller begränsa denna rätt, om militära orsaker eller skyddandet av utomstående mot faror nödvändigtvis kräver det. Enligt 2 mom. i paragrafen kan också den som leder en övning bestämma om förbud eller begränsningar enligt 1 mom. på områden eller platser som försvarsmakten tillfälligt förfogar över för att hålla övning och som används för att förvara materiel, för gruppering av trupper eller för verksamhet som kan medföra fara för utomstående.

Enligt 33 § 1 mom. 3 punkten i gällande lag får begränsningar i rätten att röra sig utfärdas också på andra områden än sådana som försvarsmakten besitter. Denna bestämmelse är särskilt betydelsefull med tanke på höjandet och upprätthållandet av den militära försvarsberedskapen, eftersom försvarsmaktens behov av områden ökar betydligt under höjd och upprätthållen militär beredskap.

I samband med att den militära försvarsberedskapen höjs tas en del av områdena i för-

varsmaktens besittning, varvid rätten att röra sig på dessa områden kan begränsas med stöd av 15 § i lagen om försvarsmakten. Vid sidan av de områden som försvarsmakten tar i besittning måste rätten att röra sig i vissa situationer kunna begränsas också på områden som försvarsmakten inte besitter.

Sådana områden är exempelvis de flygbaser som anläggs i samband med höjd försvarsberedskap, civila sambandscentraler samt objekt som är viktiga med tanke på trafiken. De viktigaste av dessa områden tar försvarsmakten vid behov med stöd av den föreslagna 111 § i besittning, men i områdenas omedelbara närhet är det nödvändigt att endast begränsa rätten att röra sig, och det är inte ändamålsenligt att områdena tas i besittning. Detta gäller i synnerhet temporära flygbaser. I praktiken kan personer som bor i det skyddade objektets omedelbara närhet släppas in, medan obehöriga förbjuds att röra sig på området.

Den begränsning i rätten att röra sig som införs med stöd av den föreslagna paragrafen ingriper mindre i de grundläggande fri- och rättigheterna än vad som vore fallet om försvarsmakten med stöd av den föreslagna 111 § övertog områdena, och först därefter meddelade begränsningar eller förbud beträffande rätten att röra sig på dem.

I samband med en höjning av den militära försvarsberedskapen är det inte möjligt för försvarsmakten att med stöd av den föreslagna 111 § överta områden i fråga om vilka det ur försvarsmaktens synvinkel skulle räcka med en rörelsebegränsning med stöd av den föreslagna paragrafen.

Också med tanke på upprätthållandet av samhällets övriga funktioner vore det skäl att se till att de företag som verkar i området utan hinder av rörelsebegränsningarna i mån av möjlighet kan fortsätta sin verksamhet, och att områdets invånare inte behöver evakueras när den militära försvarsberedskapen höjs.

Med stöd av 16 § i territorialövervakningslagen (755/2000) kan rätten att färdas på skyddsområden under vissa förutsättningar begränsas. Med skyddsområden avses enligt lagrummet till sina gränser noggrant fastställda delar av Finlands territorialvatten. Skyddsområdet får inte vara större än vad som nödvändigtvis krävs med tanke på rikets

säkerhet och organiseringen av territorialövervakningen. Med stöd av territorialövervakningslagens 26 § kan sjötrafik på territorialvatten temporärt avbrytas. I territorialövervakningslagen avsett temporärt avbrytande vore dock inte ändamålsenligt under långvariga undantagsförhållanden. Exempelvis i samband med att sjöminor läggs ut bör också rätten att röra sig begränsas på vidsträckta havsområden.

17 kap. **Befolkningsskydd och evakuering**

114 §. Befolkningsskyddsplikt. Bestämmelsen ersätter 22 a § i gällande lag. I 1 mom. definieras emellertid i större detalj än vad som är fallet i dag de uppgifter som befolkningsskyddsplikten omfattar. Bestämmelsen kan tillämpas i undantagsförhållanden som avses i 3 § 1, 2 och 4 punkten.

För befolkningsskyddsuppgifter behövs förutom personal som i förväg reserverats för räddningsväsendets organisation under undantagsförhållanden också annan personal. Räddningsväsendet under undantagsförhållanden täcker en större mängd funktioner än räddningsväsendet under normala förhållanden. Under undantagsförhållanden omfattar räddningsväsendet även förstahjälps-, underhålls-, röjnings- och rengöringsuppgifter. I planerna har man förberett sig på att inrätta enheter för alla dessa uppgifter.

Befolkningsskyddsplikten blir tillämplig när den i räddningslagens 46 § föreskrivna skyldigheten att delta i räddningsverksamhet inte räcker till eller när det krävs långvarig verksamhet. En del av dem som fullgör befolkningsskyddsplikt placeras inom befolkningsskyddsorganisationen, exempelvis i ledningscentralerna. Dessa utgör lednings- och specialpersonal. Andra placeras inom de befolkningsskyddsenheter som behövs under undantagsförhållanden, exempelvis i släckningsgrupperna. Dessutom kan befolkningsskyddspliktigas insats behövas i samband med de konkreta krishändelserna.

I 2 mom. bestäms att 98 § som gäller omständigheter som ska beaktas när ett arbetsförordnande ges och 100 § som gäller villkoren i arbetspliktförhållandet ska tillämpas också på dem som arbetar med stöd av befolkningsskyddsplikten. Dessutom tas i 2

mom. in en bestämmelse om bemyndigande enligt vilken statsrådet genom förordning får utfärda närmare bestämmelser om fullgörande av befolkningsskyddsplikt. Genom förordning utfärdas bestämmelser om exempelvis antalet personer som ska inkallas med stöd av befolkningsskyddsplikten, vilka grupper som kallas in för tjänstgöring och deras regionala placering, när plikten börjar samt om andra nödvändiga omständigheter.

Enligt 3 mom. föreskrivs särskilt om befolkningsskyddets personregister. En bestämmelse om detta finns i räddningslagens 70 §.

Bestämmelsen har anknytning till 79 § i värnpliktslagen, som gäller reservisters tjänstgöring vid storolyckor och pandemier.

115 §. Skyldighet att överlåta varor som behövs i räddningsväsendet. Paragrafen ersätter delvis regleringen i 32 § 2 punkten i gällande beredskapslag. Paragrafen ska vara tillämplig under de undantagsförhållanden som avses i 3 § 1 och 2 punkten. I paragrafen föreskrivs om överlåtelse av för räddningsväsendets verksamhet nödvändiga varor till räddningsmyndigheten. Överlåtelseplikten gäller räddnings-, släcknings-, röjnings- och förstahjälpmateriell och andra motsvarande för räddningsväsendets verksamhet nödvändiga varor. Bestämmelser om överlåtelse av den fordonspark som behövs finns i 77 §.

116 §. Begränsningar i rörelsefriheten och vistelsebegränsningar för skyddande av befolkningen. Bestämmelsen ersätter 33 § 2 mom. i gällande beredskapslag och är avsedd att komplettera den lagstiftning som gäller under normala förhållanden, t.ex. 52 § i polislagen.

I paragrafen föreslås en bestämmelse om att mer omfattande förbud och begränsningar som gäller rörelse och vistelse kan föreskrivas genom förordning av statsrådet. Ett sådant förbud eller en sådan begränsning får meddelas endast då detta är nödvändigt för att avvärja en allvarlig fara som hotar människors liv eller hälsa. Det förbud och den begränsning som avses i momentet får meddelas i undantagsförhållanden som avses i 3 § 1, 2 och 4 punkten. Ett förbud eller en begränsning kan tillämpas exempelvis när strålningsvärdena på något område till följd av en kärnkraftsolycka stigit till farliga nivåer. Eftersom de åtgärder som avses i paragra-

fen kan innebära avsevärda begränsningar av rätten att röra sig föreslås att förbudet får vara i kraft högst tre månader åt gången.

117 §. Skyldighet att överlåta områden och utrymmen som behövs för befolkningsskyddet. I paragrafens 1 mom. föreslås bestämmelser om skyldighet för ägaren och innehavaren av ett jord- eller vattenområde att överlåta sin fastighet jämte byggnader och andra rum och lager i räddningsmyndighetens besittning. Överlåtelseplikten ska begränsas genom en nödvändighetsbedömning. 1 mom. ersätter vad som sägs om befolkningsskydd i 32 § 1 punkten i den gällande lagen. Byggnader och rum kan behövas exempelvis för placering av ledningscentraler, enheter som hör till befolkningsskyddsorganisationen jämte inventarier för dessa eller för inrättandet av övervaknings- och alarmstationer.

I 2 mom. bestäms om fastighetsägares eller -innehavares skyldighet att bygga och ordna tillfälliga skyddsrum. Bestämmelsen ersätter delvis bestämmelsen i 15 § 1 mom. 5 punkten i gällande beredskapslag.

I 3 mom. bestäms om utfärdande av närmare bestämmelser. Det föreslås att det genom förordning av statsrådet ska föreskrivas i vilka kommuner överlåtelseskyldighet enligt 1 mom. ska tillämpas och i vilka kommuner i 2 mom. avsedda skyddsrum ska byggas. Närmare bestämmelser om konstruktionen hos ett tillfälligt skyddsrum utfärdas genom förordning av statsrådet och om de tekniska detaljerna genom förordning av inrikesministeriet. När det gäller utfärdandet av förordningar är befogenheterna fördelade på motsvarande sätt som i räddningslagens 65 § som anger hur skyddsrum ska inrättas.

118 §. Specialarrangemang inom räddningsväsendet och befolkningsskyddet. Den föreslagna bestämmelsen ersätter 25 a § i gällande beredskapslag. Bestämmelsen omfattar emellertid noggrannare bestämmelser om specialarrangemang än vad som finns i gällande lag. De i paragrafen avsedda befogenheterna kan endast utövas i de undantagsförhållanden som avses i 3 § 1 och 2 punkten.

Paragrafens 1 mom. omfattar bestämmelser om räddningsmyndigheternas och kommunernas möjlighet att inrätta ledningscentraler och befolkningsskyddsformationer. Vid undantagsförhållanden inrättas inrikesministeri-

ets ledningscentral med uppgift att se till att befolkningsskyddets beredskap höjs och upp-rätthålls och att sörja för ledningen av be-folkningsskyddet på riksnivå. För den regio-nala ledningen av befolkningsskyddet inrät-tas länsstyrelsernas ledningscentraler, och för den lokala ledningen kommunernas och räddningsområdenas ledningscentraler. Be-folkningsskyddsformationer kan behövas för uppgifter som är nödvändiga i syfte att skyd-da befolkningen. Exempel på sådana uppgif-ter nämns i paragrafens 1 mom.

I 2 mom. bestäms att inrikesministeriet ge-nom sitt beslut tillfälligt kan ålägga myndig-heter som sköter uppgifter inom räddnings-väsendet att fullgöra också andra skyldighe-ter och uppgifter samt genom sitt beslut änd-ra befäls- och subordinationsförhållandena i fråga om de räddningsmyndigheter som av-ses i räddningslagen samt de i 1 mom. av-sedda ledningscentralerna och befolkningss-kyddsformationerna. Ett sådant beslut ska endast kunna fattas om det är nödvändigt för tryggande av räddningsverksamheten.

119 §. Förflyttning av befolkning. Be-stämmelsen ersätter regleringen i 34 a § i gäl-lande beredskapslag. Befogenheten kan ut-övas endast i undantagsförhållanden som av-ses i 3 § 1 och 2 punkten. Enligt bestämmel-sen ska befolkningen eller en viss del av be-folkningen inom ett visst område förflytta sig annanstans. En förutsättning är att det är nödvändigt med tanke på befolkningens sä-kerhet. Det föreslås att statsrådet avgör vilka områden och vilken del av befolkningen för-flyttningen gäller. Inrikesministeriet sörjer för den allmänna ledningen av förflyttningen.

Evakuering är ett sätt att skydda befolk-ningen. I de flesta situationer är det första al-ternativet att skydda befolkningen på dess stadigvarande boplatz, vid behov genom an-vändning av befolkningsskydd. Vid evakue-ring förflyttas i snäv omfattning exempelvis invånarna i ett hus och i vidare omfattning hela befolkningen i flera kommuner eller inom ett ännu större område från ett område som hotas av fara och placeras på ett säkert område.

Evakueringsåtgärderna planeras utifrån en kartläggning av olycksriskerna i området samt utifrån de bedömningar av hotbilder som ligger till grund för försvarsplaneringen. Beredskapen att evakuera befolkningen gäll-

er för det första olyckor, storolyckor och ex-ceptionella situationer. För det andra kan man bli tvungen att tillgripa evakuering när landet är föremål för politisk, ekonomisk el-ler militär påtryckning. I detta fall fokuseras evakueringen på objekt som löper risk att bli utsatta för angrepp av specialtrupper eller för något annat plötsligt angrepp samt på objek-tens omedelbara omgivning. För det tredje har man beredskap att i ett läge där landet hotas av ett strategiskt angrepp evakuera be-folkningen i områden där egna trupper grup-peras eller områden som sannolikt kommer att utsättas för verkningar av vapen eller ak-tioner från fiendliga styrkor. För det fjärde vidtas i fråga om storskaliga angrepp samma åtgärder som i samband med strategiska an-grepp, förutom att de områden som ska eva-kueras kan vara betydligt större.

Bestämmelser om befogenhet att genomfö-ra evakuering i samband med storolyckor och andra plötsliga olyckor finns i räddningsla-gen.

Enligt 27 § 28 punkten i självstyrelselagen för Åland kan beslut om förflyttning av i landskapet bosatta personer till en ort utanför landskapet fattas endast med landskapsreger-ingens samtycke.

120 §. Ordnande av försörjning av förflyt-tad befolkning. Det föreslås att en bestäm-melse som motsvarar 34 b § i den nuvarande beredskapslagen ska tas in i paragrafen. Be-stämmelsen har ett nära samband med den föreslagna 119 §. I paragrafen bestäms att kommunen för genomförande av de arran-gemang som avses i 119 § genom sitt beslut kan ålägga en enskild person, ett företag, en sammanslutning eller en inrättning att överlå-ta sådan egendom som är nödvändig för ord-nande av inkvartering, bespisning och annan försörjning av förflyttad befolkning samt rum för tillfällig inkvartering av förflyttad be-folkning.

Enligt 6 § 16 punkten i statsrådets förord-ning om räddningsväsendet (787/2003) an-svarar de ämbetsverk och inrättningar som svarar för kommunens och samkommunernas olika verksamhetsområden för bl.a. inkvarte-ring, förplägning, beklädnad och annat bas-underhåll av evakuerade, för röjnings- och rengöringsverksamhet som krävs i samband med befolkningsskyddet samt för första-hjälp och för beredning av den befolknings-

skyddsorganisation som behövs för dessa uppgifter.

III AVDELNINGEN. SÄRSKILDA BESTÄMMELSER

18 kap. Verkställighet

121 §. Samordning av prioritetsskylificering. Enligt paragrafen kan statsrådet genom förordning samordna bestämmelser om prioritet och skyndsamtet samt annan viktighetsklassificering i fråga om åtgärder som behövs för uppnåendet av lagens syfte. De allmänna bestämmelser som föreslås i I avdelningen i lagen begränsar ibruktagandet och användningen av de befogenheter som föreslås i II avdelningen. Tillämpningskriterierna enhetlighet säkerställs i sista hand i det skede då befogenheterna tas i bruk genom att statsrådet behandlar alla ibruktagningsförordningar och förlängningsförordningar vid ett allmänt sammanträde. Den föreslagna lagen innehåller också bestämmelser enligt vilka tillämpningskriterierna regleras genom förordning av statsrådet.

Befogenheterna tillämpas dock i många fall decentraliserat genom olika myndigheters beslut. Dessa fattar sina beslut i enlighet med kriterierna i II avdelningen. Vid reglering av t.ex. en nyttighet bedöms behovet av inköpstillstånd utgående från hur viktig den ifrågasvarande verksamheten är.

Bestämmelser som förutsätter prioritetsskylificering ingår i åtminstone följande bestämmelser i den föreslagna lagen: 15, 16, 25, 35, 38-41, 43-45, 59-63, 66, 69, 70, 74, 76-79, 81, 83, 84, 93, 94, 97, 98, 103, 108-111, 114, 115, 117 och 120 §. Motsvarande bestämmelser kan också ingå i den övriga lagstiftningen inom olika områden.

Olika samhällsfunktioner och tekniska system är allt oftare beroende av varandra. Tryggandet av en vital funktion kan kräva samordning av många delfaktorer. Tryggandet av t.ex. dataöverföring, informationsbehandling och tillgången på el förutsätter enhetliga styrprinciper. Beredskapsplaneringen inom många områden har utarbetat prioritetsskylificeringar i fråga om olika åtgärder och aktörer i syfte att klassificeringarna ska

iakttas och upprätthållas i undantagsförhållanden. Genom den föreslagna bestämmelsen garanteras möjligheten att vid behov samordna de bestämmelser om prioritet, skyndsamtet och annan viktighetsklassificering som de olika myndigheterna ska iaktta. Samordningen av prioritetsskylificeringen ska enligt förslaget vara möjlig i alla de undantagsförhållanden som avses i 3 §.

122 §. Myndigheternas inspektionsrätt och rätt att få information. Bestämmelsen ersätter 41 § i gällande beredskapslag. Enligt den föreslagna paragrafen har de myndigheter som svarar för lagens verkställighet rätt att förrätta inspektioner för att övervaka att denna lag eller de föreskrifter som har meddelats med stöd av den iakttas och rätt att utan hinder av sekretessbestämmelserna få de uppgifter som är nödvändiga för förrättandet av inspektion. Den som förrättar inspektion ska ha rätt att för inspektionen få tillträde till sådana lokaler som inte omfattas av hemfrid. Myndigheterna ska kunna använda sig av inspektionsrätten endast under undantagsförhållanden. Vid inspektion iakttas bestämmelserna om inspektion i förvaltningslagen.

123 §. Handräckning. Bestämmelsen ersätter regleringen i 42 § i gällande lag. I bestämmelsen föreskrivs att de myndigheter som svarar för verkställigheten av beredskapslagen ska ges den handräckning som behövs vid verkställigheten av lagen. Bestämmelsen om handräckning är dock begränsad till att gälla enbart handräckning av polisen, eftersom begreppet övriga myndigheter som används i 42 § i gällande beredskapslag anses vara alltför omfattande.

Enligt 40 § i polislagen ska polisen på begäran lämna andra myndigheter handräckning om så bestäms särskilt. Polisen ska även lämna andra myndigheter handräckning för fullgörandet av en lagstadgad tillsynsskyldighet.

På grund av polisens begränsade resurser ska handräckning från polisen under undantagsförhållanden endast begäras för sådana uppdrag där polisens handräckning är nödvändig t.ex. på grund av polisens befogenheter.

124 §. Skyldighet att offentliggöra meddelanden. Bestämmelsen ersätter regleringen i 43 § i gällande beredskapslag. Bestämmelsen föreslås dock bli utvidgad till att omfatta

också meddelanden från arbetskrafts- och näringscentralerna. Detta anses motiverat eftersom arbetskrafts- och näringscentralerna under undantagsförhållanden har ett flertal uppgifter i anslutning till befogenheterna enligt beredskapslagen.

I bestämmelsen åläggs utgivare och utövare av programverksamhet att utan ersättning publicera eller sända myndigheternas meddelanden om tillämpningen eller iakttagandet av beredskapslagen. Ett sådant meddelande kan gälla t.ex. evakuering av ett område.

Den gällande 43 § är avsedd att komplettera lagen om yttrandefrihet i masskommunikation (460/2003). I regeringens proposition (RP 54/2002 rd) motiverades bestämmelsen med att de meddelanden som avses i beredskapslagen uttryckligen gäller tillämpningen och iakttagandet av lagen i fråga och att 8 § i lagen om yttrandefrihet i masskommunikation inte nödvändigtvis täcker samtliga de situationer i vilka det blir behövligt att tillämpa beredskapslagen. Det ansågs också med tanke på åskådligheten motiverat att det ingår en specialbestämmelse om saken i en sådan författning för undantagsförhållanden som beredskapslagen.

125 §. Begränsning av överlåtelseskyldighet i fråga om förråd. Paragrafen innehåller en bestämmelse om begränsning av befogenheter som ska ersätta 36 § i gällande beredskapslag. Genom bestämmelsen önskar man främja förberedelser på eget initiativ med tanke på undantagsförhållanden.

När befogenheter enligt den föreslagna lagen utövas får begränsningar genom reglerings- eller överlåtelsebeslut inte utan tvingande skäl införas för den som idkar yrkesmässig trafik eller gårdsbruk i fråga om rätten att inneha bränslen och smörjmedel, för fastighetsägare eller fastighetsinnehavare i fråga om rätten att inneha bränslen för uppvärmning eller för privatpersoner eller ägaren eller innehavaren av ett befolkningsskydd i fråga om rätten att inneha för befolkningens försörjning nödvändiga varor som på förhand har upplagrats för att i undantagsförhållanden användas för den trafik som ägaren av lagret idkar, inom gårdsbruket, för uppvärmning eller i hushållen eller för försörjningen av människor i befolkningsskydd.

19 kap. Ersättningar och rättsskydd

126 §. Ersättning för överföring av äganderätt eller nyttjanderätt. Bestämmelsen ersätter 37 § i gällande beredskapslag. Lagstiftaren har strävat till att förteckningen över de åtgärder som berättigar till ersättning ska vara densamma som i gällande 37 §. Enligt 1 mom. betalas full ersättning av statsmedel till den som lidit skada på grund av åtgärder som gäller tillhandahållande av nyttigheter, reglering av industriproduktion, leverans eller tillhandahållande av vatten, överlåtelse av virke, trävaror och torv, åtgärder avseende kommunikationsnät, kommunikationstjänster och radiofrekvenser, åtgärder i anslutning till dataskydd, överlåtelse av nyttjanderätten till datasystem, utförande av transporter, överlåtelse av fordon, utförande av stuveriuppgifter, avstående från utförande av fartygsregistret, ordnande av järnvägstransporter, ordnande av brådslande evakueringstransporter, utförande av transportuppdrag, omläggning eller utvidgning av den verksamhet som utövas vid en verksamhetsenhet inom social- och hälsovården eller av en näringsidkare inom hälsovårdsområdet, överlåtelse av varor på grund av försvarsberedskap eller befolkningsskydd, tillhandahållande av tjänster, överlåtelse av fordon, fartyg och luftfartyg, överlåtelse av områden och utrymmen på grund av försvarsberedskap eller befolkningsskydd eller överlåtelse av egendom och rum för inkvartering av evakuerad befolkning. Beredskapslagens bestämmelse om ersättning är dock av sekundär karaktär och en skada ska ersättas med stöd av beredskapslagen endast om den inte ersätts med stöd av någon annan lag.

Ersättning för användning eller överlåtelse av egendom är av betydelse för bedömning av de rätta proportionerna i fråga om begränsning av äganderätten. Om skydd av egendom bestäms i 15 § i grundlagen, enligt vilken vars och ens egendom är tryggad. Angående expropriation av egendom för allmänt behov mot full ersättning bestäms genom lag. Expropriation innebär en slutgiltig övergång av en förmögenhetsrätt och kan verkställas oberoende av rättsinnehavarens vilja. I vissa ytterlighetsfall kan begränsning av användning av egendom jämföras med expropriation, om egendomen totalt förlorar sitt värde.

I sådana fall av expropriering ska principen om full ersättning tillämpas. Det anses dock vara möjligt att avvika från principen om full ersättning i undantagsförhållanden som avses i 23 § i grundlagen på det sätt som avses i det förslagna 2 mom. Eftersom expropriationsåtgärderna i lagen inte till alla delar inskränker sig till de undantagsförhållanden som avses i 23 § i grundlagen, föreslås att det i 2 mom. även föreskrivs om de situationer där det inte är möjligt att avvika från principen om full ersättning.

I 3 mom. föreslås en bestämmelse om be- myndigande enligt vilken bestämmelser om förfarandet vid betalning av ersättning ska utfärdas genom förordning av statsrådet.

127 §. Ersättning för olycksfall i arbetet och yrkessjukdom. Det föreslås att en bestämmelse som motsvarar 39 § i den nuvarande beredskapslagen ska tas in i paragrafen. Enligt den ska ett olycksfall i arbete som har inträffat i en arbetsuppgift som grundar sig på ett förordnande enligt beredskapslagen, eller en yrkessjukdom som någon har ådragit sig i sådant arbete ersättas enligt lagen om olycksfallsförsäkring (608/1948), om inte ersättningen blir större enligt någon annan lag eller ett avtal. Lagrummet gäller t.ex. allmän arbetsplikt och befolkningskyddsplikt.

128 §. Ändringssökande. Det föreslås att en bestämmelse som ersätter 48 § i den nuvarande beredskapslagen ska tas in i paragrafen. Enligt den ska statsrådets, ministeriernas och Finlands Banks beslut kunna överklagas hos högsta förvaltningsdomstolen. Övriga beslut enligt beredskapslagen får överklagas hos förvaltningsdomstolen. Besvär i ärenden som gäller beredskapslagen ska alltså riktas till den förvaltningsdomstol som är behörig enligt förvaltningsprocesslagen också i sådana fall då det under normalförhållanden i fråga om ett myndighetsbeslut föreskrivs om särskilda besvärsvägar. Besvär över ett sådant beslut av en kommunal myndighet som avses i beredskapslagen utgör förvaltningsbesvär, inte kommunalbesvär enligt kommunallagen.

Enligt 2 mom. ska vid ändringssökande i övrigt iakttas bestämmelserna i förvaltningsprocesslagen. I momentet föreskrivs dessutom, att ett förvaltningsbeslut med avvikelser från huvudregeln i 31 § 1 mom. i förvalt-

ningsprocesslagen ska iakttas genast trots besvär, om inte besvärmyndigheten föreskriver något annat.

Rättsmedlen är av betydelse vid bedömningen av förutsättningarna för begränsning av de grundläggande fri- och rättigheterna. Syftet är att rättssäkerheten ska beaktas i beredskapslagen bl.a. genom bestämmelsen om ändringssökande. Många av de beslut som fattas med stöd av beredskapslagen gäller vars och ens rättigheter och skyldigheter på det sätt som avses i 21 § 1 mom. i grundlagen.

129 §. Rättelseyrkande angående reglering av flytande trafikbränslen. Det föreslås att en specialbestämmelse om rättelseyrkande angående reglering av flytande trafikbränslen tas in i paragrafen. I ett beslut som häradets trafikbränsleenhet har fattat med stöd av 70 § 3 mom. ska det inte vara möjligt att söka ändring genom besvär. Sökanden ska dock skriftligen kunna yrka på rättelse av beslutet. I ett beslut med anledning av ett rättelseyrkande får ändring sökas hos förvaltningsdomstol så som bestäms i förvaltningsprocesslagen. Förvaltningsdomstolens beslut i ärendet får inte överklagas genom besvär. I undantagsförhållanden garanterar förfarandet med rättelseyrkande och möjligheten att föra saken inför förvaltningsdomstol sökanden tillräcklig rättssäkerhet.

20 kap. Straffbestämmelser

130 §. Hänvisning till strafflagen. Bestämmelsen ersätter 49 § i gällande lag. I bestämmelsen hänvisas till 46 kap. 1-3 § i strafflagen. De åsyftade bestämmelserna gäller brott mot regleringsföreskrifter och samma brott i lindrigare och grövre form. I 46 kap. 1 § i strafflagen föreskrivs bl.a. att det är straffbart att bryta eller försöka bryta en i beredskapslagen stadgad eller med stöd av den meddelad regleringsföreskrift.

131 §. Beredskapslagsförseelse. Bestämmelserna om förseelser ersätter 50 § i den nuvarande beredskapslagen. Lagstiftaren har tydligare än för närvarande önskat uttrycka vilka de straffbara handlingarna är. Handlingar som bestraffas som förseelser är enligt 1 punkten underlåtenhet att iakttä en föreskriven skyldighet som gäller arbetsförmedlingstvång, underlåtenhet att iakttä begräns-

ning av eller förbud mot uppsägningsrätt och underlåtenhet att iaktta villkoren i ett arbetspliktsförhållande. För beredskapslagsförseelse kan enligt 2 punkten också den bestraffas som underlåter att fullgöra arbetsplikten eller befolkningsskyddsplikten eller skyldigheten att samtycka till överföring till en annan tjänst eller uppgift. Det är enligt 3 punkten straffbart att underlåta att fullgöra överlåtelseplikt som föreskrivs i beredskapslagen och att underlåta att utföra uppgifter i anslutning till tillhandahållandet av tjänster och enligt 4 punkten att bryta mot ett förbud eller en begränsning som meddelats med stöd av beredskapslagen i fråga om rätten att vistas eller röra på sig ett visst ställe.

De handlingar som räknas upp i bestämmelsen är straffbara om de är uppsåtliga eller utförs av oaktsamhet. Den eventuella straffpåföljden är böter. Det nya i bestämmelsen är att alla de förseelser som nämns i bestämmelsen har samma benämning, beredskapslagsförseelse. På detta sätt har man försökt göra lagstiftningen klarare och undvika flera brottsbenämningar.

21 kap. **Ikraftträdande- och övergångsbestämmelser**

132 §. Ikraftträdande. Paragrafen innehåller en sedvanlig ikraftträdandebestämmelse.

133 §. Övergångsbestämmelse. Hänvisningar till gällande beredskapslag ingår i den övriga lagstiftningen. Enligt bestämmelsen ska hänvisningarna avse den nu föreslagna lagen.

1.2 **Lagen om försvarstillstånd**

2 §. Det föreslås att en ändring av teknisk natur görs i 1 mom. i paragrafen på grund av den nya beredskapslagen.

30 §. Det föreslås att en ändring gällande åldersgränsen för utförande av tillfälligt arbete görs i 1 mom. i paragrafen. Den undre åldersgränsen för utförande av tillfälligt arbete föreslås bli ändrad från 15 till 18 år och den övre åldersgränsen från 65 till 68 år. Åldersgränserna blir på så sätt desamma som i bestämmelserna om arbetsplikt i beredskapslagen.

1.3 **Lag om delegationen för social- och hälsovården under undantagsförhållanden**

Det föreslås att bestämmelserna om delegationen för social- och hälsovården under undantagsförhållanden ska ingå i en särskild lag. Bestämmelserna ersätter regleringen i 40 a § 3 och 4 mom. om en delegation för hälso- och sjukvården under undantagsförhållanden i gällande beredskapslag. Det föreslås att delegationens namn ändras och att dess uppgifter utvidgas till att omfatta också socialvård. Delegationen behandlar redan i dagens läge också frågor i anslutning till socialvården, och namnändringen och de utvidgade uppgifterna kommer därmed att motsvara praxis.

1 §. Tillämpningsområde. I paragrafen anges lagens tillämpningsområde. I lagen föreskrivs om sammansättningen av och uppgifterna för delegationen för social- och hälsovården under undantagsförhållanden.

2 §. Delegationens uppgifter. I 1 mom. föreskrivs allmänt vilka uppgifter delegationen för social- och hälsovården under undantagsförhållanden har. Delegationen ska enligt förslaget sköta planering och förberedelser.

I 2 mom. föreslås bestämmelser om delegationens rätt att få uppgifter som är nödvändiga för verksamheten.

I 3 mom. bemyndigas statsrådet att utfärda närmare bestämmelser om handläggningen av ärenden i delegationen.

3 §. Delegationens sammansättning. I 1 mom. bestäms om delegationens sammansättning. Ordförande för delegationen är kanslichefen vid social- och hälsovårdsministeriet. Delegationen ska vara sammansatt av personer som företräder myndigheter och andra sammanslutningar med anknytning till social- och hälsovårdsbranschen.

I 2 mom. föreskrivs om rätten att tillsätta för delegationens verksamhet nödvändiga sektioner, arbetsgrupper eller andra organ och att anställa sekreterare och höra sakkunniga.

4 §. Ikraftträdande. Paragrafen innehåller en sedvanlig ikraftträdandebestämmelse. Det vore ändamålsenligt att den föreslagna lagen träder i kraft samtidigt som den nya beredskapslagen.

1.4 Lagen om utländska kreditinstituts och finansiella instituts verksamhet i Finland

13 a §. Förberedelser. I den gällande lagstiftningen åläggs utländska kreditinstituts filialer och filialerna till vissa finansiella institut samma skyldighet att vidta förberedelser som inhemska kreditinstitut och finansiella institut. Man avviker dock från detta i fråga om filialerna till kreditinstitut och finansiella institut med hemort i stater som hör till Europeiska ekonomiska samarbetsområdet (EES). Undantagsbestämmelsen grundar sig på Europeiska unionens principer om en inre marknad med fri rörlighet för tjänster och kapital. Enligt bestämmelsen är en sådan filial inte skyldig att vidta de förberedelser som de finländska bestämmelserna förutsätter, om den ger Finansinspektionen en tillräcklig utredning om att den med stöd av lagstiftningen i bolagets hemstat har fullgjort sin förberedelseplikt i Finland.

Det föreslås att i 1 mom. tas in en bestämmelse enligt vilken Finansinspektionen ska ges en tillräcklig utredning om fullgörande av en filials förberedelseplikt.

Filialerna till kreditinstitut eller finansiella institut hemmahörande i stater som tillhör EES-området ska inordnas i samma kategori som inhemska kreditinstitut och finansiella institut då det gäller förberedelseplikt. Det föreslås därför ett tillägg till 4 mom. enligt vilket Finansinspektionen kan ge sådana anvisningar som det allmänna intresset kräver om fullgörandet av förberedelseplikten också i fråga om en sådan filial. Anvisningarna kan ges till den del fullgörandet av förberedelseplikten inte har säkerställts med stöd av lagstiftningen i kreditinstitutets eller det finansiella institutets hemstat.

De föreslagna författningsändringarna anses vara möjliga eftersom den grund som motiverar dem överensstämmer med allmänt intresse i enlighet med EG-rätten. Utgående från denna grund kan medlemsstaterna begränsa det fria utbudet av tjänster för att skydda vissa viktiga intressen. I artikel 46 i EG-fördraget nämns som en sådan grund allmän ordning, säkerhet eller hälsa.

Möjligheten att åberopa allmänt intresse måste på basis av EG-domstolens avgörandepraxis anses vara tämligen begränsad. I

fråga om beredskapsbestämmelser finns ingen avgörandepraxis. Bedömningen är ändå den att nödvändiga förberedelser inför undantagsförhållanden måste anses vara en grund som berättigar till begränsningar och också de övriga förutsättningarna kan anses vara uppfyllda.

1.5 Lagen om värdeandelssystemet

13 a §. Förberedelser. Det föreslås att 1 mom. ska ändras så att till den fogas ett krav på att de uppgifter som ingår i värdeandelsregistret ska förvaras så störningsfritt som möjligt också under undantagsförhållanden genom tillräckligt omfattande informationssystem som är placerade i Finland.

Vid den revidering av beredskapslagstiftningen som gjordes 2003 utgick man ifrån att värdeandelssystemet hör till de centrala funktionerna på finansmarknaden. I regeringens proposition (RP 200/2002 rd) konstaterades att förberedelseplikten måste gälla också sådana aktörer på finansmarknaden och inom försäkringsbranschen som i undantagsförhållanden sköter sådana nödvändiga funktioner som är viktiga för att finansmarknaden och försäkringsverksamheten ska fungera. Den registrering och förvaring av uppgifter i värdeandelsregistret som värdepapperscentralen utför är en funktion som ges som exempel i regeringspropositionen. Enligt regeringspropositionen grundar sig finansmarknadens verksamhet nästan helt och hållet på ADB-system och därmed förutsätter tryggheten av dessa under alla förhållanden att det fortlöpande finns tillgång till infrastruktur för ADB-system och datakommunikation.

I artikel 18 i grundstadgan för Europeiska centralbankssystemet och Europeiska centralbanken och i 7 § i lagen om Finlands Bank (214/1998) förutsätts att Finlands Bank har tillräckliga säkerheter i sin kreditgivning. Enligt de verksamhetsmetoder som används i Finland görs inte någon åtskillnad på penningpolitiska säkerheter och säkerheter för intradagskrediter som beviljas motparten, och förfarandet då det gäller säkerheter har därmed konsekvenser också för betalningssystemens funktion.

Finlands Bank har av effektivitetsskäl lagt ut sina säkerhetsförvaltningskonton på värdepapperscentralen. Motparterna levererar

sitt säkerhetsmaterial till konton som är pantsatta till förmån för Finlands Bank i det register som värdepapperscentralen för. Detta förfarande med säkerheter är flexibelt både för Finlands Bank och för övriga banker, eftersom bankerna lätt kan byta de förmåner de pantsatt i centralbanken mot nya, om bara det sammanlagda beloppet av säkerheterna under alla förhållanden täcker skyldigheterna gentemot centralbanken. Det står klart att jämvikten i det finansiella systemet kan rubbas om centralbanken inte på grund av värdepapperscentralens leveransproblem kan genomföra sina penningpolitiska operationer eller bevilja intradagsfinansiering i enlighet med behovet. Det måste finnas en fortlöpande garanti för att de system som centralbanken använder är störningsfria och har god återhämtningsförmåga.

Värdepapperscentralens eventuella funktionella problem kan lösas säkrare och snabbare när de centrala databaserna, informationssystemen och de personer som administrerar dem finns i Finland. En näraliggande placering kan också ge garantier för att problem som gäller nödvändiga kommunikationsförbindelser förblir mera begränsade till sin omfattning och är underställda Finansinspektionens tillsynsbefogenheter och Finlands Banks allmänna övervakning.

Av dessa orsaker är det motiverat att anse att Finlands allmänna intresse kräver att värdepapperscentralens funktioner är ordnade så att tillräckligt omfattande informationssystem ska finnas i Finland för att uppgifter som ingår i värdeandelsregistret ska kunna förvaras så störningsfritt som möjligt.

1.6 Värnpliktslagen

79 §. Reservisters tjänstgöring vid storolyckor och i andra allvarliga situationer. Det föreslås att paragrafen ändras så att det är möjligt att tillämpa den i sådana situationer som avses i 3 § 4 punkten i den föreslagna beredskapslagen. Enligt den gällande bestämmelsen kan den tillämpas vid en storolycka enligt 2 § 5 punkten i gällande beredskapslag när situationen är synnerligen allvarlig, och i en situation där en pandemi kan jämföras med en synnerligen allvarlig storolycka. Bestämmelsen avses inte bli ändrad i sak.

81 §. Bestämmelser som ska tillämpas och bemyndigande att utfärda förordning. Det föreslås att en ändring görs i 2 mom. så att hänvisningen till 24 § i gällande beredskapslag ersätts med en hänvisning till 100 § i den föreslagna beredskapslagen.

1.7 Lagen om frivilligt försvar

27 §. Beredskapsuppgifter. Det föreslås att en teknisk ändring görs i 2 mom. så att hänvisningen till 2 § i gällande beredskapslag ersätts med en hänvisning till 3 § i den föreslagna beredskapslagen.

30 §. Återkallelse av en förbindelse och av dess godkännande. Det föreslås att en teknisk ändring görs i 1 mom. så att hänvisningen till 2 § i gällande beredskapslag ersätts med en hänvisning till 3 § i den föreslagna beredskapslagen.

1.8 Lagen om Räddningsinstitutet

13 §. Övrig utbildning. Det föreslås att en teknisk ändring görs i paragrafen så att hänvisningen till gällande beredskapslag ersätts med en hänvisning till den föreslagna beredskapslagen.

23 §. Undervisningens avgiftsfrihet och studiesociala förmåner. Det föreslås att en teknisk ändring görs i 2 mom. så att hänvisningen till 40 § i gällande beredskapslag ersätts med en hänvisning till 11 § i den föreslagna beredskapslagen.

1.9 Räddningslagen

1 §. Lagens tillämpningsområde. Det föreslås att en teknisk ändring görs i 1 mom. 3 punkten så att hänvisningen till 2 § i gällande beredskapslag ersätts med en hänvisning till 3 § i den föreslagna beredskapslagen.

Det föreslås dessutom att det görs vissa tekniska ändringar i 3 mom. på grund av ändringar i den övriga lagstiftningen. Lagen om förhindrande av miljöförorening från fartyg har fått detta namn genom lag 238/2005. Den tidigare luftfartslagen (281/1995) har upphävts och är ersatt med en ny lag med samma namn (1242/2005).

1.10 Lagen om försäkringsgaranti för undantagsförhållanden

1 §. *Försäkringsgaranti för undantagsförhållanden.* Det föreslås att en teknisk ändring görs i paragrafen så att hänvisningen till 2 § i gällande beredskapslag ersätts med en hänvisning till 3 § i den föreslagna beredskapslagen.

2 Närmare bestämmelser och föreskrifter

Förslaget till beredskapslag innehåller rätt många bemyndiganden att utfärda förordning. Detta beror framförallt på att en fullständig bedömning av undantagsförhållandenas karaktär och verkningar inte kan göras på förhand. För att det ska vara möjligt att agera tillräckligt snabbt och på det sätt som situationen kräver under undantagsförhållanden, måste detaljerna i regleringen föreskrivas genom förordning.

Förordningarna är nödvändiga för att de under undantagsförhållanden ska gå att precisera föremålet för begränsningar, ange den sakliga eller regionala omfattningen eller ange tidsfrister. I vissa fall måste förfarandet anges närmare genom förordning. Genom förordning kan också de skyldigheter som föreskrivs i lagen begränsas eller organisationen regleras mera detaljerat.

Enligt 80 § 1 mom. i grundlagen utfärdar statsrådet en förordning, om det inte särskilt anges vem som ska utfärda den. Enligt regeringspropositionen i anslutning till revideringen av grundlagen ska utgångspunkten vara att statsrådets allmänna sammanträde utfärdar förordningar om vittbärande och principiellt viktiga ärenden samt om andra sådana ärenden vilkas betydelse förutsätter det. Ministerierna kan bemyndigas att utfärda förordning om frågor av mera teknisk natur samt frågor som har ringa samhällelig eller politisk betydelse (RP 1/1998 rd).

Enligt de lagförslag som ingår i propositionen är det i allmänhet statsrådet som ska utfärda en förordning. Det föreslås emellertid i 40 § 2 mom., 48 § 3 mom., 57 och 66 §, 67 § 2 mom., 70 § 3 mom., 109 § 2 mom., 112 § 2 mom., 113 § och 117 § 3 mom. i det första lagförslaget att det behöriga ministeriet ska

utfärda förordning. Dessa bemyndiganden att utfärda förordning gäller jämförelsevis tekniska frågor.

Enligt 80 § 2 mom. i grundlagen kan även andra myndigheter genom lag bemyndigas att utfärda rättsnormer i bestämda frågor, om det med hänsyn till föremålet för regleringen finns särskilda skäl och regleringens betydelse i sak inte kräver att den sker genom lag eller förordning. Tillämpningsområdet för ett sådant bemyndigande ska dessutom vara exakt avgränsat.

Med stöd av 64 § i det första lagförslaget kan Kommunikationsverket meddela föreskrifter som gäller det tekniska genomförandet av rättigheter och skyldigheter som avses i 59–63 §. Till den verksamhet som ska regleras ansluter sig en mängd yrkesmässiga särdrag som kan anses utgöra sådana särskilda skäl som avses i 80 § 2 mom. i grundlagen. Bemyndigandet att utfärda föreskrifter är till sitt innehåll av samma slag som de bemyndiganden att utfärda föreskrifter som Kommunikationsverket ges i lagstiftningen för normala förhållanden. Det är därutöver begränsat till att gälla endast föreskrifter av teknisk natur.

3 Ikraftträdande

Lagarna föreslås träda i kraft cirka tre månader efter att de har antagits och blivit stadfästa. Enligt uppskattning kan lagarna träda i kraft vid ingången av januari 2009.

4 Förhållande till grundlagen samt lagstiftningsordning

Vid bedömningen av bestämmelsernas nödvändighet och godtagbarhet ska det beaktas att beredskapslagen endast kan tillämpas under särskilt allvarliga kriser. Det är möjligt att tillämpa befogenheterna i lagen enbart i sådana noggrant avgränsade undantagsförhållanden som avses i 3 § i lagen.

Möjligheterna att tillämpa beredskapslagen begränsas ytterligare av kravet på nödvändighet i lagens 4 §. Befogenheter enligt beredskapslagen får utövas endast om situationen inte kan fås under kontroll med myndigheternas normala befogenheter. Om lagstiftningen för normalförhållanden således innehåller tillräckliga befogenheter kan bered-

skapslagen inte tillämpas i detta avseende. Myndigheterna får enligt 4 § dessutom berättigas att under undantagsförhållanden utöva endast sådana befogenheter som är nödvändiga för att lagens syfte ska kunna nås och som står i rätt proportion till detta syfte. Syftet med beredskapslagen är att under undantagsförhållanden skydda befolkningen samt trygga befolkningens utkomst och landets näringsliv, upprätthålla rättsordningen, de grundläggande fri- och rättigheterna och de mänskliga rättigheterna samt trygga rikets territoriella integritet och självständighet.

Även om man genom utövandet av befogenheterna i lagen ingriper i vissa av de grundläggande fri- och rättigheterna, såsom egendomsskyddet och näringsfriheten, strävar man genom tillämpningen av beredskapslagen ändå efter att trygga andra grundläggande fri- och rättigheter, såsom rätten till liv och jämlikheten.

Det föreslås att en särskild bestämmelse ska tas in i beredskapslagen om att de internationella förpliktelser som är bindande för Finland och allmänt erkända folkrättsliga regler ska iakttas. Genom bestämmelsen hänvisas till bl.a. internationella människorättskonventioner och normer för humanitär rätt. Vid utarbetandet av förslaget till beredskapslag har man strävat efter att det ska harmonisera med Finlands människorättsförpliktelser. En redogörelse för människorättskonventionernas bestämmelser om nödsituationer återfinns ovan. Befogenheterna i förslaget till beredskapslag rör för det första inte de rättigheter som enligt människorättskonventionerna är ovillkorliga. För det andra anses förslaget till beredskapslag uppfylla såväl förutsättningarna för avvikelser från konventionsbestämmelserna då det gäller sådana nödlägen som avses i konventionerna som förutsättningarna för begränsning av de rättigheter som garanteras genom konventionsbestämmelserna till den del lagförslaget tar upp sådana undantagsförhållanden som inte kan betraktas som det slag av nödlägen som avses i människorättskonventionerna.

I den granskning som följer indelas förslaget till beredskapslag i fyra delar. För det första bedöms förslaget utifrån 23 § i grundlagen, som gäller tillfälliga undantag från de grundläggande fri- och rättigheterna. För det andra granskas förslaget också med hänsyn

till förutsättningarna för begränsning av de grundläggande fri- och rättigheterna. För det tredje behandlas propositionen utifrån delegeringen av lagstiftningsmakt. Den fjärde infallsvinkeln är i vilket förhållande förslaget till beredskapslag står till övriga bestämmelser i grundlagen. Detta gäller t.ex. regleringen om riksdagens budgetmakt.

23 § i grundlagen

Grundlagens 23 § gör det möjligt att genom lag införa sådana tillfälliga undantag från de grundläggande fri- och rättigheterna som är nödvändiga om Finland blir utsatt för ett väpnat angrepp eller om det råder undantagsförhållanden som hotar nationen och som är så allvarliga att de enligt lag kan jämföras med ett sådant angrepp. På basis av tolkningar som gjorts av grundlagsutskottet och de organ som utövar tillsyn över efterlevnaden av människorättskonventionerna är bedömningen den att endast en del av de undantagsförhållanden som avses i beredskapslagen omfattas av tillämpningsområdet för 23 § i grundlagen. De undantagsförhållanden som avses i 3 § 1 och 2 punkten i beredskapslagen bedöms höra till dem som avses i 23 § i grundlagen.

En av förutsättningarna för att det ska vara möjligt att avvika från 23 § i grundlagen är att undantagen är tillfälliga. Grundlagsutskottet har bedömt den nuvarande beredskapslagen med tanke på den tillfälliga karaktären i sitt utlåtande med anledning av de ändringar som företogs i beredskapslagen 2000 (GrUU 1/2000 rd). Befogenheterna i enlighet med den nuvarande beredskapslagen ska tillgripas endast i undantagsförhållanden, och de införs särskilt genom förordning som gäller för viss tid. Förordningen eller en enskild punkt i förordningen ska dessutom upphävas omedelbart när undantagsförhållandet inte längre råder eller när det inte längre finns några förutsättningar för att utöva en enskild befogenhet. På dessa grunder ansåg grundlagsutskottet att inskränkningarna i de grundläggande rättigheterna kan bibehålla sin karaktär av tillfälliga undantag på det sätt som förutsätts i 23 § i grundlagen.

Också befogenheterna i den föreslagna beredskapslagen ska tas i bruk genom en förordning som gäller för viss tid. Den maxima-

la giltighetstiden för en sådan förordning föreslås dessutom bli förkortad från ett år till sex månader. Enligt förslaget ska en ibruktagnings- eller förlägningsförordning upphävas eller så ska förordningen ändras så att den motsvarar de ändrade förhållandena, om någon av förutsättningarna för tillämpning av lagen eller någon av dess bestämmelser upphör. Därmed anses undantagen från de grundläggande fri- och rättigheterna enligt den föreslagna beredskapslagen vara tillfälliga på det sätt som avses i 23 § i grundlagen.

Sådana befogenheter som ingriper i de grundläggande fri- och rättigheterna och som kan tillämpas endast i sådana undantagsförhållanden som avses i 3 § 1 och 2 punkten ingår i 14, 25, 46, 47, 75–80, 82, 84, 90 och 91 §, 93 § 1–3 mom., 94 § 1 mom., 103 och 108–111 §, 113, 115, 117, 119 och 120 § i lagförslaget. I vilket förhållande de befogenheter som ingår i dessa bestämmelser står till grundlagen kan alltså granskas utifrån de förutsättningar för tillfällig avvikelse från de grundläggande fri- och rättigheterna som ingår i 23 § i grundlagen. Bestämmelserna bedöms inte inverka på lagförslagets behandlingsordning.

Genomgång utifrån de grundläggande fri- och rättigheterna

Eftersom alla de undantagsförhållanden som avses i förslaget till beredskapslag inte omfattas av den definition av undantagsförhållanden som anges i 23 § i grundlagen, måste de befogenheter som kan tas i bruk i sådana undantagsförhållanden som avses i 3 § 3 och 4 punkten granskas utifrån såväl särskilda förutsättningar för att begränsa en viss grundläggande fri- eller rättighet som utifrån de allmänna förutsättningarna för att begränsa grundläggande fri- och rättigheter.

Enligt 7 § i *grundlagen* har alla rätt till liv och till personlig frihet, integritet och trygghet. De befogenheter som är viktiga med tanke på den personliga friheten och som kan komma att tillämpas också i andra undantagsförhållanden än de som avses i 23 § i grundlagen ingår i 94 § 2 mom. och i 114 § i lagförslaget.

Regleringen gällande användning av arbetskraft innebär begränsningar i fråga om den personliga friheten och näringsfriheten.

Det finns inte något särskilt förbud mot tvångsarbete i grundlagen. Enligt regeringens proposition gällande reformen av de grundläggande fri- och rättigheterna följer de i och för sig entydigt gällande förbuden mot slaveri och tvångsarbete otvetydigt av den allmänna bestämmelsen om rätten till liv, personlig frihet och integritet (RP 309/1993 rd). Det konstateras samtidigt att ett förbud mot tvångsarbete inte innebär ett förbud mot allsköns arbets- eller tjänsteplikter.

Enligt artikel 4 i Europeiska människorättskonvention avses med förbudet mot slaveri och tvångsarbete inte förbud mot tjänstgöring som utkrävs när nödläge eller olycka hotar samhällets existens eller välfärd och inte heller arbete eller tjänstgöring som ingår i de normala medborgerliga skyldigheterna. Också i MP-konventionens artikel 8, som gäller slaveri och tvångsarbete, utsluts arbets- och tjänsteformer med nära nog samma innehåll från begreppet tvångsarbete. Bedömningen blir härmed att den arbets- och befolkningsskyddsplikt som avses i beredskapslagen hör till de tjänstgöringsskyldigheter som är godtagbara enligt människorättskonventionerna.

I 116 § i förslaget till beredskapslag möjliggörs en begränsning av rörelsefriheten genom vistelsebegränsningar. Enligt 9 § 1 mom. i *grundlagen* har finska medborgare samt utlänningar som lagligen vistas i landet rätt att röra sig fritt inom landet och att där välja bostadsort. En inskränkning av rörelsefriheten ska bygga på lag. Vid bedömningen av huruvida inskränkningar är tillåtna måste även artikel 2 i tilläggsprotokoll 4 till Europeiska människorättskonventionen beaktas. Enligt tredje stycket i artikeln kan rörelsefriheten underkastas sådana inskränkningar som är lagenliga och som i ett demokratiskt samhälle är nödvändiga för att trygga statens säkerhet eller den allmänna säkerheten, upprätthålla den allmänna ordningen eller förhindra brott eller skydda hälsan eller moralen eller annans fri- och rättigheter (RP 309/1993 rd).

Grundlagsutskottet har i sitt utlåtande om propositionen med förslag till lag om ändring av lagen om försvarsmakten konstaterat att myndigheterna genom lag kan ges befogenhet att utfärda rörelse- eller vistelseförbud på ett geografiskt avgränsat område (GrUU

21/1997 rd). I sitt utlåtande om propositionen med förslag till lag om ändring av polislagen (GrUU 11/2001 rd) har grundlagsutskottet inte sett något hinder för att lagstifta om befogenheter med stöd av vilka inrikesministeriet genom förordning kan utfärda rörelse- och vistelseförbud, och inte ansett lagförslaget vara problematiskt med hänsyn till grundlagen. Därmed bedöms regleringen i 116 § i den föreslagna beredskapslagen inte orsaka problem med tanke på rörelsefriheten.

I 10 § i *grundlagen* föreskrivs om skydd av privatlivet. Enligt 1 mom. är vars och ens privatliv, heder och hemfrid tryggade. Enligt paragrafens 3 mom. kan genom lag bestämmas om åtgärder som ingriper i hemfriden och som är nödvändiga för att de grundläggande fri- och rättigheterna ska kunna tryggas eller för att brott ska kunna utredas. I 52 § i den föreslagna beredskapslagen föreskrivs om befogenheter som kan komma att tillämpas också i andra undantagsförhållanden än de som avses i 23 § i grundlagen och som kan vara av betydelse med tanke på 10 § i grundlagen. Enligt 52 § kan myndigheten som reglerar bostadsbeståndet anvisa en hyresgäst en bostad som uppfyller vissa kriterier. Regleringen bedöms uppfylla de förutsättningar som avses i 10 § 3 mom. i grundlagen. Genom anvisande av bostad strävar man efter att trygga rätten till bostad och i sista hand rätten till liv. Anvisande av bostad ska tillgripas endast i sista hand, och ska utnyttjas endast om mildare metoder för att underlätta boendesituationen inte är tillräckliga. Därmed bedöms regleringen i 52 § i lagförslaget inte orsaka problem med tanke på hemfriden.

Myndigheternas inspektionsrätt, om vilken föreskrivs i 122 §, är begränsad till att gälla endast sådana lokaler som inte omfattas av hemfriden.

Enligt 60 § i den föreslagna beredskapslagen kan kommunikationsministeriet ändra villkoren för radiotillstånd, återkalla radiotillstånd, avbryta beviljandet av radiotillstånd och förbjuda användning av radiosändare eller radiosystem. Regleringen har betydelse med tanke på att yttrandefriheten är tryggad enligt 12 § i *grundlagen*. Till yttrandefriheten hör rätten att framföra, sprida och ta emot information, åsikter och andra meddelanden utan att någon i förväg hindrar detta.

I sitt utlåtande i fråga om radiolagen har grundlagsutskottet ansett det vara godtagbart att ändra villkoren i ett radiotillstånd om ändringen baserar sig på omständigheter i anslutning till de tekniska förutsättningarna för radiokommunikation. Grundlagsutskottet har konstaterat att det är ett radikalt ingrepp i utövningen av yttrandefriheten att återkalla ett radiotillstånd (GrUU 26/2001 rd). En ändring av villkoren för radiotillstånd på det sätt som avses i 60 § i förslaget till beredskapslag ska grunda sig på ett tryggnade av de tekniska förutsättningarna för radiokommunikation. Det ska vara möjligt att återkalla ett radiotillstånd endast då det är nödvändigt för att lagens syfte ska kunna nås. Ett återkallande av tillstånd kan ske endast för att de elektroniska data- och kommunikationssystemens funktionsduglighet och för samhället vitala funktioner ska kunna tryggas. Bedömningen är därmed den att regleringen i 60 § inte utgör något problem med tanke på tryggnadet av yttrandefriheten enligt 12 § i *grundlagen*.

Enligt 124 § i lagförslaget ska en utgivare och utövare av programverksamhet vara underkastade publiceringsskyldighet. Bestämmelsen motsvarar gällande 43 §, som är avsedd att komplettera lagen om yttrandefrihet i masskommunikation. Grundlagsutskottet konstaterade i sitt betänkande gällande lagen om yttrandefrihet i masskommunikation (GrUB 14/2002 rd) att skyldigheten att publicera myndighetsmeddelanden är en begränsning av yttrandefriheten. Bestämmelserna anses dock vara godtagbara med avseende på de grundläggande fri- och rättigheterna eftersom meddelandena kan motiveras med skydd för människors liv och hälsa och skydd för viktiga miljö- och egendomsvärden.

Ganska många av beredskapslagens bestämmelser om befogenheter gäller ekonomisk aktivitet och de berör på så sätt egendomsskyddet. Också de olika överlåtelse-skyldigheterna och regleringen gällande lagstadgade försäkringar och förmåner samt socialbidrag har betydelse med tanke på egendomsskyddet. Enligt 15 § 1 mom. i *grundlagen* är vars och ens egendom tryggad. I 2 mom. ingår en specialbestämmelse om expropriation av egendom för allmänt ändamål.

De befogenheter som är viktiga med tanke på egendomsskyddet och som kan komma att

tillämpas också i andra undantagsförhållanden än de som avses i 23 § i grundlagen ingår i 16–19, 30–34, 42, 43, 44, 51, 52, 54–56, 58–63, 69–71, 74, 81, 83, 85, 86 och 89 § i lagförslaget.

I regeringens proposition gällande reformen av de grundläggande fri- och rättigheterna konstateras att sociala understöd och andra motsvarande förpliktelser för den offentliga makten enligt grundlagsutskottet kan betraktas som egendom som omfattas av egendomsskyddet endast då de har förfallit till betalning. De förtjänstbundna förmånerna har getts egendomsskydd endast i den utsträckning personen i fråga har tjänat in dem genom sin lön (RP 309/1993 rd). Enligt praxis i grundlagsutskottet utgår egendomsskyddet i fråga om pensioner från tanken att en viss, inkomstrelaterad förmån, framför allt rätten till arbetspension, tjänas in under pågående anställning. En förmån som tjänas in på detta sätt men som betalas ut först senare betraktas som en del av vederlaget för en arbetsprestation (GrUU 9/1999 rd, GrUU 60/2002 rd, GrUU 30/2005 rd). I den föreslagna beredskapslagens 55 § föreskrivs om tillfälliga ändringar av lagstadgade försäkringar och förmåner. En del av de förmåner som avses i 55 § grundar sig på förmånstagarens eget arbete, och omfattas alltså av egendomsskyddet. På grund av att tillämpningen av den föreslagna 55 § är tidsmässigt och sakligt begränsad torde bestämmelsen kunna godtas.

Vid bedömningen av begränsningar i egendomsskyddet gäller det även att ta hänsyn till den ersättning som betalas för begränsningarna. Detta gäller i synnerhet expropriationsfallen, men ersättningen har betydelse också vid bedömningen av andra inskränkningar. I 126 §, som gäller ersättningar, är utgångspunkten att en full ersättning ska betalas. Ersättningen kan dock jämkas av de orsaker som avses i paragrafen. Det föreslås dock att en specialbestämmelse tas in i paragrafen om att full ersättning alltid betalas när tillämpningen av 44 § under andra undantagsförhållanden än de som avses i 23 § i grundlagen leder till skada. Specialbestämmelsen måste betraktas som nödvändig, eftersom överlåtelse av virke, trävaror och torv i enlighet med 44 § innebär expropriation enligt 15 § 2 mom.

Många av bestämmelserna i beredskapslagen har också anslutning till näringsfrihet, som är tryggad enligt 18 § i grundlagen. Också en näringsidkares frihet att välja hur och med vilka medel han skaffar sig sin försörjning ingår i näringsfriheten (GrUU 1/2000 rd). I beredskapslagen begränsas näringsverksamheten på olika sätt, såsom genom förfarandet med inköpstillstånd, skyldigheten att tillhandahålla nyttigheter, tillståndsplikt för utförelse eller utförelseförbud samt skyldigheten att producera nyttigheter.

Bestämmelserna om begränsning av näringsfriheten uppfyller de allmänna förutsättningarna för begränsning av de grundläggande fri- och rättigheterna. Det viktigaste innehållet i begränsningarna i enlighet med beredskapslagen framgår av lagen. På regleringens godtagbarhet inverkar det faktum att bestämmelserna ska tillämpas i sista hand. Myndigheterna kan tillgripa åtgärder som begränsar näringsfriheten endast om det blir nödvändigt, och lagens syfte kan inte genomföras med hjälp av t.ex. avtalsreglering.

Den begränsning av uppsägningsrätten för arbetstagare, tjänstemän och innehavare av kommunala tjänster som avses i 93 § 4 mom. i förslaget till beredskapslag har betydelse för den i 18 § i grundlagen tryggade rätten för var och en att skaffa sin försörjning genom arbete, yrke eller näring som han eller hon valt fritt. Förlängning av uppsägnings tiden är dock begränsad till högst sex månader och i andra undantagsförhållanden än de som avses i 23 § i grundlagen gäller den endast vissa yrkesgrupper som är centrala med tanke på befolkningsskydd, utkomst och hälso- och sjukvård. Regleringen måste anses vara proportionellt riktig och godtagbar.

Om rätten till social trygghet föreskrivs i 19 § i grundlagen. Enligt 1 mom. i bestämmelsen har alla som inte förmår skaffa sig den trygghet som behövs för ett människovärdigt liv rätt till oundgänglig försörjning och omsorg. Enligt 2 mom. föreskrivs i sin tur att var och en genom lag ska garanteras rätt att få sin grundläggande försörjning tryggad vid arbetslöshet, sjukdom, arbetsoförmåga och under ålderdomen samt vid barnafödelse och förlust av en försörjare.

De befogenheter som är viktiga med tanke på 19 § i grundlagen och som kan komma att tillämpas också i andra undantagsförhållanden

den än de som avses i 23 § i grundlagen ingår i 55 och 56 § i lagförslaget. Den subjektiva rätten till oundgänglig försörjning tryggas genom minimibestämmelserna i 55 § 3 mom. och 56 § 3 mom. i beredskapslagen.

I 19 § 2 mom. i grundlagen åläggs lagstiftaren skyldighet att garantera var och en som behöver det rätt att få sin grundläggande utkomst tryggad. Enligt beredningen är begreppet grundläggande utkomst inte direkt kopplat till de gällande förmånssystemen (RP 309/1993 rd, GrUB 25/1994 rd). Därmed är det möjligt att systemen förändras i och med den ekonomiska utvecklingen. Grundlagsutskottet har konstaterat att 19 § 2 mom. i grundlagen inte tryggar arbetslöshetspensionen som system, utan tryggar över lag individens rätt till grundläggande försörjning (GrUU 60/2002 rd). En sänkning av de förmåner som avses i 55 § 2 mom. och 56 § 2 mom. i beredskapslagen kan tillgripas endast ifall det är nödvändigt. Dessutom ska det vara möjligt att sänka dem endast tillfälligt under en period av högst tre månader. Konsekvenserna med tanke på förmånstagarnas utkomst av att 55 och 56 § i förslaget till beredskapslag tillämpas försöker lagstiftaren dessutom lindra genom den befrielse från påföljder av en försenad betalning som avses i 58 §.

Delegering av lagstiftningsbehörighet

Enligt 80 § grundlagen ska genom lag utfärdas bestämmelser om grunderna för individens rättigheter och skyldigheter samt om frågor som enligt grundlagen i övrigt hör till området för lag. De konstitutionsrättsliga problemen i anslutning till den gällande beredskapslagen ansluter sig delvis just till delegeringen av lagstiftningsmakt och till beredskapslagens förhållande till 80 § i grundlagen. I förslaget till ny beredskapslag har skrivningen av bestämmelserna ändrats och regleringen på lagnivå preciserats. Syftet är att innehållet i eventuella åtgärder i undantagsförhållanden ska framgå av lagen så noggrant som det bara är möjligt att reglera dem på förhand.

Preciseringen av bestämmelserna om befogenheter i lagen innebär en mera ingående beskrivning än tidigare av vad som är före-

mål för begränsningar. Det är trots detta nödvändigt att specificera dem genom förordning. Dessutom beskrivs de inskränkande åtgärderna mycket noggrannare än i nuvarande beredskapslag. De åtgärder som ingriper i de grundläggande fri- och rättigheterna har begränsats i lagen. Vissa av befogenheternas omfattning kan därutöver begränsas genom förordning.

Det föreslås att tillämpningen av bestämmelserna om befogenheter ska regleras genom förordning av statsrådet (ibruktagningsförordning). Förordningen ska behandlas av riksdagen, som beslutar om den ska förbli i kraft. Förfarandet motsvarar i huvuddrag förfarandet enligt gällande beredskapslag, lagen om försvarstillstånd och lagen om tryggnad av befolkningens utkomst och landets näringsliv under undantagsförhållanden, som upphävdes genom beredskapslagen. Förfarandet kan anses som det sätt som etablerats i lagstiftningen om undantagsförhållanden för riksdagsbehandlingen av förutsättningarna för tillämpning av beredskapslagstiftningen och ibruktagandet av befogenheterna.

93 § i grundlagen

93 § i grundlagen gäller behörighet i internationella frågor. Enligt 1 mom. leds Finlands utrikespolitik av republikens president i samverkan med statsrådet. Undantagsförhållanden kan i vissa fall också ha utrikespolitiska konsekvenser. Därför föreslås det att republikens president ska delta i konstatandet av undantagsförhållanden. Detta innebär i praktiken att saken ska behandlas t.ex. vid ett i 24 § i lagen om statsrådet avsett gemensamt möte mellan ministerutskottet för utrikes- och säkerhetspolitiska ärenden och republikens president.

Det anses däremot inte att den ändrade regleringen i fråga om rätten att utfärda förordning som grundlagsreformen medförde gör det motiverat att presidenten ska delta i utfärdandet av ibruktagningsförordningen. Befogenheterna i beredskapslagen hör också till sitt sakinhåll mera till dem som statsrådet ska fatta beslut om än till dem som republikens president ska besluta om.

Förhållande till riksdagens budgetmakt

Bestämmelser om riksdagens budgetmakt ingår i 83 § i grundlagen. Enligt 1 mom. i paragrafen beslutar riksdagen för ett finansår i sänder om statsbudgeten, som publiceras i Finlands författningssamling. Tilläggsbudgeten tas upp i 86 § i grundlagen. Det står inte något i grundlagen om att bestämmelserna om budgetbehandling ska tillämpas på tilläggsbudget. Enligt 59 § 6 mom. i riksdagens arbetsordning gäller vid behandling av en tilläggsbudgetproposition i tillämpliga delar vad som föreskrivs om behandlingen av budgetpropositionen. Det föreslås att en bestämmelse tas in i 88 § om att tilläggsbudgeten med riksdagens samtycke ska kunna tillämpas omedelbart. Eftersom en omedelbar tillämpning av tilläggsbudgeten kräver riksdagens samtycke, inskränks inte riksdagens budgetmakt på ett sätt som skulle stå i konflikt med grundlagen.

Statliga skatter och avgifter

Enligt 81 § 1 mom. grundlagen bestäms om statsskatt genom lag som ska innehålla bestämmelser om grunderna för skattskyldigheten och skattens storlek samt om de skattskyldigas rättsskydd. Enligt grundlagsutskottets vedertagna tolkningspraxis är det typiska för konstitutionella avgifter att de är ersätt-

ningar eller vederlag för tjänster från det allmännas sida; övriga betalningar till staten är däremot skatter i konstitutionell bemärkelse (RP 1/1998 rd, GrUU 3/2003 rd, GrUU 61/2002 rd). Enligt grundlagsutskottets praxis ska bestämmelserna i lagen dessutom vara på så sätt exakta att de binder de tillämpande myndigheternas prövning när de bestämmer skattens storlek (GrUU 41/2004 rd, GrUU 67/2002 rd).

Den avgift som kan uppbäras vid överskridning av elförbrukning (37 §) är inte vare sig ersättning eller vederlag för offentlig service och ska därför i konstitutionsrättsligt hänseende betraktas som skatt. Genom lag föreskrivs om beräkning av överskridningsavgift och grunderna för skattskyldighet. Den skattskyldiges rättsmedel är möjligheten att söka ändring i beslutet om betalning. Regleringen bedöms inte ha någon inverkan på behandlingsordningen.

Allt sammantaget görs den bedömningen att lagförslagen i propositionen kan behandlas i vanlig lagstiftningsordning. Med tanke på konstitutionsrättsliga synpunkter anser regeringen det dock vara önskvärt att utlåtande om propositionen begärs av grundlagsutskottet.

Med stöd av vad som anförts ovan föreläggs Riksdagen följande lagförslag:

Lagförslag

1.

Beredskapslag

I enlighet med riksdagens beslut föreskrivs:

I AVDELNINGEN

ALLMÄNNA BESTÄMMELSER

1 kap.

Lagens syfte, tillämpningsområde och allmänna principer

1 §

Lagens syfte

Syftet med denna lag är att under undantagsförhållanden skydda befolkningen samt trygga befolkningens utkomst och landets näringsliv, upprätthålla rättsordningen, de grundläggande fri- och rättigheterna och de mänskliga rättigheterna samt trygga rikets territoriella integritet och självständighet.

2 §

Tillämpningsområde

I denna lag föreskrivs om myndigheternas befogenheter under undantagsförhållanden. I lagen föreskrivs dessutom om myndigheternas förberedelser inför undantagsförhållanden.

3 §

Definition av undantagsförhållanden

Som *undantagsförhållanden* enligt denna lag anses

1) ett mot Finland riktat väpnat angrepp eller annat så allvarligt angrepp att det kan jämföras med ett väpnat angrepp och förhållandena omedelbart efter angreppet,

2) ett mot Finland riktat avsevärt hot om väpnat angrepp eller om annat så allvarligt angrepp att det kan jämföras med ett väpnat angrepp, om befogenheter enligt denna lag måste tas i bruk omedelbart för att avvärja verkningarna av hotet,

3) sådana synnerligen allvarliga händelser eller hot mot befolkningens utkomst eller mot grunderna för landets näringsliv som innebär en väsentlig risk för samhällets vitala funktioner, samt

4) en synnerligen allvarlig storolycka, förhållandena omedelbart efter olyckan samt en pandemi som till sina verkningar kan jämföras med en synnerligen allvarlig storolycka.

4 §

Principer för utövande av befogenheter

Myndigheterna får endast bemyndigas att under undantagsförhållanden utöva sådana befogenheter som är nödvändiga för att syftet som nämns i 1 § ska kunna nås och som står i rätt proportion till detta syfte. Befogenheterna får utövas endast på ett sådant sätt som står i rätt proportion till det mål som eftersträvas genom utövandet av befogenheterna.

Befogenheter enligt denna lag får utövas endast om situationen inte kan fås under kontroll med myndigheternas normala befogenheter.

5 §

Förhållande till internationella förpliktelser

Vid tillämpningen av denna lag ska iakttagas de internationella förpliktelser som är bindande för Finland och allmänt erkända folkrättsliga regler.

2 kap.

Beslut om ibruktagande av befogenheter

6 §

Förordning om ibruktagning av befogenheter

Om statsrådet i samverkan med republikens president konstaterar att undantagsförhållanden råder i landet, kan det genom förordning av statsrådet föreskrivas att bestämmelserna i denna lags II avdelning ska börja tillämpas (*ibruktagningsförordning*). En sådan förordning ska utfärdas för viss tid, dock högst sex månader.

I ibruktagningsförordningen ska nämnas till vilken del befogenheter enligt denna lag får utövas samt bestämmelsernas geografiska tillämpningsområde, om de inte ska börja tillämpas i hela landet.

Ibruktagningsförordningen ska omedelbart föreläggas riksdagen. Riksdagen beslutar om förordningen får förbli i kraft eller om den ska upphävas helt eller delvis samt om den är i kraft den föreskrivna tiden eller en kortare tid än vad som föreskrivits. Om förordningen inte har förelagts riksdagen inom en vecka efter det att den har givits, förfaller den.

När riksdagen har fattat ett beslut som avses i 3 mom., kan de bestämmelser som nämns i ibruktagningsförordningen börja tillämpas till den del riksdagen inte har beslutat att förordningen ska upphävas.

7 §

Förordning om ibruktagning av befogenheter i brådskande fall

Om det inte är möjligt att förfara enligt 6 § 3 och 4 mom. utan att avsevärt äventyra lagens syfte, kan det genom förordning av statsrådet föreskrivas att bestämmelserna om befogenheter i II avdelningen kan tillämpas omedelbart.

En sådan förordning får utfärdas för högst tre månader, och den ska genast föreläggas riksdagen. Om förordningen inte har förelagts riksdagen inom en vecka efter det att den har givits, förfaller den. Förordningen ska upphävas helt eller delvis om riksdagen så beslutar.

8 §

Beslut om fortsatt utövning av befogenheter

Om undantagsförhållandena fortsätter, kan det genom förordning av statsrådet föreskrivas att tillämpningen av bestämmelserna i II avdelningen ska fortsätta (*förlängningsförordning*). En sådan förordning kan utfärdas för viss tid, dock högst sex månader åt gången.

Förlängningsförordningen ska omedelbart föreläggas riksdagen. Riksdagen ska besluta om förordningen får förbli i kraft eller om den ska upphävas helt eller delvis.

9 §

Tillämpning av förlängningsförordning

När riksdagen har fattat ett beslut som avses i 8 § 2 mom. får de bestämmelser i denna lag som nämns i förlängningsförordningen tillämpas till den del riksdagen inte har beslutat att förordningen ska upphävas helt eller delvis.

Har riksdagen inte fattat beslut om förlängningsförordningen förrän tillämpningen av bestämmelserna enligt den gällande förordningen upphör, fastän förlängningsförordningen har förelagts riksdagen minst två veckor före nämnda tidpunkt, får alla de bestämmelser i denna lag vilka nämns i förlängningsförordningen tillämpas. När riksdagen har fattat beslut om förordningen gäller vad som föreskrivs i 1 mom.

10 §

Upphörande av tillämpningen av befogenhetsbestämmelserna

När undantagsförhållandena är över ska den gällande ibruktagnings- eller förlängningsförordningen upphävas.

Om förutsättningar för tillämpning av någon bestämmelse i II avdelningen inte längre finns, ska ibruktagnings- eller förlängningsförordningen ändras på motsvarande sätt.

När en inbruktagnings- eller förlängningsförordning upphävs eller ändras enligt 1 eller 2 mom. ska samtidigt de med stöd av bestämmelserna i lagens II avdelning utfärdade

förordningar upphävas som det inte längre finns förutsättningar för att tillämpa.

3 kap.

Förberedelser

11 §

Skyldighet att vidta förberedelser

Statsrådet, statliga förvaltningsmyndigheter, statens självständiga offentligrättsliga inrättningar, övriga statsmyndigheter och statens affärsverk samt kommunerna, samkommunerna och kommunernas övriga sammanlutningar ska genom beredningsplaner och förberedelser för verksamhet under undantagsförhållanden samt genom andra åtgärder säkerställa att deras uppgifter kan skötas så väl som möjligt också under undantagsförhållanden.

12 §

Ledning, övervakning och samordning av förberedelser

Förberedelserna leds och övervakas av statsrådet samt av varje ministerium inom sitt verksamhetsområde. Varje ministerium samordnar förberedelserna inom sitt eget verksamhetsområde. Om statsrådets samordning av förberedelser föreskrivs särskilt.

II AVDELNINGEN

BEFOGENHETER UNDER UNDANTAGSFÖRHÅLLANDEN

4 kap.

Tryggande av finansmarknaden och försäkringsverksamheten

13 §

Definitioner som gäller finansmarknaden

I detta kapitel avses med

1) *valutainlämning*

a) en fysisk person som har hemort i Finland,

b) en i Finland befintlig utländsk filial, samt

c) en offentlig- eller privaträttslig juridisk person som har hemort i Finland, dock inte finska staten,

2) *valutautlämning* en sådan fysisk person eller sådan offentlig- eller privaträttslig juridisk person som inte har hemort i Finland samt finska filialer utomlands,

3) *betalningsmedel* sedlar, mynt som allmänt används inom betalningsrörelse, elektroniska pengar, bankväxlar, checkar och andra betalningsanvisningar som kan jämföras med dem,

4) *utländska betalningsmedel* betalningsmedel i utländsk valuta eller betalningsmedel som inbegriper rätt till betalning i utländsk valuta,

5) *värdepapper* värdepapper enligt värdepappersmarknadslagen (495/1989) och värdeandelar enligt lagen om värdeandelssystemet (826/1991) samt standardiserade derivatavtal enligt 1 kap. 2 § i lagen om handel med standardiserade optioner och terminer (772/1988), och derivatavtal som kan jämföras med dessa,

6) *utländska värdepapper* värdepapper som emitterats av en valutautlämning och rättigheter som hänför sig till sådana värdepapper,

7) *fordringsbevis* skuldebrev, växlar, depositionsbevis, bankböcker samt andra skriftliga förbindelser som kan jämföras med dem.

Vid tillämpningen av detta kapitel betraktas Nordiska Investeringsbanken, Nordiska projektexportfonden och andra sådana internationella finansinstitut eller andra institut vars hemort är i Finland som valutautlämningar.

14 §

Åtgärder som gäller finansiella instrument och betalningsmedel

För tryggande av landets valutaserv samt statens betalningsberedskap under undantagsförhållanden som avses i 3 § 1 och 2 punkten

1) får värdepapper, betalningsmedel och fordringsbevis föras ut ur eller in i landet endast med tillstånd av Finlands Bank,

2) är en valutainlåning skyldig att mot ersättning till Finlands Bank överlåta eller överföra sådana utländska betalningsmedel, i finsk valuta utställda betalningsmedel i utlandet, utländska värdepapper samt tillgodohavanden hos en valutautlåning, som valutainlåningen äger eller innehar (*hemtagningsskyldighet*),

3) är endast med Finlands Banks tillstånd sådana transaktioner tillåtna som ändrar eller kan ändra beloppet eller arten av sådana utländska betalningsmedel, värdepapper eller tillgodohavanden hos en valutautlåning, som ägs eller innehåses av en valutainlåning, samt sådana transaktioner mellan en valutainlåning och en valutautlåning som ändrar eller kan ändra beloppet eller arten av en valutainlånings tillgångar eller skulder.

Hemtagning som avses i 1 mom. 2 punkten ska ske inom en genom förordning av statsrådet utsatt tid från det att förordningen har trätt i kraft eller det att den hemtagningsskyldige efter förordningens ikraftträdande i sin besittning eller med äganderätt har fått de betalningsmedel, värdepapper och tillgodohavanden som hemtagningen gäller. Hemtagning kan inte göras till en finsk banks filialkontor utomlands eller till en utländsk banks filialkontor i Finland.

För hemtagningsskyldigheten enligt 1 mom. 2 punkten ska ersättningen till hemtagaren betalas i finsk valuta. När ersättningen bestäms ska den kurs iaktas som Finlands Bank vid överlåtelsestidpunkten tillämpar vid valutaväxling.

Finlands Bank svarar för verkställigheten av de förordningar som utfärdats med stöd av 1 mom.

15 §

Undantag från utförselförbudet, hemtagningsskyldighet och förbudet mot valutatransaktioner med valutautlåningar

Finlands Bank kan bevilja ett utförseltillstånd, undantag från hemtagningsskyldigheten eller förbudet att göra valutatransaktioner med en valutautlåning enligt 14 § 1 mom., om det är nödvändigt att

1) betala en utgift orsakad av import som under undantagsförhållanden är nödvändig

för befolkningens försörjning och landets ekonomiska liv,

2) till utlandet betala en nödvändig utgift hos ett offentligt samfund som grundar sig på lag, avtal eller förbindelse,

3) företa en nödvändig valutatransaktion som beror på tryggnad av ett i Finland verksamt företags betalningsberedskap eller som har andra särskilda orsaker,

4) betala en utgift orsakad av sådan produktion utomlands som är nödvändig för Finland under undantagsförhållanden,

5) betala en nödvändig utgift orsakad av åtgärder för bevarande av egendom utomlands i finsk ägo.

Finlands Bank kan bevilja ett i 14 § 1 mom. avsett tillstånd eller undantag också om det är nödvändigt för att kredit eller säkerhet ska kunna ges en valutautlåning eller avkrävas en valutautlåning eller för att utländska värdepapper eller tillgodohavanden ska kunna skaffas hos eller överlåtas till en valutautlåning.

16 §

Begränsning av mottagande av tillgångar, kreditgivning och placeringsverksamhet

För tryggnad av befolkningens försörjning, statens betalningsberedskap eller nödvändig ekonomisk verksamhet under undantagsförhållanden

1) får kreditinstitut och finansiella institut, försäkrings- och pensionsanstalter samt värdepappersföretag i sin utlåning ta ut ränta och annan ersättning så att räntesatsen eller ersättningen av annat slag inte överskrider eller underskrider det belopp som anges genom förordning av statsrådet,

2) får i 1 punkten avsedda sammanslutningar bevilja krediter och kreditborgen eller ingå med dem jämförbara förbindelser endast för de syften och de kredittagargrupper samt på sådana villkor och till sådana maximibelopp per kredittagare som närmare föreskrivs genom förordning av statsrådet,

3) ska, trots avtalsvillkor som gäller insättningar, medel som tagits emot på konton för kundmedel, medlemsplaceringar eller andra medel som ska återbetalas, genom förordning av statsrådet närmare bestämda villkor för

belopp som kan tas ut, tidpunkten för uttagen och antalet uttag iaktas,

4) får kreditinstitut och finansiella institut, försäkrings- och pensionsanstalter samt värdepappersföretag och fondbolag utan hinder av vad som bestäms någon annanstans i lag inte, med undantag av placeringar som grundar sig på skyldigheten att hålla en minimireserv, placera i andra objekt, belopp av annat slag eller vid andra tidpunkter än vad som närmare bestäms genom förordning av statsrådet.

Om åtgärder enligt 1 mom. 4 punkten visar sig vara otillräckliga för att trygga statens betalningsberedskap, är de sammanslutningar som avses i punkten skyldiga att placera i skuldförbindelser utfärdade av staten i enlighet med vad som närmare föreskrivs genom förordning av statsrådet.

Finlands Bank, Finansinspektionen och Försäkringsinspektionen svarar, var och en inom sitt ansvarsområde, för verkställigheten av de förordningar som utfärdats med stöd av 1 och 2 mom.

17 §

Användning av indexvillkor

För säkerställande av prisstabilitet är det under undantagsförhållanden som avses i 3 § 1–3 punkten förbjudet att i ett avtal ta in indexvillkor eller andra bindningar och att använda i ett avtal redan intagna villkor av detta slag. Genom förordning av statsrådet utfärdas närmare bestämmelser om indexvillkor och bindningar som under undantagsförhållanden är förbjudna.

Ett indexvillkor som strider mot en förordning som statsrådet utfärdat med stöd av 1 mom. är ogiltigt. Om ogiltigheten skulle leda till oskälighet, kan villkoret helt eller delvis beaktas eller avtalet på annat sätt jämkas enligt 36 § i lagen om rättshandlingar på förmögenhetsrättens område (228/1929).

18 §

Begränsning av värdepappersverksamhet

I syfte att under undantagsförhållanden trygga statens likviditet, ekonomisk verk-

samhet som är nödvändig med tanke på grunderna för landets ekonomiska liv eller en störningsfri värdepappers- eller försäkringsmarknad

1) är det endast i enlighet med vad som närmare bestäms genom förordning av statsrådet tillåtet att emittera värdepapper i begränsad omfattning när det gäller sammanlagt penningvärde, art eller slag eller enbart i visst syfte,

2) får på börsen eller andra marknadsplatser idkas handel endast med sådana värdepapper om vilka bestäms närmare genom förordning av statsrådet,

3) får värdepappershandelns clearingverksamhet och värdepapperscentralens verksamhet bedrivas endast på sådant genom förordning av statsrådet föreskrivet sätt som inte äventyrar clearingsystemens eller värdeandelssystemens verksamhet eller orsakar allvarligt hot mot finansmarknadernas verksamhet eller investerarnas lagstadgade intressen,

4) kan endast genom förordning av statsrådet närmare reglerade fondlivförsäkringar beviljas.

Finansinspektionen svarar för verkställigheten av de förordningar som utfärdats med stöd av 1 mom. 1–3 punkten och Försäkringsinspektionen för verkställigheten av de förordningar som utfärdats med stöd av 1 mom. 4 punkten.

19 §

Begränsning av betalningsrörelsen

För att betalningsrörelsen och med betalningsrörelsen sammanhängande clearingsystem ska kunna fungera utan störningar under undantagsförhållanden får gireringar inte göras till större antal, till större eller mindre belopp eller till art eller slag på något annat sätt än vad som närmare föreskrivs genom förordning av statsrådet. I stället för de tidsfrister som uppställts för gireringar i lag eller som annars är förpliktande tillämpas genom förordning av statsrådet föreskrivna längre tidsfrister.

Det är förbjudet att använda betalningssätt som kan utsättas för störningar. Närmare bestämmelser om störningskänsliga betalningssätt utfärdas genom förordning av statsrådet.

Finlands Bank och Finansinspektionen svarar, var och en inom sitt ansvarsområde, för verkställigheten av de förordningar som utfärdats med stöd av 1 och 2 mom.

20 §

Undantag från soliditetskraven

I syfte att trygga en stabil verksamhet för finans- och försäkringsmarknaderna under undantagsförhållanden som avses i 3 § 1–3 punkten tillämpas på kreditinstituten och värdepappersföretagen samt på försäkrings- och pensionsanstalterna ett genom förordning av statsrådet angivet lägre soliditetskrav än vad som föreskrivs i lag, om uppfyllandet av det lagstadgade soliditetskravet under undantagsförhållanden kan leda till väsentlig risk för nämnda sammanslutningars verksamhet.

Finansinspektionen och Försäkringsinspektionen svarar för sina tillsynsobjekts del för verkställigheten av de förordningar som utfärdats med stöd av 1 mom.

21 §

Undantag från kraven på ersättningsfonder

I syfte att trygga en stabil verksamhet för finansmarknaderna under undantagsförhållanden som avses i 3 § 1–3 punkten

1) kan det genom förordning av statsrådet föreskrivas om undantag från den lagstadgade skyldigheten att göra inbetalningar till insättningsgarantifonden, ersättningsfonden för investerarskydd, registreringsfonden eller clearingfonden, om inbetalning till fonderna under undantagsförhållanden ska anses som en oskälig ekonomisk börda för kreditinstitutet, värdepappersföretaget eller andra som hör till fonderna,

2) kan skyldigheten att inom utsatt tid betala ersättning med fondens medel skjutas upp på det sätt som närmare föreskrivs genom förordning av statsrådet, om det under undantagsförhållanden inte är möjligt att betala ersättningar inom utsatt tid.

Finansinspektionen svarar för verkställigheten av de förordningar som utfärdats med stöd av 1 mom.

22 §

Undantag som gäller konkurs, likvidation, bokföring och bokslut

I syfte att trygga en stabil verksamhet för finans- och försäkringsmarknaderna under undantagsförhållanden som avses i 3 § 1–3 punkten kan genom förordning av statsrådet föreskrivas om undantag i fråga om kreditinstitut och finansiella institut, värdepappersföretag, fondbolag, värdepappersbörsen, värdepapperscentralen och optionsföretag samt försäkrings- och pensionsanstalter när det gäller

1) förutsättningarna för konkurs och likvidation samt konkurs- och likvidationsförfarande,

2) skyldigheten att utarbeta åtgärdsplaner för sanering av verksamhet eller andra saneringsplaner, kraven på sådana planers innehåll och andra förfaranden som ska följas vid saneringen,

3) kraven i fråga om bokföring av affärstransaktioner, värdering av tillgångar, tidpunkten för upprättande av bokslut, registreringstidpunkt och offentliggörande samt kraven i fråga om uppgörande av delårsrapporter, tidpunkten för uppgörande och offentliggörande.

Genom förordning av statsrådet kan dessutom föreskrivas om undantag från kraven på att i koncernbokslut sammanställa dotterföretags, intresseföretags och samföretags bokslut.

Med stöd av 1 mom. 1 punkten kan föreskrivas endast om sådana undantag som är nödvändiga för att förhindra att nämnda sammanslutningars verksamhet äventyras väsentligt.

Finansinspektionen och Försäkringsinspektionen svarar för sina tillsynsobjekts del för verkställigheten av de förordningar som utfärdats med stöd av 1 och 2 mom.

23 §

Undantag från krav som gäller pensionsansvar och ansvarsskuld samt täckningen av dem

I syfte att trygga en stabil verksamhet för försäkringsmarknaderna under undantagsför-

hållanden som avses i 3 § 1–3 punkten kan genom förordning av statsrådet föreskrivas om undantag från i lag föreskrivna krav som gäller beräkning eller täckning av pensionsansvar eller ansvarsskuld, om sådana undantag är nödvändiga för att förhindra att försäkrings- eller pensionsanstaltens verksamhet äventyras väsentligt.

Försäkringsinspektionen svarar för verkställigheten av de förordningar som utfärdats med stöd av 1 mom.

24 §

Undantag från villkoren i liv- och skadeförsäkringsavtal

I syfte att trygga en stabil verksamhet för försäkringsmarknaderna, befolkningens försörjning eller grunderna för landets ekonomiska liv under undantagsförhållanden

1) får försäkringsgivaren betala en försäkringsersättning eller annan förmån ur försäkringen till minskat belopp eller helt och hållet skjuta upp utbetalningen av förmånen,

2) får försäkringstagaren betala försäkringsavgifter till minskat belopp eller helt och hållet skjuta upp betalningen,

3) får försäkringsgivaren säga upp ett sådant försäkringsavtal som är nödvändigt med tanke på befolkningens försörjning eller kontinuiteten hos landets ekonomiska liv endast på sådana grunder som kan anses godtagbara med beaktande av de särskilda risker som undantagsförhållanden orsakar försäkringsverksamheten och behovet av att skydda försäkringstagarna under undantagsförhållanden,

4) får varken försäkringsgivaren eller försäkringstagaren återropa ett sådant villkor i försäkringsavtalet vars efterlevnad under undantagsförhållanden kan anses oskäligt med beaktande av försäkringsgivarens och försäkringstagarens ekonomiska situation, den försäkrades nödvändiga försörjning, försäkringstagarnas och de försäkrades jämbördiga bemötande samt andra omständigheter som undantagsförhållandena orsakat,

5) får försäkringsgivaren debitera en tilläggsavgift fastställd enligt de grunder som Försäkringsinspektionen bestämt för en försäkring som avses i 3 punkten och, om försäkringsgivarens rätt att återropa ett villkor i

försäkringsavtalet begränsas, för en försäkring som avses i 4 punkten.

Genom förordning av statsrådet utfärdas närmare bestämmelser om

1) maximibeloppet av en i 1 mom. 1 punkten avsedd minskning, maximitiden för uppskov med betalning samt om betalning av bristande belopp jämte ränta till den som är berättigad till beloppet,

2) sådan minskning av försäkringsavgift som avses i 1 mom. 2 punkten och om uppskov med betalning,

3) godtagbara uppsägningsgrunder som avses i 1 mom. 3 punkten, och om

4) i 1 mom. 4 punkten avsedda villkor i försäkringsavtalen beträffande vilka rätten att återropa dem begränsas.

25 §

Förbud mot verksamhetsarrangemang och flyttning av hemort

Finansinspektionen och Försäkringsinspektionen kan under undantagsförhållanden som avses i 3 § 1 och 2 punkten utöver vad som bestäms någon annanstans i lag förbjuda ett tillsynsobjekt att fusioneras, delas, byta hemort eller att överlåta affärsverksamheten, försäkringsbeståndet eller försäkringsverksamheten, om en sådan åtgärd allvarligt kan äventyra finans- eller försäkringsmarknadernas verksamhet eller befolkningens försörjning eller grunderna för landets ekonomiska liv.

26 §

Utlåtande av Europeiska centralbanken

En ibruktagningsförordning som avser befogenheter enligt 14 eller 16 §, 18 § 1 mom. 3 punkten, 19 eller 20 § vilken gäller uppgifter som enligt fördraget om upprättandet av Europeiska gemenskapen eller grundstadgan för Europeiska centralbankssystemet och Europeiska centralbanken ankommer på Europeiska centralbankssystemet får utfärdas endast om Europeiska centralbanken och Finlands Bank såsom en del av Europeiska centralbankssystemet vid utförande av Europeiska centralbankssystemets uppgifter inte har verksamhetsförmåga under undantagsförhål-

landen. Statsrådet ska innan förordningen utfärdas begära utlåtande av Europeiska centralbanken med iakttagande av skyndsamt förfarande.

5 kap.

Säkerställande av produktionen och distributionen av nyttigheter samt energiförsörjningen

27 §

Definitioner som gäller produktionen och distributionen av nyttigheter

I detta kapitel avses med

1) *gårdsbrukets primärproduktion* gårdsbruk och annan företagsverksamhet enligt lagen om finansiering av landsbygdsnärningar (329/1999) samt fiske och fiskodling,

2) *konsumtionsnyttigheter* i 1 kap. 3 § i konsumentskyddslagen (38/1978) avsedda varor och tjänster samt andra nyttigheter och förmåner,

3) *konsument* personer som avses i 1 kap. 4 § i konsumentskyddslagen,

4) *näringsidkare* en fysisk eller juridisk person som yrkesmässigt saluför, säljer eller annars mot vederlag överlåter nyttigheter,

5) *reglering* införande av kvantitativa begränsningar för omsättningen av nyttigheter.

28 §

Övervaknings- och upplyningskyldighet

För tryggande av befolkningens försörjning under undantagsförhållanden är en näringsidkare skyldig att på begäran underrätta arbets- och näringsministeriet, Konsumentverket, länsstyrelsen och den som i kommunen med stöd av lagen om anordnande av konsumentrådgivning i kommunerna (72/1992) ger konsumentrådgivning om situationen beträffande en sådan konsumtionsnyttighets efterfrågan och utbud som omfattas av dagligvaruförsörjningen och som är av avsevärd betydelse för befolkningens försörjning och folkhälsan. Näringsidkaren ska dessutom, om detta är nödvändigt med tanke på prisövervakningen, i begärd omfattning uppges en

nyttighets pris eller prissättningsgrund och förändringar i dem.

Genom förordning av statsrådet föreskrivs närmare om upplysningsförfarandet samt bestäms de nyttigheter som upplysningsplikten gäller.

29 §

Inriktande av regleringen av flytande bränslen

För säkerställande av tillgången på flytande bränsle för ändamål som är nödvändiga med tanke på befolkningens försörjning, den militära försvarsberedskapen och ett fungerande samhälle under undantagsförhållanden som avses i 3 § 1–3 punkten föreskrivs det genom förordning av statsrådet om de mängder med vilka konsumtionen av flytande bränsle måste minskas samt om hur minskningen fördelar sig mellan trafiken, gårdsbruket, energiproduktionen, industrin och uppvärmning.

30 §

Styrning och reglering av gårdsbrukets primärproduktion

För tryggande av gårdsbrukets verksamhetsförsättningar och livsmedelsförsörjningen under undantagsförhållanden får en näringsidkare med tanke på gårdsbrukets primärproduktion sälja eller annars överlåta genom förordning av statsrådet närmare bestämda gödselmedel, foder, bekämpningsmedel och läkemedel avsedda för medicinsk behandling av djur endast till sådana gårdsbrukensidkare som har inköpstillstånd enligt denna lag. Brännolja som i gårdsbruket används i primärproduktionen får under undantagsförhållanden som avses i 3 § 1-3 punkten säljas eller annars överlåtas endast mot inköpstillstånd.

Om anskaffningen av en nyttighet som används i primärproduktionen kräver inköpstillstånd enligt 1 mom., får gårdsbrukensidkaren använda en sådan nyttighet endast för produktion som är nödvändig för att trygga livsmedelsproduktionen. Genom förordning av statsrådet utfärdas närmare bestämmelser om hurdana produkter som vid respektive

tidpunkt anses nödvändiga för tryggande av livsmedelsproduktionen.

Den kommunala landsbygdsnäringsmyndigheten beviljar inköpstillstånd. Vid dess beviljande beaktas särskilt gårdsbrukssidkarens tidigare produktionsmängder.

Jord- och skogsbruksministeriet beslutar om användningen av gödselmedel, bekämpningsmedel och brännolja för skogsbruk som bedrivs på områden i Forststyrelsens besittning.

31 §

Reglering av minuthandeln

För tryggande av befolkningens försörjning under undantagsförhållanden får en näringsidkare endast mot inköpstillstånd till konsumenten överlåta sådana konsumtionsnyttigheter som är nödvändiga för befolkningens försörjning. Genom förordning av statsrådet föreskrivs om de konsumtionsnyttigheter som regleras och om förfarandet vid regleringen.

Styrningen och verkställigheten av regleringen ankommer på arbets- och näringsministeriet, länsstyrelserna och kommunerna. Kommunerna beviljar inköpstillstånd, svarar inom sina områden för administreringen av inköpstillstånd och informerar om inköpstillståndsförfarandet.

32 §

Reglering av annan handel

För tryggande av samhällets vitala funktioner under undantagsförhållanden ska en näringsidkare mot inköpstillstånd tillhandahålla andra näringsidkare och offentliga samfund genom förordning av statsrådet närmare bestämda nyttigheter vilka näringsidkaren allmänt marknadsför till dem.

Genom förordning av statsrådet föreskrivs om de nyttigheter som regleras och om förfarandet vid regleringen. Arbets- och näringsministeriet svarar för regleringen och övervakningen av regleringen i fråga om den handel mellan näringsidkare som avses i denna paragraf. Arbetskrafts- och näringscentralen beviljar inom sitt verksamhetsområde inköpstillstånd som avses i 1 mom.

33 §

Reglering av industriproduktionen

För tryggande av produktion av nyttigheter som är nödvändig med tanke på samhällets vitala funktioner under undantagsförhållanden får en näringsidkare endast på det sätt som föreskrivs genom förordning av statsrådet använda genom förordning av statsrådet närmare föreskrivna metaller, metallegeringar, kemikalier, läkemedelsråvaror, elektronikkomponenter, lantbruksprodukter, varor som används av livsmedelsindustrin, råvaror och bränslen för energiproduktionen eller andra för industrin nödvändiga material eller nyttigheter.

Arbets- och näringsministeriet samt arbetskrafts- och näringscentralerna svarar för regleringen och övervakningen av industriproduktionen.

34 §

Reglering av utrikeshandeln

För tryggande av hälsovård för befolkningen, en nödvändig industriproduktion och försvarsberedskapen under undantagsförhållanden får nyttigheter som regleras med stöd av denna lag föras ut ur landet endast med tillstånd av statsrådet. Genom förordning av statsrådet kan tillståndsplikten begränsas till att gälla endast vissa reglerade nyttigheter.

Om det tillståndsförfarande som avses i 1 mom. inte är en tillräcklig åtgärd för att trygga hälsovård för befolkningen, en nödvändig industriproduktion och försvarsberedskapen, får i 1 mom. avsedda reglerade nyttigheter inte föras ut ur landet (*utförselförbud*). Genom förordning av statsrådet kan utförselförbudet begränsas till att gälla endast vissa reglerade nyttigheter.

För tryggande av hälsovård för befolkningen, en nödvändig industriproduktion och försvarsberedskapen eller för förhindrande av skada för eller marknadsstörningar på ett visst näringsområde under undantagsförhållanden får nyttigheter som regleras med stöd av denna lag föras in i landet endast med tillstånd av statsrådet. Genom förordning av statsrådet kan tillståndsplikten begränsas till

att gälla endast vissa reglerade förnödenheter.

Om det tillståndsförfarande som avses i 3 mom. inte är en tillräcklig åtgärd för att trygga hälsovård för befolkningen, en nödvändig industriproduktion och försvarsberedskapen eller för att förhindra skada för eller marknadsstörningar på ett visst näringsområde, får i 3 mom. avsedda reglerade nyttigheter inte föras in i landet (*införselförbud*). Genom förordning av statsrådet kan införselförbudet begränsas till att gälla endast vissa reglerade nyttigheter.

35 §

Begränsning av elförbrukningen

För tryggnad av ett fungerande samhälle under undantagsförhållanden kan statsrådet genom sitt beslut begränsa eller helt förbjuda användningen av el för andra, genom förordning av statsrådet närmare föreskrivna ändamål än sådana som är nödvändiga med tanke på försörjningsberedskapen.

Efterlevnaden av begränsningen eller förbudet övervakas i enlighet med arbets- och näringsministeriets anvisningar av Energi-marknadsverket och nätinnehavare som avses i elmarknadslagen (386/1995).

36 §

Elförbrukningskvoter

För tryggnad av landets näringsliv och befolkningens försörjning under undantagsförhållanden får el användas endast upp till ett genom förordning av statsrådet bestämt procenttal av konsumtionen enligt elanvändarens normala årsförbrukning.

Nätinnehavaren fastställer förbrukningskvoten utifrån varje elavtal på basis av den mängd el som levererats föregående kalenderår. Om denna grund inte kan användas, fastställs förbrukningskvoten på basis av en motsvarande förbrukares normala förbrukning eller någon annan tillförlitlig utredning. Genom förordning av statsrådet utfärdas närmare bestämmelser om beräkning av förbrukningskvoterna.

37 §

Överskridningsavgift vid elförbrukning

För elförbrukning som överskrider förbrukningskvoten ska överskridningsavgift betalas till staten. Avgiftens storlek är per kilowattimme det av minutförsäljaren debiterade genomsnittliga konsumentpriset på elenergi multiplicerat med tre. Minutförsäljaren bestämmer månatligen överskridningsavgiftens storlek utifrån medeltalet av föregående kalendermånads konsumentpris på el.

I fråga om debitering av överskridningsavgift gäller vad som föreskrivs om debitering av skatter och avgifter. Överskridningsavgiften debiteras av minutförsäljaren av el. Uppböörden av överskridningsavgifter övervakas av Arbetskrafts- och näringscentralerna.

Arbetskrafts- och näringscentralerna kan på ansökan bevilja tillstånd att utan överskridningsavgift köpa el utöver förbrukningskvoten för ändamål som är nödvändiga med tanke på befolkningens försörjning eller försvaret.

38 §

Elleveransavbrott

För tryggnad av landets ekonomiska liv, befolkningens försörjning eller försvarsberedskapen under undantagsförhållanden kan en nätinnehavare tillfälligt avbryta leveransen av el, om åtgärderna enligt denna lag för minskande av elförbrukningen inte minskar förbrukningen tillräckligt när det är fråga om att upprätthålla elnätets funktionsförmåga. Leveransen av el får dock inte utan tvingande skäl avbrytas hos elanvändare som är viktiga med tanke på upprätthållandet av försörjningsberedskapen.

Nätinnehavaren ska hålla avbrotten i elleverans på varje område så kortvariga som möjligt och inrikta avbrotten på ett jämlikt sätt. Elmarknadsverket övervakar grunderna för elleveransavbrotten och en jämlik fördelning av dem.

På leveransavbrott som genomförts med stöd av denna lag tillämpas inte det som i elmarknadslagen föreskrivs om standarder-sättning på grund av avbrott i nättjänsten.

39 §

Begränsning av användningen av fjärrvärme

För tryggnad av landets ekonomiska liv, befolkningens försörjning eller försvarsberedskapen får fjärrvärme under undantagsförhållanden som avses i 3 § 1–3 punkten tas ut ur distributionsnätet för uppvärmning av fastigheter endast i sådana mängder som föreskrivs närmare genom förordning av statsrådet. Innetemperaturen i offentliga lokaler får inte genom uppvärmning höjas så att den överstiger ett gradtal som bestäms genom förordning av statsrådet. En säljare eller annan leverantör av fjärrvärme är skyldig att göra de regleringar som behövs och att förse regleranordningarna med sigill i andra lokaler än de som omfattas av hemfriden. Begränsning av användningen gäller inte sådan användning av fjärrvärme som är nödvändig för upprätthållandet av försörjningsberedskapen.

Efterlevnaden av begränsningarna övervakas av Energimarknadsverket och kommunerna.

40 §

Reglering av brännolja för uppvärmning

För tryggnad av landets ekonomiska liv, befolkningens försörjning eller försvarsberedskapen under undantagsförhållanden som avses i 3 § 1–3 punkten får lätt och tung brännolja levereras för uppvärmningsbruk endast till ett genom förordning av statsrådet bestämt procentbelopp av kundens normala årsförbrukning. Som årsförbrukning betraktas medelvärdet av förbrukningen under de två år som föregår det aktuella året. Medelvärdet uträknas av oljesäljaren. Om uppgifter som behövs för uträkningen inte finns att tillgå, uppskattas årsförbrukningen på basis av tillförlitlig utredning som fastighetsägaren lämnar.

Kvoten får på ansökan av kunden överskridas endast på de grunder som föreskrivs genom förordning av arbets- och näringsministeriet. Överskridningstillstånd beviljas av arbetskrafts- och näringscentralen.

Varje kund ska anmäla sig till oljesäljarens kundregister samt utan dröjsmål lämna de

uppgifter som är nödvändiga med tanke på verkställandet av regleringen och som oljesäljaren eller en försäljare i minutförsäljningsnätet begär.

Närmare bestämmelser om hur regleringen av brännolja för uppvärmning ska verkställas utfärdas genom förordning av statsrådet. Arbets- och näringsministeriet samt arbetskrafts- och näringscentralen svarar för övervakningen av regleringen.

41 §

Begränsningar av användningen av naturgas

För tryggnad av befolkningens försörjning under undantagsförhållanden som avses i 3 § 1–3 punkten får naturgas tas ut ur distributionssystemet endast för nödvändiga ändamål.

Arbetskrafts- och näringscentralerna bestämmer inom sina verksamhetsområden de ändamål för vilka naturgas får användas med stöd av 1 mom.

Efterlevnaden av begränsningen övervakas i enlighet med arbets- och näringsministeriets anvisningar av Energimarknadsverket och i naturgasmarknadslagen (508/2000) avsedda innehavare av naturgasnät samt av arbetskrafts- och näringscentralerna inom deras verksamhetsområden.

42 §

Prisreglering

För säkerställande av att regleringen fungerar får priserna på nyttigheter som avses i 31, 35, 39 och 41 § inte höjas mer än vad som bestäms genom förordning av statsrådet.

43 §

Tryggnad av vattentillgången

För tryggnad av vattenförsörjningen i samhällena under undantagsförhållanden kan jord- och skogsbruksministeriet genom sitt beslut förplikta ett vattentjänstverk att leverera eller tillhandahålla vatten utanför sitt eget

verksamhetsområde för tillgodoseende av utomstående behov av vatten samt genom sitt beslut ändra den rätt till vattentäkt som grundar sig på vattenlagen (264/1961) eller ett tillstånd som beviljats med stöd av den, om det är nödvändigt för säkerställande av en kommuns eller en större konsumentgrupps tillgång till vatten eller för tryggande av verksamheten i ett vattentjänstverk som annars är av betydelse från allmän synpunkt eller av andra med dessa jämförbara vägande skäl.

44 §

Tryggande av virkes- och torvtillgången

För tryggande av landets ekonomiska liv, energiförsörjningen och nödvändigt byggande under undantagsförhållanden som avses i 3 § 1–3 punkten kan arbetskrafts- och näringscentralen genom sitt beslut förplikta markägare, ägare av trävaror eller torv eller innehavare av avverkningsrätt eller torvtäktsrätt att överlåta virke, trävaror och torv till arbetskrafts- och näringscentralen samt till försvarsmakten.

En skogscentral är på begäran skyldig att lämna behövlig handräckning till arbetskrafts- och näringscentralen samt till försvarsmakten för fattande och verkställande av ett beslut enligt 1 mom.

6 kap.

Reglering av byggande och byggprodukter

45 §

Nödvändigt byggande

Under undantagsförhållanden som avses i 3 § 1 och 2 punkten ombesörjs i första hand nödvändigt byggande.

Som nödvändigt byggande betraktas

- 1) försvarsmaktens projekt,
- 2) byggnadsarbeten som krävs för skyddande av befolkningen samt för dess försörjning och säkerhet,

3) brådskande byggnads- och reparationsarbeten inom trafik och kommunikationsförbindelser samt kommunalteknik,

4) byggnadsarbeten som krävs för energiförsörjningen,

5) byggnadsarbeten för industri som är viktig med tanke på försvaret, befolkningens försörjning eller försörjningsberedskapen,

6) arbeten som behövs för att slutföra halfärdiga byggnadsarbeten eller för att lämna arbetet i en lämplig fas, samt

7) nödvändiga reparationsarbeten på byggnader och konstruktioner.

46 §

Tillstånd att inleda eller fortsätta byggande

Under undantagsförhållanden som avses i 3 § 1 och 2 punkten får byggande inte inledas eller fortsättas, om inte byggprojektet utöver andra behövliga tillstånd eller beslut har beviljats inlednings- eller fortsättningstillstånd. Inlednings- eller fortsättningstillstånd ska beviljas, om inte något annat föranleds av säkerställandet av tillgången på arbetskraft, maskiner och byggnadsprodukter för nödvändigt byggande som avses i 45 §.

Inlednings- eller fortsättningstillstånd behövs inte för genomförande av försvarsmaktens byggprojekt. Inlednings- eller fortsättningstillstånd behövs inte heller för byggande av ett sådant tillfälligt skyddsrum som avses i 117 § 2 mom.

47 §

Tillstånd att köpa byggprodukter

För tryggande av tillgången på byggprodukter för nödvändigt byggande under undantagsförhållanden som avses i 3 § 1 och 2 punkten får en näringsidkare som säljer byggprodukter sälja eller annars överlåta byggprodukter endast mot inköpstillstånd. Inköpstillstånd behövs dock inte när produkter säljs eller annars överläts till parti- eller minuthandeln eller för genomförande av försvarsmaktens byggprojekt.

Genom förordning av statsrådet anges de byggprodukter som kan överlätas endast mot inköpstillstånd.

48 §

Beviljande av inlednings- och fortsättnings-tillstånd samt inköpstillstånd

Kommunens byggnadsinspektör beviljar tillstånd att inleda och fortsätta byggprojekt. Den regionala miljöcentralen beviljar dock inlednings- och fortsättningstillstånd för regionalt betydande projekt och miljöministeriet för projekt som är betydande på riksnivå. Genom förordning av statsrådet bestäms vilka projekt som är betydande regionalt eller på riksnivå.

Kommunens byggnadsinspektör beviljar tillstånd till inköp av byggprodukter.

Närmare bestämmelser om tillståndsförfarandet kan utfärdas genom förordning av miljöministeriet.

49 §

Näringsidkares skyldighet att ge information

En näringsidkare som saluför byggprodukter som kan överlätas endast mot inköpstillstånd är på begäran skyldig att underrätta kommunens byggnadsinspektör om mängden produkter i sin besittning och produkter som har överlåtits.

7 kap.

Reglering av bostadsbeståndets användning

50 §

Myndighet som reglerar bostadsbeståndet

Den kommun på vars område bostadsbeståndets användning regleras enligt 51 eller 52 § ger åtgärderna i uppdrag åt något av sina organ eller tillsätter ett särskilt organ för detta (*myndighet som reglerar bostadsbeståndet*).

51 §

Anmälan om hyresbostad

För underlättande av bostadssituationen under undantagsförhållanden som avses i 3 § 1, 2 och 4 punkten är en bostadsägare skyldig att till myndigheten som reglerar bostadsbeståndet anmäla en uthyrningsbostad för att en hyresgäst ska kunna anvisas (*bostadsägarens anmälningsskyldighet*).

Om myndigheten som reglerar bostadsbeståndet bedömer att anmälningsskyldighet inte är en tillräcklig åtgärd för att få bostäderna i användning, är ägaren av en bostad skyldig att anmäla lediga och strax lediga bostäder samt sådana övriga lokaler i sin ägo som lämpar sig som bostäder till myndigheten som reglerar bostadsbeståndet för anvisande av hyresgäst (*bostadsägarens utvidgade anmälningsskyldighet*).

52 §

Inhysning

Om myndigheten som reglerar bostadsbeståndet bedömer att bostadsägarens utvidgade anmälningsskyldighet inte är en tillräcklig åtgärd för att få bostäder i bruk, är en sådan innehavare av en bostad som besitter flera än ett rum per medlem av hushållet, köket oräknat, skyldig att anmäla överlopps rum till myndigheten för anvisande av hyresgäst (*inhysning*).

53 §

Förfarandet vid uthyrning av bostad och inhysning

Om myndigheten som reglerar bostadsbeståndet inte inom 14 dagar från anmälan enligt 51 § har anvisat hyresgäster till bostaden, kan bostadsinnehavaren hyra ut den till en person som innehavaren anser vara lämplig.

Myndigheten som reglerar bostadsbeståndet ska i första hand anvisa hyreslokaliteterna för sådana bostadsbehövande vars behov av

bostad är störst. Bostadsinnehavarens förslag ska i mån av möjlighet beaktas.

När myndigheten som reglerar bostadsbeståndet anvisar en invånare till bostaden i enlighet med 52 § upprättar den hyresavtalet mellan parterna. Om parterna inte kan enas om hyresavtalets villkor, bestämmer nämnda myndighet om dem. Hyran ska bestämmas enligt skälig gängse hyra på orten.

54 §

Begränsning av hyreshöjning och av uppsägning av hyresavtal

För underlättande av bostadssituationen under undantagsförhållanden som avses i 3 § 1, 2 och 4 punkten får hyran för en bostadslägenhet inte höjas mer än vad som föreskrivs genom förordning av statsrådet.

För underlättande av bostadssituationen under undantagsförhållanden som avses i 3 § 1, 2 och 4 punkten får ett hyresavtal inte sägas upp, om inte hyresvärden behöver bostaden för eget, familjemedlemmars eller andra närståendes bruk såsom bostad eller om inte det finns andra särskilt vägande skäl för uppsägning.

8 kap.

Ändringar i anslutning till social trygghet

55 §

Ändringar av lagstadgade försäkringar och förmåner

För tryggande av befolkningens försörjning och av statens betalningsberedskap under undantagsförhållanden kan utbetalningen av förmåner eller rehabiliteringspenning som erläggs med stöd av bestämmelserna om arbetspension, folkpension, sjuk-, olycksfalls-, patient- eller trafikförsäkring samt arbetslöshetsdagpenning avvägd enligt förtjänsten, grunddagpenning, alterneringsersättning eller vuxenutbildningsstöd eller motsvarande

andra förmåner avbrytas för högst tre månader eller uppskjutas med högst tre månader.

I det syfte som avses i 1 mom. kan under undantagsförhållanden som avses i 3 § 1–3 punkten förmåner eller rehabiliteringspenning som erläggs med stöd av bestämmelserna om arbetspension, folkpension, sjuk-, olycksfalls-, patient- eller trafikförsäkring samt arbetslöshetsdagpenning avvägd enligt förtjänsten, grunddagpenning, alterneringsersättning eller vuxenutbildningsstöd eller motsvarande andra förmåner betalas för högst tre månader minskade med högst 50 procent. Genom förordning av statsrådet föreskrivs närmare om minskningens storlek och utbetalningsperioden för minskade förmåner samt om varaktigheten av avbrott i eller uppskjutande av betalning som avses i 1 mom.

De pensioner som avses i 1 mom. utbetalas, oavsett om betalningsbeloppet minskas eller betalningen avbryts eller uppskjuts, alltid till ett så stort belopp att de pensioner förmånstagaren lyfter sammanlagt uppgår till ett belopp som motsvarar minst full folkpension enligt folkpensionslagen (568/2007).

56 §

Ändringar av socialbidrag

För tryggande av befolkningens försörjning och statens betalningsberedskap under undantagsförhållanden kan utbetalningen av moderskapsunderstöd, bidrag för kostnader vid internationell adoption, underhållsbidrag, barnbidrag, stöd för hemvård av barn, stöd för privat vård av barn, bostadsbidrag, arbetsmarknadsstöd, studiepenning, bostadstillägg, militärunderstöd, ersättning för skada ådragen i militärtjänst, rehabiliteringsförmån, särskilt stöd till invandrare eller motsvarande annan förmån samt utkomststöd avbrytas för högst tre månader eller uppskjutas med högst tre månader.

I det syfte som avses i 1 mom. kan under undantagsförhållanden som avses i 3 § 1–3 punkten moderskapsunderstöd, bidrag för kostnader vid internationell adoption, underhållsbidrag, barnbidrag, stöd för hemvård av barn, stöd för privat vård av barn, bostadsbidrag, arbetsmarknadsstöd, studiepenning, bostadstillägg, militärunderstöd, ersättning för

skada ådragen i militärtjänst, rehabiliteringsförmån, särskilt stöd till invandrare eller motsvarande annan förmån samt utkomststöd betalas för högst tre månader minskade med högst 50 procent. Genom förordning av statsrådet föreskrivs närmare om minskningens storlek och utbetalningsperioden för minskade förmåner samt om varaktigheten av avbrott i eller uppskjutande av betalning som avses i 1 mom.

Utkomststödet utbetalas dock till ett sådant belopp att det sammanräknat med personens eller familjens övriga inkomster ger ett disponibelt belopp som motsvarar åtminstone utkomststödet grunddel och täcker de nödvändiga utgifterna för boende samt hälso- och sjukvård.

57 §

Utbetalning av förmåner

Bestämmelser om hur utbetalningen av förmåner som avses i 55 och 56 § ska ordnas utfärdas genom förordning av social- och hälsovårdsministeriet.

58 §

Befrielse från påföljder för försenad betalning

Under undantagsförhållanden befrias en fysisk person som är gäldenär från skyldigheten att betala dröjsmålsränta och från andra påföljder på grund av dröjsmål med betalning, om dröjsmålet till väsentlig del har berott på betalningssvårigheter till följd av

1) i 55 och 56 § avsedda ändringar av lagstadgad försäkring, förmåner eller socialbidrag,

2) i 89 § avsett uppskjutande av utbetalning,

3) deltagande under undantagsförhållanden som avses i 3 § 1 och 2 punkten i repetitionsövning, extra tjänstgöring eller tjänstgöring under mobilisering enligt värnpliktslagen (1438/2007).

Befrielse från påföljder av försenad betalning gäller inte löne- eller underhållsbidrags-skuld.

9 kap.

Tryggande av elektroniska data- och kommunikationssystemens funktionsduglighet och tillgången till posttjänster

59 §

Åtgärder avseende kommunikationsnät och kommunikationstjänster

För tryggande av de elektroniska data- och kommunikationssystemens funktionsduglighet och samhällets vitala funktioner kan kommunikationsministeriet under undantagsförhållanden ålägga ett i kommunikationsmarknadslagen (393/2003) avsett teleföretag att

1) producera nät- och kommunikationstjänster samt att ge myndigheterna en lägesbild då det gäller användningen av nät- och kommunikationstjänster,

2) underhålla eller bygga eller låta bli att bygga kommunikationsnät,

3) till myndigheter eller andra teleföretag överlåta nyttjanderätt till sådan egendom som avses i 4 kap. i kommunikationsmarknadslagen; ministeriet kan också upphäva en sådan skyldighet att överlåta nyttjanderätt som ålagts med stöd av kommunikationsmarknadslagen,

4) ordna sina internationella nät- och kommunikationstjänstförbindelser på det sätt som kommunikationsministeriet närmare bestämmer,

5) avtala om nationell eller internationell roaming på det sätt som kommunikationsministeriet bestämmer,

6) koppla samman ett kommunikationsnät med ett annat eller att stänga en anslutning,

7) för viss tid eller tills vidare stänga nät- eller kommunikationstjänstförbindelser till ett visst land eller till internationella nät- eller kommunikationstjänstförbindelser,

8) driva system och tillhandahålla tjänster från vissa platser.

Kommunikationsministeriet kan under undantagsförhållanden dessutom besluta om företräde i de allmänna kommunikationsnäten för kommunikation som är nödvändig med tanke på samhällets vitala funktioner. Beslutet kan avse endast sådana kommunikations-

nät där det är tekniskt möjligt att ordna företräde för kommunikation.

60 §

Åtgärder som avser radiofrekvenser

För tryggnad av de elektroniska data- och kommunikationssystemens funktionsduglighet och samhällets vitala funktioner kan kommunikationsministeriet under undantagsförhållanden bemyndiga Kommunikationsverket att

- 1) ändra villkoren för radiotillstånd som avses i lagen om radiofrekvenser och teleutrustningar (1015/2001),
- 2) återkalla radiotillstånd,
- 3) avbryta beviljandet av radiotillstånd,
- 4) förbjuda användning av radiosändare eller radiosystem som avses i lagen om radiofrekvenser och teleutrustningar eller begränsa deras användning på annat sätt.

61 §

Åtgärder i anslutning till dataskydd

För tryggnad av de elektroniska data- och kommunikationssystemens funktionsduglighet och samhällets vitala funktioner kan kommunikationsministeriet under undantagsförhållanden ålägga i lagen om dataskydd vid elektronisk kommunikation (516/2004) avsedda teleföretag, tillhandahållare av mervärdetjänster eller andra än statsförvaltningens sammanslutningsabonnenter eller personer som handlar för deras räkning att

- 1) tillfälligt förhindra sändande, förmedling eller mottagande av e-postmeddelanden, textmeddelanden och andra motsvarande meddelanden eller av filer över fildelningsnät,
- 2) kryptera eller inte kryptera sina nät- eller kommunikationstjänster,
- 3) vidta andra motsvarande åtgärder som är nödvändiga för att avvärja kränkningar av dataskyddet och undanröjande av störningar riktade mot dataskyddet.

62 §

Allmän överlåtelsskyldighet i fråga om nyttjanderätten till datasystem

För tryggnad av de elektroniska data- och kommunikationssystemens funktionsduglighet kan kommunikationsministeriet under undantagsförhållanden ålägga en enskild person eller en sammanslutning som inte hör till statsförvaltningen att till myndigheter eller av dem namngivna instanser överlåta ett program eller nyttjanderätten till det, terminalutrustning, datasystem, radiosändare, reservkraftaggregat eller delar eller tilläggsutrustning till dem, om överlåtelserna är nödvändiga för att säkerställa funktionsdugligheten hos de nät- eller kommunikationstjänster som anlitas för att upprätthålla samhällets vitala funktioner.

63 §

Åtgärder som avser postverksamhet

För tryggnad av tillgången till posttjänster och samhällets vitala funktioner kan kommunikationsministeriet under undantagsförhållanden ålägga i lagen om posttjänster (313/2001) avsedda postföretag eller andra företag som utövar motsvarande verksamhet att

- 1) producera samhällsomfattande posttjänster och att ge myndigheterna en lägesbild av användningen och produktionen av posttjänster,
- 2) ordna internationell posttrafik på det sätt som kommunikationsministeriet närmare bestämmer,
- 3) samarbeta med andra postföretag eller andra företag som utövar motsvarande verksamhet på det sätt som kommunikationsministeriet närmare bestämmer,
- 4) tillhandahålla samhällsomfattande posttjänster på ett sätt som avviker från bestämmelserna i lagen om posttjänster på det sätt som kommunikationsministeriet närmare bestämmer,
- 5) driva system och tillhandahålla tjänster från vissa platser.

Kommunikationsministeriet kan under undantagsförhållanden dessutom besluta om fö-

reträde vid tillhandahållande av posttjänster för brevfräsändelser och postpaket som är nödvändiga med tanke på samhällets vitala funktioner.

64 §

Tekniska bestämmelser som gäller elektronisk kommunikation och postverksamhet

För tryggnade av de elektroniska data- och kommunikationssystemens funktionsduglighet och tillgången till posttjänster kan Kommunikationsverket meddela föreskrifter som gäller det tekniska genomförandet av rättigheter och skyldigheter som avses i 59–63 §.

65 §

Beredskapsenheten för datasystemsbranschen samt dess uppgifter

För tryggnade av de elektroniska data- och kommunikationssystemens funktionsduglighet och samhällets vitala funktioner kan kommunikationsministeriet under undantagsförhållanden inrätta regionala beredskapsenheter för datasystemsbranschen i anslutning till länsstyrelserna. Beredskapsenheterna för datasystemsbranschen leds och övervakas av Kommunikationsverket.

Beredskapsenheterna för datasystembranschen har till uppgift att

1) upprätthålla kontakten med länens ledningscentraler eller delar av dem, försvarsmaktens regionala organisation och andra regionala myndigheter samt regionens företag och sammanslutningar,

2) på regional nivå samordna verkställigheten av de föreskrifter och beslut som kommunikationsministeriet och Kommunikationsverket utfärdar med stöd av denna lag,

3) på regional nivå sammanställa och upprätthålla en lägesbild av de omständigheter som inverkar på utbudet och användningen av nät- och kommunikationstjänster, och

4) informera om de förändringar som inträffar i utbudet och användningen av nät- och kommunikationstjänster.

10 kap.

Tryggnade av transporter och reglering av flytande bränslen

66 §

Reglering av flytande bränslen i trafiken

För säkerställande av tillgången på flytande bränslen för syften som är nödvändiga med tanke på försvaret, befolkningens försörjning och landets ekonomiska liv under undantagsförhållanden som avses i 3 § 1–3 punkten föreskrivs genom förordning av kommunikationsministeriet om hur den totala inbesparingen av flytande trafikbränslen enligt 29 § ska fördelas mellan väg-, järnvägs-, sjö- och lufttrafiken.

67 §

Reglering av flytande vägtrafikbränslen

Under undantagsförhållanden som avses i 3 § 1–3 punkten får flytande bränslen för vägtrafiken säljas eller överlåtas endast mot användnings- eller inköpstillstånd på det sätt som bestäms i detta kapitel.

Närmare bestämmelser om tiden för reglering av flytande trafikbränslen utfärdas genom förordning av statsrådet. Genom förordning av kommunikationsministeriet utfärdas närmare bestämmelser om sparmålen beträffande försäljningen av bränslen till olika konsumentgrupper och om den maximala mängden bränsle som säljs till konsumenterna.

68 §

Regleringsmyndigheter för flytande vägtrafikbränslen

Regleringsmyndigheter för flytande vägtrafikbränslen är kommunikationsministeriet samt de trafikbränsleenheter som inrättas i anslutning till länsstyrelserna och häradenas polisinrättningar. Trafikbränsleenheterna arbetar under kommunikationsministeriets ledning och tillsyn.

Närmare bestämmelser om organisationen i enheterna för flytande vägtrafikbränsle utfärdas genom förordning av statsrådet.

69 §

Användningstillstånd för flytande bränsle

Användningstillstånd för flytande bränsle kan beviljas

1) statliga myndigheter, statliga affärsverk samt kommunala myndigheter för de motorfordon som de äger eller har i sin besittning eller användning, och

2) trafikidkare som idkar sådan trafik som är nödvändig för tryggnad av verksamhetsförutsättningarna för landets ekonomiska liv och företag eller sammanslutningar som idkar annan verksamhet nödvändig för tryggnad av verksamhetsförutsättningarna för landets ekonomiska liv, för de motorfordon som de äger eller har i sin besittning.

Statliga myndigheter och affärsverk beviljas användningstillstånd av kommunikationsministeriet. Trafikbränsleenheten vid länsstyrelsen beviljar användningstillstånd till kommunala myndigheter samt till trafikidkare och andra företag eller sammanslutningar.

Motorfordon som avses i 1 mom. 2 punkten ska antecknas i länsstyrelsens förteckning över reservering av fordon för undantagsförhållanden.

70 §

Inköpstillstånd för flytande bränsle

Bränsle får säljas till andra ägare eller innehavare av motorfordon än sådana som avses i 69 § endast om de har ett inköpstillstånd för flytande bränsle.

Trafikbränsleenheten i häradet beviljar alla ägare eller innehavare av i 1 mom. avsedda, i fordonsregistret införda motorfordon inköpstillstånd för bränsle vilka berättigar tillståndsinnehavaren att under en viss period köpa den mängd bränsle som anges i tillståndet. Tillstånd att köpa flytande bränsle för ett motorfordon som är infört i ett utländskt register och vars innehavare inte har hemkommun i

Finland kan beviljas av den trafikbränsleenheten till vilken ansökan lämnats.

Häradets trafikbränsleenhet kan på ansökan bevilja tillstånd att köpa extra bränsle. Ansökan riktas till trafikbränsleenheten i det härad till vilket sökandens hemkommun hör. Den som innehar ett motorfordon som är infört i ett utländskt register och som inte har hemkommun i Finland kan rikta sin ansökan till vilken trafikbränsleenhet som helst. Tillstånd att köpa extra bränsle kan beviljas, om det är nödvändigt för tryggnad av sökandens eller familjemedlemmarnas försörjning eller för att sökanden eller en familjemedlem ska kunna företa en för dem viktig resa eller av andra motsvarande för sökanden särskilt viktiga orsaker. Närmare bestämmelser om grunderna för beviljande av tillstånd att köpa extra bränsle kan utfärdas genom förordning av kommunikationsministeriet.

71 §

Begränsande av verksamheten vid bränsleförsäljningsställen

Vid reglering av försäljning eller annan distribution på det sätt som avses i 69 och 70 § får flytande bränslen inte levereras till sådana försäljnings- och distributionsställen där inköpen inte kan övervakas. Närmare bestämmelser om detta slag av försäljnings- och distributionsställen utfärdas genom förordning av statsrådet.

72 §

Uppgifterna för regleringsmyndigheterna för flytande vägtrafikbränslen

Utöver vad som föreskrivs i 69 § har kommunikationsministeriet till uppgift att

1) leda och övervaka regleringen av flytande bränslen för fordon som används i vägtrafik,

2) informera i hela landet om regleringen.

Utöver vad som föreskrivs i 69 § har länsstyrelsens trafikbränsleenhet till uppgift att

1) verkställa reglering i länet,

2) leda och övervaka verksamheten vid häradernas trafikbränsleenheter,

- 3) informera i länet om regleringen,
- 4) övervaka regleringen inom sitt ansvarsområde.

73 §

Vägtransportmyndigheterna

I detta kapitel avsedda vägtransportmyndigheter är kommunikationsministeriet och länsstyrelserna. Vägtransporterna leds och övervakas under undantagsförhållanden som avses i 3 § 1–3 punkten av kommunikationsministeriet på riksplanet och av länsstyrelsen inom länet. De kan också begränsa vägtransporter så som föreskrivs i 74 §.

Länsstyrelserna kan under sådana undantagsförhållanden som avses i 3 § 1–3 punkten inrätta transportledningsenheter, vilka arbetar under kommunikationsministeriets ledning och tillsyn.

74 §

Vägtransporter och styrning av dem under undantagsförhållanden

Vägtransporterna ska under undantagsförhållanden som avses i 3 § 1–3 punkten skötas så att de transporter säkerställs som är nödvändiga med tanke på ett fungerande samhälle och den militära försvarsberedskapen samt skyddandet av befolkningen och tryggheten av dess säkerhet och försörjning.

För säkerställande av transporter som är nödvändiga för ett fungerande samhälle och den militära försvarsberedskapen samt skyddandet av befolkningen och tryggheten av dess säkerhet och försörjning under undantagsförhållanden som avses i 3 § 1–3 punkten kan vägtransportmyndigheten styra användningen av transportmateriel i tillståndspliktig trafik och begränsa tillståndspliktig trafik med beaktande av samhällets behov av transporter och andra faktorer som inverkar på begränsandet av trafiken. Transporter ska alltid begränsas så jämligt som möjligt med beaktande av trafikidkarnas och deras kunders behov.

Under undantagsförhållanden som avses i 3 § 4 punkten kan kommunikationsministeriet och länsstyrelsen för trygghet av den all-

mäna trafiken ändra tidtabeller och rutter för tillståndspliktig persontrafik samt styra materien för allmänna transporter på det sätt som situationen kräver.

75 §

Begränsning av vägtrafiken

Polisen kan under undantagsförhållanden som avses i 3 § 1 och 2 punkten på vägtrafikmyndighetens begäran för trygghet av transporter som avses i 74 § 1 mom. begränsa annan motorfordonstrafik eller förbjuda den i sin helhet för viss tid på vägar eller områden som myndigheten bestämmer.

En trafikeringsbegränsning eller ett trafikeringsförbud får inte hindra någon från att färdas till sin stadigvarande bostad.

76 §

Trafikidkares samt motorfordonsägares och motorfordonsinnehavares skyldigheter

Varje trafikidkare som idkar tillståndspliktig trafik och ägare eller innehavare av ett motorfordon registrerat för privat bruk är under undantagsförhållanden som avses i 3 § 1 och 2 punkten skyldig att utföra av vägtrafikmyndigheten förordnade transporter, om trafikbehovet nödvändigtvis kräver det.

77 §

Skyldighet att överlåta nyttjanderätten till fordon

Varje ägare eller innehavare av ett fordon är skyldig att under undantagsförhållanden som avses i 3 § 1 och 2 punkten, när det krävs för skötseln av transporter som är nödvändiga för försvaret, befolkningsskyddet eller den allmänna ordningen och säkerheten eller med tanke på ett fungerande samhälle, överlåta nyttjanderätten till det motorfordon som denne äger eller innehar till vägtransportmyndigheten.

Närmare bestämmelser om förfarandet vid överlåtelse av nyttjanderätten till mo-

torfordon utfärdas genom förordning av statsrådet.

78 §

Tryggande av sjötransporter

Sjöfartsverket leder och övervakar sjötransporter under undantagsförhållanden som avses i 3 § 1 och 2 punkten. Genom beslut av Sjöfartsverket kan för genomförande av sjötransporter som är nödvändiga med tanke på försvaret eller samhällets vitala funktioner tillfälliga avvikelser göras från gällande bestämmelser och föreskrifter som avser

- 1) öppnande eller stängande av farleder,
- 2) isbrytning, farledsfartygstjänster och skärgårdens förbindelsefartygstrafik,
- 3) anlåtande och ordnande av lotsningstjänster,
- 4) styrningen av sjötrafiken.

Sjöfartsverket ska innan ett beslut enligt 1 mom. fattas höra de behöriga militära myndigheterna och gränsbevakningsväsendet. Vid behov ska Sjöfartsverket innan beslutet fattas höra också den behöriga polismyndigheten. Om frågan av särskilda skäl måste avgöras utan dröjsmål, kan Sjöfartsverket fatta beslutet utan hörande. Verket ska dock omedelbart underrätta nämnda myndigheter om beslutet.

Beslut om stängning av hamnar under undantagsförhållanden som avses i 3 § 1 och 2 punkten fattas av statsrådet. Sjöfartsverket kan för slutförande av sjötransporter som är nödvändiga med tanke på försvaret eller samhällets vitala funktioner dessutom bestämma om placeringen av hamnarnas stuve-riustrustning samt tillfälligt, för högst en månad åt gången, förordna stuveripersonal att arbeta i en annan hamn än den som utgör den ordinarie arbetsplatsen. Staten svarar för de resekostnader och skäliga levnadskostnader som förflyttningen orsakar stuveripersonalen.

Kommunikationsministeriet kan under undantagsförhållanden som avses i 3 § 1 och 2 punkten för tryggande av för samhället livsviktiga sjötransporter förbjuda fartygsregistermyndigheten att för en tid av högst sex månader åt gången avföra ett fartyg ur Finlands fartygsregister.

79 §

Reglering av bränslen för sjöfarten och annan sjötrafik

Sjöfartsverket kan för tryggande av sjötransporter som är nödvändiga med tanke på försvaret eller samhällets vitala funktioner under undantagsförhållanden som avses i 3 § 1 och 2 punkten begränsa enskilda personers och företags samt rederiföretags eller rederi-inrättningars rätt att köpa flytande bränsle genom att föreskriva kvantitativa kvoter som inte får överskridas under en viss period. Sjöfartsverket kan dock bevilja tillstånd att överskrida en kvot, om det är nödvändigt för att trygga verksamheten hos ett företag eller en inrättning som sköter transporter som är viktiga med tanke på försvaret eller samhällets vitala funktioner eller om det finns någon annan vägande orsak med tanke på ordnandet av sjötransporter under undantagsförhållanden.

80 §

Tryggande av lufttransporter

Luftfartsförvaltningen leder och övervakar under undantagsförhållanden som avses i 3 § 1 och 2 punkten lufttransporter och lufttrafik i samarbete med flygvapnet.

Luftfartsförvaltningen kan i syfte att trygga samhällets funktionsduglighet och den militära försvarsberedskapen

- 1) förbjuda civil luftfart eller begränsa den inom hela eller en del av landet,
- 2) besluta närmare om användningen av flygplatserna och om användningsbegränsningar.

Luftfartsförvaltningen ska innan ett beslut enligt 2 mom. fattas höra den militära myndighet som saken gäller. Om frågan av särskilda skäl måste avgöras utan dröjsmål, kan Luftfartsförvaltningen fatta beslutet utan hörande. Den ska dock omedelbart underrätta den behöriga militära myndigheten om beslutet.

Genom förordning av statsrådet kan utfärdas närmare bestämmelser om förvaltningen av flygplatserna och ordnandet av deras verksamhet under undantagsförhållanden som avses i 3 § 1 och 2 punkten.

81 §

Reglering av flytande bränslen för flygtrafiken samt av reservdelar och förnödenheter

Under undantagsförhållanden som avses i 3 § 1-3 punkten kan Luftfartsförvaltningen för tryggande av lufttransporterna reglera den flygpetroleum och flygbensin som används i lufttransporter. Regleringen omfattar inte de luftfartyg som staten äger eller har tagit i sitt bruk eller av staten beställda flyg, om inte annat föreskrivs genom förordning av statsrådet.

Luftfartsförvaltningen beslutar månatligen på förhand om lufttrafikföretagens kvoter av flygpetroleum och flygbensin utifrån den av sökanden angivna mängden av i Finland köpt bränsle under motsvarande period föregående år. Om lufttrafikföretagets verksamhet har förändrats avsevärt i jämförelse med föregående år, bestäms kvoten så att den svarar mot kvoten för ett lufttrafikföretag med motsvarande verksamhet och motsvarande antal luftfarkoster.

Luftfartsförvaltningen kan av grundad anledning ge tillstånd till att överskrida kvoten eller överföra den till ett annat lufttrafikföretag helt eller delvis. Luftfartsförvaltningen kan dessutom av grundad anledning tillåta att bränsle distribueras för enstaka flyg.

Om i 1 mom. avsedd reglering av flytande bränsle har inletts, får ett lufttrafikföretag endast med inköpstillstånd som beviljats av Luftfartsförvaltningen skaffa sådana reservdelar och förnödenheter som behövs för ordnande av lufttransporter. Inköpstillstånd beviljas om det behövs för tryggande av transporter som är viktiga med tanke på försvaret eller samhällets vitala funktioner eller om det finns andra vägande skäl med tanke på ordnandet av lufttransporter under undantagsförhållanden.

82 §

Ordnanande av järnvägstransporter under undantagsförhållanden

Järnvägstransporter ska under undantagsförhållanden som avses i 3 § 1 och 2 punkten ordnas så att de transporter säkerställs som är

nödvändiga med tanke på försvaret, samhällets funktionsduglighet samt befolkningens säkerhet och försörjning, och att andra för samhället nödvändiga transporter sköts.

Kommunikationsministeriet kan under undantagsförhållanden som avses i 3 § 1 och 2 punkten för tryggande av järnvägstransporter som är viktiga för ett fungerande samhälle och den militära försvarsberedskapen genom sitt beslut begränsa ett järnvägsföretags övriga verksamhet och ålägga järnvägsföretaget att sköta transporter som är nödvändiga för ett fungerande samhälle eller landets ekonomiska liv.

Banförvaltningscentralen kan ändra den bankapacitet som centralen beviljat med stöd av järnvägslagen (555/2006), om en omorganisering av järnvägstransporterna nödvändigtvis kräver det.

83 §

Brådskande evakueringstransporter

Kommunikationsministeriet, länsstyrelserna, Luftfartsförvaltningen och Sjöfartsverket kan var och en inom ramen för sin behörighet under undantagsförhållanden som avses i 3 § 1, 2 och 4 punkten ålägga trafikidkare som idkar tillståndspliktig trafik, järnvägsföretag, innehavare av tillstånd till eller godkännande för luftfartsverksamheten och finska rederier att sköta sådana evakueringstransporter av människor och egendom som är nödvändiga på grund av undantagsförhållanden.

Transporter enligt denna paragraf ska skötas utan obefogat dröjsmål.

84 §

Kommunikationsministeriets behörighet att bestämma om transporter

Under undantagsförhållanden som avses i 3 § 1 och 2 punkten kan kommunikationsministeriet för säkerställande av transporter som är nödvändiga med tanke på tryggheten av försvaret, befolkningsskyddet och samhällets funktionsduglighet samt samhällets vitala funktioner ge myndigheterna föreskrifter om samarbete mellan olika transportformer för

utförandet av en eller flera specificerade transporter. Ministeriet kan också genom sitt beslut ålägga trafikidkare som idkar tillståndspliktig trafik, järnvägsföretag, innehavare av tillstånd till eller godkännande för luftfartsverksamhet och finska rederier att sköta en transport på det sätt som specificeras i beslutet, om transporten inte kan genomföras på annat sätt.

11 kap.

Tryggande av social- och hälsovården

85 §

Social- och hälsovårdsenheternas verksamhet

För tryggande av befolkningens social- och hälsovård under undantagsförhållanden som avses i 3 § 1, 2 och 4 punkten kan social- och hälsovårdsministeriet och inom länet länsstyrelsen ålägga en verksamhetsenhet inom social- och hälsovården att

- 1) utvidga eller lägga om sin verksamhet,
- 2) helt eller delvis flytta verksamheten från verksamhetsdistriktet eller till någon annan ort eller att ordna verksamhet också utanför sitt distrikt,
- 3) placera vård- eller vårdnadsbehövande personer i sin verksamhetsenhet oberoende av vad som har bestämts, föreskrivits eller avtalats,
- 4) ställa en verksamhetsenhet eller en del av den till statliga myndigheters förfogande.

86 §

Annan styrning av hälsovården

För tryggande av befolkningens hälsovård under undantagsförhållanden som avses i 3 § 1, 2 och 4 punkten kan social- och hälsovårdsministeriet genom sitt beslut ålägga en läkemedelsfabrik, läkemedelspartiaffär, innehavare av apoteksrättigheter samt sådana sammanslutningar och enskilda näringsidkare som levererar hälsovårdsförnödenheter eller tillhandahåller hälsovårdstjänster eller an-

nars är verksamma inom hälsovårdsområdet att

- 1) utvidga eller lägga om sin verksamhet,
- 2) helt eller delvis flytta verksamheten från verksamhetsdistriktet eller till någon annan ort eller att ordna verksamhet också utanför sitt distrikt.

87 §

Social- och hälsovårdstjänster samt hälso- skydd

För tryggande av befolkningens social- och hälsovård under undantagsförhållanden som avses i 3 § 1 och 4 punkten kan genom förordning av statsrådet föreskrivas att kommunen kan avstå från:

- 1) iakttagandet av i folkhälsolagen (66/1972) och lagen om specialiserad sjukvård (1062/1989) föreskrivna frister vid ordnande av icke brådskande vård, om det är nödvändigt för ordnande av brådskande vård och om patientens hälsa inte riskeras av att tidsfristen överskrids,
- 2) bedömning av behov av socialservice i enlighet med 40 a § 2 mom. i socialvårdslagen (710/1982),
- 3) ansvaret för dagvård enligt lagen om barndagvård (36/1973), om barnets föräldrar eller andra vårdnadshavare kan ordna vården av barnen på annat sätt,
- 4) behandlingen av och beslutsfattande i fråga om anmälningar i anslutning till anmälningspliktig verksamhet enligt hälso- skyddslagen (763/1994) samt uppgifter i anslutning till utredning av bostäders hälsorisker.

12 kap.

Skötseln av statsfinanserna under undantagsförhållanden

88 §

Omedelbar tillämpning av tilläggsbudget

Under undantagsförhållanden tillämpas regeringens proposition till riksdagen med förslag till tilläggsbudget redan innan riksdagen har beslutat om tilläggsbudgeten, förutsatt att riksdagen ger sitt samtycke till detta.

89 §

Uppskjutande av utbetalning av statens utgifter

För tryggande av statens betalningsberedskap under undantagsförhållanden kan statsrådet skjuta upp utbetalningen av sådana statliga utgifter vilkas betalningstidpunkt har bestämts i lag eller förordning och vilka inte har förfallit till betalning. Utbetalningstidpunkten får skjutas fram med högst två veckor åt gången.

13 kap.

Offentlig- och privaträttsliga anställningsförhållanden

90 §

Arbetsförmedlingstvång

För tryggande av tillgången på arbetskraft för branscher som är särskilt viktiga med tanke på försvaret, skyddandet av befolkningen, dess hälsovård eller försörjning eller försörjningsberedskapen under undantagsförhållanden som avses i 3 § 1 och 2 punkten får andra än i dessa branscher verksamma arbetsgivare vid anställning av nya arbetstagare endast anställa arbetssökande som anvisas av arbetskraftsmyndigheterna (*arbetsförmedlingstvång*).

Närmare bestämmelser om branscher som är särskilt viktiga med tanke på försvaret, skyddandet av befolkningen, dess hälsovård eller försörjning eller försörjningsberedskapen utfärdas genom förordning av statsrådet.

91 §

Lönereglering

För tryggande av prisstabilitet och den offentliga ekonomin får under undantagsförhållanden som avses i 3 § 1 och 2 punkten löner som grundar sig på ett offentlig- eller privaträttsligt anställningsförhållande inte höjas mer än med ett belopp som fastställs genom förordning av statsrådet.

92 §

Avvikelser från anställningsvillkor

När tryggandet av försvaret, befolkningens hälsovård, försörjning eller säkerhet eller landets ekonomiska liv nödvändigt kräver en förlängning av arbetstiden eller avvikande förläggning av arbetstiden under undantagsförhållanden som avses i 3 § 1 och 2 punkten är det tillåtet att tillfälligt avvika från

- 1) arbetstidslagens (605/1996) bestämmelser om vilotider och övertidsarbete,
- 2) semesterlagens (162/2005) bestämmelser om givande av semester.

I hälsovården, socialväsendet, räddningsväsendet och nödcentralernas verksamhet kan avvikelser göras från anställningsvillkoren på det sätt som avses i 1 mom. på grund av befolkningens hälsovård, försörjning eller säkerhet också under undantagsförhållanden som avses i 3 § 4 punkten.

Avvikelserna från anställningsvillkoren får inte orsaka fara för säkerheten i arbetet eller arbetstagarnas hälsa. Närmare bestämmelser om gränserna för avvikelserna utfärdas genom förordning av statsrådet.

93 §

Begränsning av uppsägningsrätten

Under undantagsförhållanden som avses i 3 § 1 och 2 punkten kan arbetsgivarens rätt att säga upp ett arbetsavtals- eller tjänsteförhållande genom förordning av statsrådet begränsas i jämförelse med vad som i 7 kap. i arbetsavtalslagen (55/2001), 8 kap. i lagen om kommunala tjänsteinnehavare (304/2003) och 27 § 1 mom. i statstjänstemannalagen (750/1994) föreskrivs om grunderna för uppsägningsrätt, om en sådan begränsning är nödvändig för tryggande av förutsättningarna för produktion som är viktig för landets försvar, befolkningens hälsovård, försörjning eller säkerhet eller försörjningsberedskapen. Genom förordning av statsrådet utfärdas närmare bestämmelser om till vilka delar uppsägningsrätten begränsas och vilka områden av produktionsverksamheten begränsningarna avser.

Om det är nödvändigt för tryggande av produktion som avses i 1 mom., har arbetstägaren inte rätt att säga upp ett arbetsavtals- eller tjänsteförhållande. Genom förordning av statsrådet utfärdas närmare bestämmelser om vilka produktionsområden ett tillfälligt undantag från uppsägningsrätten gäller. En sådan förordning kan gälla högst två månader åt gången.

För tryggande av förutsättningarna för produktion som är viktig för landets försvar, befolkningens hälsovård, försörjning eller säkerhet eller försörjningsberedskapen är uppsägningstiden för en arbetstägare, tjänsteman eller kommunal tjänsteinnehavare som säger upp sitt anställningsförhållande minst en månad längre än den skulle vara enligt lag eller arbets- eller tjänstekollektivavtal, dock högst sex månader. Genom förordning av statsrådet föreskrivs närmare om uppsägningstiderna i olika uppgiftsgrupper.

Inom hälsovården, socialväsendet, räddningsväsendet och nödcentralernas verksamhet kan uppsägningsrätten begränsas enligt 1-3 mom. på grund av befolkningens hälsovård, försörjning eller säkerhet också under undantagsförhållanden som avses i 3 § 4 punkten.

14 kap.

Arbetsplikt

94 §

Arbetspliktiga

Om arbetsförmedlingstvång och begränsning av uppsägningsrätten inte är tillräckliga åtgärder med tanke på lagens syfte under undantagsförhållanden som avses i 3 § 1 och 2 punkten, är varje i Finland bosatt person som har i lagen om hemkommun (201/1994) avsedd hemkommun i Finland och som har fyllt 18 men inte 68 år skyldig att utföra sådant arbete som är nödvändigt för att lagens syfte ska kunna uppnås.

Under undantagsförhållanden som avses i 3 § 4 punkten är dessutom varje i Finland bosatt person som har i lagen om hemkommun avsedd hemkommun i Finland och som är verksam inom hälsovården, har fått utbild-

ning inom denna bransch eller annars är lämpad för uppgifter inom branschen och har fyllt 18 men inte 68 år skyldig att utföra sådant arbete inom hälsovården som är nödvändigt för att lagens syfte ska kunna uppnås.

95 §

Arbetspliktigas skyldighet att anmäla sig

En arbetspliktig ska för lämnande av uppgifter och förordnande till arbete efter inkallelse anmäla sig hos arbetskraftsmyndigheten på sin bonings- eller vistelseort.

Arbetskraftsmyndighetens inkallelse kan delges som vanlig delgivning eller som ofentlig delgivning i enlighet med vad som föreskrivs i 10 kap. i förvaltningslagen (434/2003).

96 §

Arbetsförordnande

Arbetskraftsmyndigheten kan ge en arbetspliktig ett arbetsförordnande av vilket framgår åtminstone följande uppgifter:

- 1) den arbetspliktiges namn,
- 2) arbetsgivarens namn,
- 3) arbetsplatsens adress,
- 4) arbetsuppgiften, samt
- 5) vid vilken tidpunkt den arbetspliktige ska ta emot arbetspliktsarbetet.

97 §

Begränsningar i fråga om arbetsförordnanden

Ett arbetsförordnande får inte ges den som

- 1) för den tid arbetet varar inte kan avlägsna sig från sitt hem på grund av skötseln av ett barn eller en annan person som kräver fortlöpande omsorg, om vården inte kan ordnas på annat sätt,

2) befrias från att bli inkallad till tjänst i enlighet med 89 § i värnpliktslagen,

3) är i tjänst hos försvarsmakten, eller

4) på förhand har reserverats för befolkningsskyddsuppgifter.

Om en person är i offentlig tjänst eller i offentligt uppdrag eller behövs i anställning hos en sådan offentlig eller privat inrättning eller ett motsvarande företag vars oavbrutna verksamhet under undantagsförhållanden är nödvändig för uppnående av denna lags syfte, får han eller hon inte förordnas i annat arbete, om inte särskilda skäl kräver det.

98 §

Omständigheter som ska beaktas när ett arbetsförordnande ges

Arbetskraftsmyndigheten får ge en arbetspliktig ett arbetsförordnande endast för sådant arbete som denne skäligen förmår utföra med beaktande av ålder, hälsotillstånd, eventuellt handikapp, familjeförhållande, utbildning, tidigare arbetserfarenhet samt arten av det arbete som förordnandet gäller. Om den arbetspliktige inte kan ges ett förordnande för heldagsarbete, kan han eller hon åläggas att utföra deltidsarbete. Om en arbetspliktig åberopar att han eller hon av hälsoskäl inte kan utföra arbete som nämns i arbetsförordnandet, ska han eller hon lägga fram tillförlitlig utredning om sitt hälsotillstånd inom en av Arbetskraftsmyndigheten utsatt skälig tid.

För vårdnadshavaren till ett barn under sju år eller ett kroniskt eller långvarigt sjukt barn får ett arbetsförordnande utanför den pendlingsregion som avses i 1 kap. 9 § i lagen om utkomstskydd för arbetslösa (1290/2002) ges endast om upprätthållandet av med tanke på försvaret viktig produktion med beaktande av personens särskilda utbildning eller andra därmed jämförbara orsaker nödvändigt kräver det.

99 §

Arbetspliktsförhållande

En person står i arbetspliktsförhållande, om Arbetskraftsmyndigheten enligt 96 § förordnar honom eller henne att mot vederlag utföra i 94 § avsett arbete åt arbetsgivaren under dennes ledning och övervakning.

Arbetspliktsförhållandet börjar när den arbetspliktige har anlänt till den arbetsplats

som nämns i arbetsförordnandet eller, om han eller hon har förordnats i arbete på annan ort, till en föreskriven avreseplats.

Arbetspliktsförhållandet upphör när Arbetskraftsmyndigheten befriar den arbetspliktige från det arbete som nämns i arbetsförordnandet. Om den arbetspliktige har förordnats i arbete på annan ort, upphör arbetspliktsförhållandet dock först när han eller hon anländer från arbetsorten till avrese- eller boningsorten.

100 §

Villkoren i arbetspliktsförhållande

Villkoren i arbetspliktsförhållandet bestäms enligt det kollektivavtal som enligt lagen om kollektivavtal (436/1946) eller 2 kap. 7 § i arbetsavtalslagen binder arbetsgivaren. Om ett sådant kollektivavtal inte finns, ska till den arbetspliktige betalas lön som skäligen motsvarar de uppgifter som han eller hon förordnas att utföra.

I ett arbetspliktsförhållande och i arbete som utförs på basis av det ska i övrigt i tillämpliga delar på motsvarande sätt iakttas vad som föreskrivs om arbetsavtals- och tjänsteförhållanden samt om arbete som utförs på basis av dem.

Ett tidigare anställningsförhållande avbryts inte på grund av ett arbetsförordnande.

101 §

Arbetsgivarens upplysningsplikt

Arbetsgivaren är på begäran av Arbetskraftsmyndigheten skyldig att ge behövliga uppgifter om den arbetspliktsarbetskraft som har anställts och om användningen av den.

Arbetsgivaren ska omedelbart underrätta Arbetskraftsmyndigheten när det arbete som arbetsförordnandet avser upphör.

102 §

Arbetspliktsregistret

Arbetskraftsmyndigheterna inrättar under undantagsförhållanden som avses i 3 § 1, 2

och 4 punkten för verkställighet av arbetsplikten och styrning av arbetskraften ett arbetspliktsregister för vilket arbets- och näringsministeriet är registeransvarig. Uppgifterna i registret används och uppgifter registreras också av arbetskrafts- och näringscentralerna samt arbetskraftsbyråerna. Dessa myndigheter svarar vid fullgörandet av sina egna åligganden för riktigheten hos de uppgifter som de registrerat samt för att registreringen och användningen är laglig.

Arbetspliktsregistret innehåller uppgifter om de arbetspliktiga och om arbetsgivarna. I registret införs såsom identifikationsuppgifter om den arbetspliktige namn, födelsedatum och personbeteckning samt adress och andra kontaktuppgifter. I registret kan dessutom införas uppgifter om den arbetspliktiges yrke, utbildning och sysselsättning samt försörjningsplikt, arbetsförmåga och anlitbarhet. I registret införs dessutom uppgifter om namnen på arbetsgivarna och om produktions- eller servicebranscher samt om var verksamhetsställen finns.

Arbetskraftsmyndigheten har utan hinder av vad som föreskrivs om hemlighållande av uppgifter rätt att för det i 1 mom. avsedda registret få behövliga uppgifter förutom av den registrerade också ur befolknings- och pensionsskyddsregistren och uppgifter om personer som arbetar inom medicinalvården samt hälso- och sjukvården ur de register som Rättskyddscentralen för hälsovården för. Arbetskraftsmyndigheten har dessutom utan hinder av sekretessbestämmelserna rätt att av andra myndigheter få för en ändamålsenlig verkställighet av arbetsplikten behövliga uppgifter om företags eller andra organisationers betydelse för landets försvar eller för tryggheten av landets ekonomiska liv.

Ur arbetspliktsregistret kan utan hinder av bestämmelserna om hemlighållande av uppgifter till social- och hälsovårdsministeriet samt länsstyrelser lämnas ut uppgifter om dem som arbetar inom hälsovården.

Uppgifterna avförs ur arbetspliktregistret inom sex månader från det att tillämpningen av II avdelningen i denna lag har upphört. De avförda uppgifterna arkiveras. I fråga om arkivväsendets uppgifter och om handlingar som ska arkiveras gäller vad som föreskrivs i arkivlagen (831/1994) eller bestäms med stöd av den.

15 kap.

Organisering av förvaltningen under undantagsförhållanden

103 §

Förflyttning av statliga ämbetsverk och inrättningar samt överföring av personal

För skötseln av förvaltningsuppgifter under undantagsförhållanden som avses i 3 § 1 och 2 punkten kan statsrådet besluta att underlydande ämbetsverk eller statliga inrättningar eller affärsverk tillfälligt ska förflyttas till annan ort.

Utän hinder av vad som bestäms i stats-tjänstemannalagen kan ett ministerium under undantagsförhållanden som avses i 3 § 1 och 2 punkten genom sitt beslut förplikta den som är anställd hos staten att tillfälligt sköta en annan tjänst eller uppgift. Beslutet om en statsanställds övergång från ett förvaltningsområde till ett annat fattas dock av finansministeriet. Då ska finansministeriet innan beslutet om överföring fattas höra de ministerier som saken gäller.

104 §

Styrningen av statens informationsförvaltning

Finansministeriet kan under undantagsförhållanden bestämma om ordnandet av statliga myndigheters informationsförvaltning, databehandling, elektroniska tjänster, telekommunikation och datasäkerhet.

Finansministeriets styrning gäller dock inte försvarsmaktens, gränsbevakningsväsendets, polisens, räddningsmyndigheternas och nödcentralernas funktionella informationssystem.

105 §

Förvaltningsmyndigheternas kommunikation under undantagsförhållanden

För tryggande av befolkningens möjligheter att få information och för samordningen av myndighetskommunikationen under undantagsförhållanden sköts den direkta led-

ningen av statsförvaltningens kommunikation av statsrådets kansli. Genom förordning av statsrådet kan vid behov Statens kommunikationscentral inrättas.

Statsrådets kansli och Statens kommunikationscentral kan meddela statsförvaltningens myndigheter föreskrifter om innehållet i kommunikationen.

Under undantagsförhållanden som avses i 3 § 1 och 2 punkten kan statsrådets kansli och Statens kommunikationscentral förplikta myndigheter som lyder under statsrådet samt kommunala myndigheter att i sin kommunikation publicera meddelanden med visst innehåll eller förbjuda publiceringen av meddelanden med visst innehåll.

106 §

Avgörande av behörighet

Under undantagsförhållanden avgör statsrådet på framställning av statsministern meningsskiljaktigheter mellan olika förvaltningsområden om vilken myndighet eller statlig enhet som ska handlägga ett ärende. Varje ministerium sköter meningsskiljaktigheterna inom sitt förvaltningsområde.

Statsrådet och varje ministerium inom sitt ansvarsområde kan under undantagsförhållanden också besluta vilken myndighet under statsrådet det är som ska sköta ett sådant med tanke på uppnåendet av denna lags syfte viktigt ärende eller uppdrag som gäller flera än en enhets verksamhetsområde eller om vilket inte har föreskrivits särskilt.

107 §

Undervisning och utbildning

Under undantagsförhållanden som avses i 3 § 1, 2 och 4 punkten kan undervisningsministeriet för högst tre månader åt gången bestämma att undervisningsverksamhet och annan verksamhet som avses i lagen om grundläggande utbildning (628/1998), gymnasielagen (629/1998), lagen om Europeiska skolan i Helsingfors (1463/2007), lagen om yrkesutbildning (630/1998), lagen om yrkesinriktad vuxenutbildning (631/1998), lagen om fritt bildningsarbete (632/1998), lagen om grundläggande konstundervisning (633/1998), yr-

keshögskolelagen (351/2003) och universitetslagen (645/1997) ska avbrytas eller flyttas till annan ort, om det är nödvändigt på grund av förflyttning av befolkning eller vistelsebegränsningar eller begränsningar i rörelsefriheten eller annars för skyddande av befolkningen. Om befolkningen på ett visst område förflyttas annanstans med stöd av 119 §, kan det genom förordning av statsrådet föreskrivas att förskoleundervisningen och den grundläggande utbildningen för de förflyttade eleverna tillfälligt ska ordnas av den kommun till vilken en elev har förflyttats, i stället för av den kommun där eleven är bosatt.

För tryggnad av nödvändig undervisning och utbildning under undantagsförhållanden som avses i 3 § 1, 2 och 4 punkten kan de skyldigheter som anordnare av verksamheten som avses i 1 mom. har att ordna undervisning och annan verksamhet samt måltids- och transportförmåner och inkvartering begränsas på det sätt som närmare bestäms genom förordning av statsrådet. Dessutom kan undervisningsministeriet utan hinder av 3 § 1 mom. i lagen om anordnande av studentexamen (672/2005) skjuta upp anordnandet av studentexamen med högst sex månader.

De verkningar som i 1 och 2 mom. avsedda åtgärder har på kostnaderna för verksamheten kan beaktas vid beviljandet av statsandelar och statsunderstöd för undervisningsväsendet så som närmare föreskrivs genom förordning av statsrådet.

16 kap.

Den militära försvarsberedskapen

108 §

Skyldighet att överlåta varor

För höjande eller upprätthållande av den militära försvarsberedskapen under undantagsförhållanden som avses i 3 § 1 och 2 punkten kan försvarsmakten genom sitt beslut ålägga var och en att i försvarsmaktens besittning överlåta sådana varor som är nödvändiga med tanke på inkvartering av trupper, befästringsarbeten eller tryggnad av energiförsörjningen eller andra varor som är

nödvändiga med tanke på höjande och upprätthållande av försvarsberedskapen.

109 §

Skyldighet att tillhandahålla tjänster

För höjande eller upprätthållande av den militära försvarsberedskapen under undantagsförhållanden som avses i 3 § 1 och 2 punkten kan försvarsmakten genom sitt beslut ålägga företag, sammanslutningar, inrättningar, yrkesutövare och näringsidkare att tillhandahålla försvarsmakten bespisnings-, inkvarterings-, verkstads-, underhålls- och byggnadstjänster samt andra motsvarande tjänster.

Närmare bestämmelser om förfarandet vid utförandet av tjänsterna utfärdas genom förordning av försvarsministeriet.

110 §

Skyldighet att överlåta fordon, fartyg och luftfartyg

För höjande eller upprätthållande av den militära försvarsberedskapen under undantagsförhållanden som avses i 3 § 1 och 2 punkten kan försvarsmakten genom sitt beslut ålägga

1) ägaren eller innehavaren av ett motordrivet fordon eller släpfordon att överlåta fordonet i försvarsmaktens besittning,

2) ägaren eller innehavaren av ett luftfartyg eller en luftfartygsoperatör att överlåta luftfartyget i försvarsmaktens besittning,

3) ägaren eller innehavaren av en motorbåt att överlåta motorbåten i försvarsmaktens besittning,

4) ägaren av ett fartyg eller den som hyr fartyget eller den som utövar faktisk bestämmanderätt i frågor som gäller fartygets trafik att överlåta fartyget i försvarsmaktens besittning.

111 §

Skyldighet att överlåta områden och utrymmen

För höjande eller upprätthållande av den militära försvarsberedskapen under undan-

tagsförhållanden som avses i 3 § 1 och 2 punkten är varje ägare och innehavare av jord- eller vattenområden, byggnader eller rum eller lagerutrymmen skyldig att överlåta dessa i försvarsmaktens eller kommunikationsministeriets besittning. Försvarsmakten fattar beslut om överlåtelse av besittningen till försvarsmakten och kommunikationsministeriet om överlåtelse av besittningen till kommunikationsministeriet. Genom förordning av statsrådet föreskrivs i vilka kommuner befogenheterna kan utövas.

Besittningen av en byggnad eller bostad som används för stadigvarande boende behöver överlåtas endast om det finns synnerligen vägande militära skäl till det.

Försvarsmakten har rätt att på de områden och i de utrymmen som avses i 1 mom. vidta sådana åtgärder som omedelbart behövs för byggande av lager, befästningsobjekt, vägar och andra försvarsanordningar och för upprätthållande av aktionsberedskapen.

112 §

Fullgörande av överlåtelseplikt

Vid försvarsmakten kan det under undantagsförhållanden som avses i 3 § 1 och 2 punkten för fullgörandet av överlåtelseplikter som avses i detta kapitel tillsättas nämnder, om vilkas sammansättning föreskrivs genom förordning av statsrådet.

Genom förordning av försvarsministeriet utfärdas närmare bestämmelser om förfarandet och beslutsfattandet vid den verkställighet som gäller överlåtelseplikten.

113 §

Begränsningar i rörelsefriheten och vistelsebegränsningar

Under undantagsförhållanden som avses i 3 § 1 och 2 punkten kan försvarsministeriet av militära skäl eller om det behövs för skyddande av utomstående mot faror genom förordning förbjuda obehöriga att vistas och röra sig på ett visst område eller objekt eller införa begränsningar i nämnda rättigheter.

17 kap.

Befolkningsskydd och evakuering

114 §

Befolkningsskyddsplikt

Under undantagsförhållanden som avses i 3 § 1, 2 och 4 punkten är varje i Finland bosatt som enligt lagen om hemkommun har hemkommun i Finland och som har fyllt 18 men inte 68 år skyldig att utföra släcknings-, räddnings-, förstahjälps-, underhålls-, röjnings- och rengöringsuppgifter samt ledningsuppgifter och specialuppgifter inom befolkningsskyddsorganisationen, uppgifter vid nödcentral eller andra med dessa jämförbara uppgifter som är nödvändiga för skyddande av befolkningen.

När befolkningsskyddsplikten verkställs beaktas de begränsningar som avses i 98 §. På arbete som utförs enligt befolkningsskyddsplikten tillämpas 100 §. Närmare bestämmelser om fullgörandet av befolkningsskyddsplikten utfärdas genom förordning av statsrådet.

I fråga om befolkningsskyddets personregister föreskrivs särskilt.

115 §

Skyldighet att överlåta varor som behövs i räddningsväsendet

Under undantagsförhållanden som avses i 3 § 1 och 2 punkten kan räddningsmyndigheten genom sitt beslut ålägga var och en att för genomförande av befolkningsskyddet överlåta räddnings-, släcknings-, röjnings- och förstahjälpsmateriel eller andra motsvarande för ombesörjandet av befolkningsskyddet nödvändiga varor till räddningsmyndigheten.

116 §

Begränsningar i rörelsefriheten och vistelsebegränsningar för skyddande av befolkningen

Under undantagsförhållanden som avses i 3 § 1, 2 och 4 punkten kan rätten att vistas el-

ler röra sig på en bestämd ort eller ett bestämt område förbjudas eller begränsas tillfälligt, för högst tre månader åt gången genom förordning av statsrådet, om det är nödvändigt för att avvärja en allvarlig fara som hotar människors liv eller hälsa.

117 §

Skyldighet att överlåta områden och utrymmen som behövs för befolkningsskyddet

För genomförande av befolkningsskyddet under undantagsförhållanden som avses i 3 § 1 och 2 punkten kan räddningsmyndigheten genom sitt beslut ålägga ägaren och innehavaren av ett jord- eller vattenområde att överlåta sin fastighet jämte byggnader och andra rum och lager i räddningsmyndighetens besittning.

Under undantagsförhållanden som avses i 3 § 1 och 2 punkten kan räddningsmyndigheten genom sitt beslut ålägga en fastighetsägare eller fastighetsinnehavare att för skyddande av befolkningen bygga och ordna tillfälliga skyddsrum.

Genom förordning av statsrådet föreskrivs i vilka kommuner befogenheter enligt 1 mom. kan utövas och skyddsrum enligt 2 mom. ska byggas. Närmare bestämmelser om konstruktionen hos ett i 2 mom. avsett tillfälligt skyddsrum utfärdas genom förordning av statsrådet och om de tekniska detaljerna genom förordning av inrikesministeriet.

118 §

Specialarrangemang inom räddningsväsendet och befolkningsskyddet

I syfte att skydda befolkningen och effektivisera ledandet av befolkningsskyddet under undantagsförhållanden som avses i 3 § 1 och 2 punkten inrättar räddningsmyndigheterna och kommunerna ledningscentraler samt befolkningsskyddsformationer för släcknings-, räddnings-, förstahjälps-, försörjnings-, röj-

nings- och rengöringsuppgifter samt för andra jämförbara uppgifter som är nödvändiga för att skydda befolkningen.

Under undantagsförhållanden som avses i 3 § 1 och 2 punkten kan inrikesministeriet genom sitt beslut tillfälligt ålägga myndigheter som sköter uppgifter inom räddningsväsendet att fullgöra också andra skyldigheter och uppgifter samt genom sitt beslut ändra befäls- och subordinationförhållandena i fråga om de räddningsmyndigheter som avses i räddningslagen (468/2003) samt de i 1 mom. avsedda ledningscentralerna och befolkningsskyddsformationerna, om det är nödvändigt för tryggnad av räddningsverksamheten.

119 §

Förflyttning av befolkning

Under undantagsförhållanden som avses i 3 § 1 och 2 punkten ska befolkningen eller en viss del av befolkningen inom ett visst område förflytta sig annanstans, om det är nödvändigt med tanke på befolkningens säkerhet. Statsrådet avgör vilka områden och vilken del av befolkningen förflyttningen gäller. Inrikesministeriet sörjer för den allmänna ledningen av förflyttningen.

120 §

Ordning av försörjning av förflyttad befolkning

För genomförande av de arrangemang som avses i 119 § kan kommunen genom sitt beslut ålägga en enskild person, ett företag, en sammanslutning eller en inrättning att överlåta sådan egendom som är nödvändig för ordning av inkvartering, bespisning och annan försörjning av förflyttad befolkning samt rum för tillfällig inkvartering av förflyttad befolkning.

III AVDELNINGEN

SÄRSKILDA BESTÄMMELSER

18 kap.

Verkställighet

121 §

Samordning av prioriteringsklassificering

Under undantagsförhållanden kan genom förordning av statsrådet utfärdas samordnade bestämmelser om prioritet och skyndsamt samt annan viktighetsklassificering i fråga om åtgärder som behövs för uppnåendet av denna lags syfte.

122 §

Myndigheternas inspektionsrätt och rätt att få information

Under undantagsförhållanden har de myndigheter som svarar för verkställigheten av denna lag rätt att förrätta inspektioner för att övervaka att denna lag eller de föreskrifter som har meddelats med stöd av den iakttas och rätt att utan hinder av sekretessbestämmelserna få de uppgifter som är nödvändiga för förrättandet av inspektion. Den som förrättar inspektion har rätt att för inspektionen få tillträde till sådana lokaler som inte omfattas av hemfrid.

123 §

Handräckning

Polisen ska ge de myndigheter som svarar för verkställigheten av denna lag den handräckning som behövs vid verkställigheten av lagen och de föreskrifter som har meddelats med stöd av den.

124 §

Skyldighet att offentliggöra meddelanden

Utgivare och utövare av programverksamhet är skyldiga att utan ersättning publicera eller sända statsrådets, ministeriernas, läns-

styrelsernas, arbetskrafts- och näringscentralernas och kommunstyrelsernas, de militära myndigheternas och räddningsmyndigheternas meddelanden om tillämpningen eller iakttagandet av denna lag, vilka snabbt måste nå hela befolkningen eller befolkningen inom ett visst område för att syftet med denna lag ska nås. Sådana meddelanden ska utan dröjsmål i oförändrad form publiceras i ifrågavarande periodiska publikation, nätpublikation eller program.

125 §

Begränsning av överlåtelseskyldighet i fråga om förråd

När befogenheter enligt denna lag utövas får begränsningar genom reglerings- eller överlåtelsebeslut inte utan tvingande skäl införas för den som idkar yrkesmässig trafik eller gårdsbruk i fråga om rätten att inneha bränslen och smörjmedel, för fastighetsägare eller fastighetsinnehavare i fråga om rätten att inneha bränslen för uppvärmning eller för privatpersoner eller ägaren eller innehavaren av ett befolkningsskydd i fråga om rätten att inneha för befolkningens försörjning nödvändiga varor som på förhand har upplagrats för att i undantagsförhållanden användas för den trafik som ägaren av lagret idkar, inom gårdsbruket, för uppvärmning eller i hushållen eller för försörjningen av människor i befolkningsskydd.

19 kap.

Ersättningar och rättsskydd

126 §

Ersättning för överföring av äganderätt eller nyttjanderätt

Har någon med anledning av åtgärder som vidtagits med stöd av 32, 33, 43, 44, 59–62, 76 eller 77 §, 78 § 3 eller 4 mom., 82–86, 108–111, 115, 117 eller 120 § lidit skada som inte ersätts med stöd av någon annan lag, ska full ersättning för skadan betalas av statsmedel.

Om skadan med beaktande av den skadelidandes förmogenhetsförhållanden och andra omständigheter ska anses vara liten eller om stats- eller samhällsekonomiska skäl på grund av skadornas stora mängd oundgängligen kräver det, betalas skäligen ersättning för skadan. När befogenheten enligt 44 § tillämpas under undantagsförhållanden som avses i 3 § 3 punkten ska dock alltid full ersättning betalas för en skada.

Bestämmelser om förfarandet vid betalning av ersättning utfärdas genom förordning av statsrådet.

127 §

Ersättning för olycksfall i arbetet och yrkessjukdom

Ett olycksfall i arbete som har inträffat i en arbetsuppgift som grundar sig på ett förordnande enligt denna lag, eller en yrkessjukdom som någon har ådragit sig i sådant arbete ersätts enligt lagen om olycksfallsförsäkring (608/1948), om inte ersättningen blir större enligt någon annan lag eller ett avtal.

128 §

Ändringssökande

Beslut enligt denna lag som fattats av statsrådet, ett ministerium eller Finlands Bank får överklagas hos högsta förvaltningsdomstolen. Övriga beslut enligt denna lag får överklagas hos förvaltningsdomstolen.

Vid ändringssökande ska i övrigt bestämmelserna i förvaltningsprocesslagen (586/1996) iakttas. Ett förvaltningsbeslut ska dock trots besvär iakttas genast, om inte besvärsmyndigheten föreskriver något annat.

129 §

Rättelseyrkande angående reglering av flytande trafikbränslen

I ett beslut som häradets trafikbränsleenhet har fattat med stöd av 70 § 3 mom. får ändring inte sökas genom besvär. Sökanden kan dock skriftligen yrka på rättelse av beslutet. Rättelse ska yrkas inom 14 dagar från delfäendet av beslutet. Till ett beslut i vilket rät-

telse får sökas ska fogas en anvisning om rättelseyrkande. I ett beslut med anledning av ett rättelseyrkande får ändring sökas hos förvaltningsdomstolen så som bestäms i förvaltningsprocesslagen. Förvaltningsdomstolens beslut i ärendet får inte överklagas genom besvär.

20 kap.

Straffbestämmelser

130 §

Hänvisning till strafflagen

Bestämmelser om straff för regleringsbrott, grovt regleringsbrott och lindrigt regleringsbrott finns i 46 kap. 1–3 § i strafflagen (39/1889).

131 §

Beredskapslagsförseelse

Den som uppsåtligen eller av oaktsamhet

1) underlåter att iaktta en i 90 § föreskriven skyldighet som gäller arbetsförmedlingstvång, en i 93 § föreskriven skyldighet som gäller uppsägning eller en i 100 § 1 mom. föreskriven skyldighet som gäller arbetsvillkor,

2) underlåter att fullgöra den arbetsplikt som har föreskrivits med stöd av 94 § eller den befolkningsskyddsplikt som föreskrivits med stöd av 114 § eller den skyldighet att samtycka till överföring om vilken föreskrivs i 103 §,

3) underlåter att fullgöra den överlåtelseplikt som föreskrivits med stöd av 44, 62, 77, 85, 108, 110, 111, 115, 117 eller 120 § eller den skyldighet att utföra uppgifter som föreskrivits med stöd av 109 §, eller

4) bryter mot ett förbud eller en begränsning som meddelats med stöd av 113 eller 116 § i fråga om rätten att vistas eller röra sig på ett visst ställe,

ska, om inte strängare straff föreskrivs för gärningen i någon annan lag, för *beredskapslagsförseelse* dömas till böter.

21 kap.

Ikraftträdande- och övergångsbestämmelser

132 §

Ikraftträdande

Denna lag träder i kraft den 20 .

Genom denna lag upphävs beredskapslagen av den 22 juli 1991 (1080/1991) jämte ändringar.

133 §

Övergångsbestämmelse

Hänvisas det i annan lagstiftning till den beredskapslag som upphävs genom denna lag, ska hänvisningen anses avse denna lag.

2.

Lag**om ändring av 2 och 30 § i lagen om försvarstillstånd**

I enlighet med riksdagens beslut
ändras i lagen av den 22 juli 1991 om försvarstillstånd (1083/1991) 2 § 1 mom. och 30 § 1 mom., av dem 2 § 1 mom. sådant det lyder i lag 199/2000, som följer:

2 §

Försvarstillstånd införs och förlängs genom förordning som utfärdas av republikens president. I förordningen bestäms i vilka avseenden 2 och 3 kap. ska tillämpas. Det får bestämmas att dessa ska tillämpas endast till den del det är nödvändigt för att syftet med denna lag ska nås, om de befogenheter som föreskrivs i beredskapslagen (/20) inte är tillräckliga.

30 §

Var och en som har fyllt 18 men inte 68 år och som är bosatt eller vistas inom ett område som avses i 23 § kan med stöd av 25 § 2 mom. åläggas att utföra tillfälligt arbete. Den som har ålagts att utföra tillfälligt arbete kan vid behov förpliktas att använda sina egna arbetsredskap.

 Denna lag träder i kraft den 20 .

3.

Lag**om delegationen för social- och hälsovården under undantagsförhållanden**

I enlighet med riksdagens beslut föreskrivs:

1 §

Tillämpningsområde

I denna lag föreskrivs om sammansättningen av och uppgifterna för delegationen för social- och hälsovården under undantagsförhållanden.

2 §

Delegationens uppgifter

Statsrådet kan på framställning av social- och hälsovårdsministeriet för högst fem år i sänder tillsätta en delegation för social- och hälsovården under undantagsförhållanden, som planerar och förbereder skötseln av social- och hälsovården under undantagsförhållanden samt de med beredskapen under normala förhållanden förknippade ärenden och stödåtgärder vilkas ordnande under normala förhållanden utgör grunden för förberedelser inför undantagsförhållanden.

Delegationen har rätt att för sin verksamhet få nödvändiga uppgifter av myndigheter och sammanslutningar utan hinder av vad som någon annanstans i lag bestäms om sekretess eller utlämnande av uppgifter.

Närmare bestämmelser om handläggningen av ärenden i delegationen kan utfärdas genom förordning av statsrådet.

3 §

Delegationens sammansättning

Delegationen har en ordförande, en vice ordförande och ett behövligt antal medlemmar. Ordförande för delegationen är kanslichefen vid social- och hälsovårdsministeriet. De övriga medlemmarna ska företräda myndigheter och andra sammanslutningar som är viktiga med tanke på delegationens verksamhetsområde.

Delegationen kan tillsätta sektioner, arbetsgrupper och andra behövliga organ samt anställa behövliga sekreterare och höra sakkunniga.

4 §

Ikraftträdande

Denna lag träder i kraft den 20 .

4.

Lag**om ändring av 13 a § i lagen om utländska kreditinstituts och finansiella instituts verksamhet i Finland**

I enlighet med riksdagens beslut
ändras i lagen av den 30 december 1993 om utländska kreditinstituts och finansiella instituts verksamhet i Finland (1608/1993) 13 a §, sådan den lyder i lag 485/2003, som följer:

13 a §

Förberedelser

Utländska kreditinstituts filialer och filialer till sådana utländska finansiella institut vilkas huvudsakliga affärsverksamhet består av att tillhandahålla betalkorts- och betalningstjänster ska genom deltagande i beredskapsplanering på finansmarknaden och förberedelser av verksamhet under undantagsförhållanden samt genom andra åtgärder säkerställa att deras uppgifter kan skötas så störningsfritt som möjligt också under undantagsförhållanden. Finansinspektionen ska ges tillräcklig utredning om fullgörandet av en filials skyldighet att vidta förberedelser.

Den skyldighet som föreskrivs i denna paragraf gäller inte filialer till kreditinstitut och finansiella institut enligt 3 och 4 § till den del filialen med stöd av lagstiftningen i kreditinstitutets eller det finansiella institutets hemstat har säkerställt att dess uppgifter under

undantagsförhållanden sköts i överensstämmelse med 1 mom. och företett Finansinspektionen en tillräcklig utredning om detta.

Om de uppgifter som följer av 1 mom. förutsätter åtgärder som klart avviker från sådan verksamhet som ska anses vara sedvanlig för filialer enligt 1 mom. och som medför väsentliga merkostnader, kan dessa kostnader ersättas ur den försörjningsberedskapsfond som avses i lagen om tryggnad av försörjningsberedskapen (1390/1992).

Finansinspektionen kan meddela anvisningar om tillämpningen av 1 mom. Finansinspektionen kan likaså meddela sådana anvisningar som det allmänna intresset kräver om fullgörandet av skyldigheten att vidta förberedelser i fråga om en filial som avses i 2 mom. till den del fullgörandet av skyldigheten inte har säkerställts med stöd av lagstiftningen i kreditinstitutets eller det finansiella institutets hemstat.

_____ Denna lag träder i kraft den _____ 20 .

5.**Lag****om ändring av 13 a § i lagen om värdeandelssystemet**

I enlighet med riksdagens beslut
ändras i lagen av den 17 maj 1991 om värdeandelssystemet (826/1991) 13 a § 1 mom., sådant det lyder i lag 484/2003, som följer:

13 a §

Förberedelser

Värdepapperscentralen ska genom tillräckligt omfattande informationssystem i Finland, deltagande i beredskapsplanering på finansmarknaden och förberedelser inför verk-

samhet under undantagsförhållanden samt genom andra åtgärder säkerställa att uppgifterna i värdeandelsregistret kan förvaras så störningsfritt som möjligt också under undantagsförhållanden.

Denna lag träder i kraft den 20 .

6.

Lag**om ändring av 79 och 81 § i värnpliktslagen**

I enlighet med riksdagens beslut
ändras i värnpliktslagen av den 28 december 2007 (1438/2007) 79 § 1 mom. och 81 § 2 mom. som följer:

79 §

Reservisters tjänstgöring vid storolyckor och i andra allvarliga situationer

Republikens president kan på framställning av statsrådet besluta att huvudstaben för en kort tid, dock högst 14 dagar, kan förordna värnpliktiga som hör till reserven till sjukvårds-, pionjär-, signal-, transport- och skyddsuppgifter samt andra motsvarande uppgifter i enlighet med den specialutbildning de har fått vid försvarsmakten och som inte inbegriper användning av militära maktmedel, om det är nödvändigt i en situation som avses i 3 § 4 punkten i beredskapslagen (/20)

81 §

Bestämmelser som ska tillämpas och bemyndigande att utfärda förordning

På tjänstgöring som avses i 79 § tillämpas bestämmelserna i 54—60 och 63—66 § om anordnande av tjänstgöringen. Dessutom tillämpas vad som i 44 § 2 punkten bestäms om faderskapsledighet och i 46 § om permission på grund av tvingande personliga skäl. I fråga om de förmåner som hör till tjänstgöringen iakttas dessutom det som i 100 § i beredskapslagen bestäms om förmåner som utges till den som står i arbetspliktsförhållande

Denna lag träder i kraft den 20 .

7.

Lag**om ändring av 27 och 30 § i lagen om frivilligt försvar**

I enlighet med riksdagens beslut
ändras i lagen av den 11 maj 2007 om frivilligt försvar (556/2007) 27 § 2 mom. och 30 § 1 mom. som följer:

27 §

Beredskapsavgifter

Försvarsutbildningsföreningen fortsätter sin verksamhet vid undantagsförhållanden som avses i 3 § i beredskapslagen (/20).

30 §

Återkallelse av en förbindelse och av dess godkännande

Den som avgett en förbindelse som avses i 29 § 1 mom. har rätt att återkalla förbindelsen. Återkallelsen träder i kraft en månad efter meddelandet om återkallelse. En förbindelse får dock inte återkallas under undantagsförhållanden som avses i 3 § i beredskapslagen.

Denna lag träder i kraft den 20 .

8.

Lag**om ändring av 13 och 23 § i lagen om Räddningsinstitutet**

I enlighet med riksdagens beslut
ändras i lagen av den 21 juli 2006 om Räddningsinstitutet (607/2006) 13 § och 23 § 2 mom.
som följer:

13 §

Övrig utbildning

Räddningsinstitutet ger yrkesinriktad fortbildning som hör samman med räddningsväsendet och nödcentralverksamheten, utbildning för den ledande och specialiserade personalen inom befolkningsskyddet enligt räddningslagen (468/2003), utbildning som främjar förberedelser enligt beredskapslagen (/20) samt krishanteringsutbildning enligt lagen om civilpersonals deltagande i krishantering (1287/2004). Institutet kan även ge annan utbildning som är lämplig med beaktande av dess verksamhetsområde.

23 §

Undervisningens avgiftsfrihet och studiesociala förmåner

För dem som deltar i utbildning som främjar förberedelser enligt 11 § i beredskapslagen är undervisningen och måltiderna samt inkvarteringen i institutets internat avgiftsfria i samband med den utbildning som sker vid Räddningsinstitutet.

Denna lag träder i kraft den 20 .

9.

Lag**om ändring av 1 § i räddningslagen**

I enlighet med riksdagens beslut
ändras i räddningslagen av den 13 juni 2003 (468/2003) 1 § som följer:

1 §

Lagens tillämpningsområde

Denna lag tillämpas på

1) insatser för att förebygga eldsvådor och andra olyckor, om inte något annat bestäms i någon annan lag eller i förordning,

2) räddningsverksamhet, varmed avses sådana skyndsamma åtgärder till följd av en olycka eller överhängande fara för en olycka som vidtas för att skydda och rädda människor, egendom och miljön samt för att begränsa skador och lindra följder, och

3) befolkningsskydd, varmed i denna lag avses att människor och egendom skyddas och uppgifter som nämns i 2 punkten utförs under undantagsförhållanden enligt 3 § i beredskapslagen (/20) och 1 § i lagen om försvarstillstånd (1083/1991) samt att beredskap skapas för detta.

De funktioner som nämns i 1 mom. bildar ett verksamhetsområde som kallas räddningsväsendet.

Dessutom tillämpas de bestämmelser om räddningsväsendets uppgifter som ingår i lagen om förhindrande av miljöförorening från fartyg (300/1979), lagen om bekämpande av oljeskador som uppkommer på land (378/1974), sjöräddningslagen (1145/2001), sjölagen (674/1994), luftfartslagen (1242/2005) eller i någon annan lag.

Bestämmelser om särskilda befogenheter för räddningsväsendet under undantagsförhållanden ingår i beredskapslagen.

Denna lag träder i kraft den _____ 20 .

10.**Lag****om ändring av 1 § i lagen om försäkringsgaranti för undantagsförhållanden**

I enlighet med riksdagens beslut
ändras i lagen av den 13 april 2007 om försäkringsgaranti för undantagsförhållanden
(408/2007) 1 § 1 mom. som följer:

1 §

*Försäkringsgaranti för undantags-
förhållanden*

Under undantagsförhållanden enligt 3 § i
beredskapslagen (/20) och sådana stör-
ningar under normala förhållanden som all-
varligt äventyrar befolkningens försörjning

eller landets näringsliv kan statsrådet på de
villkor det anger och utan krav på motsäker-
het ställa statsgaranti för skadeförsäkring
som en försäkringsanstalt beviljat (*försäk-
ringsgaranti för undantagsförhållanden*).

—————
Denna lag träder i kraft den 20 .

Helsingfors den 8 februari 2008

Republikens President

TARJA HALONEN

Justitieminister *Tuija Brax*

2.

Lag**om ändring av 2 och 30 § i lagen om försvarstillstånd**

I enlighet med riksdagens beslut
ändras i lagen av den 22 juli 1991 om försvarstillstånd (1083/1991) 2 § 1 mom. och 30 § 1 mom., av dem 2 § 1 mom. sådant det lyder i lag 199/2000, som följer:

Gällande lydelse

2 §

Försvarstillstånd införs och förlängs genom förordning som utfärdas av republikens president. I förordningen bestäms i vilka avseenden 2 och 3 kap. ska tillämpas. Det får bestämmas att dessa ska tillämpas endast till den del det är nödvändigt för att syftet med denna lag ska nås, om de befogenheter som föreskrivs i beredskapslagen (1080/1991) inte är tillräckliga.

30 §

Var och en som har fyllt 15 men inte 65 år och som är bosatt eller vistas inom ett område som avses i 23 § kan med stöd av 25 § 2 mom. åläggas att utföra tillfälligt arbete. Den som har ålagts att utföra tillfälligt arbete kan vid behov förpliktas att använda sina egna arbetsredskap.

Föreslagen lydelse

2 §

Försvarstillstånd införs och förlängs genom förordning som utfärdas av republikens president. I förordningen bestäms i vilka avseenden 2 och 3 kap. ska tillämpas. Det får bestämmas att dessa ska tillämpas endast till den del det är nödvändigt för att syftet med denna lag ska nås, om de befogenheter som föreskrivs i beredskapslagen (/20) inte är tillräckliga.

30 §

Var och en som har fyllt 18 men inte 68 år och som är bosatt eller vistas inom ett område som avses i 23 § kan med stöd av 25 § 2 mom. åläggas att utföra tillfälligt arbete. Den som har ålagts att utföra tillfälligt arbete kan vid behov förpliktas att använda sina egna arbetsredskap.

Denna lag träder i kraft den 20 .

4.

Lag**om ändring av 13 a § i lagen om utländska kreditinstituts och finansiella instituts verksamhet i Finland**

I enlighet med riksdagens beslut

ändras i lagen av den 30 december 1993 om utländska kreditinstituts och finansiella instituts verksamhet i Finland (1608/1993) 13 a §, sådan den lyder i lag 485/2003, som följer:

Gällande lydelse

13 a §

Förberedelser

Utländska kreditinstituts filialer och filialer till sådana utländska finansiella institut vilkas huvudsakliga affärsverksamhet består av att tillhandahålla betalkorts- och betalningstjänster ska genom deltagande i beredskapsplanering på finansmarknaden och förberedelser av verksamhet under undantagsförhållanden samt genom andra åtgärder säkerställa att deras uppgifter kan skötas så störningsfritt som möjligt också under undantagsförhållanden.

Den skyldighet som föreskrivs i denna paragraf gäller inte filialer till kreditinstitut och finansiella institut enligt 3 och 4 § till den del filialen med stöd av lagstiftningen i kreditinstitutets eller det finansiella institutets hemstat har säkerställt att dess uppgifter under undantagsförhållanden sköts i överensstämmelse med 1 mom. och företett Finansinspektionen en tillräcklig utredning om detta.

Om de uppgifter som följer av 1 mom. förutsätter åtgärder som klart avviker från sådan verksamhet som ska anses vara sedvanlig för filialer enligt 1 mom. och som medför väsentliga merkostnader, kan dessa kostnader ersättas ur den försörjningsberedskapsfond som avses i lagen om tryggande av försörjningsberedskapen (1390/1992).

Föreslagen lydelse

13 a §

Förberedelser

Utländska kreditinstituts filialer och filialer till sådana utländska finansiella institut vilkas huvudsakliga affärsverksamhet består av att tillhandahålla betalkorts- och betalningstjänster ska genom deltagande i beredskapsplanering på finansmarknaden och förberedelser av verksamhet under undantagsförhållanden samt genom andra åtgärder säkerställa att deras uppgifter kan skötas så störningsfritt som möjligt också under undantagsförhållanden. *Finansinspektionen ska ges tillräcklig utredning om fullgörandet av en filials skyldighet att vidta förberedelser.*

Den skyldighet som föreskrivs i denna paragraf gäller inte filialer till kreditinstitut och finansiella institut enligt 3 och 4 § till den del filialen med stöd av lagstiftningen i kreditinstitutets eller det finansiella institutets hemstat har säkerställt att dess uppgifter under undantagsförhållanden sköts i överensstämmelse med 1 mom. och företett Finansinspektionen en tillräcklig utredning om detta.

Om de uppgifter som följer av 1 mom. förutsätter åtgärder som klart avviker från sådan verksamhet som ska anses vara sedvanlig för filialer enligt 1 mom. och som medför väsentliga merkostnader, kan dessa kostnader ersättas ur den försörjningsberedskapsfond som avses i lagen om tryggande av försörjningsberedskapen (1390/1992).

Finansinspektionen kan meddela anvisningar om tillämpningen av 1 mom.

Finansinspektionen kan meddela anvisningar om tillämpningen av 1 mom. *Finansinspektionen kan likaså meddela sådana anvisningar som det allmänna intresset kräver om fullgörandet av skyldigheten att vidta förberedelser i fråga om en filial som avses i 2 mom. till den del fullgörandet av skyldigheten inte har säkerställts med stöd av lagstiftningen i kreditinstitutets eller det finansiella institutets hemstat.*

Denna lag träder i kraft den 20 .

5.

Lag

om ändring av 13 a § i lagen om värdeandelssystemet

I enlighet med riksdagens beslut *ändras* i lagen av den 17 maj 1991 om värdeandelssystemet (826/1991) 13 a § 1 mom., sådant det lyder i lag 484/2003, som följer:

Gällande lydelse

Föreslagen lydelse

13 a §

13 a §

Förberedelser

Förberedelser

Värdepapperscentralen ska genom deltagande i beredskapsplanering på finansmarknaden och förberedelser av verksamhet under undantagsförhållanden samt genom andra åtgärder säkerställa att uppgifterna i värdeandelsregistret kan förvaras så störningsfritt som möjligt också under undantagsförhållanden.

Värdepapperscentralen ska genom *tillräckligt omfattande informationssystem i Finland*, deltagande i beredskapsplanering på finansmarknaden och förberedelser inför verksamhet under undantagsförhållanden samt genom andra åtgärder säkerställa att uppgifterna i värdeandelsregistret kan förvaras så störningsfritt som möjligt också under undantagsförhållanden.

Denna lag träder i kraft den 20 .

6.

Lag**om ändring av 79 och 81 § i värnpliktslagen**

I enlighet med riksdagens beslut
ändras i värnpliktslagen av den 28 december 2007 (1438/2007) 79 § 1 mom. och 81 § 2 mom. som följer:

*Gällande lydelse**Föreslagen lydelse*

79 §

79 §

*Reservisters tjänstgöring vid storolyckor och i andra allvarliga situationer**Reservisters tjänstgöring vid storolyckor och i andra allvarliga situationer*

Republikens president kan på framställning av statsrådet besluta att huvudstaben för en kort tid, dock högst 14 dagar, kan förordna värnpliktiga som hör till reserven till sjukvårds-, pionjär-, signal-, transport- och skyddsuppgifter samt andra motsvarande uppgifter i enlighet med den specialutbildning de har fått vid försvarsmakten och som inte inbegriper användning av militära maktmedel, om det är nödvändigt vid en storolycka enligt 2 § 5 punkten i beredskapslagen (1080/1991) när situationen är synnerligen allvarlig samt i en situation där en pandemi kan jämföras med en synnerligen allvarlig storolycka.

Republikens president kan på framställning av statsrådet besluta att huvudstaben för en kort tid, dock högst 14 dagar, kan förordna värnpliktiga som hör till reserven till sjukvårds-, pionjär-, signal-, transport- och skyddsuppgifter samt andra motsvarande uppgifter i enlighet med den specialutbildning de har fått vid försvarsmakten och som inte inbegriper användning av militära maktmedel, om det är nödvändigt i en situation som avses i 3 § 4 punkten i beredskapslagen (/20).

81 §

81 §

*Bestämmelser som ska tillämpas och bemyndigande att utfärda förordning**Bestämmelser som ska tillämpas och bemyndigande att utfärda förordning*

På tjänstgöring som avses i 79 § tillämpas bestämmelserna i 54–60 och 63–66 § om anordnande av tjänstgöringen. Dessutom tillämpas vad som i 44 § 2 punkten bestäms om faderskapsledighet och i 46 § om permission på grund av tvingande personliga skäl. I fråga om de förmåner som hör till tjänstgöringen iaktas dessutom det som i 24 § i beredskapslagen bestäms om förmåner som utges till den som står i arbetspliktsförhållande.

På tjänstgöring som avses i 79 § tillämpas bestämmelserna i 54–60 och 63–66 § om anordnande av tjänstgöringen. Dessutom tillämpas vad som i 44 § 2 punkten bestäms om faderskapsledighet och i 46 § om permission på grund av tvingande personliga skäl. I fråga om de förmåner som hör till tjänstgöringen iaktas dessutom det som i 100 § i beredskapslagen bestäms om förmåner som utges till den som står i arbetspliktsförhållande.

*Gällande lydelse**Föreslagen lydelse*

Denna lag träder i kraft den 20 .

7.**Lag****om ändring av 27 och 30 § i lagen om frivilligt försvar**

I enlighet med riksdagens beslut
ändras i lagen av den 11 maj 2007 om frivilligt försvar (556/2007) 27 § 2 mom. och 30 § 1 mom. som följer:

*Gällande lydelse**Föreslagen lydelse*

27 §

27 §

*Beredskapsavgifter**Beredskapsavgifter*

Försvarsutbildningsföreningen fortsätter sin verksamhet vid undantagsförhållanden som avses i 2 § i beredskapslagen (1080/1991).

Försvarsutbildningsföreningen fortsätter sin verksamhet vid undantagsförhållanden som avses i 3 § i beredskapslagen (/20).

30 §

30 §

*Återkallelse av en förbindelse och av dess godkännande**Återkallelse av en förbindelse och av dess godkännande*

Den som avgett en förbindelse som avses i 29 § 1 mom. har rätt att återkalla förbindelsen. Återkallelsen träder i kraft en månad efter meddelandet om återkallelse. En förbindelse får dock inte återkallas under undantagsförhållanden som avses i 2 § i beredskapslagen.

Den som avgett en förbindelse som avses i 29 § 1 mom. har rätt att återkalla förbindelsen. Återkallelsen träder i kraft en månad efter meddelandet om återkallelse. En förbindelse får dock inte återkallas under undantagsförhållanden som avses i 3 § i beredskapslagen.

Denna lag träder i kraft den 20 .

8.

Lag**om ändring av 13 och 23 § i lagen om Räddningsinstitutet**

I enlighet med riksdagens beslut
ändras i lagen av den 21 juli 2006 om Räddningsinstitutet (607/2006) 13 § och 23 § 2 mom.
som följer:

*Gällande lydelse**Föreslagen lydelse*

13 §

13 §

*Övrig utbildning**Övrig utbildning*

Räddningsinstitutet ger yrkesinriktad fortbildning som hör samman med räddningsväsendet och nödcentralsverksamheten, utbildning för den ledande och specialiserade personalen inom befolkningsskyddet enligt räddningslagen (468/2003), utbildning som främjar förberedelser enligt beredskapslagen (1080/1991) samt krishanteringsutbildning enligt lagen om civilpersonals deltagande i krishantering (1287/2004). Institutet kan även ge annan utbildning som är lämplig med beaktande av dess verksamhetsområde.

Räddningsinstitutet ger yrkesinriktad fortbildning som hör samman med räddningsväsendet och nödcentralsverksamheten, utbildning för den ledande och specialiserade personalen inom befolkningsskyddet enligt räddningslagen (468/2003), utbildning som främjar förberedelser enligt beredskapslagen (/20) samt krishanteringsutbildning enligt lagen om civilpersonals deltagande i krishantering (1287/2004). Institutet kan även ge annan utbildning som är lämplig med beaktande av dess verksamhetsområde.

23 §

23 §

*Undervisningens avgiftsfrihet och studieförmåner**Undervisningens avgiftsfrihet och studieförmåner*

För dem som deltar i utbildning som främjar förberedelser enligt 40 § i beredskapslagen är undervisningen och måltiderna samt inkvarteringen i institutets internat avgiftsfria i samband med den utbildning som sker vid Räddningsinstitutet.

För dem som deltar i utbildning som främjar förberedelser enligt 11 § i beredskapslagen är undervisningen och måltiderna samt inkvarteringen i institutets internat avgiftsfria i samband med den utbildning som sker vid Räddningsinstitutet.

Denna lag träder i kraft den 20 .

9.

Lag**om ändring av 1 § i räddningslagen**

I enlighet med riksdagens beslut
ändras i räddningslagen av den 13 juni 2003 (468/2003) 1 § som följer:

Gällande lydelse

1 §

Lagens tillämpningsområde

Denna lag tillämpas på

1) insatser för att förebygga eldsvådor och andra olyckor, om inte något annat bestäms i någon annan lag eller i förordning,

2) räddningsverksamhet, varmed avses sådana skyndsamma åtgärder till följd av en olycka eller överhängande fara för en olycka som vidtas för att skydda och rädda människor, egendom och miljön samt för att begränsa skador och lindra följder, och

3) befolkningsskydd, varmed i denna lag avses att människor och egendom skyddas och uppgifter som nämns i 2 punkten utförs under undantagsförhållanden enligt 2 § beredskapslagen (1080/1991) och 1 § lagen om försvarstillstånd (1083/1991) samt att beredskap skapas för detta.

De funktioner som nämns i 1 mom. bildar ett verksamhetsområde som kallas räddningsväsendet.

Dessutom tillämpas de bestämmelser om räddningsväsendets uppgifter som ingår i lagen om förhindrande av vattnens förorening, förorsakad av fartyg (300/1979), lagen om bekämpande av oljeskador som uppkommer på land (378/1974), sjöräddningslagen (1145/2001), sjölagen (674/1994), luftfartslagen (281/1995) eller i någon annan lag.

Bestämmelser om särskilda befogenheter för räddningsväsendet under undantagsförhållanden ingår i beredskapslagen.

Föreslagen lydelse

1 §

Lagens tillämpningsområde

Denna lag tillämpas på

1) insatser för att förebygga eldsvådor och andra olyckor, om inte något annat bestäms i någon annan lag eller i förordning,

2) räddningsverksamhet, varmed avses sådana skyndsamma åtgärder till följd av en olycka eller överhängande fara för en olycka som vidtas för att skydda och rädda människor, egendom och miljön samt för att begränsa skador och lindra följder, och

3) befolkningsskydd, varmed i denna lag avses att människor och egendom skyddas och uppgifter som nämns i 2 punkten utförs under undantagsförhållanden enligt 3 § i beredskapslagen (/20) och 1 § i lagen om försvarstillstånd (1083/1991) samt att beredskap skapas för detta.

De funktioner som nämns i 1 mom. bildar ett verksamhetsområde som kallas räddningsväsendet.

Dessutom tillämpas de bestämmelser om räddningsväsendets uppgifter som ingår i *lagen om förhindrande av miljöförorening från fartyg* (300/1979), lagen om bekämpande av oljeskador som uppkommer på land (378/1974), sjöräddningslagen (1145/2001), sjölagen (674/1994), luftfartslagen (1242/2005) eller i någon annan lag.

Bestämmelser om särskilda befogenheter för räddningsväsendet under undantagsförhållanden ingår i beredskapslagen.

Denna lag träder i kraft den

20 .

10.**Lag****om ändring av 1 § i lagen om försäkringsgaranti för undantagsförhållanden**

I enlighet med riksdagens beslut
ändras i lagen av den 13 april 2007 om försäkringsgaranti för undantagsförhållanden (408/2007) 1 § 1 mom. som följer:

Gällande lydelse

1 §

Försäkringsgaranti för undantagsförhållanden

Under undantagsförhållanden enligt 2 § i beredskapslagen (1080/1991) och sådana störningar under normala förhållanden som allvarligt äventyrar befolkningens försörjning eller landets näringsliv kan statsrådet på de villkor det anger och utan krav på motsäkerhet ställa statsgaranti för skadeförsäkring som en försäkringsanstalt beviljat (*försäkringsgaranti för undantagsförhållanden*).

Föreslagen lydelse

1 §

Försäkringsgaranti för undantagsförhållanden

Under undantagsförhållanden enligt 3 § i beredskapslagen (/20) och sådana störningar under normala förhållanden som allvarligt äventyrar befolkningens försörjning eller landets näringsliv kan statsrådet på de villkor det anger och utan krav på motsäkerhet ställa statsgaranti för skadeförsäkring som en försäkringsanstalt beviljat (*försäkringsgaranti för undantagsförhållanden*).

Denna lag träder i kraft den 20 .